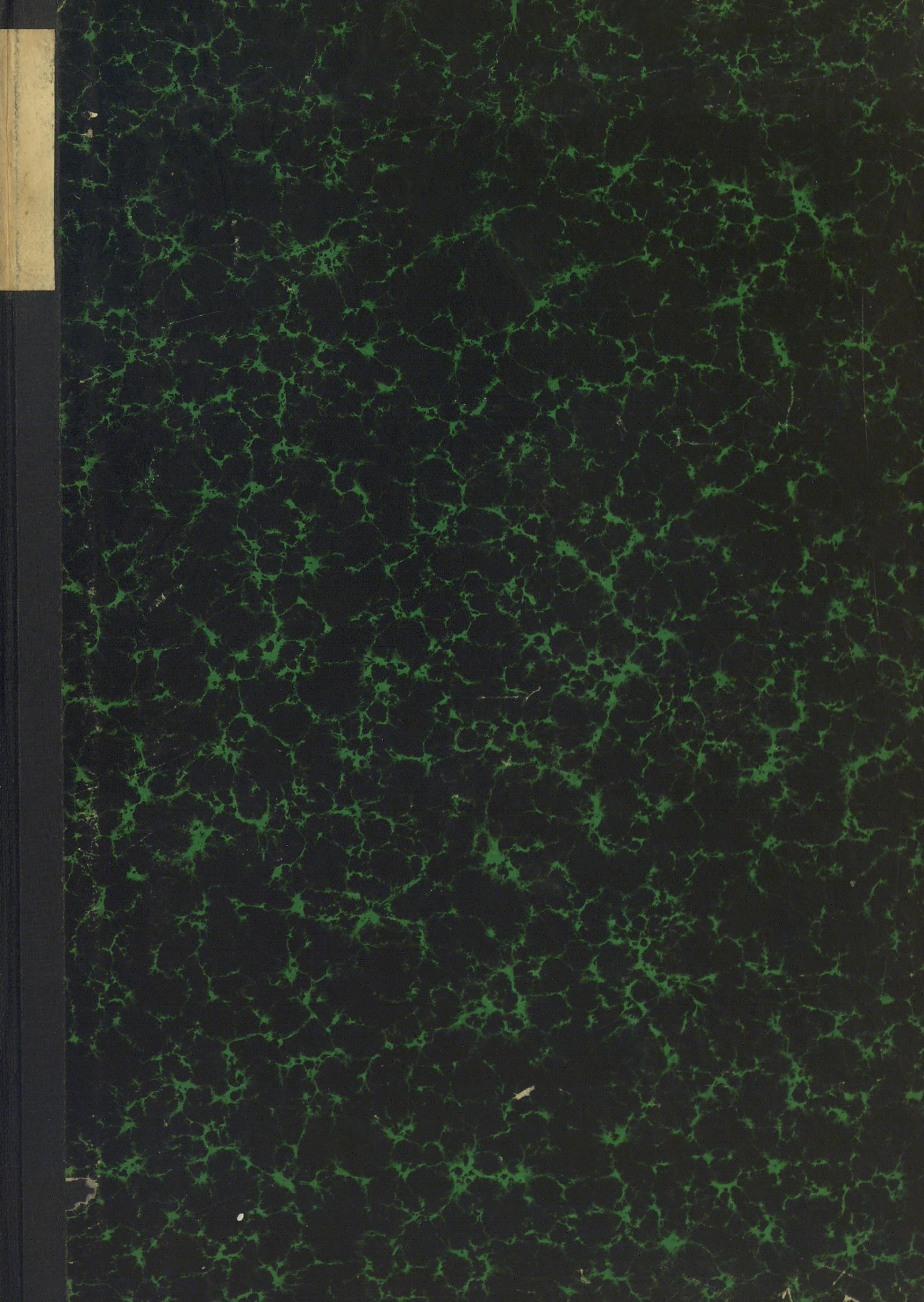

NYLÆNDE

TIDSSKRIFT

FOR

KVINDERNES SAK

UTGIT AV NORSK KVINDESAKSFORENING

REDIGERET AV

FREDRIKKE MØRCK

37te Aargang

TRYKT I
CENTRALTRYKKERIET, KRISTIANIA
1923

INDHOLDSREGISTER

Side

Nylænde

Tidsskrift for Kvindernes Sak
Utgit av Norsk Kvindesaksforening

Redaktør: Fredrikke Mørck

37. aarg.	KRISTIANIA, 1. JANUAR 1923	Nr. 1

Litt om Pionererne i den østerrikske kvindebevægelse

av Gøsta Urban

II. Auguste Fickert.

Det er gaat i Østerrike som næsten i alle land hvor kvinderne har arbeidet og arbeider paa en høiere utvikling og likestilling for sit eget kjøn, at der har dannet sig forskjellige grupper, som hver for sig stræver hen mot det samme fælles maal. Ved siden av den brede middelstands — og hovedgruppen av kampdygtige kvinder tilhørende det priviligerte borgerskap, som flokket sig om *Marianne Hainisch,* har i mange aar en mere ytterliggaaende bevægelse, som med forkjærlighet kaldte sig selv *den radikale fløi* utført et stort arbeide som er den største tak værdt. Denne gruppe samlet sig om Auguste Fickert, en personlighet, hvis liv og virke er omgit av den høieste følelses og den største heroiske handlings straaleglans.

Auguste Fickert og *Marianne Hainisch* har ogsaa en tidlang søkt og fundet fælles veier, hvor de kunde møtes i arbeide. Senere gik *Auguste Fickert* sine egne veier. Ubøieligheten i hendes karakter, hendes væsens ueftergivenhet, den ubetingethet hvormed hun hævdet sin overbevisning, selv om denne vanskeliggjorde, satte paa spil, kanske helt ødela mangen seier, bevirket at *Auguste Fickert* kom til den lidelsesfulde overbevisning, at hun maatte opgi at komme de fælles maal nærmere ad skilte veier. Først og fremst frygtet man at denne separatisme skulde

vise sig at være til skade for kvindesaken. Men det viste sig meget snart, at det i det store heletat var formaalstjenlig at nøre op en ild fra begge kanter, selv om ogsaa gnisterne som sprang fra denne brand slog høiere fra den ene side og utviklet mere røk end fra den anden, hvor ilden blev næret med større varsomhet og med mere hensyntagen til alle de farer som kunde komme. En saklig motstand har der aldrig været mellem de to ledere, bare uenighet om de kampveier og kampmetoder man skulde slaa ind paa.

For helt ut at forstaa *Auguste Fickerts* væsen, maa man huske paa at hun ikke som *Marianne Hainisch* er det, en fuldblods østerrikerinde, hvem man tillægger den kunst ved venlig overtalelse at kunne seire over haardnakket paastaaelighet.

..*Auguste Fickerts* far var en nordtysk protestant, hendes mor en katolsk wienerinde. Den unge videbegjærlige *Auguste* blev opdrad i smaaborgerlige forholde, tildels i et strengt kloster, og hun kom meget snart i aandelige kampe, hvori hun gjennem filosofiske og sociologiske studier tapte sin fromme barnetro. Hendes sterke karakterfasthet kjæmpet sig dog gjennem denne kamp frem til en stor aandsstyrke og sindsro.

Auguste Fickert, der var utdannet som lærerinde, stod allerede tidlig i en livsgjerning, som hun fra først av ikke følte sig kaldet til, men som senere hen utgjorde den høieste glæde for hende, fordi den gjorde det mulig for hende at utstrø de sædekorn, som var frugten av hendes egne tanker og følelser, i uberørte mottagelige sind. Ved at fordype sig i sine studier fik hun allerede i de aar, da livets foraarsglans omstraalte hendes grublende pande, føle uretfærdigheten i de bestaaende samfundsforholde. De herskende synsmaater likeoverfor de besittelsesløse klasser oprørte hendes lidenskapelige aand. Næsten ubevisst modnedes hos hende ønsket om at faa et stort livsverk at utføre. Dette arbeide indfandt sig, da den neder-østerrikske rigsdag i 1888 vilde frata de skattebetalende selvstændige kvinder, deriblandt ogsaa lærerinderne, den valgret som de hitindtil hadde været i besittelse av. Dette truende tap foranlediget *Auguste Fickert* til at gi signalet til en kamp, i løpet av hvilken hun vokste sig frem til en meget fremraagende fører. Omringet av en skare av

kjække og modige kvinder, førte hun kampen i mange aar for tilsisst fuld av oprør at maatte resignere over at magthaverne bare vilde opholde kvinderne med snak, for en dag naar de indbilder sig at de er trætte av kampen, allikevel at frata dem deres rettigheter.

Efter denne tid saa man *Auguste Fickerts* navn overalt hvor det gjaldt at hæve kvinders aandelige og materielle niveau saavelsom der hvor der kjæmpedes for at skaffe dem deres statsborgerlige rettigheter. Hun var en av de første kvinder som i den nystiftede forening for arbeiderkvinder holdt belærende og oplysende foredrag. Opmuntret av den interesse for det offentlige liv som mere og mere aapent la sig for dagen blandt kvinderne, stiftet hun i 1893 *Den Almindelige østerrikske Kvindeforening*, hvis program forkyndte at den stod for alle aandelige, økonomiske og sociale krav fra kvinders side, og som gjorde sig til speciel opgave at arbeide for kvinders opdragelse til statsborgere. Paa denne basis kjæmpet *Auguste Fickert* for sandhet og frihet, for sædelige fremskridtsideer, for hvilke hun med flammende iver uforfærdet, fuld av hengivenhet og rede til ethvert offer, traadte i marken. Karakteristisk for hendes uforfærdethet i at tænke og handle er det, at hendes forening var den første organisation av kvinder, som i en tid da man endda ikke vaaget offentlig at tale om seksuelle spørsmaal, tok stilling til den offentlige prostitution. Sammen med *Marie Lang*, grundet *Auguste Fickert* «*Die Dokumente der Frauen*», et tidsskrift som indtok et høit kulturniveau. Personlige forholde foranlediget dem til at opgi det fælles arbeide. *Auguste Fickert* forandret dog senere, sammen med *Rosa Mayreder*, dette tidsskrift til et organ for *Almindelig Østerriksk Kvindeforening* under titelen «*Neues Frauenleben*». Ogsaa dette overordentlig værdifulde tidsskrift, hvori *Auguste Fickert* offentliggjorde flammende artikler, som gav vidnesbyrd om hendes begavelse som skribent, og som aabenbarte høihjertetheten i hendes livsanskuelse og dybderne i hendes kvindelige følelser, maatte forstumme som et offer blandt mange for vor økonomiske nød i disse sisste aar.

Inden den *Almindelige østerrikske Kvindeforening* dannet *Auguste Fickert* en speciel *Erhvervskomité*, hvis medlemmer maal-

bevisst arbeidet for alle spørsmaal vedrørende sin stand. Hun gav ogsaa støtet til at *Foreningen for arbeidende Kvinder* blev stiftet. Det vil altid bli uforglemmelig at det var *Auguste Fickert* som sammen med *Marianne Hainisch* i 1899 tilskyndet at man mottok den indbydelse som *Det Internationale Kvinderaad* stillet til østerrikske kvinder. *Marianne Hainisch* valgtes til delegeret, for under indtrykket av Londoner-møtet at vende hjem som et sendebud der fremholdt nødvendigheten av at vi fik et østerrikske kvinders nationalraad. *Auguste Fickert* tok del i grundlæggelsen av dette raad, men nogen aar efter skilte *Den Almindelige østerrikske Kvindeforening* sig ut av nationalraadet, paa grund av sin formands ubøielighet, som ikke vilde støte paa nogen hindring og ikke kjendte til nogen betænkning, og derfor ikke kunde lempe sig efter en betænksom og forsigtig ledelse.

Uten tilslutning til nogen av de andre kvindeforeninger, ledet *Auguste Fickert* nu sin forening alene, under en uavbrutt række av kampe, som ikke bare gjaldt kvindernes sociale, aandelige og økonomiske likeberettigelse og opnaaelsen av politiske rettigheter, men som ogsaa stod til tjeneste i alle sædelige og kulturelle problemer, og hadde hævelsen av de arbeidende klasser og beskyttelse av de eiendomsløse som sin programsak.

Idet *Auguste Fickert* stillet alt personlig bak saken, forsvarte hun sine ideer mot en verden av motstandere og likegyldige. Lidenskapelig og selvforglemmende tordnet hun mot slaphet, tilbakeskridt og ryggesløshet. Nogen ganger hændte det ogsaa, at hun stod i fare for at sætte sin eksistens som lærerinde paa spil utelukkende for at hævde sit sinds uavhængighet. Hendes sædelige ankskuelser og hendes uovervindelige viljes mange utslag, forledet hende til at maale hele menneskeheten med samme maalestok. Paa denne maate støtte hun mange venner og likesindede kamerater fra sig og besværliggjorde for mange deres fælles arbeide som ofte blev dyrt betalt. Bitre skuffelser rystet hendes høitflyvende sinds likevegt og forstyrret hendes tro paa menneskene.

Det sisste arbeide *Auguste Fickert* satte i verk, var oprettelsen av et hjem for enslig stillede kvinder. Hun oplevet ikke den glæde at se dette arbeide fuldendt. Paa sin 54 aars fødselsdag

den 9de juni 1910 lukket hun efter lange lidelser sine øine i den evige søvn. Samme dag blev grunden til «*Hjemmet*» kjøpt, og kort tid efter kunde det vakre hus, takket være den avdødes utrættelige forarbeide, overgis til sin bestemmelse. *Auguste Fickert* har med dette hus, hvori de arbeidende, enslig stillede kvinder kan faa et behagelig hjem, sat sig selv det skjønneste mindesmerke.

Altfor tidlig blev denne sterke aand, denne modige initiativrike kvinde, denne glødende vilje kaldt bort. De martyrsmerter som hendes hjerte maatte lide, lot det forbløde før tiden. Men mindet om hendes personlighet lever med uformindsket styrke blandt østerrikske kvinder, og det er sikkert at hendes arbeide i kvindebevægelsens samlede historie vil faa en hædret og ærefuld plass. *Gisela Urban.*

Tobaksondet.

Til «*Nylændes*» redaktør!

Maa jeg faa Lov til i «*Nylænde* at slaa til Lyd for en Sak, som forekommer mig at være av den allerstørste Betydning for Kvinder at kjende til og kjæmpe mot, nemlig *Tobaksondet.*

Særlig maa den overhaandtagende Cigaretrøkning blandt Barn allarmere os. Jeg skammer mig paa mit Kjøns Vegne, naar jeg ser røkende Damer i alle Aldre. Det er en Skjændsel. Vi bør vite, at den, som allerede i ung Alder røker eller tygger Tobak, hemmes i Vekst baade legemlig og aandelig. Lungevirksomhetn hindres; Muskler, og især Hjertet, svækkes, idet disse Organers Arbeide og Utvikling nedsættes. Legemet kan ikke ved Bru kav Tobak utvikle sig harmonisk. Huden blir gul og Porerne lukkes, Ansigtet blir udtryksløst. Barnet kan ikke følge med i sin Klasse, husker ikke godt, taper Interessen for høiere Idealer, blir selvisk, grov og sædelig svak.

Røkning skader desuten i høi Grad Stemmebaandene og Halsen, Hørselen nedsættes i større og mindre Grad, likesaa Synet. 95 pct. av Skolebarna i Kjøbenhavn lider av nedsat Hørsel og Synsevne paa Grund av Cigaretrøkning. Hos ældre foraarsaker den ofte Kræft i Læben, Tungen og Halsen.

Vel dræper ikke Røkning sit Offer øieblikkelig. Den stjæler sig ind og forgifter Legemet lidt efter lidt. Naar man første Gang bruker Tobak blir *alle* uten Undtagelse mer eller mindre syk derav. Man blir svimmel og kvalm. Den fremkalder Hodepine. Og kold Sved perler paa Panden, mens Hjertet banker hurtigere. Vænnes Legemet imidlertid til Giften, mærkes ikke Ulemperne. Tvertimot gjør Vanen den røkende til Slave. Man synes, man ikke kan undvære Giften, idet man under Bruken faar den kjær og føler et stærkt Savn efter den, om den maa undværes. Blir saa Savnet atter tilfredsstillet, føles Tobakken som en Stimulans og tilslut blir det vanskeligere og vanskeligere at la være at røke. Røkningen tiltar med Aarene.

Og dens Virkninger uteblir ikke. Den forgifter Fordøielseskanalen, Leveren, Musklerne, Hjertet og Hjernen.

Den som ønsker at utvikle et stærkt Legeme og en ren Sjæl maa holde sig borte fra Tobakkens Fordærvelse.

Tusinde Gutter ødelægges hvert Aar av Cigaretter ogsaa her i Landet.

Jeg læste nylig om en tysk Gaardbruker, som avlet Tobak. Engang efter Indbjergningen av Tobakken slog han det Vand, som han hadde benyttet til Vaskning av Bladene, ned i det Traug, som Svinene aat av. 30 Svin drak av Vandet. De 27 døde.

Foruten den store økonomiske Side Saken har, er Røkeren især Cigaretrøkeren en Forbandelse for sine Omgivelser. Slik som de skjæmmer ut Trapper, Lokaler og offentlige Pladser

og Gater med Resterne av Stumperne, og alle de henslængte avrevne Fyrstikker! Den brændende Aske og en henslængt Fyrstikke er oftere Skyld i Ildebrand end man aner. Norge bruker*) for over 100 Millioner Kroner om Aaret i Tobak. Bare dette maa vække os Kvinder til at aapne en Kamp mot det overhaandtagende Onde. *Fredrikke Waaler.*

Norske Kvinders Nationalraads Sociale kurser.

Aarskurset avsluttedes den 14. december 1922. Lederen, kand. mag. *Margit Sahlgaard Børresen*, oplæste beretningen, hvorav fremgaar:

N.K.N.'s sociale kurser begyndte sit tredje aarskursus den 17. januar 1922 med 10 elever og 3 hospitanter, hvorav 1 hospiterte een maaned i norsk, 1 fem mndr. i norsk og 1 otte mndr. i norsk og alm. psykologi.

2 av eleverne sluttet efter sommerferien, den ene fik post som husmor ved *Mære landbruksskole* og maatte tiltræ straks, den anden fulgte sin mand til Tyskland, hvor hun fortsætter sine sociale studier i Dresden. Begge tænker om mulig at fortsætte paa nationalraadets *«Sociale kurser»* høsten 1923. De øvrige 8 elever har alle underkastet sig og bestaat eksamen.

Fagkredsen har væsentlig været den samme som tidligere, dog er *barnepsykologi* traadt istedenfor folkehygiene. I flere av de andre fag er timetallet øket, saa at der i 1922 har været git 68 timer i norsk av *fru Grude Koht*, 64 timer i historie av *lektor Jens Raabe*, 27 timer i samfundslære og 38 timer i socialøkonomi av *advokat Finn Erichsen*, 26 timer i sundhetslære av *dr. med. Tandberg*, 36 timer i almindelig psykologi av *fru Grude Koht*, 61 timer i barnepsykologi av *dr. phil. Reymert*, 19 timer bolighygiene av *dr. Diesen*, 34 timer i sociallovgivning av kand. jur. *fru Stray*, 10 timer i praktisk og teoretisk boliginspektion av *frk. Lulli Lous*, 41 timer i elementær sykepleie og barnestel av *søster Bergljot Larsson*, 28 timer i huslig økonomi av *frk. Valborg Tveter*, 40 timer i bokholderi av *fru Schlytter Henriksen* og 15 timer i maskinskrivning paa *Stenografbureauet*.

Som leder efter *frk. Valborg Tveter*, der reiste til utlandet i februar, fungerte *fru Bergliot Greve* til 15. august, da hun fratraadte paa grund av sygdom. Fra 15. august har *lektor Margit Sahlgaard Børresen* M. A. været ansat som leder.

*) Ifølge Opgave fra det statistiske Centralbureau.

I henhold til planen for N.K.N's sociale kurser har eleverne ved selvsyn og praktisk deltagelse i arbeidet faat et godt indblik i de forskjellige grener av socialt arbeide. De har saaledes 2 og 3 av gangen fulgt sundhetskommisionens assistenter paa deres inspektioner i hjem, restauranter og forskjellige institutioner. Efter besøk i restaurantkjøkkener og melkekjeldere har eleverne faat overvære analyseringen av næringsmidlerne paa stadsdyrlægens kontor. Eleverne har ogsaa, 2 og 3 av gangen faat være med *fabrikinspektør fru Betzy Kjelsberg* paa fabrikinspektioner, og har ogsaa faat anledning til at sætte sig ind i det dermed forbundne kontorarbeide. Endvidere har eleverne, 1 av gangen overværet *Vergeraadets* møter, og likeledes 1 av gangen, gaat med assistenterne i *Mødreforsikringen* paa deres inspektioner.

Desuten har kursets lærere tat eleverne med paa forskjellige institutioner for at demonstrere sine respektive fag. *Dr. Reymert* har saaledes været med eleverne for at bese *Gaustad asyl*, paa *Blindeskolen*, paa *Skolen for Døve* o. fl. *Søster Bergljot Larsson* har hat eleverne med paa *Ullevaal*, paa *Kra. Desinfektions anstalt*, paa *Tøien Barnehjem*, m. m., og *frk. Valborg Tveter* har fulgt eleverne til *Stabæk Husmorskole* og *Norsk Kvindesaksforenings fagskole i huslig økonomi* paa Nordstrand.

I aarets løp har ogsaa eleverne sammen med lederen avlagt besøk paa forskjellige fabrikker for nærings- og nydelsesmidler, paa sæpe- og tekstilfabrikker, paa forskjellige barne- og gamlehjem, i fængsler, herberger o. lign.

Der har i 1922 været holdt 12 foredrag, særskilt arrangeret for eleverne ved de sociale kurser, nemlig 2 foredrag av *dr. Øverland* om *«Tuberkulosesaken»* 1 av *advokat Sigval Jacobsen* om *«Vergeraadet»*, 3 foredrag av *direktør Rummelhoff* om *«Forsorgsforeningens arbeide»*, 1 foredrag av *lektor Margit Sahlgaard Børresen* om *«Den engelske kvinders kamp for politisk frihet»*, 1 foredrag av *frk. Julie Monrad Jacobsen* om *«Hjemmekonsulentens arbeide»*, 1 av *kand. mag. Margrethe Parm* om *«U. K. K. F's arbeide blandt unge kvinder»*, 1 av *fru Hanna Isaachsen* om *«De Castbergske barnelover»* og 2 foredrag av *dr. Dagny Bang* om *«Veneriske sygdommer og prostitution»*.

Desuten har eleverne hørt en række officielle foredrag.

I vaarsemestret fulgte en del av eleverne *professor Aalls* og *dr. Reymerts* forelæsninger over *barnepsykologi* og *eksperimental psykologi* ved universitetet.

I høstsemestret fulgte nogen av eleverne *professor Aalls* forelæsninger over *barnepsykologi*, og en del *professor Francis Bulls* over norsk litteratur.

De fleste av eleverne hørte ogsaa *lektor dr. Sigmunds* forelæsninger over *«Arbeidsskolen»* og deltok i *rektor dr. Alnæs's* læse-

øvelser. 2 av eleverne har i høstsemesteret holdt foredrag i «Hjemmenes Vel's tjenestepikeforening», 2 paa N. K. F's fagskole paa Nordstrand, 3 i «Mødreforeningen» paa Lysaker.

I juni md. fik endel av eleverne gjennem *fru Marie Michelet*, som dengang var formand i forstanderskapet, anledning til at delta i et «lekekursus».

I sommerferierne arbeidet 2 av eleverne ved *Johannes menighets feriekoloni* i 6 uker, den ene som bestyrer, den anden som assistent. 1 var i 7 uker assistent ved *Tøien menighets feriekoloni* 1 vikarierte 14 dager i *«Mødreforsikringen»*, 1 var i 4 uker assistent paa *«Maria Dehlis minde»*, 1 fire uker paa *Dale asyl*, 1 vikarierte i 4 uker som bestyrerinde ved *Fagerborg gamlehjem*, 1 skjøttet i ferien sin post som assistent ved *Bastø skolehjem*, og 1 assisterte i 6 uker ved *Finsvik feriekoloni*, Trondhjem.

Efter at ha foretat utdeling av eksamensvidnesbyrdene, holdt *lektor Børresen* en liten tale til eleverne. Denne tale skal vi bringe i et senere hefte.

3-aarsberetning for

Norsk Kvindesaksforening

1919—1920 og 1921.

Fra sekretæren i *Norsk Kvindesaksforening* har vi mottat efterfølgende beretning. «*Nylænde*» har tidligere bragt N. K. F.'s beretning for hvert enkelt aar. Men av en eller anden grund fik vi ikke nogen saadan i de tre aar. Isteden faar man dem altsaa her samlet. I en av de første hefter i 1923, vil vi bringe beretningen for 1922. *Red.*

Norsk Kvindesaksforening driver som bekjendt en meget omfattende virksomhet. Der har i denne 3-aarsperiode været avholdt ca. 40 styremøter, hvori der har været nedlagt et intenst arbeide. Henvendelser har været gjort til storting og regjering angaaende forslag til ny valgordning, om halvparten av lagrettens medlemmer skal være kvinder, naar det gjælder voldsforbrydelser mot kvinder og barn, om et tilstrækkelig antal kvinder i saavel skolekommissionen som i strafferetskommissionen.

Likeledes har der foruten aarsmøterne været avholdt en del medlemsmøter, bl. a. om «*Nylænde*», om kvinders erhverv, med *fru Julie Arenholt* og *frk. Anna Westergaard* fra Kjøbenhavn

som foredragsholdere, 2 møter om stortingsvalgene og 1 om boligsaken.

Styret har dog i de senere aar set kvindeforeningens *raison d'etre* mere at være en institution, hvortil der kan rettes anmodning, og hvorfra hjælp kan ydes overalt, hvor det gjælder kvinders interesser, end som en foredragsforening — av disse sisste findes der tilstrækkelig baade i politiske og de rene selskapelige klubber.

Som et vigtig ledd i denne opgave ser vi ogsaa driften av vort lands eneste fagblad paa kvindesakens omraade «*Nylænde*». Det har under *frk. Fredrikke Mørcks* kyndige og indsigtsfulde ledelse hævdet sin stilling som ledende organ for kvindesaken. Foreningen er hende stor tak skyldig for hendes udmerkede arbeide, ikke mindst til det internationale kvinderaads møte i Kristiania i september 1920.

Ved orienterende artikler og oversigter bidrog «*Nylænde*» i høi grad til at vække interesse for møtet og dets opgaver.

I disse vanskelige tider har selvsagt ikke et 14 daglig tidsskrift helt kunnet bære sig, hvorfor der baade er ydet driftslaan til «*Nylænde*», likesom renterne av Eidsvoldsarven indtil videre tilstaaes det som aarlig bidrag. Likeledes har foreningen bidrat til kontorhold og forfatterhonorarer.

Foreningens «*Fagskole i huslig økonomi*» er flyttet ind i et av foreningen indkjøpt hus paa Nordstrand. Det er blit indredet hensigtsmæssigst mulig, og vi hadde haapet snart at kunne overgaa fra 5 maaneders til 10 maaneders kurser.

Dette betragter vi fremdeles som det ideelle — elevene faar en alsidigere og grundigere utdannelse og det længere samvær knytter elever og lærerpersonale nærmere sammen — men de økonomisk vanskelige tider har gjort at styret ikke har vovet at gaa igang med denne forandring. Fagskolen har med sine rimelige priser — for tiden kr. 190 pr. maaned — søkt at naa dem som ikke hadde raad til at benytte de dyrere private husstelsskoler. Skolen har statsbidrag, og det er os en glæde at kunne oplyse, at den under den nuværende dygtige ledelse økonomisk greier sig godt. Alle kurser har været fuldtegnet, selv i disse nedgangstider.

I 1921 fyldte foreningens mangeaarige formand *fru Randi Blehr* 70 aar og hædredes efter andragende fra N. K. F. ved denne anledning med *Kongens Fortjenstmedalje i guld* for sit lange, initiativrike og utrættelige arbeide for kvinders sak. Fra N. K. F. overraktes der ved viceformanden *fru Aadel Lampe* et fat i hamret sølv. Der avholdtes likeledes en festlig tilstelning paa fagskolen for at medlemmerne kunde faa adgang til ogsaa paa denne maate at yde den avholdte formand sin hyldest.

N. K. F. staar som forening tilsluttet «*Kvindernes landsboligraad*» med *fru Blehr* som foreningens repræsentant og fru Petty Blom som suppleant.

Repræsentant i N. K. N. er *frøknerne Fredrikke Mørck* og *Alette Ottesen* med *frøknerne Marie Mathiesen* og *Helga Helgesen* som suppleanter.

Da *fru Blehr* ved aarsmøtet i mars 1922 frabad sig gjenvalg som foreningens formand, overtok viceformanden *fru Aadel Lampe* stillingen med *frk. Fredrikke Mørck* som viceformand, mens der som nyt styremedlem valgtes *frk. Valborg Tveter.* Gjenstaaende styremedlemmer er *fru Petty Blom,* frøknerne *Anna Hvoslef, Marie Mathiesen* og *Kitty Bugge,* sekretær, m d *fruerne Jespersen-Olsen, Hanna Isaachsen* og *frk. Helga Helgesen* som suppleanter.

Revisorer er *frøknerne Regine Mathiesen* og *Inger Schmidt.*

Kitty Bugge,
sekretær.

Lady Astors valgtale.

Lady Astor, den første kvinde som har hat sæte i det engelske parlament, blev iaar atter stillet i distriktet Sutton i Plymouth, og blev som man vil huske gjenvalgt til Underhuset. Under valgkampen holdt hun følgende programtale, som det har sin interesse at gjengi i vort blad:

«For 3 aar siden blev jeg valgt,» uttalte Lady Astor, «for at tjene dere og for at fortsætte min mands arbeide, som jeg gjennem mange aar hadde levet mig ind i. Nu er jeg igjen stillet av Det unionistiske og konservative parti i Sutton. Jeg har varetat alle erhvervs interesser, de kommercielle, merkantile og industrielle, de sjømilitære og militære, saavel som de men-

neskers der lever paa faste indtægter. Jeg har baaret Plymouths banner i Amerika og Canada, saavel som i Stor-Britannien.

Da jeg var det første kvindelige parlamentsmedlem, saa hadde jeg naturligvis særlig interesse for spørsmaal vedrørende kvinder og barn, (og jeg hævder fremdeles de reformer som jeg har arbeidet for), mens min hjælp til mænd inden de høiere og lavere stillinger, til lærere, til de arbeidsløse o. s. v., vidner om at jeg ikke bare har været repræsentant for mit eget kjøn. Dette valg i Sutton er ikke nogen partikamp. Jeg appellerer til mænd og kvinder av alle partier og klasser om støtte. Jeg staar for moralitet i hjem og samfund. Jeg avslaar at være talerør for bryggere. Jeg tror at England behøver renhet, maatehold, ren politik. Jeg er for fred og økonomi. Uten fred kan verden ikke komme til at arbeide. Fred kan vi bare faa ved at uavgjorte spørsmaal (heri indbefattet ogsaa gjenoprettelser) løses mellem alle lande.

Vor krigsmagt er en sikring for freden, og maa gjøres effektiv ved at holde politivakt paa havnen og i de fjerne deler av vort rike. Men jeg er imot en fornyelse av den gamle vanvittige konkurranse om rustninger, som betyr uhyre skatter, og som uundgaaelig fører til krig.

Jeg vil haape at et intimere samarbeide med Amerika, og forbedrede forbindelser med Frankrike og alle andre lande, vil befri os for krigsfrygt og krigsrædsler. Av hele mit hjerte ønsker jeg at *Folkenes Forbund* maa utvikle sig. Under krigen arbeidet jeg i et hospital, hvor over 23 000 mænd blev pleiet. Flere av disse var fra vore føderationer og kolonier, og jeg lærte flere av deres vanskeligheter at kjende. Det er av vital betydning at vi hævder og utvikler det britiske rike ved handel og paa alle andre maater. Jeg avslaar paa det bestemteste at kjæmpe for dem som drar fordel av krigen. Jeg vil kjæmpe for de mænd som led under krigen, for deres enker, deres hustruer og barn, for bedre boliger, flere lekeplasser, for opdragelse, folkehelse og velfærd for alle. Før de utenrikske markeder er aapnet igjen og handelen gjenoprettet, skulde de lokale myndigheter faa tilskud som satte dem istand til at utføre arbeider til offentlig nytte, og paa denne vis avhjælpe arbeidsløsheten. Jeg er ikke gaat ut i det offentlige liv for at gjøre karriere. Jeg har 6 barn og mange interesser. Men naar jeg ser elendigheten og de byrder som der er, vilde jeg unddra mig fra min pligt, hvis jeg trak mig tilbake for at nyte et let og behagelig liv. Jeg har aldrig sviktet Plymouth. Plymouth har staat ved min side, da uvedkommende løi paa mig. Dere har kanske hørt at jeg agter at stemme for forbud ved et eller andet forslag eller ved lov. Dette er ikke sandt. Jeg vil ikke

forsøke at ta fra nogen hans øl. Men jeg vil gi vælgerne frihet til at kontrollere handelen med drikkevarer. Nu kontrollerer bryggeren altfor ofte politikken. Jeg appellerer igjen for at faa den samme lojale støtte, saa at jeg endda engang kan arbeide for de høieste maal i det private og offentlige liv.»

Kvindernes Klubbygning i Haag.

Av *Emmy W. Belinfante.*

I november 1921 fik hollandske kvinder sin egen klubbygning i Haag. Den er den første i sit slags likesom dén er den eneste de har i Holland. Det har været meget vanskelig at faa planen om en slik bygning realisert, skjønt ønsket om at faa den i længere tid har været brændende blandt kvinderne. Holland er et litet land, men det huser mange forskjellige samfundsklasser, og det var langtfra let at faa *alle* kvinder enige om den tanke, at de skulde holde tilhuse i samme klubbygning. Hertil kom en viss revaliseren mellem Haag og Amsterdam, idet folk i Amsterdam ikke hadde lyst til at gi bidrag til en klubbygning i Haag. Man hadde det ene møte efter det andet, indtil *Mejufrouw Marie van Dyk* løste knuten.

Marie van Dyk er en «selfmade» kvinde. Hun har hat held med sig i forretninger, og nu stod hun rede til at gi tid og penger for at realisere tanken om en klubbygning, hvor kvinder av alle samfundsklasser kunde møtes og forsøke at forstaa hverandre. Hendes klubbygning skulde være et centrum for kvindelig virksomhet, et aandelig centrum, hvor arbeidende kvinder kunde hvile fra sit daglige arbeide og faa en passiar med andre kvinder, et sted hvor der kunde være komfort og hygge. Klubbygningen maatte ikke komme istand ved milde gaver, kvinderne selv skulde ta aktier og medlemmerne skulde desuten betale et større bidrag. *Marie van Dyk* gav selv eksemplet ved at indskyte en større sum, da hun følte sig forvisset om, at et slikt foretagende vilde være solid. Men der var kvinder for hvem det faldt vanskelig at yde noget videre, og selv en sum paa 20 gylden med en kontingent av 5 gylden fandt flere var for meget. Mange gifte kvinder som maa be sin mænd om lov til hver eneste lille utgift de skal ha til sig selv, syntes desværre at forpligtelsen for laanet av pengene var for høie, og vor klubbygning er ikke blit etablert paa en saa solid økonomisk basis som vi hadde haabet.

Paa denne maate er huset kommet til ad økonomisk vei. Der er bare en liten stab av kvinder, men *Mej van Dyk* ventet at

medlemmerne selv skulde arbeide med og at de skulde føle sig bundet saa den lille plante kunde dyrkes. Det har forsaavidt været en skuffelse som der blandt de 600 medlemmer findes flere damer tilhørende societeten, som ikke har intereesse for kvinders ret eller kvinders sak, men som bare nærer interesse for sine egne rettigheter og saker. Flere av dem har flere krav end de har penger at ofre, sa adet første aar har været meget nedslaaende for Mej van Dyk. Hun har maattet arbeide med tre hjælpersker og maa nu forsøke med en fjerde. Der er mange ulemper, men de er bare kjendt av nogen faa, og kan tjene til advarsel for dem som ønsker at starte et slikt foretagende. Dette er skyggesiden. Men der findes heldigvis ogsaa en solside. Kvindeklubben er blit installert i et gammelt hus, bygget i *Ludvig den 15.* stil i den vakreste del av Haag. Enhver som kommer ind i huset, beundrer det smukke arrangement. I underste etage er der en net liten restaurant, hvor medlemmerne og folk som introduceres av dem, kan faa en varm lunch for 75 cents, og middag, bestaaende av suppe, kjøtt, grønsaker, poteter og dessert for 1½ gulden. Der findes ogsaa et vakkert terum. I anden etage er der et læse- og skriveværelse, og nok et *rolig* læserum, billardværelse og et værelse hvor man kan spille bridge eller andre kortspil. I tredje etage findes endel gjesteværelser og et badeværelse. I kjælderen er kjøkkener, garderobe, rum for bicykler, installationen av varmeapparaterne, vinkjælder o. s. v.

Der findes ingen egentlig have, men en liten aapen hal fører i fri luft til forsamlingssalen, som ogsaa kan leies ut til foreninger, som ønsker det, da der i almindelighet er stort behov for lokaler til møter. Paa denne maate blir salen en kilde til indtægter, som kommer vel med saalænge klubben har at komme gjennem sin vanskelige financielle periode.

Som sagt Haag-damerne forstaar ikke den sociale betydning av klubbygningen. Men de arbeidende kvinder som lever i pensionater, som siden krigen er meget daarlige og meget kostbare er meget fornøide. De kan nu finde et koselig hus, hvor de kan faa gode maaltider for netop hvad de koster, og træffe venner som de kan sitte tilbords og snakke med under maaltiderne. De gamle damer som litt efter litt har mistet sine spillekamerater, er glad ved i klubben at finde nye bridgekamerater. De fattige damer som i vintertiden viker tilbake for omkostningerne med brændsel og lys, kan i klubbygningen finde et varmt oplyst værelse uten ekstra utgifter. De som føler sig ensomme kan her møte venner og sympati, og sisst men ikke mindst, husmødre som nutildags selv ofte maa lage familiens mat om søndagen, kan introdusere sin mand og indta med ham sit maaltid i klubben, for uagtet ordensreglerne hævdes strengt

med hensyn til mænds adgang, og de f. eks. aldrig har adgang til terummene, saa kan de om søndagene bli introdusert av hensyn til hustruen.

Klubben har et bibliotek som endda er noksaa litet, men det vil nok vokse med tiden. Nogen venner har allerede git bøker til klubben, saa dets bibliotek vokser daglig. Der er mange, som finder sig rigtig hjemme i klubben, og mange av dem hjælper til i kjøkkenet og i alle gjøremaal inden husholdningen, andre viser sin taknemlighet for hvad de faar av goder, ved at skjænke gaver av en eller anden slags til huset. De malerinder som er medlemmer, har en permanent utstilling av sine malerier i klubbens værelser og deres malerier er samtidig en vakker dekoration paa husets vægger. Der har været ordnet aftener for medlemmerne hvori de kunde more sig, og andre aftener hvor der har været diskussioner til nytte for deres politiske og aandelige opdragelse. Paa denne maate har klubben allerede været til social nytte, skjønt det ikke falder saa let i Holland og specielt i Haag at virkeliggjøre en demokratisk utvikling av de forskjellige sociale forbindelser mellem kvinder. Folk er meget konservative, og societetens damer som tar sig en kop te i klubben efter at de har utført sine erender i byen, gaar sine egne veier og bryr sig ikke om de arbeidende kvinder som tar sin te i det samme rum efter at ha hat et stridt dagsarbeide.

Damer fra andre byer kan under specielle betingelser bli medlemmer (fremmede medlemmer blir de kaldt) og der har ogsaa været ført underhandlinger om at forene os med den engelske *Lyceumsklub*, for at tillate medlemmer av vor Haagerklub at besøke den naar de opholder sig i London, og at gi engelske damer adgang til vor klub naar de besøker Haag. Eksemplet med vor klub i Haag har sat nyt mot i Amsterdammer-kvinderne til at forsøke ogsaa at etablere en klubbygning. Omend Haagerbygningen ikke er helt igjennem fuldkommen, saa er den dog allerede meget populær, og hadde daglig æren av at kunne by gjestfrihet til *Det Internationale Kvinderaad.* Vi haaber den vil vokse og bli mest mulig fuldkommen og snart bli for liten, for der er bare rum for 1 200 medlemmer. Under alle omstændigheter er det en vinding for os at vi siden november 1921 har vor egen bygning.

Den virkelige styrke.

I en Londoner-avis skrev nylig en *Dr. teol. Crane* at det er et selvbedrag at si at styrke er effektiv. Likefra Grækenlands og det romerske keiserdømmes erobringskrige ned til *tsarens*

og *keiser Wilhelms* dage, har nationer forsøkt at forsvare sig ved vaabenstyrke.

Men den virkelige *svakhet* i hvert land er dets militærstyrke, og den virkelige *styrke* i hvert land er dets venskap med andre lande. Hvert folk frelses ved sit venskap, ikke ved sine armeer.

Bøker indsendt til redaktionen.

Cammermeyers boghandel 1922:
(Sigurd Pedersen og Eistein Raabe).

Vilhelm Sommerfelt: Søren Kierkegaard med forord av Chr. Ihlen, Professor dr. teol.

Paul Gerhard: Tanker om Guds styrelse i verdenskrisen. Aut. oversættelse av *Agnes Hoff Næs.*

J. W. Cappelens forlag, Kristiania:

Julli Wiborg: Seilasen.

Til Nylændes abonnenter.

Vi beklager meget at maatte presentere vort nyttaarshefte i denne form! Men som man vet, har vi typografstreik; saa om vi overhodet vilde ha et nummer ut til nyttaar, maatte vi ty til de artikler, som allerede var «sat», inden streiken brøt ut. Meget færdig aktuelt stof, bl. a. ogsaa bokanmeldelser, maa desværre utestaa paa ubestemt tid. Nogen effektiv korrektur kunde heller ikke foretas paa dette hefte. Saa vi ber, skjønt vi selv er uskyldig i streiken, om overbærenhet og taalmodighet! Streiken er ogsaa skyld i dette og forrige nummers forsinkelse. Vi er i dette øieblik aldeles uvidende om naar næste nummer kan utkomme. Vi haaber imidlertid at alt maa bli ordnet til nr. 2. skal ut. *Red.*

Idet heftet gaar i pressen, meldes at de streikende har gjenoptat sit arbeide, saa vi har haab om at vort næste nummer skal komme à jour. *Red.*

Nylænde

Tidsskrift for Kvindernes Sak
Utgit av Norsk Kvindesaksforening

Redaktør: Fredrikke Mørck

37. aarg.	KRISTIANIA, 15. JANUAR 1923.	Nr. 2

Jane Addams

Chikagos æresborger.

Jane Addams er født i Cedarville i Illinois, hvor hendes far eiet et stort gods. Hun tok i 1881 sin artium ved Rockford universitet, og utdannet sig senere som mediciner ved universitetet i Philadelphia, med rygradstuberkulose som specialitet. Meget tidlig fik hun imidlertid interesse for sociale spørsmaal og sluttet sig med liv og sjæl til kvindebevægelsen i Amerika. I to aar var hun paa studiereise i Europa. Litt efter litt kom imidlertid hendes interesser væsentlig til at koncentrere sig om de smaa og hjælpeløse i samfundet, og hun forstod hvor ulykkelige og elendige bl. a. de fattige europæere var som kom fra lande, hvor det engelske sprog ikke taltes, og stod alene i de amerikanske storbyer uten at ha begrep om hvor de skulde vende sig hen, eller hvad de skulde ta sig for.

I september 1889 kjøpte *Jane Addams* sammen med *Miss Ellen Gate Starr* et hus tilhørende en *familie Hull.* Huset laa dengang utenfor Chicago. Men eftersom Chicago vokset, kom det til at ligge midt i byen. Her grundla *Jane Addams* det første amerikanske «settlement», som er kjendt over hele Amerika under navnet «*Hull House*». Nu utgjør dette «settlement» et stort kompleks av bygninger, ialt 12 store huser, med haver og parker. Til en begyndelse var det mest indvandrere hun tog sig av, og da fornemmelig *italienere.* I de senere aar er det især *grækere;* men der findes i «*Hull House*» naturligvis ogsaa folk av andre nationaliteter.

Der er indredet skoler, verksteder, klubber, ja til og med teater. *Jane Addams* selv tilhører *Kvækerne,* hun er meget frisindet og har et vidt syn paa livet. Hun forstaar at ungdommen maa more sig, og har fundet at om dette kan ske inden hjemmets omraade, er den bedre gardert, end om de skal søke ut i storbyen for at finde sine fornøielser.

Fra dette teater er der utgaat flere skuespillere, endel av disse reiser nu rundt i De Forenede Stater som et førsterangs selskap, og gir forestillinger i byerne. *Jane Addams's* princip er at skaffe barn og unge mennesker netop den utdannelse som passer for deres evner og anlæg. Og denne metode har hun sat i system og praktiserer hun i sit «*Hull House*».

Størst omhu og interesse viser hun kanske barna, som hun

tar sig av paa alle maater. Hun har netop i denne tid inden Hull House's omraader oprettet den første offentlige lekeplass for barn.

Hele administrationen og organisationen i «*Hull House*» er basert paa kooperation. Restauranterne, klubberne, alle foretagender fungerer efter dette princip. Hun undgaar, saalangt det lar sig gjøre alt mulig gratisteri og veldædighet. I det heletat gjælder det at skaffe dem som trænger det, hjælp til at bli *selvhjulpne* mennesker.

Fra arbeidet mellem emigranterne kom *Jane Addams* over til internationalt arbeide. Allerede fra første stund sluttet hun sig som nævnt til arbeidet for kvinders sociale og politiske rettigheter. Ved krigens utbrudd optok hun straks et aktivt fredsarbeide, og var med i dannelsen av et amerikanske kvinders fredsparti. Men for at et slikt parti skulde faa nogen effektivitet, maatte der samarbeides med de andre landes kvinder. Og da kvinder fra næsten alle nationer i 1915, midt under krigen, møttes i Haag, skedde dette efter initiativ fra Amerika. Kongressen blev ledet av *Jane Addams*, der ogsaa blev valgt til *Præsident* for *Kvindernes Internationale Liga for Fred og Frihet*, som der blev dannet, og som har sin gruppe i de fleste civiliserte lande i verden. Senere har ligaen hat møte i Zürich i 1919, i Wien 1921 og nu senest i Haag i december 1922, alle under *Jane Addams* præsidium.

Efter Haagermøtet reiste hun i en delegation til saavel de krigførende som til de nøitrale landes regjeringer for at henstille til dem, i kvindernes navn, at opta mægling. I 1919 reiste hun til Versailles, med den opgave at forsøke at influere paa de der forsamlede repræsentanter, saa fredstraktaterne kunde bringes mere i overensstemmelse med *Wilsons* 14 punkter.

Efter fredsslutningen reiste hun med *Mr. Hoover* gjennem Mellem-Europa for at organisere det amerikanske hjælpearbeide der. Der er neppe oprettet nogen «*Relief Committee*», uten at den har tællet *Jane Addams* i sin midte.

For sit arbeide i menneskehetens tjeneste, blev *Jane Addams* for flere aar tilbake utnævnt til «*Byen Chicagos Æresborger*», likesom hun i 1904 blev æresdoktor av universitetet i Wiscon-

sin. Mange er de tillidshverv *Jane Addams* har indehat. Hun har bl. a. været «Inspector of streets and alleys in neigbourhood of Hull House» (Tilsynskvinde av gater og alleer i «Hull House's» nærhet), formand i foreningen for velgjørenhet og dens rette anvendelse o. s. v.

Jane Addams er en anseet taler og forfatter. Hun skriver især om sociale og politiske reformer. Blandt hendes bøker kan nævnes: «*The Spirit of Youth and the City streets*», «*Democracy and Social Ethics*», «*New Ideal of Peace*», som utkom i 1904, og «*Peace and Bread*».

Hun har nu ferier. Disse benytter hun til en reise gjennem Sibirien til Kina for at studere forholdene i disse lande.

I alt sit sociale arbeide saavelsom i sit fredsarbeide har hun altid hat kvindesakens idé klart for øie, idet hun er fuldt overbevist om, at kvinderne maa være med i ansvaret overfor samfundet som de er med i arbeidet for det.

F. M.

Fredsmøtet.

Sammen med *Mademoiselle Jeanne Mélin* og *Miss Cathérine Marshall* ankom *Jane Addams* til Kristiania tirsdag den 19. december. Om aftenen samme dag talte de alle tre efter indbydelse av Den norske gruppe av *Kvindernes Internationale Liga for Fred og Frihet* sammen med *professor dr. Fridtjof Nansen* i Universitetets Aula.

Det var en stor og repræsentativ forsamling som hadde indfundet sig, og salen var fyldt til sisste plass.

Møtet aapnedes av *fru Martha Larsen,* som efter at ha git en kortfattet oversigt over forbundets virksomhet og berettet litt fra det nylig avsluttede møte i Haag, hilste de tre fremmede foredragsholdere velkommen, hvortil forsamlingen sluttet sig med begeistret applaus. *Miss Jane Addams* var første taler. Hendes i høi grad tiltalende personlighet vandt hende øieblikkelig tilhørernes interesse og opmerksomhet. Hun skildret hvorledes amerikanerne og da specielt de amerikanske kvinder saa paa forholdene i Europa. De mener at der maa være noget iveien med selve fredsslutningen og Versaillestraktaten, siden man endda ikke var kommet tilbake til ordnede forhold. I de første aar mente man i Amerika, at det var besst Europa

fik ro til at ordne sine problemer alene. *Præsident Harding* hadde større tro paa nytten av konferanser end paa *Nationernes Forbund,* og mener at dette ikke er istand til at løse alle vanskeligheterne. Nu lider imidlertid ogsaa Amerika under at der endda ikke er fred i Europa. Handel og eksport tar skade, og handelsstanden mener det er nødvendig for Amerikas egen skyld at Europa bringes paa fote snarest mulig. Den offentlige mening spiller en meget vigtig rolle i Amerika, saa politikerne blir før eller senere nødt til at bøie sig for folkets vilje. Amerika huser alle nationaliteter, og Nordens folk er sterkt repræsentert der, og fredsviljen er sterk blandt dem. Litt efter litt er der reist stemning for at Amerika maa med i *Nationernes Forbund,* da det er gaat op for flere og flere, at det nok allikevel er gjennem det at fredelige forholde skal naaes. — Næste foredragsholder var *Mlle. Jeanne Mèlin.* Med sin store veltalenhet i et skjønt fransk rev hun fra først til sisst publikum med sig. Hun hadde hat sit hjem i de ødelagte egne i Nord Frankrike, og kunde tale ut fra de sørgeligste erfaringer om krigens forfærdelighet. Besættelsen av tropper i Rhinegnene er aldeles ikke populær inden den franske befolkning. Og det hadde set anderledes ut om de milliarder, som Tyskland har tilbakebetalt, var blit brukt til at gjenopbygge de ødelagte distrikter istedenfor til underhold for besættelsestropperne. Det var et utbredt ønske i Frankrike at seierherrerne og de beseirede skulde kunne møtes for en upartisk domstol som kunde fastsætte en retfærdig skadeserstatning. Kvinderne vilde henvende sig til regjeringerne og desuten appellere til verdensopinionen, faa sammenkaldt en verdenskongres av mænd og kvinder, som skulde utgjøre et virkelig *folkenes* forbund og faa istand en retfærdig fredstraktat.

Mlle. Mélin sluttet sit glimrende foredrag med en tak til *dr.*

Nansen, som imidlertid var kommet tilstede, for det store arbeide i menneskehetens tjeneste han hadde utført. *Dr. Nansens* tale i Trocadero i Paris hadde gjort et uforglemmelig indtryk paa alle som hadde faat opleve at høre den.

Som tredje taler kom *Miss Cathérine Marshall.* Hun talte mest ut fra et praktisk synspunkt og skildret især det engelske fredsarbeide. «Freden» har hat en skadelig indvirkning saavel paa det politiske som det økonomiske liv. England hadde aldrig været uheldigere stillet i sine handelsforholde end nu. En ny fredstraktat er det nødvendig at faa. «De nøitrale lande har bevart sin sunde fornuft, derfor maa man først og fremst faa dem med.»

Saavel den sisste som de to første talere blev hilset med begeistret bifald, som imidlertid steg til rene ovationer, da *dr. Nansen* besteg talerstolen. Publikum reiste sig og hilste ham i en minutlang applaus.

Dr. Nansen takket hver især av de tre damer og fortalte derefter i korte træk om forholdene i Trakien og Lille-Asien. Han dvælte især ved de trakiske flygtninger og deres frugtbare land, som laa øde og udyrket, fordi dets arbeidsføre mænd holdtes i tyrkisk fangenskap.

Fru Martha Larsen avsluttet møtet med en varm hyldest til *dr. Nansen,* som publikum hørte paa staaende.

Ved utgangen stod speiderpiker med bøsser og tok mot bidrag til *dr. Nansens* arbeide. Indsamlingen indbragte kr. *2 161,15.*

Efter møtets avslutning holdtes en enkel festlighet i Frimurerlogen, hvor taler holdtes av *fylkesmand Haakon Løken,* formand i «*Norges fredsforening*», de tre utenlandske damer, *fru Hulda Garborg, fru Amélie Goldschmidt* og *pastor Thvedt,* formand i «*Presternes fredsforening*».

Lektor Margit Sahlgaard Børresens tale til eleverne av de Sociale kurser ved avslutningen.

«Saa er dere alle færdige til at ta fat paa socialt arbeide. Dere er rustet med kundskaper; men der trænges ogsaa andre vaaben, dersom man skal tænke at bekjæmpe de mange samfundsonder som truer med at sprænge det bestaaende og gjøre et kaos av det hele, hvis ikke modige og varmhjertede kvinder og mænd i samlet fylking gaar til kamp mot elendigheten og uretfærdigheten. Jeg vet at *dere* vil slutte dere til en slik fylking. Men har dere den nødvendige utrustning? Som sagt, kundskaper alene er ikke nok. Ikke engang naar de som hos dere gaar haand i haand med praktisk arbeide.

I den sociale kamp er det først og fremst hjertelaget og personligheten det kommer an paa. Men jeg har i dette halve aar jeg har hat den glæde at være deres leder, forstaat at dere allesammen har meget av den dype forstaaelse for andres følelser, den store sympati og det varme hjerte for samfundets stedbarn, som er de besste vaaben i kampen mot nød og elendighet, — og dere vil i deres sociale arbeide støte paa meget som er ondt og saart, saa dere trænger en overflod av sympati, av takt, av varmhjertethet. — Men dere trænger endda mere, hvis dere ikke skal gaa trætte! En aldrig sviktende energi og et urokkelig mot som ikke brister, selv om dere synes at se en mur av motstand omgi dere. Gi ikke op i kampen for det rette og det gode! Husk: vanddraapen uthuler tilslut stenen, og muren rokkes bare ved stadig paatryk. — Og naar det har lykkes dere at sprede glæde, om ikke i mere end ett hjerte eller ett hjem, saa vil den taknemlighet som lyser dere imøte, være en opmuntring til fortsat arbeide for at naa det endelige maal — som vi alle higer efter: *et nyt samfund hvor fred og retfærdighet bor!* » —

Efterat lektoren hadde henvendt en tak til lærere og forstanderskap, holdt en av de unge elever en varmhjertet tale, hvori hun uttrykte sin og sine medelevers inderlige tak til lederen og lærerne, og tolket den glæde de hadde følt allesammen for det kundskapsstof, baade paa det teoretiske og praktiske omraade, som de hadde samlet.

Litt fra Folkenes Forbund.

I.

Ved det sisste møte som «*Folkenes Forbund*» holdt i Genf, blev som man vil huske Sverige valgt ind i *Raadet*. Efterat dette var skedd, blev der i det svenske utenriksdepartement oprettet en særlig avdeling, hvor det arbeide hører hjemme, som vedkommer «*Folkenes Forbund*». I dette arbeide tar *fru Anna Bugge Wicksell* ivrig del, og hun redigerer bl. a. de meddelelser som «*Svenska Föreningen for Nationernas Förbund*» utgir. Gjennem nogen nummer av disse meddelelser findes der bl. a. korte referater, som gir en grei oversigt over de arbeider som de forskjellige kommissioner har utført. Vi ser os istand til at gjengi litt av disse. Og har da tænkt at referere fra 5te kommission, som behandler «*Sociale og humanitære spørsmaal*». Som man vil erindre blev *professor Kristine Bonnevie* valgt til viceformand i denne kommission.

Om denne kommission skriver det nævne blad:

Denne kommission hadde som sedvanlig en broget mangfoldighet av spørsmaal at behandle, for størstedelen slike som kommer igjen hvert aar. Det er almindelige og letfattelige spørsmaal, derfor fører kommissionen som samtlige de andre kommissioner almindeligvis sine forhandlinger for aapne dører, og kan som oftest glæde sig ved et talrig publikum. Det er ogsaa i denne kommission at *Forsamlingens* kvindelige medlemmer i almindelighet sitter; iaar hadde kommissionen ogsaa til viceordfører faat en kvinde, nemlig *professor Kristine Bonnevie* fra Norge, som begge de foregaaende aar med iver og interesse deltok i kommissionens arbeide, og som ogsaa derfor bedre og mere end flertallet av de andre medlemmer var inde i de paa dagsordenen staaende emner. Hun fyldte ogsaa sin plass paa en udmerket maate og var til stor hjælp for ordføreren, som var helt ny, ikke bare i kommissionen men i det heletat i *Forsamlingen*.*) Blandt de vigtigste av de spørsmaal som forekom

*) Den tidligere ordfører for denne kommission var rumæneren *M. Take Jonescu*, som avgik ved døden ifjor. *Red.*

paa kommissionens dagsorden, var *opiumshandelen*. De tidligere *Forsamlinger* hadde nedsat en raadgivende permanent komité, som skal behandle muligheterne av at holde handelen med opium og andre farlige droguerivarer indenfor lovlige grænser. Komiteen hadde i den hensigt anbefalt to forholdsregler. Den ene gik ut paa at hvert land som importerer opium, morfin, kokain o. s. v. skal indføre et bevillingssystem, ifølge hvilket hver importør, for at faa lov til at indføre et visst parti av disse varer, av sin regjering maa faa et certifikat, som viser at regjeringen har git sin tillatelse til indførslen, og at partiet er avset utelukkende til medicinsk eller videnskapelig bruk. Dette system med certifikater blev anbefalt allerede av den foregaaende *Forsamling*, men der findes endda mange lande, hvor det ikke er blit gjennemført. Kommissionen og senerehen ogsaa *Forsamlingen* rettet nu en indtrængende appel til alle disse lande om snarest mulig at anta og indføre systemet. Den anden forholdsregel tar sigte paa at regulere selve produktionen av farlige droguerivarer. Paa opfordring av *Raadet* har den raadgivende komité i denne hensigt anmodet samtlige regjeringer om at avgi meddelelser om hvor stort kvantum slike droguerivarer der efter et tilnærmelsesvis skjøn er behov for til den lovlige konsumation inden deres land. Meningen var paa denne maate at faa verdens lovlige behov av opium m. m. konstatert, og senere paa grundlag av dette materiel at indføre kontrol med selve produktionen. Saa længe som den kan vedbli planløst at utgjøre adskillig mere end det som virkelig behøves, er det meget vanskelig, for ikke at si umulig, at hindre at dette overskud finder vei ad ulovlige kanaler. *Forsamlingen* gav denne plan sin varmeste anbefaling.

Tilslut anmodet den ogsaa *Raadet* om at sende en indtrængende indbydelse til *De Forenede Stater*, da det var et av de lande som er saavel det størst producerende som det der importerer mest av disse droguer hvorom talen var, at la sig repræsentere i den raadgivende komité.

Et andet spørsmaal som behandledes i 5te kommission var *Handelen med kvinder og barn.*

Dette kaldtes tidligere «*den hvite slavehandel*». Spørsmaalet

blev allerede optat paa den første *Forsamling,* og blev senere fortsat av en speciel international konferanse, som under *Folkeforbundets* auspicier blev sammenkaldt i Genf sommeren 1921. Denne konferanse trak op grundlinjerne for en almindelig konvention til undertrykkelse av denne handel. Efter forslag fra England blev konventionen forelagt i den anden *Forsamling* og vedtat av denne. Ifølge denne konvention forpligter staterne sig til at indføre visse ændringer i sine straffelove og visse forholdsregler med hensyn til kontrollen i havne og paa grænsestationer. Konventionen er undertegnet av 33 stater, men indtil videre ratificert av bare 10 av disse. Ikke mindre end 13 stater underrettet imidlertid kommissionen iaar om at de haapet inden kort tid at kunne ratificere avtalen; blandt disse var ogsaa Sverige. Efter forslag av konferansen i 1921 blev der ogsaa for dette spørsmaals vedkommende av *Raadet* nedsat en raadgivende permanent komité, som vaaren 1922 hadde sin første sammenkomst. Som grundlag for kommissionens forhandlinger forelaa denne komités rapport. Komiteen har ikke netop hat meget at tilføie utover det man opnaadde ved konferansen eller paa forrige aars *Forsamling.* Den henleder dog regjeringernes opmerksomhet paa ønskeligheten av at paa forskjellige maater hjælpe unge kvinder som i fremmede lande søker og faar ansættelse ved teatre, i musikhaller og lignende, og paa samme tid faa istand en lovgivning til beskyttelse for mindreaarige, som søker ansættelse utenfor sit eget land. Kommissionen understreket disse paamindelser. Den vedtok imidlertid desuten ogsaa en speciel resolution, som er merkelig paa grund av den haardnakkede motstand, som hittil altid har reist sig fra de romanske nationers side mot tanken om at avskaffe den reglementerte prostitution. Resolutionen gaar ut paa, at *Raadet* paa grund av at det statsregulerte system, som eksisterer i visse lande, paa mange vis ansees for at befordre handelen med kvinder, vil henstille til den raadgivende komité at ta under overveielse hvorvidt man i paavente av dette systems avskaffelse, skulde kunne komme overens om at ikke nogen utenlandsk kvinde skal faa lov til at bli indtat eller drive sin virksomhet som prostituert i de offentlige bordeller.

Selve forslaget kom fra polsk side, men tillægget om statsreglementeringen og dens eventuelle avskaffelse blev indført efter forslag av suppleanten for den australske delegerte, *Mrs. Dale*, og blev varmt støttet av samtlige kvindelige delegerte.

Landskvindestemmeretsforeningen

har sendt følgende skrivelse:

Til
Formandskapet!

I tilslutning til de protester, som allerede er fremkommet mot ophævelsen av den kvindelige lægestilling i sundhetskommissionen, vil Landskvindestemmeretsforeningen indtrængende henstille til Formandskapet ikke at etablere en ordning hvorved indkaldte mistænkte kvinder tvinges til at la sig undersøke av en mandlig læge.

For kontrollens skyld maa en saadan undersøkelse foregaa i sundhetskommissionen, likesom alle ubemidlede patienter, som søker fri behandling, maa passere den vei. Derfor er den kvindelige lægestilling her en paatrængende nødvendighet. Da den allerede har bestaat i over 25 aar, saa vilde en ophævelse paa dette tidspunkt være et tilbakeskridt, som vilde vække indignation i vide kredser.

Kristiania, 24. november 1922.

F. M. Qvam. *Marie Mathisen.* *Louise Keilhau.*
Antonie Borchsenius.

Smaanytt hjemme- og utefra.

Midlertidig ekstraordinær *byretsassessor Sofie Schjøtt* er beordret til at fungere som bisitter ved lagmandsretterne i Oslo. *Assessor Sofie Schjøtt* er den første kvinde, som er opnævnt i et slikt hverv, ikke alene i Norge, men saavidt vi vet, i Europa.

Fru Petra Scheel er ansat som sekretær i Oslo stifts distrikt av «*Norges Røde Kors*».

«*Nylænde*»s redaktør holdt 11. december foredrag om «*Den aandelige idé i kvindebevægelsen*» i Fredrikstads Kvindesaksforening. Møtet var meget godt besøkt.

Fru Marie Idsøe, formand i Stavanger Sanitetsforening, har faat *Kongens fortjenstmedalje i guld* for samfundsnyttig virksomhet.

Brev fra Sverige.

Selma Lagerløfs, «Mårbacka» er kommet. Det er en bok om barndomshjemmet og hendes barndom, men først og sisst om faren, den elskede faren. Baade i ham og hans mor, disse to fantasirike, kjærlige mennesker, faar man likesom nøkkelen til forfatterinden og al hendes digtning.

Et av de vakreste kapitler er om «paradisfuglen». Selma var som litet barn blit lam i sine ben. Doktoren og alt nyttet til intet. Saa reiste forældrene med hende til Strømstad bad. Heller ikke det saa ut til at hjælpe. Fremdeles maatte barnepiken bære hende. Saa en dag hun var baaret ind til vertinden, skipperfruen, hørte hun hende fortælle om sin mand som var ute paa havet, paa «*Jacob*» og at hun aldrig var ængstelig for ham, fordi der var nok én som beskyttet ham. Hun hadde ogsaa sagt, at naar «Jacob» snart kom, skulde Selma faa se en «paradisfugl».

I barnets fantasi blev saa paradisfuglen den som beskyttet manden. En hemmelig tanke vaaknet: «Mon om ikke paradisfuglen ogsaa kunde hjælpe hendes syke ben?» Hun længtet nu voldsomt efter fuglen, men sa intet om det.

Endelig skulde familien ro ut til «Jacob», som laa saa høi som et fjeld paa vandet. Skjæbnen vilde at Selma var den som først blev langet op av et par matroser. Hun blev stillet paa dækket, kikket op i takkel og taug efter fuglen, og spurte straks en gut hvor den var. «Kom med mig, skal du faa se den,» sa han og tok hende ved haanden. Hun tænkte bare paa fuglen og fulgte ham nedad trappen. Der stod den paa bordet, en deilig, utstoppet fugl. Hun krøp op paa stolen og fra stolen op paa bordet, hvor hun satte sig i henrykt beskuen.

Med en gang hører hun rop: «Selma! Selma!» og forældrene kommer styrtende ned og spør hvordan hun er kommet dit. Da først forstaar hun at hun var gaat paa sine ben. Hun stilles paa gulvet og kan gaa. Forældrenes glæde var jo grænseløs, og de snakker som om badene allikevel nu hadde gjort det. Men lille Selma tænkte i sit stille sind at det nok var «paradisfuglen».

Det hele er fortalt i fortryllende, barnslig og naturlig enkelhet.

En deilig efterskrift ender boken. Hun kjører høitidsklædt i sin skinnende vogn, hestene har nytt seletøi og hun reiser med

blomster til farens grav paa hans 100-aarsdag. Alt vokser rikt denne augustdag — rent kronaar. Hun ser paa alle forbedringer og tænker paa de mange av hans store drømme som nu er realisert. Hvor det skulde ha glædet ham at se alt dette! Hvor gjerne vilde hun ikke hat ham sittende der ved sin side! Og snart hadde han ogsaa faat et av sine hjerteønsker opfyldt, at se Mårbacka reise sig i to etager, han som var saa gjestfri og hadde favnen aapen for alle, alle.

Læseren blir usigelig glad i den gamle løitnant Lagerløf, som var saa elsket, at folk kom trækkende langveis fra for at feire ham og glædes ved ham paa hans fødselsdag 17. august, aar efter aar. Da var der musik paa Mårbacka, dans og lek — de gamle blev unge og alt var fryd. *A. M. H.*

Mussolini og kvinders stemmeret.

Et brev, som *Signor Mussolini* har sendt præsidenten for *Den Internationale Kvindestemmerets Alliance*, dementerer fuldstændig det utspredte rygte at den italienske førsteminister var en motstander av stemmeret for kvinder. Under *Mussolinis* sisste besøk i London, blev han anmodet om at motta en deputation av kvinder, tilhørende stemmeretsalliancen. Han beklaget at han paa grund av «*hastverk*» var hindret i at kunne motta kvinderne, men han svarte dem overordentlig høflig at han vilde bli «meget glad ved i mai maaned 1923 at motta en deputation fra Alliancen i Rom.»

Som bekjendt holder *Den Internationale Kvindestemmerets Aliance* møte i Rom fra den 12.—19 mai. Og her er det interessant at lægge merke til at tiltrods for den reaktionens bølge mot kvindestemmerettens fremgang, som synes at ha gaat over mange lande siden vaabenstilstanden, er det ikke destomindre rigtig at et stadig og vedvarende fremskridt praktisk talt er blit gjort over den hele verden. Ved kongressen i Genf i 1920, kunde kvinder fra 22 lande feire sin politiske frigjørelse. Det som i høi grad kommer til at særpræge kongressen i Rom, vil bli den østerlandske delegation, idet man venter at *Indien, Kina* og *Japan* vil sende hver sine repræsentanter, og det faktum at det er første gang at et av de orientalske lande, *Indien* nemlig, vil svare paa indkaldelsen til et møte av frigjorte kvindelige borgere.

Litteraturanmeldelser.

Sigrid Undset: Kristin Lavransdatter. Korset. Forlagt av H. Aschehoug & Co. (W. Nygaard).

Med denne, den tredje bok i rækken, foreligger det store verk, Kristin Lavrensdatter, færdig. Naar dommen over dette kolossale arbeide, skal uttrykkes kort, som den maa i «Nylænde» med dets saa begrænsede spalterum, saa kan den lyde: *et genialt mesterverk!* Et verk hvis make man neppe har set i vort land siden *Wergelands* dager.

I denne tredje del faar man om mulig endda mere interesse for *Kristin,* fordi hendes moderkjærlighet hæver hende saa høit. *Kristins* kjærlighet til de 8 sønner hun har bragt til verden, er av forfatterinden skildret i alle dens faser, saa vi deler angsten for dem med Kristin, og kjærligheten brænder ogsaa i læserens hjerte for de sønner som gjør sig fortjent til hendes specielle omhu. Steil som Kristin er i forholdet til sin husbond, faar man medlidenhet med ham i al hans fornedrelse, og da han dør, føler vi savnet av ham med hende. — I høi grad levende er de begge.

Den «synd», Kristin synes hun engang har begaat, og som hun paa alle muilge maater forsøker at gjøre bot for, lever i hende til hun selv gaar bort. Og ønsket om at bøte mere og mere, gir sig uttryk i en straffen sig selv, som jeg tror er et specielt kvindelig træk. Som sagt: boken, den sisste, sammen med de to tidligere utkomne, er enestaaende i sin vælde i vor, ja i nordens litteratur.

F. M.

*

Hulda Garborg: I Huldreskog. H. Aschehoug & Co. (W. Nygaard).

Først læste jeg «I Huldreskog» alene, og det var uheldig, for det indtryk jeg fik, især av hovedpersonen, som interesserte mig meget, blev ikke helt klart for mig. Men efterat ha læst «Mens dansen gaar», som utkom i 1920, og som er første del av «I Huldreskog», kunde jeg følge med og forstaa Siri, bøkernes hovedperson. «Kjølsta-frøkna» lever ensomt, det passer besst for hendes naturel. Hun bærer paa et minde som ikke kan utslettes. Fint og nænsomt tar forfatterinden paa hende, og vi forstaar, at det barn «hvis ansigt hun ikke fik se» lever i Siris fantasi, og i hendes hjerte. Naar hun tegner eller maler, er det barnets træk som er der, slik som det maatte ha set ut. Over sengen er der barnebilleder, skapt av den samme fantasi og kjærlighet. Av de mandlige personligheter, Hulda Garborg skildrer i sine to bøker, er bønderne de besste og de som fanger størst interesse. Det er mig altid en fryd at læse Hulda Garborgs bøker, fordi hendes fortællinger bærer præg av høi kultur og er saa naturlige og jevne i sine skildringer. *F. M.*

Barbra Ring: Søstre. Forlagt av H. Aschehoug & Co. (W. Nygaard).

I «Søstre» fortsætter Barbra Ring de to søstres roman, som hun paabegyndte i «Kredsen». Det indblik som vi gjennem de to bøker faar av livsforholdene i rike hjem, baade paa landet og i byen, er overmaade klart og greit. Barbra Ring har en stor evne til at skildre slike hjem, som de førtes i forrige aarhundrede. Menneskene er og blir altid de samme. Kjærlighet og hat, fred og ufred, egteskap og skilsmisse, det onde og det gode har samme plass hos dem som i vor tid. Med interesse følger vi den gode Nora-Liesen, som i sin enkestand overalt sprer glæde og hygge med de midler hun saa rikelig sitter inde med. Hun er ogsaa litt av en nutidskvinde. Hun sitter paa sit eget kontor og styrer sine forretninger udmerket. Og vi glæder os alle da hun faar belønningen i den mand som hun fra den tidligste ungdom har elsket, og som, meget beleilig, blir enkemand og fri, saa han kan skaffe en god mor for sine smaa barn. Boken er skrevet med hjertelag og varme, og vil sikkert faa en stor læsekreds som alle Barbra Rings bøker. *F. M.*

*

Ingeborg Refling Hagen: Loke saar havre. Forlagt av H. Aschehoug & Co. (W. Nygaard).

En kraftig, varmhjertet bok! Indtil det hensynsløse varm for samfundets smaa. Hendes mørke skildringer av hvordan de gamle og de hjemløse har det paa et «Gamlehjem» i en av Norges bygder, er saa gruopvækkende og er malt med en saa kraftig realisme, at det grøsser i en. Ingeborg Refling Hagens i høi grad særprægede sprog, bidrar ogsaa til at skildringerne faar mere liv og realitet, end om de var skrevet paa almindelig riksmaal. Vi faar ond samvittighet, vi som lever paa lyssiden, naar vi læser, at «de gamle la sig tidlig for at korte dagen, stod tidlig op for at bli kvit natten. Dagen var vond, men natten værre.» Menneskene blir selv onde, naar de har det saa vondt. Og vi andre maa søke at forstaa, og at tilgi det onde, de kan komme til at gjøre. *F. M.*

*

En Russ fra Femti-aarene. (L. M. B. Auberts Dagbøker i Utdrag) ved Sofie Aubert Lindbæk.

Forlagt av H. Aschehoug & Co. (W. Nygaard).

Det forekommer mig at alle som tar sig av og opbevarer i vor litteratur gamle minder eller rettere minder fra gamle dager, gjør sig fortjent av Norges kulturhistorie. *Sofie Aubert Lindbæk* fortjener derfor al mulig tak og anerkjendelse ogsaa for «*En Russ fra Femti aarene*», som hun har beriket memoirelitteraturen med, og som det er en stor glæde og nydelse at læse. *F. M.*

Gabriel Scott: Tante Pose. Forlagt av H. Aschehoug & Co. (W. Nygaard).

Det var en tid, da ældre ugifte damer altid var utsat for harcellas og latterliggjørelse av ungdommen, og da især av unge mænd. Vor tid er visst heller ikke saa helt brødefri i den retning. Mange finder en utsøkt nydelse i med foragt at se ned paa de kvinder som har foretrukket at leve ensomme. Med ubarmhjertighet fremstiller Gabriel Scott sin Tante Pose, som nok vil bli skive for mangen en ungdoms spot og latter. At komme noget nærmere ind paa bokens emne, finder jeg ikke nødvendig. Den vil nok bli slukt med stor begjærlighet av den ungdom, som ikke tænker samme vemodige tanker som «Tante Pose»s bror, den noble foged: «Stakkars tante! stakkars tante! — hun hadde nu i grunden hat en glædeløs tilværelse, — hun var saavisst ikke den hun var for ingenting — —!»

F. M.

*

Norsk Damealmanak 1923, Halvorsen og Larsen.

Med det samme prydelige utstyr, og med et i alle henseender lødig forraad av oplysnniger præsenterer den aarvisse Halvorsen og Larsens Norsk Damealmanak sig ogsaa iaar. Almanakken er som i tidligere aar redigert av *Marie Jørstad,* som altid med klokskap vælger sit stof.

Norsk Damealmanak imøtesees hvert aar med stor interesse av de mange, som har vænnet sig altid at bruke *den* som sin høire haand.

F. M.

„Grei"

den populære regnskapsbok for husmødre av fru Valborg Strandenæss, er til nytaarsskiftet sendt ut i nyt oplag av J. W. Cappelens forlag. Direktør Carl Polazcek uttaler at «Grei» er praktisk, letvindt og oversigtlig og «fortjener sit navn». Det er en stor ting at kunne holde orden i sin husholdning og til enhver tid ha oversigt over den, og bedre hjælp kan man ikke faa end «Grei».

Margrethe Munthes dyresange i ny utgave.

J. W. Cappelens forlag har sendt ut Margrethe Munthes populære dyresange i ny forøket utgave. Margrethe Munthes sanger lever paa barnas tunge, og dyresangene hører til hendes populæreste. I denne nye utgave — «Sanger om dyrene» heter den — er en række «nye» dyr opmarschert ved siden av de gamle, og samtlige sanger har nu faat sin melodi, utsat for en stemme, nedsunget i selve heftet. Sanger om dyrene blev sikkert julens barnebok.

Nylænde

Tidsskrift for Kvindernes Sak
Utgit av Norsk Kvindesaksforening

Redaktør: Fredrikke Mørck

37. aarg.	KRISTIANIA, 1. FEBRUAR 1923.	Nr. 3

Alvilde Prydz's minde i Finland.

Brev til Nylænde fra Helsingfors.

Kjære redaktør!

I hele høst har jeg villet skrive til Nylænde og dets redaktør for at uttrykke min egen og vor alles store sorg over *Alvilde Prydz's* bortgang, for hun hadde mange venner og beundrere i Finland. Men i disse streikernes tider har ogsaa min helbred fundet paa at streike og passet paa at gjøre det, akkurat slik som streikere bruker, netop i den travleste arbeidstid, da jeg holdt paa med en essay-samling, som skulde være færdig til jul. Denne samling indeholder personlige minder og iagttagelser om personer som jeg i de forskjellige lande har møtt paa min vei, og naturligvis er da ogsaa Norge repræsentert i den.

I en tidligere utkommet samling har jeg skildret *Gina Krog* slik som jeg lærte at kjende hende; i denne nye samling har jeg indtat *Mathilde Wergeland* og *Alvilde Prydz.*

Efter dette vil det forstaaes, kjære redaktør, at der er flere grunde til at dette brev kommer saa sent. Da efterretningen om *Alvilde Prydz's* død naadde os, kjendte jeg foruten et stort personlig savn ogsaa en dyp anger over at jeg i den senere tid egentlig har forsømt hende noksaa meget. Vor korrespondance stoppet op allerede før krigen brøt ut, og desuten fik jeg aldrig rigtig uttalt for hende hvor meget hun har git mig, hvor høit jeg stillet hende som forfatter.

Alle disse arbeider som fulgte efter hverandre i 90-aarene: «*Paa Fuglvik*», «*Mennesker*», «*Drøm*», «*Gunvor Thorsdatter til Hærø*», o. s. v., de gav alle form og liv til det samme man hadde drømt om i ensomme timer, de bragte med sig de vide utsyn, og de varmet hjertet. De gav mot til at vandre videre paa den ensomme vei man hadde slaat ind paa, for man var jo ikke mere alene, der hvor man møter andre med samme maal og samme stræben.

Ingen har som *Alvilde Prydz* forstaat at skildre den i smaa forholde bundne unge kvindes frihetslængsler, og ikke nogen har som hun git et saa storslagent billede av fremtidens kvinde. Hvor herlig, fri og mægtig er ikke hendes *Gunvor Thorsdatter !* Og paa samme tid saa smeltende øm, saa fintfølende og forstaaelsesfuld!

Det betyr uendelig meget for et lands ungdom at ha vokset op i hegn av en slik litteratur og at ha faat motta saadanne indtryk, netop mens sindet er mest mottagelig og karakteren lettest bøielig.

En av *Alvilde Prydz's* beundrere i Finland, som ikke har været det norske sprog saa mægtig at hun kunde læse hende i originalsproget, men bare i finsk oversættelse, sa nylig, at «selv om *Alvilde Prydz* aldrig hadde skrevet andet end «*Gunvor Thorsdatter* , saa var dette arbeide tilstrækkelig til at skaffe hende et uforglemmelig navn i litteraturhistorien.»

Det var det med *Alvilde Prydz* at hun skapte altid ren luft i alle sine arbeider, og man hadde altid fast jord under føtterne. Hvem hun end skildret, saa kjendte man bestandig at hun hadde en dyp respekt for det høieste i mennesket, det som er det bestaaende, naar mangt og meget av det som betinges av ytre forhold, tid og rum, er hvirvlet bort i støv.

Og hvor klart saa hun ikke hvad det var, som hadde gjort kvinderne forkrøblede, sneversynte og forsagte! Hun forstod at den som vokset op i skyggen, og som al sin tid har hørt sit menneskeværd diskuteres, ikke kunde føle sig fri, handledygtig og modig. For ganske kort tid siden offentliggjorde jeg i mit tidsskrift, *Alvilde Prydz's* uttalelser om kvinders titler. Ogsaa i denne sak var hun meget længere fremme end sin tid. Hun

forstod hvor unaturlig det er at en kvinde som *menneske,* ikke engang har sin egen titel, men alt beror paa hendes forhold til det andet kjøn.

Naar man stadig møter disse *frøken- og fruetitler* i det daglige liv og i pressen — desværre til og med i kvindesaksbladene — merker man hvorledes gamle fordommer endda lever, hvor litet kvinden som menneske endda respekteres, og ikke engang forstaar at vurdere sig selv, mens hendes kjønsforhold derimot stadig understrekes og betones. Ikke bare av hensyn til den forlatte og ensomme mor, maa man indse at her er en reform høist nødvendig.

Alvilde Prydz har efterlatt sig en herlig arv til sine søstre i alle land, en arv som aldrig kan forkomme, omend mange i denne stund ikke forstaar dens værd. Men der kommer en tid, da hendes navn vil nævnes blandt de første, en tid da kvinderne vil føle sig stolte over at der av deres kreds er utsprunget en saa nobel personlighet, en saa poetisk begavelse. —

— Saa ønsker jeg, kjære ven og kollega, et godt nytaar for dig personlig og for dit blad med de store stolte traditioner. Maatte «*Nylænde*» nu som før formaa at gaa i têten og saa sin sæd, tiltrods for den kulde og taake som leirer sig om os. Disse mørke magter maa jo ogsaa engang vike, og saa bryter solen frem. La os derfor være forhaabningsfulde og sterke!

Helsingfors i januar.

Din gamle kamerat
Maikki Friberg.

Forfatterinden Alvilde Prydz og Nylænde.

Alvilde Prydz har i sit testamente ogsaa betænkt «*Nylænde*» med en pengegave. Med stor interesse og sympati omfattet hun altid «Nylænde» og dets arbeide for kvinders sak. Hun var oftere indom vort kontor for at høre hvordan det altsammen gik. Straks hun hørte om vort *Garantifond,* stillet hun sig som garantist. «Nylænde» tapte i *Alvilde Prydz* en av sine besste og ældste venner. Vor taknemlighet mot hende for al hendes godhet og hendes uegennyttige arbeide for kvinders sak, er ved

denne vakre gave om mulig vokset endda mere, og vi vil saalænge vort blad eksisterer forsøke at holde det i den aand som *Alvilde Prydz* altid hævdet: mildhetens og kjærlighetens. — «Norsk Kvindesaksforening»s styre sendte fra sit første møte *Alvilde Prydz's* familie en varm takkeskrivelse for gaven.

Aapent brev til N. K. N.s styre

(Regulering av barnefødsler)

I «Verdens Gang» nr. 10 staar uttalelser fra det medicinske fakultet og fra hr. medicinaldirektøren om regulering av barnefødsler i anledning av *dr. Carmichal Stopes* «brev til strævsomme mødre».

Dr. Stopes brochure er oversat av *fru Anker Møller* og er foranlediget utgit av *«Fredrikstad og omegns arbeiderpartis kvindeforeninger* .

Medicinaldirektøren uttaler at han vilde «finde det meget ønskelig om fakultetets indstilling førte til at saken blev optat til en objektiv diskussion i pressen».

En offentlig diskussion i dagspressen av antikonceptionelle midler, turde virke like litet heldig som offentlige brochurer om denne sak, hvad fakultetets indstilling ogsaa paapeker.

Imidlertid er denne sak av en saa stor betydning for den enkelte kvindes som hjemmenes og nationens liv at det er paakrævet at den naar den engang er kommet offentlig frem, blir drøftet av voksne, modne kvinder.

Jeg tillater mig derfor at anmode N. K. N.s styre om at forelægge saken for sine tilsluttede led til drøftelse og uttalelse.

Denne sak har ikke blot en medicinsk og en nationaløkonomisk side. Den har ogsaa en *etisk* side av likesaa vital betydning som de to førstnævnte. Vanskeligheterne er saa store og saa alvorlig at kvinderne maa overvinde sin uvilje mot at tale om disse ting og prøve at danne sig sin personlige mening.

Vi har gjennem N. K. N.s organisation et naturlig møtested.

Bergen i januar 1923.

Nico Hambro.

En ny fred.

Kvindekonferancen i Haag 7—9 december 1922.

Av *Martha Larsen.*

«Hvad kan det nytte» var vel ialfald herhjemme den sterkeste følelse som møtte kaldelsen fra *Kvindernes Internationale Liga for Fred og Frihet* om at møtes i Haag i december til en verdensdemonstration for en *ny fred* som avløsning av den «fredstilstand» Europa har lidt under siden verdenskrigen. Og i lys av de begivenheter som har fundet sted i de sisste uker kan det vel ogsaa synes som om den pessimistiske betragtningsmaate har ret som anser det nytteløst at gjøre videre forsøk paa at stanse farten mot den avgrund som truer med at sluke det europæiske kultursamfund. For hver enkelt av os er det sikkert ogsaa personlig det mest letvinte i øieblikket at føie os passive ind i den strøm som lar sig drive i likegyldighet med strømmen, selv da naar denne fører mot undergang. Vi ser jo ikke endnu avgrunden like utenfor vor egen dør.

Det er den Internationale Kvindeligas eksistensberettigelse og det som gir den dens styrke, at den gjennem hele sin 8-aarige tilværelse har søkt at arbeide mot denne fællesstrøm av chauvinisme, av likegladhet og haabløs pessimisme om at intet nyttet. Gang paa gang har den fortsat med sine forsøk, som synes saa haabløse, og latterlige kanske, i massens øine, og med et større personlig mot og en større personlig opofrelse end de fleste av os herhjemme kanske kan forstaa, har Ligaens medlemmer i de tidligere krigførende land drevet sit daglige arbeide for fred og forsonlighet mellem folkene.

Netop i disse dager da pessimismen er sterkere end nogensinde og fredsarbeidet for de fleste kanske synes det mest frugtesløse av alt, kan det ha sit værd at faa bud fra mennesker hvis tro fremdeles er levende, og hvis vilje er uformindsket til stadig nyt arbeide for næstekjærlighetens og samfølelsens sak, paa trods av alle skuffelser og vanskeligheter.

I møtet i Haag deltok utsendinger fra Kvindeligaens nationale grupper, undtagen fra Australien og fra Italien. I det sisste land var gruppens medlemmer negtet pas. Fra den norske

gruppe møtte *Fanny Schnelle* og undertegnede. Indbydelse til møtet var ogsaa sendt til andre organisationer, og indbydelsen var fulgt av 110 store internationale og nationale organisationer som tilsammen repræsenterte omkring 20 millioner medlemmer, mænd saavelsom kvinder. Kvindeligaens præsident ledet møtet, og sterkere end nogengang følte jeg hendes merkelige evne til at præge alle forhandlinger med sin ædle, sterke personlighet som synes at faa alle dem hun kommer i berøring med til at yde sit besste og at fange alle ind i den godhetens atmosfære som omgir hende selv. Der findes kanske førere som har en like stor teknisk dygtighet til at lede det indviklede maskineri som en international kongres er, men jeg tror ingen ved sit blotte nærvær kan øve en saa sterk og umiddelbar indflydelse paa hver enkelt taler som *Jane Addams*. Man føler det krav som hun stiller til hver enkelt om at her er der intet uten saken det gjælder. Alt overflødig utenomsnak falder bort, ingen sentimentalitet faar plass. Saklighet og kortfattethet er kravet til alle. Man merket dette kanske allerbesst i de beretninger som blev git av *Marion Fox* og *Elin Wägner* om tilstanden i de okkuperte Rhinegne, hvor disse to efter opdrag av Kvindeligaen hadde opholdt sig nogen tid for at studere forholdene. Rolig og uten forsøk paa sensation faldt ordene, i de mest nøkterne uttryk gav de forsamlingen et levende billede av det hat og den bitterhet som *maa* skapes av enhver militær besættelse. Ved at bringe frem de smaa ting som vi alle kjender fra vort eget daglige liv, gav de os forstaaelse av følelsen hos de familier som drives ut av sine boliger for at gi plass for fremmede soldater eller for oprettelse av bordeller, for soldatene, følelsen hos den husmor som maa dele sit kjøkken med seierherrens familie og som ser denne kan skaffe sig alt hvad hun selv maa undvære for sig og sine, følelsen hos den fagarbeider som ser at han gjennem sit arbeide maa yde bidrag til den dagdrivende okkupationssoldat som i daglige lommepenger faar like meget som han selv kan tjene i ukeløn til livets ophold for sig og sin familie.

Likesom det ved Kvindeligaens møte i Zürich i 1919 først og fremst var engelske, franske og amerikanske kvinder som nedla sin protest mot Versaillestraktatens brudd paa de grundsætnin-

ger for en virkelig og varig folkefred som Ligaen hadde været med paa at arbeide frem, til en sterk folkemening i de forskjellige land under krigen, og som hadde faat sit officielle uttryk i *Wilsons 14 punkter*, saa var det ogsaa i Haag repræsentanter fra de samme nationer som sterkest kriticerte fredstraktatens skadelige virkninger og krævet at spørsmaalet om nye overenskomster snarest maatte tas op til behandling av en ny og uhildet instans. Repræsentanter fra Centraleuropa gav paa opfordring av kongressen beretninger om tilstanden inden forskjellige samfundsklasser, særlig i Tyskland, Østerrike og Ukraine, men argumentationen for en «*ny fred*» blev git av deltagere fra de allierte land, De Forenede Stater, Kanada og enkelte nøitrale land, deriblandt Norge.

Den første dag behandlet møtet de almindelige og politiske følger av fredstraktatene, indledet av formændene i den engelske og franske ligagruppe, *Mrs. Swanwick* og *Mme. Duchêne*. Som den sterkeste politiske indvending mot traktatene blev fremholdt at *Nationernes Forbund* aldrig kunde utvikle sig til at gi den garanti mot fremtidige krige som hensigten var med Forbundets oprettelse saa længe de bestaaende traktater stod ved magt, fordi disse undergravet den tillid til Forbundets upartiskhet som var den første og største betingelse for dets indflydelse. (Forts.)

Kvinderne i Kristiania bystyre.

Streiken bragte forvirring i ordenen av det stof, som skulde været inde i vore januarhefter, saa dette er grunden til at vi først i dette nummer kan bringe navnene paa de kvinder som i denne 3 aars periode sitter i Kristiania bystyre. I vort nr. 23 f. a. meddelte vi antallet paa de valgte kvindelige repræsentanter for de forskjellige partier. Vi vil i dette hefte bringe deres navne. Av *Høire og frisindede venste: Augusta Stang, Ragna Hørbye, Ottilia Bade* og *Helene Torgersen. Kommunisterne: Hanna Adolfsen, Sigrid Syvertsen, Helga Karlsen, Olga Mørk* og *Rachel Grepp. Socialdemokraterne: Anna Pleym* og *Sigrid Thomassen. Venstre: Skolekjøkkeninspektrice Helga Helgesen,*

med *dr. Marie Kjølseth* som suppleant. Ialt 12, ikke 11 som nævnt i det foreløbige valgresultat referert i nr. 23. *Skoleinspektrice Helga Helgesen* er Venstres eneste repræsentant, og da suppleanten ogsaa er en kvinde, er det kvinder som i denne 3-aarsperiode kommer til at repræsentere partiet i bystyret.

Navneloven.

I anledning av at navneloven skulde behandles i Stortinget, har *dr. phil. Thekla Resvoll* allerede 19. mai 1922 sendt følgende skrivelse

Til
Stortingets justiskomité.

Under henvisning til mundtlig konference med den ærede komités formand, tillater jeg mig herved at fremkomme med endel bemerkninger til det foreliggende utkast til lov om personnavn. (Ot. prp. nr. 12, 1922).

Mine bemerkninger gjælder særlig § 4, sammenholdt med §§ 10, 6 og § 2.

§ 4.

§ 4 bestemmer som generel regel, at hustruen skal anta sin mands slegtsnavn. I § 10, post 6 aapnes der imidlertid en anledning til efter særskilt bestemmelse av vedkommende regjeringsdepartement at faa dispensation fra denne bestemmelse, dog kun «naar særlige grunder taler for det».

Da det for mange kvinder som har gjort sit navn kjendt, synes ganske urimelig at maatte søke om en speciel tilladelse til at beholde sit eget navn, forekommer det mig at den ovennævnte bestemmelse ikke er tilfredsstillende. Jeg tillater mig eksempelvis at minde om kvindelige læger som har oparbeidet en praksis, forretningskvinder som har opbygget et kjendt forretningsnavn eller utøvere av kunst og videnskap, som har frambragt arbeider hvorved deres navn er blit kjendt. For disse vil det at maatte indsende andragende om at faa beholde sit navn kunne være ikke alene saarende, men det vil ogsaa kunne virke generende i andre henseender. Som loven er formet har man ingen sikker garanti for at vedkommende myndigheter vil gi den forønskede bevilgning, og det kan derfor utvilsomt komme til følbart at berøre interesser av forskjellig art derunder ogsaa økonomiske, hvis det skulde hjemles adgang til at negte en kvinde som indgaar egteskap at beholde sit eget navn. Foruten de ulemper som et navnebytte

vil kunne medføre for hende selv, er det vel ogsaa tvilsomt hvorvidt lovens hensigt og maal «en sikker personindividualisering» vil føles tilfredsstillet ved at en kvindes virke i samfundet sker under 2 forskjellige navn. Navnebyttet vil neppe bidra til at gjøre individualiseringen lettere.

Til det ovenstaaende kunde ogsaa føies betragtninger over den national-historiske side av saken: gifte kvinders navn. Dette spørsmaal har imidlertid hittil — saavidt vites — ikke været gjenstand for speciel utredning. De navn vi træffer paa gifte kvinder i vor ældre historie, synes dog at tyde paa at det har været en almindelig skik, at kvinderne beholdt sit eget navn i egteskapet. Dette var saaledes tilfælde blandt adelen saa sent som i det 16de aarhundrede. For iflæng at vælge et eksempel kan her mindes om, at Henrik Kummedikes hustru het Anne Rud.

Det samme gjælder borgerlige kvinder. Fra historien kjender vi Anna Colbjørnsdatter, (død 1736). Det vilde sikkert ophæve vor følelse av national samhørighet med hende om vi nu fandt hende benævnt Anna Ramus.

Likeledes vilde det virke forvirrende, om vor salmedigter Dorothea Engelbretsdatter blev kaldt for Hardenbeck.

Med særlig tydelighet fremtræder dette i vore bondeslægter hvor man like til vore dage finder eksempler paa at hustruen beholder sit farsnavn.

Hvad angaar spørsmaalet om gifte kvinders navn, kjender jeg til at det har været under diskussion ogsaa i England og tillater mig vedlagt at oversende et utklip av «Manchester Guarian», der blev sendt mig for nogen aar siden.

Efter det ovenfor fremholdte skal jeg tillate mig at henstille til den ærede komité at utta post 6 av § 10 og istedet indsætte en tilføielse i første passus av § 4 hvorefter hustruen, om hun saa foretrækker, har ret til at beholde sit eget slegtsnavn.

Den ærede komité vil indse at en saadan bestemmelse umulig kan medføre avskrækkende følger. Det nuværende forhold vil fremdeles vedbli at være det almindelige, det store flertal av kvinder vil anta sin mands navn ved indgaaelse av egteskap. Det vil kun bli et litet faatal som vælger at beholde sit eget navn. Men loven bør dog, dersom den skal være retfærdig mot alle, være saa rummelig, at ogsaa disse faar følelsen av at være under lovens beskyttelse.

§ 2.

Ifølge § 2 faar barn hvis forældre har indgaat egteskap med hverandre, farens slegtsnavn. Efter § 10, 5 kan der gis barn

hvis forældres egteskap er opløst og hvor moren «i henhold til § 4 har gjenoptat sit slegtsnavn som ugift, og som er hos moren, bevilling til at anta morens slegtsnavn med hendes samtykke».

I præmisserne til § 2 er den tanke berørt, hvorvidt der ikke bør gis egtebarn en tilsvarende valgret til den som de utenfor egteskap fødte barn har, saaledes at ogsaa egtebarn faar ret til at bruke morens slegtsnavn før egteskapet. Tanken er imidlertid i præmisserne mødt med følgende betænkelighet: «Hermed vilde man imidlertid gaa glip av slegtsnavnets evne til at betegne medlemmene av en bestemt æt, ...».

Dette gir uttryk for den opfatning, at barnet kun har en agnatisk avstamning og kun tilhører sin fars mandslinje, en opfatning der som bekjendt litet stemmer med livets egen lov. Den biologiske arvelighetsforskning har lært os, at et barn tar like arv efter begge forældre. Hvis det sociale liv vilde være i samklang med denne lære burde det gi ethvert barn ret til at vælge fars eller mors navn.

Ogsaa praktiske grunde taler for at gi barn adgang til saadant valg. Der vil gis tilfælder utenfor det i § 10, 5 omhandlede, hvor barn kan ønske at bære sin mors slegtsnavn. Saaledes f. eks. om faren ikke har noget slegtsnavn ,men kun farsnavn med endelsen -sen. Eller om farens navn paa grund av uskjøn eller latterlig klang eller betydning vil kunne være til byrde for dem som skal bære det. Eller det kan være tifælder hvor en far ved forsømmelighet av familien, drukkenskap eller forbrydelse har mistet sine barns agtelse, og hvor de skjæmmes ved at bære hans navn.

Den uhyrlighet at barnet ved lov skal beskyttes mot sin mors slegtsnavn vil derved bortfalde.

Jeg tillater mig derfor at henstille til den ærede komité at foreta saadanne forandringer i det foreliggende lovutkast, at der aapnes adgang til efter ønske at anta morens slegtsnavn.

Barnedrapssaker.

Er det forsvarlig at en Lagrette som bare bestaar av Mænd skal avgjøre skyldspørsmaalet i disse saker?

I «*Vælgeren*» skriver redaktør *Ivar Tveit* 29. november en artikkel: «*Barnedrapssaker*» som et større publikum bør gjøres bekjendt med.

Flere ganger har jeg som pressemand, skriver han, hat anledning til at paahøre behandlingen av barnedrapssaker i lagmandsretten, og for hver gang er jeg blit sterkere grepet av den ulykkesfølelse som altid følger disse retssaker. Hele behandlingen beherskes av en egen uhyggestemning; en har følelesen av at staa ved en uforklarlig avgrund av sorg og smerte, av forlatthet og lidelse som ihvertfald ikke mænds forstand og sjæleliv kan klare.

Og hver gang har jeg maattet gjøre mig selv det spørsmaal: er det forsvarlig at en lagrette, som bare bestaar av mænd, skal avgjøre skyldsspørsmaalet i disse saker? Burde ikke mindst halvparten av lagrettens medlemmer være kvinder?

Det sies saa ofte, at kvinde er kvinde værst, og det kan saa være i altfor mange tilfælder; men aldrig har jeg hørt at kvinde er kvinde kold og ukjærlig naar det gjælder de sværeste og alvorligste stunder i kvindens liv. Ihvertfald har kvinder som er mødre ganske andre forutsætninger end mænd for at ane og forstaa de frygtelige tragedier som fører ugifte mødre til anklagebænken i barnedrapssaker.

I en barnedrapssak for sisste lagmandsting i Gjøvik var der to anklagere, statsadvokaten og professor *Brandt*.. Da jeg hørte professoren i al hans ubeherskede maskuline haardhet, blev jeg harm, og jeg maatte uvilkaarlig spørre mig selv: hvad vet i grunden mandfolket professor Brandt om den sak det her gjælder? Mon ikke kvinder vilde ane, skjønne og dømme rigtigere i en saadan sak end den lærdeste professor?

Er det noget vi kan stole paa i dette ufuldkomne liv, saa er det sandelig morsfølelsen. Den holder naar alt andet svigter, Den er ver[illegible]ende og opholdende i alt liv paa jord, og i menneskelivet er mo[illegible]ens kjærlighet til barnet saa øm og sterk og selvforglemmende, at den overgaar al forstand.

Derfor tror jeg ikke, at en kvinde som har bevart den mindste trevl av sin sjæl, dræper sit barn i bevisst og tilregnelig tilstand. Jeg mener, at de ulykkelige mødres forklaringer i retten som regel er sandfærdigere end mandfolkedomstoler og maskuline læger vil tro.

Smaanytt hjemme- og utefra.

Søster Anette Larsen har nu i 23 aar været ansat som opsynskvinde i den kvindelige drukkenskapsarrest. Med en aldrig svigtende kjærlighet og en omhu, hvis make man skal lete længe efter, har hun fyldt denne sin alt andet end behagelige stilling. Forholdet i politiarresterne er skandaløse hvad lokaliteter angaar. Det har i sin tid været skrevet om dem i vort blad saavelsom i dagspressen. Alle henvendelser har hittil været forgjæves, og nu er Søster Anette gaat træt og skal om en tid slutte sit arbeide for de kvinder som hun i de mange aar har tat sig saa moderlig av i deres elendige fornedrelsestilstand. Hvem skal fortsætte hendes kjærlighetsfyldte arbeide? Idet dette skrives kjender vi ikke til det. Den 25. januar fyldte *Søster Anette* 60 aar, og blev paa flere maater hædret. *Norsk Sykepleierskeforbund* holdt om aftenen en hyggelig fest for *Søster Anette.*

Det var «*Norsk Kvindesaksforening*» som i sin tid arbeidet for at faa kvindelig politi. Det første resultat av dens agitation for denne sak var «kvindelige sluttere i drukkenskapsarresterne for kvinder».

*

Fru Julie Kobro sluttet sin virksomhet som sekretær hos Oslobispen, efter næsten 45 aar at ha indehat denne stilling. Fem biskopper har i hende hat en trofast og paalidelig medhjælper. Bispedømmets prester har ved en større gave vist fru Kobro at de satte pris paa hende. Hun fik ved sin fratræden den 1. januar mange beviser i form av blomster og telegrammer, paa hvor høit avholdt og skattet hun er. Som offentlig belønning mottok fru Kobro *Kongens Fortjenstmedalje i Guld.*

Et sjeldent tilfælde i lagmandsretten.

En 23 aar gammel pike fra Nes var forleden i lagmandsretten under tiltale for at ha dræpt sit nyfødte barn, idet hun skal ha slaat det i hodet med den følge, at barnet fik brudd paa hjerneskallen og døde nogen timer senere.

To læger fra Nes avgav forklaring som sakkyndige, og desuten avhørtes nogen vidner.

Den ulykkelige, som hadde avlagt fuld tilstaaelse, blev idømt 2 aars fængsel. Hun tok betænkningstid.

Av lagrettens 10 medlemmer var 4 kvinder. I det hele tat dominerte kvinderne under denne saks behandling. Tiltaltes forsvarer var advokat, frøken *Elise Sem*, en av bisitterne frøken

Sofie Schjøtt, den ene sakkyndige konstiuert distriktslæge, frøken *Elise Kolle* og lagrettens ordfører fru *Ragna Hørbye*. Desuten sat fru *E. Elster*, fru *B. Michelet* og frøken *Ragna Agersborg* i lagretten. Endelig overvar fru *Tove Mohr* som medlem av straffekommissionen, rettens forhandlinger.

Kong Jakob den Iste av England om tobaksrøkning.

Kong Jacob den 1. av England, Maria Stuarts søn, under hvem tobakken kom til Storbritannien, var ifølge historien ingen elsker av «*My Lady Nicotine*» — som han kaldte tobakken. Han karakteriserte giften paa følgende maate: «Røkning er en uvane, som er plagsom for øinene, avskyelig for næsen, skadelig for hjernen, farlig for lungerne og stinkende for aandedrættet, og de sorte stinkende røkskyer, som utspyes fra tobakken, ligner den forfærdelige helvedes røk fra den avgrund, som er bundløs. Hare dere ikke grund til at væer skamfulde og at avholde dere fra denne smudsige nyhet, som er saa uædel i sin vekst, som er blit saa taapelig mottat og saa plumpt misforstaat i den bruk man gjør av den.»

Vi undres paa hvad den «fromme» Jacob vilde si til de mange mænd og kvinder og barn, som i vore dage hengir sig til, og tildels er slaver av tobakken!

Smaapluk fra verdenspressen.

Et amerikansk blad «*The Knickerbocker Press*» skriver: Reisende som nylig er kommet hjem fra England er overrasket over at opdage at der ikke finder nogensomhelst hat sted mot Tyskland eller tyskerne. «Hvad er det godt for at gaa omkring og hate?» sies at være den almindelige tankegang blandt englænderne, som selv om de ikke netop elsker sine eneste fiender, saa bærer de ikke noget nag til dem, og likesaa sikkert synes de at være fri for al slags frygt for dem. Dette er en udmerket aand at opretholde for alle folk, og den er ogsaa klok. De fleste krige har været resultatet av næret hat, og det er meget bedre, sundere, behageligere og fordelagtigere i den store og hele tat at lede internationale saker paa en slik maate at det ikke er nødvendig at vise en fiende at man er rædd ham. De engelsktalende nationer har aldrig vist sig mere til sin fordel end i det skue som vort land (Amerika) frembød efter borgerkrigen, og i Storbritannien og Syd Afrika efter boerkrigen.

En fred uten nag, hvor de som hadde været fiender, blev enige om sammen at hele hverandres saar, hjælper ethvert formaal som stemmer med verdens velfærd i en langt større utstrækning end at opelske fiendtligheter.

Hortens kvinderaad

behandlet i møte 23. januar Landsnevndens forslag til forandring i skilsmisseloven.

Ved avstemning blev forslagets punkt 1 — om kongelig bevilling for inngåelse av nytt ekteskap — enstemmig vedtat. Punkt 2 — Tvungen prestelig megling — vedtat med stor majoritet.

Det blev sterkt fremhævet at loven, som den nu er, virker opløsende paa hjem og samfund.

Litteraturanmeldelser.

Annie Berckenhoff: Stefi. Forlagt av H. Aschehoug & Co. (W. Nygaard) Kristiania.

Stefi overrasker os. Hun oplever graderne fra overdaadig luksus til pinagtig fattigdom og ydmygelse. Til slut finder hun sig selv igjen ved trofaste venners hjælp.

Boken er letlæst og har mange gode tanker og holder interessen fangen.

E. T.

Kari Gløersen: Olav Hall 2det oplag. Forlagt av H. Aschehoug & Co. (W. Nygaard) Kristiania.

En meget sympatisk bok, som viser menneskekundspak og er fuld av psykologisk spænding. En bok med aktuelle problemer.

E. T.

Systrane på Liseberg anteckningar ur familjen *Nonnens* brev och dagbøcker. Under medverkan av Greta Holmgren. Utgivna av *Emily E. Nonnen.* Aktiebolaget Pehrsons Förlag, Göteborg.

Efter den overflod av digtede historier og romaner som den sisste tid har vrimlet av, er som en naturlig, for ikke at si paakrævet reaktion familiekrønikernes og dagbokoptegnelsernes tid kommet. De virkelige begivenheter, de virkelige navnes historie gir tryghet og hvile og meget ofte ogsaa den undrende forvissning om at virkeligheten allikevel er den merkeligste og mest spændende romanforfatter.

Nu vil jeg forresten ikke si at de gamle Lisebergsøstres liv var saa merkelig netop og slet ikke saa rikt paa romantiske begivenheter.

Charmen ved disse søstres liv ligger heller i deres vakre hverdagsliv. Usedvanlig kundskapsrike som de er til at være den tids damer kunstnerisk begavede og opdraget i forfinede gamle hjem, utøver de samtidig en praktisk virksomhet som er forbausende. Intet under at forf. Anna Hamilton-Geete citeres i utgiverens forord:

«Sammensättningen av namnen Nonnen og Liseberg torde på en och annan ännu lefvande Göteborgare verka som en trollformel, hvars blotta uttalande är tilräckligt för at framkalla bilden av et stämningsfullt gammalt hem, en förtjusande helt och hållet egenartad interiør, hvars make man fäfängt skulle söka i våre dagar.»

For svenske læsere maa denne bok være en liten perle — især for den ældre generation som jo er det egentlige publikum for den slags literatur — paa grund av alle de i fædrelandet saa velkjendte steder og navne. Men ogsaa hos os vil den læses med stor glæde, vel helst av gamle damer. Men tænk, hvor mange gamle damer vi har, som saa gjerne vil ha noget at læse! Og husk, hvor vanskelig det ofte er at finde noget som passer blandt al vor erotisk opjagede literatur — gi dem «Systrane på Liseberg», og jeg garanterer at de vil glæde og hygge sig.

Boken er ogsaa nydelig utstyrt med mange fine gamle portrætter og tegninger.

Helene Lassen.

„Josef og hans brødre“

Imm Floods bibelske fortællinger for barn har med rette vundet stor utbredelse, og den boken han utgir iaar: «Josef og hans brødre, med træk fra folkelivet paa deres tid» (med illustrationer) — vil derfor bli hilset velkommen av alle forældre, lærere og andre foresatte. Den landskjendte skolemand eier en egen evne til at gjøre den bibelske histories personer levende for barna — ja, ogsaa voksne vil fængsles av hans vakre gjengivelse av Josefs historie. Det er en egte familiehistorie som selv smaa barn kan glæde sig ved. Det er dertil en av de fortællinger, som kan tas op igjen med større barn, og vi selv kan dra os den til minde som ældre, for der er et dypt indhold i den. Specielt for vore religionslærere vil Flods nye bok ha værdi som en ypperlig hjælp i undervisningen.

Lyngblomster 19de samling.

(Utgit av Lærernes vennekreds i Kristiania). J. W. Cappelens forlag.

Den kjendte og meget utbredte julebok «Lyngblomster» kom iaar med sin 19. samling. Den indeholder flere udmerkede fortæl-

linger og skildringer. Særlig vil vi fremholde fortællingen «Vesle Sjur med felen» av *Nina Moe Leganger* og det vakre mindesmerke skoleinspektør *Sven Svensen,* Drammen, har reist «Den norske los» i sin livfulde skildring av losen fra seilskibenes tid.

De fleste fortællinger og skildringer er illustrert av tegneren *Johannes Kølbel.* Boken er godt skikket til høitlæsning.

Constance Wiel Schram: Dronning Victoria. Forlagt av H. Aschehoug & Co. (W. Nygaard), Kr.a.

Forfatterinden har kaldt boken et livsbillede, og overlater til historikerne at bedømme dronning Victorias fortjenester av hendes politik og regjering.

I en jevnt løpende og nøkternt holdt beretning skildrer forfatterinden dronningens liv og karakter, slik som hun var i sin dobbeltstilling som Englands herskerinde og sine mange barns ømme mor. Konflikter skapes, men løses dels ved hjælp av den forstaaelsesfulde og sympatiske prinsgemal, dels av de ministre, som under hendes lange regjeringstid har mer eller mindre magt over hende og forstaaelse av den maate, hvorpaa dronningen skal tages. Boken fremstiller tildels dronningen i et andet lys end vi er vant til at se Englands mægtige herskerinde. Men forfatterinden forstaar at holde interessen vedlike for den saa sammensatte kvinde, *dronning Victoria* var og til trods for sine mange skrøpeligheter, vækker dronning Victoria vor sympati paa grund av den store kjærlighet hun hadde til sit land og til sine barn.

Vi har al grund til at være *Constance Wiel Schram* taknemlig for den skildring av dronning Victoria, hvormed hun har beriket vor literatur.

F. M.

Vort hjemmestel.

Kjøp norske varer.

Tørrede blaabær fra A.S. De Norske Bærtørkerier.

Bruksanvisning.

Tørrede blaabær kan brukes til suppe og grøt som friske. De er særdeles helsesame og kan godt erstatte indført frugt. Til en portion suppe til 5 personer tas en almindelig tekop med tørrede bær. Bærene skylles godt rene og sættes derpaa i bløt mindst 24 timer før de skal brukes. Vil man sile skrotterne fra før de er aldeles utkokt og saa blande dem med litt sukker, faar man et godt syltetøi til pandekaker o. l. Opbevares paa et tørt sted.

1 kg. tørrede blaabær indeholder 7 kg. — 11 liter friske bær.

Nylænde

Tidsskrift for Kvindernes Sak
Utgit av Norsk Kvindesaksforening

Redaktør: Fredrikke Mørck

37. aarg.	KRISTIANIA, 15. FEBRUAR 1923.	Nr. 4

Pionerer inden den østerrikske kvindebevægelse.

Av Gisela Urban

III. Rosa Mayreder.

Inden den kreds av kvinder som i Østerrike kjæmpet for oplysning og retfærdighet, indtar *Rosa Mayreder* en eiendommelig stilling. Hun er ikke nogen dristig og ihærdig organisator likesaalitt som hun raar over den dragende redebonne vilje som formaar at opflamme masserne. Hendes førerskap træder ikke frem i dagen i forsamlinger og i offentlige proklamationer. Hun har opslaat sit hjem i et stille studieværelse for derfra at erobre kvindernes aandelige verden og aandsverdenen i det hele og store tat. Ved sine overlegne studier fører *Rosa Mayreder* kvinderne. Hun har skrevet filosofiske verker og sociologiske theser, i hvilke hun paa en saa vidunderlig overbevisende maate fremstiller kvinders stilling og ret, og hjemmenes forhold til hverandre, at man kan tale om en videnskabelig produktion, som selv fordomsfulde mennesker ikke kan motstaa. Den filosoferende kvinde er ogsaa en fintfølende digter, og en maler med en kraftig pensel, og har ikke bare understøttet kvindebevægelsen teoretisk, men ogsaa fremmet den ved praktisk arbeide især i *Almindelig østerriksk Kvindeforening,* hvis vicepræsident hun i mange aar har været. For tiden er *Rosa Mayreder* viceformand i den østerrikske gren av *Kvindernes Liga for Fred og Frihet,* som er en gruppe inden kvindebevægelsen, der fremfor alt arbeider paa at nationerne kan komme til gjensidig forstaaelse av hverandre og en varig forsoning.

Rosa Mayreder som er født 1858, nedstammer fra en gammel borgerlig wienerfamilie, som ikke formaadde at opnaa den rigtige forstaaelse for de aandelige bestræbelser hun nærte. Men det store digtertalent tiltvang sig den vei som det vilde gaa. *Rosa Mayreder* gjorde sig først bekjendt som den der satte tekst til operaen «*Der Corregidor*» av *Hugo Wolff* til hvem hun stod i et inderlig venskapsforhold. I 1896 offentliggjorde hun et bind noveller «*Aus meiner Jugend*», og i 1897 novellen «*Ubergänge*». Med begge disse novellesamlinger opnaadde hun berettiget interesse inden de litterære kredser. Hun har ikke skuffet de interesser og forhaabninger man nærte til hende. Derefter fulgte de to romaner «*Idole*» og «*Pipin*». I 1905 utkom hendes opsigtsvækkende essays «*Zur Kritik der Weiblichkeit*»,

i hvilke hun avgav det klareste og aandfuldeste svar til de kvindefiendtlige forfattere *Nietzsche, Möbius* og *Weininger*, som saa dypt hadde forvirret anskuelsen av kvinderne. Nogen aar senere fremtraadte hun atter som fuldendt digter. Hendes *Zwischen Himmel und Erde* , et bind sonetter som indeholder begivenheter som hun personlig har oplevet, utfordret, ved sin fortrolige samfølelse med naturen og verden, kritikerne til at sammenligne hende med *Elisabeth Barrett Browning* og *Viktoria Colonna*. Saa kom hun igjen med en sociologisk avhandling «*Der typische Verlauf sozialer Bewegungen*», og ifjor beriket hun os med «*Die Frau und der Internationalismus*», et skrift hvori hun viser kvinderne den vei de maa gaa for at kunne hilse den tidsalders morgenrøde som skal lyksaligjøre verden med varig folkefred.

Rosa Mayreder har især med sin bok «Zur Kritik der Weiblichkeit» tjent kvindebevægelsen. Aarene forut før denne bok utkom, var fulde av arbeide med at efterforske de to kjøns forskjelligheter, bare for at finde ut om seksualprincippet om kvinders mindre værd gjaldt, saa det kunde styrke troen paa hendes ringere evner og dygtighet. Atter og atter søkte man at undertrykke kvindernes frihet ved at henvise dem til den gjerning og opgave som var den eneste der tilkom dem: *at være mor*. Man stillet sig absolut fiendtlig mot kvindernes trang til aandelig og personlig frihet, og de forkjæmpere inden kvindebevægelsen, som opfordret til kamp for frihet og ret, blev utskreket som doktrinære «tvetuller». I sin «Zur Kritik der Weiblichkeit», bragte *Rosa Mayreder* bevis for at hverken naturen eller kulturutviklingen dikterte kjønnene svært forskjellige arbeider. Tvertimot, der blir paalagt dem fælles pligter og opgaver som i de sociale institutioners utvikling mere og mere er smeltet sammen med hverandre. Og for at kunne opfylde disse fælles opgaver, maa kvinderne tilstaaes ret til frit at kunne utdanne sin personlighet. Ikke noget vilde være mere skjæbnesvangert for kulturens utviklingsgang end gjennem falske ideer at organisere en utelukkende kvindelig virksomhet som var skilt helt ut fra det mandlige virksomhetsgebet. Mænd

maa endelig engang lære ikke bare at betragte kvinder erotisk, de maa ikke la spørsmaalet om avkom gjøre utslaget, men de maa i kvinden ogsaa anerkjende *personligheten* for at komme til forstaaelse av at hun ved siden av sine specielle opgaver som slegtens mor, ogsaa har almindelige opgaver for menneskeheten at opfylde.

Antallet av de filosofiske, sociale og kunstkritiske opsatser som *Rosa Mayreder* har skrevet er meget stort. Til *Auguste Fickert* følte hun sig straks draget, da denne som den første kvinde traadte frem for offentligheten og hævdet en ny opfatning om mænds og kvinders sædelighet. I aarevis var *Rosa Mayreder* inderlig knyttet til *Auguste Fickert* og arbeidet med overalt hvor aandelige og etiske spørsmaal blev behandlet. Hun har ogsaa ofte glimret som taler. Ikke som nogen *blændende* agitator, der virker heldig ved sprudlende temperament, ved retorisk kraft og magten av sine ideale fordringer, men som en fornem taler, hvis formfuldendte, skjønhetsfyldte ord lar skimte glansen av aandelige høider og som tvinger til en beundring fuld av andagt.

De østerrikske kvinder er stolte over at der i deres rækker virker en saa sjælfuld tænker, en saa fintfølende digter som behersker sproget saa mesterlig. De er endda lykkeligere over at de vet at *Rosa Mayreder,* som lever i det lykkeligste egteskap med arkitekt *Karl Mayreder,* er den personificerte kvindelighet og den ædleste og besste mor for sine barn. Maatte det bli forundt den udmerkede kvinde som har bidrat saa meget til at opdra et etisk kultursamfund, endda at berike os med mange av sin aands skatte!

Tobaksondet.

Til Fredrikke Waaler!

Det har glædet mig, og jeg er sikker paa, mange med mig, at De har tat denne sak frem i «Nylænde».

Der er visstnok mange som med Dem, ser faren for den overhaandtagende bruk av tobak der finder sted i vort land,

blandt barn som blandt kvinder og mænd. Man røker nu overalt hvor mennesker er sammen, ikke bare i private hjem, men paa alle offentlige steder: i venteværelser, i sporvogner naar man staar stuvet sammen paa perronnerne, sendes der fra alle kanter paa den mest ugenerte maate tobaksskyer ind i ens ansigt. Mænd som røker, kan ikke ta hensyn, cigaren maa hænge i munden; de maa som smaa vuggebarn ha en taate imellem læberne, naar de er tobakstørste. Vor tid er egoismens tidsalder. Hensyntagen til sine medmennesker eksisterer ikke, naar det gjælder en nydelse for den enkelte.

De har omtalt tobakkens skadelige indflydelse paa et menneskes fysik. Jeg vil faa lov til at fæste mig ved alle de *ubehageligheter* vi andre, ikke røkende mennesker, har av dem som sitter eller gaar blandt os med cigaren i munden og hensynsløst spyr røken ut over sine omgivelser.

Først i hjemmene. I «gamle dager», da tiderne paa flere maater var bedre end de nu er, ansaa man det for uhøvisk at «dampe» i damers selskap. Husets herre trak sig som regel efter middagen tilbake til sit røkeværelse eller kontor. Ved selskapelige anledninger, blev de mandlige gjester ogsaa altid «for ikke at genere damerne» indbudt til at ta en cigar i disse specielle mandlige pauluner, der gjerne var møblert slik at røken ikke blev hængende altfor meget ved møbler og gardiner. Ny bydes der cigarer og cigaretter til damer som til herrer i hvilkensomhelst av gjesterummene, og den luft der om kvelden er i et hus, som gjesterne netop har forlatt, er ikke til at beskrive. Den sitter forresten i lange tider bakefter. Og — hvad verre er, den har lagt sig i klærne, i haaret, ikke alene paa dem som røker, men paa alle dem som har været tilstede. Jeg vet ikke noget saa motbydelig som slik gammel tobaksluft! Det er uhyre sjelden i vore dager at komme ind i et hjem, som ikke er impregnert av tobak. Den gamle sure tobaksduft vedblir at stinke tross alle forsøk paa at lufte den ut. Ren luft blir der aldrig i slike hjem, hvor renslige menneskene som bor i det end ellers kan være. Nu vel, i private hjem faar menneskene naturligvis bære sig ad som de vil; naar de kan trives ved det, saa bevare mig vel! Men stakkars den enkelte ikke-

røker som maa leve i slik luft! — Saa har vi jernbanekupeer og dampskibskahytterne, ja, nu kan vi ogsaa ta automobiler med. Værst er det paa fjerntogene. Visstnok staar det over enkelte kupeer «*Røkning forbudt*». Men hos os er røke- og ikke røkekupeer ikke som f. eks. i Sverige avdelt, slik at den ene halve waggon er for røkere og den anden for ikke-røkere. Derfor har «*Røkning forbutt*» hos os absolut ingen betydning. I gangen foran kupeerne er det ikke forbudt at røke, og der sendes skyer av tobaksstank ind til dem som sitter i «ikke røkekupeerne». Og desuten, om de røkende ikke staar i gangene, saa sitter de i regelen i sine kupeer for aapne dører, hvilket de stakkarer i de andre kupéer ogsaa maa, ialfald om vinteren, paa grund av varme- og ventilationsforholdene, saa hele den halve waggon er fuldstændig forpestet. Selv om natten røkes der, saa de som absolut ikke taaler tobaksrøkning for sine øine eller for sin hals eller av andre grunde, maa finde sig i svineriet. Likedan er det paa dampskibene.

I automobilerne røkes der ogsaa, og naar man er saa uheldig at komme ind i en som en røkende passager netop har forladt, eller en hvor chaufføren netop selv har sittet og røkt, er det i høieste grad motbydelig at skulle indaande den luft de efterlater sig. Jeg vil ikke tale om stanken fra de polstrede sæter, som er helt impregnerte med tobaksduft av mange aars dato. Efter min mening burde al tobaksrøkning i droschebiler være helt forbudt. Og der burde paa togene findes specielle hele eller avdelte halve waggoner hvor røkning absolut ikke tillates. For «renslige» mennesker har da vel ogsaa krav paa at der tages hensyn til dem! —

I restauranter, ja selv i konditorier røkes der vildt. Al mat maa nydes i tobaksrøk, ogsaa middagsmaten, for i de senere aar er det ialfald i Kristiania tilladt at røke ved middagsbordene. I gamle dager stod der opslaat en plakat paa væggene i middagslokalerne «Tobaksrøkning forbydes». Nu tror jeg den er forsvundet overalt, hvis den da ikke fortolkes paa samme maate som i sin tid den likelydende plakat paa Hovedbanestationen, hvor jeg, da jeg med henvisning til plakaten klaget til en av de opvartende piker dernede over at der tiltrods for dette

opslag sat endel røkende derinde, fik det svar: «Ja, dem røker bare cigarer, dem!» Senere har jeg lagt merke til at plakaten er forsvundet, og hele lokalet er dermed utilgængelig for dem som ønsker at nyte et stykke smørbrød i *ren* luft. —

K. K.

En ny fred.

Kvindekonferancen i Haag 7—9 december 1922.

Av *Martha Larsen.*

(Forts. fra forr. nr.).

Den næste dag var helt viet til diskussionen om de økonomiske tilstande. *Sir George Paish,* financiel raadgiver for den forrige engelske regjering, paaviste i et klart og helt igjennem saklig underbygget foredrag, hvorledes hele den civiliserte verden utgjør en økonomisk sammenhængende enhet, og hvorledes virkningerne av sammenbruddet i Mellemeuropa virket tilbake paa hvert enkelt lands arbeidsliv. Han hævdet paa det sterkeste, at det var nødvendig snarest mulig at komme til en ny ordning som kunde bringe sikkerhet i produktions- omsætnings- og valutaforholdene istedenfor den nuværende usikkerhet som førte til verdenshandelens stagnation, fordi ingen idag kunde regne med hvordan forholdene hadde utviklet sig til imorgen. Han paaviste hvorledes landenes samlede statsgjæld var steget under krigen til en høide saaledes at under de nuværende økonomiske forhold ikke engang renterne av den kunde betales. Endel av denne gjæld maatte under enhver omstændighet strykes, men samtidig maatte der ogsaa tas positive forholdsregler til at ophjælpe produktionslivet og omsætningsforholdene for at hindre den statsbankerot som nu hænger truende over de fleste europæiske land, deriblandt først og fremst Frankrike og Italien, Likesom alle andre talere paa møtet fremholdt han at Tyskland maatte yde erstatning for gjenreisning av de ødelagte egne i Frankrike og Belgien, men samtidig hadde ogsaa Tyskland et billig krav paa at erstatningskravet blev underkastet en upartisk bedømmelse. Denne erstatning mente han at Tyskland ogsaa var istand til at yde ved hjælp av et moratorium og et inter-

nationalt laan. Bare bevisstheten om at et saadant laan blev ydet, vilde efter hans mening straks virke stimulerende paa verdenshandelen og virke til en stabilisering av forholdene. Men betingelsen for at en slik international kredit kunde reises, var at laangiverne følte sikkerhet for at ikke nye krige stod for døren og at den nuværende mistillid mellem folkene blev avløst av et gjensidig tillidsforhold. Dette var umulig med de nuværende fredstraktater som grundlag. Nye overenskomster maatte komme i deres sted.

Miss Bondfield gav som repræsentant for det engelske arbeiderparti en redegjørelse for forholdene i England med den store arbeidsløshet som følge av at England hadde mistet sit marked i Mellemeuropa. I Shefield er for tiden hvert fjerde menneske fattigunderstøttet. Hun pekte ogsaa paa den sterke tendens som gjorde sig gjældende til at søke at sænke arbeidslønnen, ikke bare ved at benytte billig kvindearbeide, men ogsaa ved i stadig større utstrækning at benytte barn til arbeide. Flere franske talere redegjorde for tilsvarende vanskeligheter i arbeidslivet i sit land. Alt i alt gav den økonomiske diskussion som blev omfattet med den sterkeste interesse, et levende indtryk av Europas økonomiske samhørighet og av at de økonomiske problemer som er skapt av krigen og opretholdes under de nuværende fredsbetingelser, *maa* løses ved gjensidighet, hvis Europa skal kunne reise sig. Men som *Sir George Paish* indtrængende fremholdt, det haster, hvis det ikke skal bli forsent!

Den tredje møtedag fortsatte forhandlingerne med diskussion

om de militære og de psykiske virkninger av traktaterne. Ogsaa her kom de økonomiske betragtninger ind. I en verden som lider under den største økonomiske nød opretholdes fremdeles utgifterne til rustninger, tildels i endda større utstrækning end før krigen. Okkupationshærene sluker de penger som skulde gaa til gjenreisning av de krigsherjede land. Eksempelvis blev nævnt at England hittil har faat i skadeserstatning 50 millioner pund. Til sin forholdsvis lille okkupationshær har England brukt 54 millioner pund. Og samtidig skapes et folkehat som før eller senere maa bryte ut i nye voldshandlinger.

Møtet samlet sig om en resolution som blev enstemmig vedtat naar undtas at Polen og Tcheko-Slovakiet avholdt sig fra at stemme av frygt for at der ved nye overenskomster kunde bli rørt ved de landegrænser som var trukket op for disse stater i de nuværende traktater.

Resolutionen lyder:

Denne konference, som er sammenkaldt av «Den internationale Kvindeliga for Fred og Frihet», og som er tiltraadt av 111 nationale og internationale organisationer, som tæller 20 millioner medlemmer, erklærer, at Europas nuværende trøstesløse tilstand og dens virkninger paa den øvrige verden, ikke alene maa henføres til virkningerne av verdenskrigen, men ogsaa til de nugjældende fredstraktater.

Disse staar i strid med vaabenstilstandsbetingelserne (præsident Wilsons 14 punkter), de er uforenelige med Folkeforbundets aand, saaledes som den er uttrykt i forordet til folkeforbundsforfatningen og sætter derfor verdensfreden i stor fare (art. 19 i folkeforbf.).

De har vist sig skjæbnesvangre saavel fra politiske, økonomiske og militære som fra psykiske synspunkter.

De har

a) hindret økonomisk gjenreisning paa grundlag av internationalt samarbeide og tilfredsstillelse av internationale interesser, da deres gjennemførelse alene blev overladt til de nationer, som blev seierherrer i verdenskrigen;

b) de har skapt fiendtligheter og mistænkeliggjørelse, saaledes at avrustninger til lands, til vands og i luften stadig gjøres vanskeligere og avskaffelsen av kemisk og bakteriologisk krigsførelse blir umulig;

c) forhalet dannelsen av et effektivt virkende demokratisk verdens folkeforbund;

derfor

fordrer «Kvindernes internationale Liga for Fred og Frihet» *en ny fred* bygget paa nye internationale avtaler, og dens medlemmer

beslutter at arbeide med alle tænkelige midler, som staar dem til raadighet, for sammenkaldelse av en verdenskongres enten gjennem Folkenes Forbund, gjennem en enkelt eller en gruppe av nationer for at virke *for en ny fred.*

Møtet bestemte ogsaa at en delegation med *Jane Addams* i spissen skulde overbringe resolutionen til regjeringerne i Holland, de 3 nordiske land, England og Frankrike. Samtidig skulde en anden delegation med den kjendte engelske taler *Maude Royden* som leder, overbringe den til *præsident Harding. Jane Addams, Jeanne Mélin* fra Nordfrankrike, og *Catherine Marshall* fra England opholdt sig i Kristiania 19. og 20. dec. hvor de blev mottat av utenriksministeren og hadde sammenkomster med ledende politikere. Den norske gruppe av Kvindeligaen ordnet det offentlige møte i Aulaen som «*Nylænde*» hadde beretning om i sit forrige nummer og hvor delegationens medlemmer talte sammen med *Fridtjof Nansen.*

Martha Larsen.

En mørk fremtid.

Hvad kvinder tænker.

Idet dette skrives er Europas stilling som et spændt nervesystem, skriver det engelske blad, *The Woman's Leader.* Naar dette nummer kommer i vore læseres hænder, kan dette tryk ha veket plassen for et fuldstændig sammenbrudd. Den tyske Regjering har misligholdt terminen. Franske tropper har besat Essen, som er hovedkvarteret for Det tyske Kulkompani og for de store Kruppske jern- og staalfabrikker. De er der nominelt i den hensigt at beskytte den franske administration og de tekniske eksperter som er ansat eller skal ansættes for at ha tilsyn med den tyske told og de industrielle hjælpekilder. De italienske og belgiske regjeringer hjælper til i dette foretagende. Den britiske regjering som har godkjendt sin repræsentant i Gjenoprettelseskomiteen *Sir John Bradburys* holdning, fralægger sig alt ansvar for en handling som den anser for uforsvarlig i sin aarsak og helt uheldig i sine virkninger. Ifølge *Times's* korrespondent vækker de franske troppers bevægelser «vrede og

avsky». I Tyskland er en hel nations ulmende raseri bak en passiv motstands politik, — denne motstand har allerede fundet sit uttryk i flytningen av hele administrationsverket og forretningsarkiverne fra Essen, sandsynligvis for at lette arbeidet med kulutdelingen. Der er kanske to faktorer som gir haab og trøst i situationen. Den ene er at man vet at der ikke kan bli nogen aapen og erklært krig mellem Frankrike og Tyskland, fordi Tyskland for nærværende i virkeligheten er avvæbnet. Den anden faktor er, at hvor bestemt bruddet mellem *M. Poincarés* og *Mr. Bonar Laws* politik end er, kan der saalænge den nuværende generations minder varer, ikke være tale om en konflikt mellem det franske og det britiske folk.

Men alt dette er en daarlig trøst. Ingen er i tvil om at det økonomiske sammenbrudd i Vest-Europa kan bli effektivt fuldbyrdet uten nogen videre krigserklæring, og der findes ikke mange mennesker her i England som tviler paa at den franske regjerings aktion er beregnet paa at øke den økonomiske forrykkelse som i sig selv tildels er grunden til den nuværende misligholdelse. Som *Times* 10de januar uttaler: «Det er ikke let at grave kul med bajonetter!»

Den virkelige tragedie i situationen er allikevel, — om ikke utsigten til en øieblikkelig økonomisk forrykkelse er tragisk nok — det minde som hele begivenheten fremkalder, nemlig den kjendsgjerning at de fransk-tyske forholde endda er hvor de var i 1871. Krigerske avgjørelser, reparationer, militære sanktioner, invasioner og gjensidige trusler har ikke bragt os nærmere avgjørelsen av den aarelange feide. Vi kan ikke skjule for os selv at den franske regjerings bevæggrunde til at ta det nærværende skridt indskrænker sig ikke bare til rent økonomiske hensyn hvad den punktlige utlevering av kul og tømmer angaar. Haandhævelsen av «sanktioner» vil direkte utgjøre mere i administrationsomkostninger, og indirekte i økonomisk uorden end de ekstra tillæg som vil bli trukket ut av en befolkning som gjør passiv motstand under de franske teknikeres ledelse. *Sir John Bradburys* vel overveiede mening, at den franske regjering har brukt en mindre misligholdelse som grund for en større straf illustrerer situationen. Det tyske parti som hævder opfyldelse

eller ikke opfyldelse vil ikke gjøre nogen forskjel paa Tysklands skjæbne, fordi Frankrike i ethvert tilfælde er bestemt paa at besætte Ruhrdistriktet, betegner stillingen. Trykket av den franske opinion bak bevægelsen om en høiere fødselsprocent er ogsaa betegnende for situationen. De franske er rædde for den frugtbare, driftige og endda kraftige befolkning ved deres østgrænse. Og med minderne fra 1871 og 1914 i vore sind, kan saa nogen av os være saa taapelige at vi gjør os lystige over deres frygt? Nedgang i den utenrikske handel og en pengekrise er ulykker, men for en nation som først og fremst er jordbrukere, er de ikke tilintetgjørende ulykker — men militær invasion er en ødelæggende ulykke. Men for os som betragter de europæiske floker ut fra en sikker sjøveis side, er en militær invasion et mindre frygtelig skræmmebillede. Vi plages av forskjellig slags skræk. Frygt for militært sammenbrudd betyr mindre for os end det gjør for Frankrike, men frygt for internationalt økonomisk sammenbrudd betyr uendelig meget mer. Paa vore utenlandske markeder, paa stabiliteten av hele verdenshandelen, paa de fjerntliggende kilder for fødevarer og raamaterialer, som er livsbetingelsen for vor industri, paa den internationale kjøpeevne for vor omsætning, avhænger ikke bare vor materielle civilisation, men livet selv. For os betyr økonomisk sammenbrudd en slags ruin som ikke er mindre ødelæggende for livet og kulturen end en indrykkende hærs herjinger.

Ved første øiekast ser det ut som om den fundamentale divergens mellem det britiske og franske folk, var like saa uforsonlig

som deres respektive regjeringers gjenoprettelsesplaner. Men ved et nærmere eftersyn viser der sig en løsning, og vi vaager at tro at det er den eneste løsning. Frankrike maa motta en effektiv og permanent garanti for beskyttelse, for bare som gjengjæld for en slik garanti kan vi indby det til at forlate den agressive selv-beskyttelsespolitik som er farlig for Europas politiske og økonomiske fred. Hvis denne garanti skal bli effektiv og permanent, maa den repræsentere ikke en allierets pant, heller ikke en flygtig gruppe av allieredes garantier, men verdens nationers som arbeider sammen gjennem *Folkenes Forbund.* Som *Mr. Bonar Law* pointerte i den tale han nylig holdt i *Guildhall,* har vi ikke nogen historisk præcedens for vor tro paa en slik løsning. Men vi har overflod av historiske præcedenser for vor vantro paa nogensomhelst andre løsninger. Dommen over det forbigangne bekræfter det gamle diplomatis fiasko; den giftige ufordøielighet av seirens frugter, den taapelige uanvendelighet av sværdets dom, og det uundgaaelige aarsaksforhold mellem overfald og frygt.

Smaapluk fra verdenspressen.

Fra alle kanter, inden alle riker, religiøse, politiske, arbeidende, videnskapelige, hæver der sig røster som kræver at der nu ikke skal bli nogen krig mere, skriver «*The Churchman*», og som kalder paa mennesker med god vilje inden alle nationer til at ta forholdsregler saa at verdens fred kan bli sikret. Det er aldeles ufattelig, at civiliserte nationer, naar der er et slikt universalt ønske om en maate at ordne internationale stridigheter uten blodsutgydelse paa, nogensinde igjen skulde kunne ty til sverdets avgjørelse. Erfaringen har allikevel vist at vi ikke maa forsømme nogen forholdsregel eller noget værn for at naa det maal vi ønsker.

Den politik som hævdes av kvækerne lyder slik: «Hvad det som er skedd angaar, saa tilgi og glem; hvad fremtiden betræffer, la os vise at vi har tillid og god vilje ved at avvæbne, og haab for det almindelige vel ved at bidra hvad vi kan til gjenopbyggelse av det som er blit ødelagt, og loyalt støtte alle internationale menneskekjærlige virksomheter.» — Gjennem den indflydelse og de ihærdige forsøk som mennesker med ærlig vilje inden alle nationer viser, maa vanskeligheter kunne overvindes og en maate findes

til at etablere et reelt samvirke for freden og et samarbeide mellem alle verdens nationer. *Professor Pollard* mener at verdensfreden ikke kan hævdes ved en likevegt i magt eller nogen magtform, men bare gjennem moralske kræfter. *Den National Liberale Forening* vedtok en resolution, fremsat av *professor Gilbert Murray*, som hævder at man skulde fuldt og aapent stole paa *Folkenes Forbund* som den eneste garanti for en varig verdensfred. Flere andre offentlige mænd og korporationer har vedtat lignende resolutioner.

Litteraturanmeldelser.

Julli Wiborg i Sverige.

Av aarets egentlige ungpikebøker — skriver «Dagens Nyheter» i Stockholm i en litteraturoversigt — fæster man sig særlig ved Julli Wiborgs «Karen Vangen længter ut i verden» (oversat fra norsk). Det er en god og interessant bok som gjennem sin frihet for overdrivelse og banalitet stikker av mot hvad genren i almindelighet gir.

Føljeton:

Romerske kvinder.

Av Hanna Isaachsen.

«Alle mænd hersker over kvinder, vi romere hersker over mænd, og vore hustruer hersker over os.»
Cato den ældre.

Tiltrods for at romerne staar som typen paa et erobrerfolk, saa greiet de altsaa ikke at kue sine kvinder. Tiltrods for at de hadde den besste vilje av verden til at haandhæve magten fuldstændig over dem, lykkedes det aldrig romerne at løse problemet saa enkelt som grækerne gjorde det. Den atheniensiske kvinde var livet igjennem et helt umyndig væsen. *Xenophons* skildring av hvorledes *Ischomachos's* 15-aarige brud blev opdraget, gir en god relief for billedet av de romerske hustruer. Den stakkars lille 15-aarige athenienserinde var omhyggelig blit opdraget saa, at hun skulde *se* saa litet som mulig, *høre* saa litet

som mulig og *gjøre saa faa spørsmaal* som mulig. Som en engelsk forfatter tilføier, det synes næsten som hun opdrages til at ha saa litet behov for surstof som mulig — som surstof var mandens luftart, kvinderne, kunde klare sig med kulsyre. — Da Ischomachos under egteskapet opdager, at hans lille vel — «tæmmede frue» har pudret og sminket sig for at bli hvit og rød, og dertil har faat høihælete sko, forat hun skal se større ut, holder han forarget en smuk moralpræken for hende. Da hun spør, hvad hun skal gjøre for at holde sig rød og hvit — hun fik jo aldrig bevæge sig i surstofholdig luft — ramset han op for hende en hel række av huslige pligter som vilde skaffe hende udmerket motion — indendørs, i kulsyren! Hun kunde faa den mest henrivende motion ved at rede senger og kna deig. *Ischomachos,* og fader *Aristoteles* med ham, finder, at Gud og folkeskik har bestemt at kvindens plass skal være indendørs.

Før jeg gaar over til romerinderne, maa jeg si at der allikevel fandtes mænd blandt grækerne som ansaa kvinderne for *normale* mennesker. *Platon* hadde et forbausende frit og videnskapelig fornuftig syn paa kvinderne.

Han hævdet, at det ikke kunde være til statens gavn, at den ene halvdel av den fri befolkning skulde holdes tilbake baade i legemlig og aandelig utvikling. Han kan heller ikke finde, at kjønnenes forskjellige forhold til slegtens fortsættelse har noget at gjøre med deres respektive anlæg for at spille fløite eller praktisere medicin. En kvinde kan ha anlæg for medicin, en anden ikke, en kan ha anlæg for gymnastik, ja selv for krig, en anden ikke. Vi maa vælge vel kvalificerte kvinder til at delta i det offentlige liv sammen med vel kvalificerte mænd. mener *Platon.* Lyder ikke dette næsten som musik for os, som trods borgerrettigheter og alt andet, er vant til at vor udueligheł paa alle omraader forkyndes høilydt — midt oppe i den harmoniske (!!) verden, mændene har skapt.*)

I en senere tid (1ste aarhundrede efter Kristus) erklærer *Plutarch,* at han ikke kan gaa med paa *Thukydides's* berømte definition av den kvindelige dyd: «Den besste hustru er den som der tales mindst om.» Paa denne maate blir jo ros likesaa forkastelig som dadel — den romerske skik er besst, mener *Plutarch,* der holdes offentlige begravelseslovtaler over en avdød kvinde, likesaa frit som over en mand.

---

*) I Platons «Republik» skulde kvinderne føde børn for staten, altsaa ikke som en privat mands hustru. I dette laa ingen ringeagt for kvinder, men en undervurderen av familielivets betydning og en overtroisk dyrkelse av «Staten».

Endnu mens *Cornelia* levet, blev der reist en broncestatue til hendes ære. Den bar inskriptionen «*Mater Gracchorum* .

I det ældste Rom levet kvinden under teoretisk næsten likesaa strenge restriktioner som den græske, men «hun (den romerske) var i praksis av en forskjellig art», sier en historiker om hende. Det var vel ogsaa derfor, at mens lovene om kvindernes absolute umyndighet og tilbaketrukkethet var i harmoni med den almindelige sociale følelse i Athen, var de tilsvarende love i Rom i opposition mot den romerske følelse. I Rom blev da ogsaa lovene efterhvert modificert paa de forskjelligste maater.

Naar vi tænker paa «den romerske kvinde», begaar vi gjerne samme feil som naar vi taler om «den gammel-nordiske kvinde», vi tænker os gjennemsnitskvinderne under billedet av en *Ragna Adilsdatter*, en *Halgerd*, en *Sigrid Storraade*, som vi tænker os romerinderne som en *Lucretia*, der begraver dolken i sit eget hjerte for ikke at overleve krænkelsen av sin kvindelige ære, eller som en *Messalina*, der ikke kjender grænsen for sine utskeielser, eller *Cornelias* noble skikkelse staar for os — datter av *Scipio Africanus* og *Gracchernes* mor, som «besad alle det kvindelige kjøns dyder».

Men i Rom som i Norden, var de utprægede typer et mindretal. Og i Rom, som overalt i verden, var der tusener av kvinder som i stilhet levet et heltemodig og opofrende og selvforglemmende liv uten ytre anerkjendelse, i høiden kanske en tak paa en gravsten.

Det sandsynlige er vel, at det romerske kvindeideal — den rene, karaktersterke, modige og storlinjede *matrone* — har sin oprindese i virkelige personligheter fra Roms tidligste, vanskelige dage, da det ikke var stort mer end et nybygge, hvor kvinderne delte baade arbeide og farer med mændene. Dette ideal blev bevart ned gjennem tiderne. Ja selv i de meste depraverte keiseres tid levet baade idealet og dets virkeliggjørelse.

(Forts.)

Nylænde

Tidsskrift for Kvindernes Sak
Utgit av Norsk Kvindesaksforening

Redaktør: Fredrikke Mørck

37. aarg.	KRISTIANIA, 1. MARS 1923.	Nr. 5

Indkaldelse til Den internationale kvindestemmerets alliances 9de kongres i Rom fra 12te til 19de mai 1923.

Den Internationale Kvindestemmerets Alliances styre har utsendt et oprop til alle sine 28 nationale ledd og de 22 nye organisationer, som enten foreløbig er blit tilknyttet eller søker tilknytning, om at sende delegerte til Alliancens 9de kongres, som denne gang skal holdes i Italien. Ogsaa regjeringerne i de lande hvor kvinders stemmeret er et fuldbyrdet faktum, opfordres til at sende delegerte. Delegerte fra andre internationale organisationer, som arbeider for kvinders sak indbydes, likesom enkeltpersoner — mænd og kvinder — som støtter Alliancens arbeide, har adgang.

I opropet heter det bl. a.: «Ved kongressen i Genf i 1920, blev det meldt at i to og tyve lande hadde kvinderne faat hel eller delvis stemmeret. I Rom vil Alliancen feire den seier de amerikanske kvinder har vundet ved at det er tilstaat dem stemmeret paa samme vilkaar som mænd overalt i De forenede Stater. Likeledes ansees det for en stor triumf for stemmeretsarbeidet, at kvinder flere steder i orienten har faat stemmeret, som i Bombay, Madras, Travancore, Jahalwar, Kokin og Birma.

Kvindelige medlemmer av de forkjellige landes parlamenter vil berette om sit arbeide inden disse. Kvinder fra de orientalske

nationer vil fortælle om de store fremskridt som er gjort i deres respektive lande.

Forskjellige foredrag vil bli holdt, saavel inden de forskjellige komiteer som offentlig. De spørsmaal som skal behandles er brændende i alle lande: *Like løn for like arbeide, Moralske spørsmaal; Gifte kvinders nationalitet; Hustruernes økonomiske stilling; Det utenfor egteskap fødte barns stilling; Stemmeberettigede kvinder og de politiske partier* o.s.v.

Programmet er indbydende. Hvert tilknyttet led har ret til at sende 12 delegerte og 12 suppleanter. — Reduktion paa italienske jerbaner er tilstaat. Opropet slutter med følgende appel: «Kom derfor alle som bryr sig om kvinders ære og frihet for at yde hjælp i de romanske kvinders kamp for sin stemmeret; og her i *den evige stad* som saa den europæiske civilisations morgenrøde, kan dere stadfæste eders tro paa storheten av kvindernes indsats for det ideal i den civilisation som skal spredes over hele verden og som skal grundes paa retfærdighet og likhet.»

Tidligere har Alliancen hat møter i Washington, Berlin, Kjøbenhavn, Amsterdam, London, Stockholm, Budapest og Genf. Men iaar fører «*alle veier til Rom!*»

Skolekjøkkenbestyrerinde Mathilde Schønberg.

In memoriam.

Det kom som et haardt slag for alle som kjendte *Mathilde Schønberg* at hun var gaat bort. Hende interesse for og kjærlig het til sit arbeide, var selv under hendes lange sykelighet, altid like sterk og levende. Fra sit sykeleie forstod hun at skape glæde omkring sig, saa man helt glemte at man sat ved en sykeseng. Derfor følte alle som stod hende nær, at med hende tapte vi et sjeldent godt og dygtig menneske.

Mathilde Schønberg overtok den husholdsningsskole som i 1897 blev oprettet i tilknytning til *C. Bonnevies skole.* Denne er nu en av vore mest kjendte og kanske mest søkte husholdningsskoler med lærerindeutdannelse. Det store elevantal som skolen altid har, viser hvor populær den er. Mange er de elever som gjennem

aarene ikke har kunnet faa plass der, uagtet *frøken Schønberg* hadde meget vanskelig for at si nei naar man bad hende om noget.

Grunden til skolens popularitet laa vel i *frk. Schønbergs* egen personlighet, ved siden av hendes store dygtighet som lærerinde, — hendes enkle, harmoniske væsen som altid bredte slik ro og tryghet omkring hende, hendes lykkelige evne til at faa frem alt det besste hos menneskene og bibringe elevene ikke alene stor dygtighet, men ogsaa sin egen interesse for og kjærlighet til arbeidet, saa de kunde og maatte bli nyttige mennesker i samfundet. Dette satte hun alt ind paa. Hun var saa fjernt fra tanken paa personlig vinding eller berømmelse for sin egen del.

I de sisste aar var frk. Schønberg stadig hjemsøkt av sygdom, men før man visste ordet av det indtok hun atter sin plass paa kjøkkenet og dirigerte arbeidet. Hun hadde en utholdenhet som faa, og talte ogsaa under sit sisste sygdomsanfald om muligheten av at komme paa kjøkkenet til paaske.

Hun fulgte derfor arbeidet paa skolen med den aller største interesse like til den sisste dag. Hun vilde lære at kjende de elever, hun ikke hadde set, saa hun kunde gaa like ind i arbeidet med kjendskap til hver enkelt. Saa støtte der en ny sygdom til, og døden kom til *frk. Schønberg* som søvnen kommer naar en er træt efter en vel anvendt dag.

V. T.

Fra Nes.

I anledning av N. K. N.s ønske om at høre alle leddenes uttalelse om den foreslaatte forandring i vor nuværende skilsmisselov, avholdt *Nes Kvinderaad* ekstraordinært møte den 9. februar.

Efterat ha gjennemgaat de angjældende §§ og diskutert saken, blev følgende uttalelse enstemmig vedtat og indsendt til N. K. N.:

«*Nes Kvinderaad,* samlet til møte, anbefaler det kirkelige landslags forslag til forandring i vor nuværende skilsmisselov i sin helhet.

Særlig fæster vi os ved ønskeligheten av tvungen prestelig mægling, og kongelig bevilgning før indgaaelse av nyt egteskap.

Bergens Kvinderaad,

hvis formand er *skolebestyrer lektor Elise Hambro,* holdt den 1. februar et møte til behandling av det kirkelige landslags forslag til forandring i den gjældende skilsmisselovgivning. Denne gaar i korthet ut paa, at før et egteskap kan bli opløst skal der foruten borgerlig mægling ogsaa finde geistlig mægling sted, og hvis de skilte vil indgaa nyt egteskap, maa de begge ha kongelig bevilling, hvis egteskapet er opløst ved bevilling; og den skyldige part, hvis egteskapet er opløst ved dom. Saadan bevilling bør i regelen ikke gis den skyldige part og dennes medskyldige, hvis egteskapet er opløst paa grund av den ene egtefælles utroskap. Efter nugjældende lov har presten adgang til at mægle, kun hvis begge parter ønsker det, og naar skilsmisse er opnaadd, har man uten videre ret til at indgaa nytt egteskap, ogsaa den som er skilt for egteskapsbrudd og den medskyldige.

Det indledende foredrag blev holdt av «*Bergens moralværnforening*»s formand *hr. pastor Th. Dahl.* Han fremholdt at for den kristne maatte *Jesu* syn paa egteskap og skilsmisse være det idéelle. *Jesu* mening var visstnok den, at skilsmisse under enhver omstændighet var synd. Men han har fremholdt for os det ideale krav, ikke git os praktiske regler for de enkelte tilfælder. Dette maa bli lovgivningens sak, og paa grund av menneskenes skrøpelighet, «for hjerternes haardhets skyld», maa skilsmisse findes, men den er altid en ulykke. Foredragsholderen fandt, at presterne burde ha mere utstrakt adgang til at mægle end de nu har, samt at separationstiden burde forlænges. Derimot tok han avstand fra forslagets sisste passus. at den for utroskap fraskilte ikke skal faa gifte sig med den, med hvem han har forseet sig.

Efter nogen diskussion vedtok man følgende erklæring, første og sisste punkt enstemmig, andet med et litet flertal:

1. *Længere separationstid.*

«Møtet støtter den av *Bergens Kvinderaad* tidligere avgitte erklæring om længere separationstid.»

2. *Tvungen geistlig mægling.*

«Møtet anbefaler tvungen mægling ved prest, hvis den ene av parterne ønsker det.»

(En stor minoritet ønsket tvungen dobbeltmægling i ethvert tilfælde).

3. *Tillatelse til nytt egteskap.*

«Forsamlingen finder, at hvis man faar længere separationstid, maa en ytterligere giftetillatelse ansees som overflødig. Sisste passus: «Giftetillatelse bør i regelen ikke gis til nytt egteskap mellem den for hor fraskilte egtefælle og dennes medskyldige», anbefales sløifet.»

Bergen, 15. februar 1923. *M. Knutsen.*

Sekretær i *«Bergens Kvinderaad»*.

Mønsterhuset ved Rogalands husmorskole paa Jæren.

De har bedt mig, redaktør, å sende «Nylænde» litt nytt fra mine reiser omkring til vore husstellsskoler i by og bygd.

Idag vil jeg fortelle litt fra Rogaland fylkes husmorskole på

Sømme — ute på Jærens flate land mellem de historiske steder Hafrsfjord og Sola.

Fylket kjøpte gården i 1912, og opførte en stor skolebygning med rummelige undervisningslokaler, stor spise- og dagligstue, samt internat for 30 elever.

Gårdens tidligere bebyggelse — bra uthusbygning og våningshus — gjør fremdeles tjeneste, det siste som bolig for gårdsbestyreren og andre av skolens funksjonærer.

Skolens jordvei er 70 mål dyrket mark, og besetningen er på 10 kjør, 3 hester, dessuten alle slags mindre husdyr. Der er stor kjøkkenhave og prydhave.

Da jeg siste gang besøkte Sømme, var skolens bygninger øket med en ny. Et nett hus av Jædertypen var skutt op i eiendommens østre hjørne, og det store gårdstun lå der så vakkert omgitt av bygninger på tre sider.

Dette var «mønsterhuset»; og dets mål er å være standardtype på et våningshus høvelig for distriktet både hvad bygningsstil, innredning og utstyr angår.

Skolens bestyrerinne, *frk. Dorthea Rabbe,* som med stor energi har satt ideen ut i livet, har sterkt følt behovet av at skolen på dette viktige felt kunde føre an og gi ungdommen impulser.

Den store skolebygning har riktignok både pent og praktisk utstyr, men innredningen er jo bestemt av dens formål, den er en skoleheim, og ikke en bondeheim i det små. Først når skolen hadde denne, kunde undervisningen på dette område bli helt «anskuelig».

Det tjener fylkestinget til ære at det gikk med på tanken, og gav bevilgningen. Men så hadde planen også en økonomisk fordel — ved hjelp av mønsterhuset vilde skolen kunne øke sitt elevtall fra 30 til 40, og det var jo et moment som måtte veie ganske tungt, når man tar i betragtning at der hvert år søker ca. 50 pct. flere enn skolen kan opta.

Jeg kom til skolen nettop som siste hånd blev lagt på innredningen av mønsterhuset, og det skal være sikkert og visst at med større andakt og iver kunde intet nygift par bygge sin rede, enn her den samlede skole med bestyrerinnen i spissen stelte istand denne bo!

Husets flateinnhold er 8,20 × 10 m. I 1ste etasje er 3 værelser, kjøkken, spiskammer og entré. I 2nen etasje 5 værelser (brukes som elevrum), og i kjelleren bryggerhus med bad, rullerum og opbevaringsrum. Omkring huset er have.

Fylkesagronom Kvadsheim har været bestyrerinnen behjelpelig med husets planleggelse.

Ved innredning og møblering er hovedvekten som sig hør og bør lagt på det enkle og praktiske; huset er en bolig for travle landsens folk, der må vinnes inn tid og krefter under hverdagens arbeide.

Men daarlig vilde dog den hjemmets modell være som ikke også tok hensyn til hverdagens hvile.

Ellen Key sier i sin «*Skönhet för alla*», at skjønhet gir hjelp og løftning under det tyngste arbeidsslep, og at man arbeider bedre, føler sig mere vel og blir venligere og gladere, hvis man i sitt hjem møter vakre former og farver på de ting man omgir sig med.

Dette syn på skjønhetens verd er også kommet til sin rett ved mønsterhusets innredning og utstyr. Lyst og venlig er dagligrummet med alt det vakre hjemmevevede utstyret, blomster i alle vinduene og Jæder-armstolene med stråsæter. Hver detalj er tenkt på — far har sin rolige krok til skrivebordet, og mor har sin syplass.

Møblene er originale — *frk. Rabbe* har sammen med en kunstforstandig håndverksmester, herr Chr. Krogh fra Stavanger, efter

gamle, norske mønstre tillempet en møbeltype, som er både praktisk og smakfull. Og det beste er at maken til disse møblene er å få kjøpt i Stavanger til en meget rimelig pris. Møblementet, som er av beiset furu, består av sofa, 6 stoler, 3 border, hjørneskap og bokhylle, og kan fåes for ca. 6—700 kroner. Dertil kommer så hjemmevevet trekk.

Og skam vil det virkelig være om ikke de unge jenter i Rogaland som har gått på Sømme, velger sig disse møblene til sine hjem, istedenfor utstyrsforretningens tyske. «Nyhuset» som det heter i daglig tale, står selvfølgelig ikke på stas; det går inn som et ledd i den daglige undervisning, idet et parti har sine øvelser og sitt tilhold der. En elev er husmor og en annen er hennes hushjelp.

Disse to har — virkeligheten tro — hundrede ting å vareta i dagens løp. De har ansvaret for alle måltidene til husets folk, de må holde huset i orden og m. m. Egentlig er det bare «småfolk», som mangler i nyhuset for å gjøre illusjonen fullstendig.

Husmorskolen på Jæren har gjort et meget godt tiltak ved opførelsen av sitt mønsterhus. Det neste fremsteg én må ønske skolen er at kursene må bli forlenget til 10 mdr., så skolens virkemidler bedre kan komme hver enkelt tilgode.

Med 5 mdl. kurser blir det kun en gang i kursets løp at hver elev times den lykke — elevene regner det visstnok så — å bli husmor og hushjelp i nyhuset.

Faget: husets innredning, vedlikehold og økonomi er en så viktig gren av husstellundervisningen at det burde få de best mulige vilkår ved skolene.

Når bondebrukets våningshus ved Statens lærerinneskole blir bygget om forhåpentlig ikke altfor lenge — det blev planlagt i 1916 — vil nok dette bidra til å gi lærerinnene og gjennem dem skolene øket kjennskap og interesse for faget. En interesse som forhåpentlig vil sette sine spor i vort hjemmestell, og gi os klarere grunnlinjer, så våre hjem kan planlegges i full samklang med vår egen tids forhold og behov, men med fotfeste i vår gamle, hjemlige kultur.

Kristiania 18. februar 1923.

Dina Larsen.

Protest mot okkupationen av Ruhromraadet.

Fra det tyske medlem av *Det Internationale Kvinderaads Pressekomité* har vi mottat følgende protest, med anmodning om at opta den i vort blad. Protesten lyder i oversættelse:

«Frankrikes besættelse av Ruhromraadet har fyldt hele det tyske folk med dyp harme. Dette skridt som ikke har nogen hjemmel i *Versailles*-traktaten, er en brutal retskrænkelse, en anerkjendelse av magtprincippet, en forhaanelse av alle de grundsætninger som et civilisert samkvem mellem folkene hviler paa. Vi har at gjøre med et folk, rustet til tænderne som ved brudd paa alle traktater, tror at det kan tiltvinge sig sin saakaldte ret med magt likeoverfor et vaabenløst og værgeløst folk! Millioners længsler og haab om at der efter kampens lange aar maatte komme en fredens og retfærdighetens tid, er traadt under føtter.

Aldrig kommer Tyskland til at sanktionere dette retsbrudd, vor protest vil altid bli like levende imot det.

Befolkningen i det besatte omraade er gjenstand for vor inderligste sympati; i vore hjerter føler vi os ett med dem. I urokkelig troskap føler vi os sammenknyttet med dem som med befolkningen i alle distrikter der lider under fremmedherredømmets aag; vi lider med dem og vi vet os enig med dem i følelsen for vort fælles tyske fædreland.»

Tyske Kvinders Nationalraad. Tysk-evangelisk Kvindeforbund. Tysk-katolsk Kvindeforbund. Kvindernes National-Organisation «Det Røde Kors».

Fra Sverige. Kvinder som prester.

Den sakkyndige komité som var nedsat for at avgi forslag angaaende kvinder som prester, har nu indsendt sin betænkning. Denne gaar ut paa at kvinder skal kunne prestevies og indeha presteembeder.

Et forbehold har man dog for sikkerhets skyld fundet at burde ta. Da man gaar ut fra at menigheterne, som hittil bare er vant til at se mænd som prester, vil reagere mot at faa se kvinder paa prækestolen, har komitéen foreslaatt, at kvinder bare kan ansættes som prester i slike sognekald som har to presteembeder, saa at der altid i hvert kald skal være en mandlig prest.

Europas ældste stemmeretskvinde død.

I en alder av 94 aar er *Mrs. Haslam* død. Hun grundet i sin tid *«Irske Kvinders forening»*, hvis viceformand hun var. Like til 8 dager før sin død sat hun opreist i sin stol og talte med usvækket interesse om de aktuelle begivenheter i verden. Hun beklaget det uheld de britiske kvinder hadde ved parlamentsvalgene, diskuterte møterne som skal holdes i anledning av den forestaaende stemmeretskongres i Rom, kort sagt hendes karakterstyrke var like stor til det sisste. I de sisste 30 aar av forrige aarhundrede organiserte og ledet hun hele kvindestemmeretsbevægelsen i Irland. Hvilket ingenlunde var nogen let sak.

Hele sit liv igjennem tilhørte *Mrs. Haslam* unionistpartiet, men loyal som hun var, bøiet hun sig for den nye ordning i Irland.

Mrs. Haslam stedtes til hvile paa Kvækernes kirkegaard nær ved den sjø og de høider hun elsket saa høit.

To kongresser i Italien.

Forutfor den tidligere omtalte kongres som *Den Internationale Kvindestemmerets Alliance* avholder i Rom fra 12. til 19. mai d. a., har *Italienske Kvinders Nationalraad* indbudt til et møte fra 6.—10. mai. Dette møtes program er *«Opdragelsen»*. Raadet har opstillet en række interessante emner inden dette omraade. Interesserte organisationer kan ogsaa sende delegerte.

I forbindelse med Alliansens kongres holdes der flere offentlige møter.

Alliansens avholdte præsident, *Mrs. Carrie Chapman Catt*, har bebudet at hun fratrær som formand ved dette møte, saa der skal vælges ny præsident. Ogsaa flere av de andre styremedlemmer har meldt at de i tilfælde ikke mottar gjenvalg.

Kvinder i Afghanistan.

Et universitet for kvinder som vil studere medicin, er aapnet i Kabul, Afghanistans hovedstad, med fem hundrede kvindelige

studenter. Undervisningen foregaar paa flere forskjellige sprog, bl. a. paa persisk og russisk. Dette betyr et avgjort fremskridt for kvinder. De afghaniske kvinder reiser ogsaa mere end før, og det vil vel heller ikke vare længe før de viser sig ute paa gaterne, avlægger sløret og bidrar paa en værdifuld maate til nationens fremskridt.

(*Stri Dharma....*
i Jus Suffragii.)

Rumænske kvinder i virksomhet.

Rumænske kvinders forbund *For Kvinders Ret og Pligter* er den første kvindeorganisation i Rumænien, som har kjæmpet og endda kjæmper for kvinders frigjørelse. Dets formand *Mme. Eugenie de Rcuss Jancou Lisco.* Hun har nylig været meget alvorlig syk, og organisationens fremgang har derved været meget forsinket. Det skyldes nemlig for en stor del hendes forstaaelse og uavbrutte arbeide at foreningen har gaat saa hurtig fremover.

Straks *Mme de Reuss* var frisk igjen, gjenoptok hun med stor iver i sit arbeide, og holdt en opsigtsvækkende tale som svar paa en broschyre med titelen *Kvinden slik som hun er* , og som gik kvindebevægelsen imot. Hendes foredrag blev mottat med stor begeistring fra den overfyldte sal.

Den 18. juni ifjor blev der under navnet «*Filiale de Ploesti*» dannet en ny stor forening, og blandt de mange tilhængere av kvindesaksbevægelsen var der ved den leilighet flere berømte mænd tilstede. *Mme de Reuss* blev meget vel mottat av forsamlingen, da hun indfandt sig, tok ordet og talte om «*Kvindesak og patriotisme*», et foredrag som hilstes med en vældig applaus.

Doktor Zaharia Popescu fremhævet tilslut den sociale betydning av kvindebevægelsen og uttrykte sin beundring for*Mme de Reuss*' virksomhet og for kvindesakens fremskridt. *Dr. Alexandra Stoica* blev valgt til den nye forenings formand, og *Mme Papescu Démétrian* blev sekretær. Foreningen har møte hver torsdag.

Den 28. juni hadde «*Buchkarests Centralkomité*» sin generalforsamling under forsæte av *Mme Lucia Teodorescu Nichifer,* en dame som er meget kjendt i den politiske verden, og som arebeider meget for at bedre krigsenkernes pension. 4000 kvinder underskrev en petition som krævet at krigsenker skulde ha samme pension som krigsinvaliderne.

Fascisterne i Italien.

Av Carrie Chapman Catt,

«The Woman Citizen» bringer en artikel om facisterne i Italien, skrevet av *Mrs. Chapman Catt,* som nylig sammen med en anden dame har foretat en reise i Europa. Da det har sin interesse for mange at erfare hvordan en kvinde ser paa denne nye bevægelse, gjengir vi her hendes artikel i oversættelse:

Underlige ting gaar for sig i Europa, ting hvis mening ingen synes at forstaa. Allikevel er disse aapenbarelser saa svangre med alvorlige muligheter at ikke nogen ser paa dem som sig uvedkommende. Det man mest taler om er de italienske fascister. Det er klart at hele Mellem-Europa i det mindste, i dem finder en forstyrrende faktor for freden paa fastlandet, og frygter for at bevægelsen vil spre sig til alle andre europæiske lande og bringe med sig forskjellige slags ulykker.

Vi var i Rom da byen blev lukket og erklært i beleiringstilstand, fordi fascisterne marscherte mot den. Vi fik leilighet til at se virkningen paa Italien, og siden da har vi erfart at bevægelsen er gjenstand for den mest levende interesse hos politisk interesserte mennesker i Østerrike, Ungarn, Tsjekoslovakiet og Tyskland. Bevægelsen er sikkert enestaaende i verdenshistorien og at faa en forstaaelse av den, er værdt sin anstrengelse.

Uagtet det for to aar siden ikke var adgang til at faa pass fra Rusland til Italien, fandt et stort antal av virksomme agenter fra Sovjet-Rusland veien ind i det furbudne land og førte en kraftig propaganda for at skape en kommunistisk revolution. Nogen faa mislykkede forsøk paa en reisning blev foretat. Regjeringen var svak og splittet av stridende personer, og befolkningen levet i en stadig tilstand av frygt. Paa dette tidspunkt kastet en skare unge soldater sig over et kommunistisk aviskontor, ødela materialet, brændte aviserne og sluttet paa denne maate forretningen. Som en løpeild spredte bevægelsen sig fra landsby til landsby, fra provins til provins. Det svake nationale styre, som ikke var situationen voksen, fandt sig i de selvvalgte forsvarere av italienske traditioner, og *fascisterne* — organiserte skarer — fortsatte sit felttog uten at der blev

grepet ind. I begyndelsen bestod disse skarer utelukkende av unge soldater, og armeen er endda ikke blit avvæbnet i Italien. De bar geværer. Snart holdt de møter, og talere omvendte ældre mænd og kvinder. Fascisterne kaldte sig fædrelandsvenner og fremholdt som sit eneste maal at bringe Italien tilbake til de tilstande det hadde før krigen.

Naar et valg fandt sted, dannet de et politisk parti og valgte nogen faa medlemmer til parlamentet.

Maaned efter maaned kjæmpet de og gjorde med utholdende iver propaganda for sine idéer, og brukte slike besynderlige og udemokratiske metoder at man i De Forenede Stater vilde ha sat deres ledere i fængsel. I væbnede avdelinger marscherte de omkring i landet, og de var ikke bare *forsynet* med ammunition, men de *brukte* den ogsaa. Jernbanetog fulde av unge fascister bevæbnet med geværer som de moret sig med at smelde av, passerte gjennem byerne. En ung amerikanerinde, som reiste med et slikt tog, blev ganske forskrækket over den hensynsløse behandling av geværerne. Hun talte italiensk, og med stor aandsnærværelse spurte hun en av de unge soldater om han og hans kamerater kunde en viss italiensk sang. Som et noget braakende bevis paa sit kjendskap til sangen, hævet de øieblikkelig sine unge røster, geværerne var glemt og i to timer tænkte de ikke paa andet end at synge. Hvor skurrende for nerverne soldaterkoret end kan ha været, saa fandt den amerikanske unge pike det at være en behagelig motsætning mot geværleken.

Saaledes har der fra begyndelsen bak deres kampagne luret en skjult trusel om magt, og skjønt den ene regjering kom, og den anden gik, var ikke nogen av dem sterk nok til at optræ mot disse skarer, sammensat av «blomsten av Italiens mænd». Ikke en stod dem officielt imot, og den «sortskjortede» armé blev stadig større og større og mere truende. Nogen kjøpte ammunition for deres geværer, andre forsynte dem med penger til mat og jernbanebilletter.

Publikum gjorde sig selv det spørsmaal: «Hvem er de?» og publikum svarte sig selv: «Ja, hvem er de?», for ingen visste det.

I den første uke efter vor ankomst, var der en stor forsamling av fascister fra hele Syd-Italien i Neapel. En følelse av frygt gjorde sig offentlig gjældende gjennem hele landet. Man forutsa alle slags uroligheter fra vild voldsomhet til revolution. Man paastod at nogen og femti tusen fascister hadde møtt op i den store forsamling, men ingen av de mørke spaadomme gik i opfyldelse og fascisternes aktier steg i folks agtelse.

— Denne halv politiske og halv militære armé hadde længe krævet en forandring i regjeringen, idet de erklærte at landet nu var deres. Men kongen, hvis ret det er at avskedige ministerchefer som ikke længer passer for den offentlige opinion, og at vælge dem som passer, saa ikke med glæde paa dette væbnede krav, og fascisterne trodset følgelig regjeringen og befalte hele sin styrke at marschere mot Rom. For at styrke sin position trak en fascistisk minister sig ut av koalitionsministeriet, og nogen andre ministre som hadde sympati for bevægelsen, var nødt til at følge ham, og paa denne maate blev præmierminister *Facta* nødt til at indgi sin avskedsansøkning. Imidlertid marscherte fascisterne i kompanier og bataljoner, i kjæmpende avdelinger, to og to, tre og tre trøstig op mot Rom. Ingen visste hvad de vilde gjøre naar de kom, men bevæbnede soldater, uten organisert orden og disciplin, er altid en trusel for et demokratisk styre og det var et ængstelig Italien som ventet denne fremmarsch. I Firenze tok skarerne det vidt berømte *Pitti palads* i besittelse «i kongen av Italiens navn» og opslog sin bolig der. Men de skadet det ikke og marscherte videre næste dag. Kongen forsøkte et kompromis og utnævnte *Signor Salandra* til førsteminister, en stilling han ogsaa hadde indehat under krigen. Han var meget populær, men fascisterne gjorde saa sterk protest, at utnævnelsen hurtig blev tilbakekaldt. De unge «patrioter» fortsatte at styre mot Rom fra alle kanter. (Forts.).

Et besøk i en amerikansk giftgasfabrik.

Magterne er blit enige om et forbud imot at anvende giftige gasarter ved krigsførsel. Hvilket frygtelig vaaben som dermed er nedlagt, faar man en uhyggelig forestilling om gjen-

nem fredsvennen *H. W. Nevinsons* skildring i «*Manchester Guardian*».

I Edgewood utenfor Baltimore ligger Amerikas militære kjæmpeetablissement for tilvirkning av giftgas. Ved vaabenstilstanden hadde man netop faat den kolossale institution færdig, driften er nu sterkt reducert, men fuldstændige krigsforberedelser opretholdes. Omkring 100 kemikere er ansat; foruten sin løn faar de præmier for opfindelser. Ved et gjennemført system for offensiv og defensiv taktik, møter man hvert uteksperimentert fremskritt, saasom forbedring av gasmaskerne eller ugjennemtrængelige «overalls» med ætsende gaser. Briller til beskyttelse maa tilvirkes slik at glassene ved knusning ikke splintres, og særskilte midler anvendes for at hindre dampdannelse. I to hermetisk tillukkede forsøkskamre faar frivillige efter anmeldelse prøve gasens virkninger. De blir iagttat gjennem et vindu, til de gir tegn til at virkningen er opnaadd, svimmelhet eller ildebefindende.

Den almindeligste bestanddel i gaserne er klor, som er tilvirket av almindelig kjøkkensalt i svære mængder. Mest kvælende virker fosgen. Sennepsgas ætser huden fuldstændig væk og trænger ufeilbarlig gjennem klærne. Kloropikrin fremkalder sterke opkastelser som lammer offeret, indtil fienden vinder frem. En anden gasart hidser til taarer, selv paa lang avstand er virkningen intens, men gaar over hvis den angrepne overlever et bajonetanfald. Lewisit er en ny etsende gas opdaget av *Newlands* ved det katolske universitet i Washington. Det er en opløsning av acetylen i arseniktriklorid. Den trænger gjennem gasmasken, hud, muskler og indvolde og brænder op ofret baade ind- og utvendig. Ved høiproduktionen tilvirkedes 10 tons pr. dag. Den spreder sig langsomt, men hvis den blir anvendt med dygtighet, skal den med lethet kunne tilintetgjøre en hel befolkning hurtig og fuldstændig. Nogen bomber paa hver sit 1 ton av slik gas, kastet ned fra en flyvemaskin over en stor by, maatte være tilstrækkelig til likesom at sope den bort fra jorden, og menneskeheten forføier altsaa allerede over et middel til at utrydde sig selv.

Hele denne feberagtig opdrevne industri, er et tegn paa en vanvittig rædsel for den næste krig. Det er faafængt at forby opfindelser; den eneste utvei er at gjøre krig umulig. Kanske den økede risiko for den civile befolkning, for dem som blir hjemme, mens de unge sendes til fronten, kan virke avkjølende paa krigsiveren. Man haabet engang at med slik gift skulde man kunne utrydde skadedyr paa prærierne, men fandt at veksterligheten paa samme tid blev forstyrret. Metoden var for kostbar for et mindre ædelt bytte end mennesket.

Smaapluk fra verdenspressen.

I dette øieblik ønsker Europa fred og den sikkerhet som freden gir, skriver *Manchester Guardian*, ønsker det helt oprigtig og alvorlig. Der er ikke nogen overstigelig vanskelighet; allikevel flygter vi for den. Kanske hviler det første ansvar for at finde en vei ut av forviklingen og gjenoprette sundhet i en vanvittig verden, hos vort eget land. Vi er mindst truet av nogen øieblikkelig fare, vort økonomiske system har staat krigens prøve bedre end noget andet stort land i Europa, og skjønt vi har lidt meget og endda lider, forstyrres vi ikke av nogen angst for invasion eller for revolution; vi stoler paa at vi vil komme tilbake til vor tidligere position. Vore statsmænd kjender sit ansvar og er ivrige i at søke en utvei, og folket er i det store og heletat rede til at gi dem al mulig støtte i deres arbeide. Allikevel, uvisst av hvilken grund, saa nøler man med at skride til handling. Man behøver et friskt initiativ, større enighet og samarbeide inden landet selv, en enklere og mere bestemt tilnærmelse utenlands fra.

Bøker indsendt til redaktionen.

Om Kvinnosakspionjären *Fredrika Bremer* av Ann Margret Holmgren. Albert Bonniers förlag, Stockholm.

Nylændes garantifond.

Siden sisste opgave over indbetalt garanti (se nr. 22 f. aar) har vi mottat følgende, hvorfor med tak kvitteres:

For 1921: 13, 22, 33, 67, 80, 81, 89, 96, 105, 111, 114.

For 1922: 3, 24, 26, 27, 33, 36, 48, 58, 65, 67, 70, 73, 80, 81, 89, 96, 97, 105, 111, 114, 118.

For 1923: 1, 2, 24, 51, 67, 76, 79, 90, 100, 113, 116, 117.

Vi er saa fri at be de garantister, som utestaar for 1921 og 1922 elskværdigst at indbetale disse saasnart det falder dem beleilig, til *«Nylændes» ekspedition, Parkveien 62 B.*

Nylændes føljeton

maa desværre paa grund av den store stofmængde vi denne gang hadde, utestaa til næste nr.

Red.

Nylænde

Tidsskrift for Kvindernes Sak
Utgit av Norsk Kvindesaksforening

Redaktør: Fredrikke Mørck

37. aarg.	KRISTIANIA, 15. MARS 1923.	Nr. 6

Til Rom! Til Rom!

I vort forrige nummer meddelte vi litt om Alliancens møte og refererte i korthet at der ogsaa skulde være et andet møte i Rom. Idag sender vi nedenstaaende litt utførligere meddelelse om dette sisste.

Italienske Kvinders Nationalraad har utsendt følgende indbydelse til den kongres, som skal holdes i *Rom* fra 6. til 10. mai 1923, hvor en række opdragelsesspørsmaal under fællestitlen «*Opdragelse i Hjemmet*» skal behandles:

«Det vil ikke kunne undgaa en opmerksom iagttager, at eftersom religionens og den traditionelle filosofis læresætninger har tapt mere og mere av sin tidligere magt over sindene, er ord som pligt og ansvarsfølelse blit tomme begreper, der har maattet vike plassen for magtens og materialismens aand..

Hvordan skal dette vor tids onde kunne læges? Politikeren spør lovgiveren og den intellektuelle spør videnskapsmanden, men ingen av dem svarer i moralens navn.

For skolen, som burde være opdragelsens mægtige redskap, synes opgaven at forme barnets *hjerte* og *samvittighet*, at være over evne. Bare *hjemmet* kan løse problemet.

Og dermed opstaar den absolute nødvendighet av samarbeide mellem skole og hjem. Vi vil undersøke grundsætningerne hvorpaa slikt samarbeide maa baseres, vi vil fastslaa de krav som maa reises under hensyn til forældrenes og lærernes forberedelse og ansvar, og vi vil gjøre det klart at *aandelige* og ikke

materielle grundsætninger bør danne rettesnoren for dannelsen av barnets personlighet og karakter.

Med denne opgave for øie ber vi alle opdragere, specielt forældrene om deres medarbeide. Vort møte skal ikke ha nogen akademisk karakter; sammen skal vi prøve paa at finde for enhver av os den plass hvorpaa alle kan delta i arbeidet for gjennemførelse av vore ønsker:

at for de generationer som kommer, tanke og handling igjen maa smelte sammen til en enhet; at familiefølelsen maa vokse sig sterk nok til at omfatte ogsaa den videre familiekreds som er vort fædreland; at den maa fylde verden med en aand som skaper muligheter for en bedre fremtid!»

Program.

1. Opdragelse i hjemmet og dens betydning i social henseende.
2. Forældre og opdragere:
   a. Forældres ansvar overfor sine barn og samfundet.
   b. Forældres forberedelse for sin opgave som opdragere.
   c. Barnepikers, barnepleierskers etc. opgave.
3. Opdragelse av barnets personlighet.
   a. Problemet: autoritet og frihet.
   b. Milieu, eksempler, vaner og deres indflydelse paa barnet.
   c. Legemlig opdragelse som grundlag for karakterens dannelse.
   d. Hvordan barnets æstetiske og moralske sans bør utvikles (sundhetspleie, sport).
   e. Hvordan barnets medfølelse for alle skapninger som trænger beskyttelse (planter, dyr, væsener som ikke kan forsvare sig) bør utvikles.
   f. Karakterens opdragelse (pligt- og ansvarsfølelse, oprigtighet, arbeidets forædlende virkning).
4. Seksuel opdragelse og fællesundervisning.
5. Den nationale samvittighets opdragelse.
6. Den religiøse samvittighets opdragelse.
7. Samarbeide mellem familie og skole.
8. Utbredelse av grundsætninger og metoder for «Opdragelse i Hjemmet».

Italienske Kvinders Nationalraads styre.

„Hjemmenes Vel".

«Hjemmenes Vel» har i uken fra 6. til 13. mars hat en travl tid med møter og diskussioner om alle de emner, som er brændende, saavel for foreningens arbeide utadtil som for det indre maskineri.

Først hadde *Landsforbundet* sit møte, det 3dje i rækken efterat *«Hjemmenes Vel»* er gaat over til at bli en landsorganisation. En række av led var repræsentert og interessen for møterne økedes ved at de øvrige nordiske landes repræsentanter deltok ogsaa i disse møter.

Til formiddagene var henlagt alle mere indre anliggender, hvorefter flere institutioner blev besøkt. Blandt de mange foredragsholdere og indledere kan nævnes *fru Marie Michelet,* formand i saavel *«Hjemmenes Vels Landsforbund»* som i *«Nordens Husmorforbund* , *fru Thora Lund, fru Gulla Grundt, fru Helene Smedal, fru Ida Schjelderup, stortingsrepræsentant Karen Platou,* der som bekjendt er arkitekt, og som hadde opkonstruert et mønsterkjøkken, der blev forevist, *frk. Margrethe Parm, frk. Helga Helgesen* og *frk. Julie Monrad Jacobsen,* og av gjesterne var det *fru Nadine Topelius, fru Fanny Hult* og *fru Elin Ringbom,* alle fra Finland, *fru Agnes Ingelman* og *fru Fanny Nilsson* fra Sverige, *fru Carla Meyer* og *fru Karen Braae* fra Danmark, som var mest i ilden. Av mandlige talere var der *statskonsulent O. Grenness,* og da *dr. Marie Kjølseth* hadde faat forfald, hvilket var meget at beklage, talte *professor Brandt* i hendes sted om *forandring av straffelovens 245 angaaende fosterfordrivelse,* et emne som en kvinde alene kan ha fuld forstaaelse av at tale paa den rette maate til *kvinder* om.

Møterne var den hele tid godt besøkt og alt blev administrert til deltagernes tilfredshet. *Fru Marie Michelet* blev gjenvalgt som landsforbundets formand.

Lørdag den 10. mars feiret *«Kristiania Hjemmenes Vel»* sit 25-aarsjubilæum med en festlig middag i *Hotel Bristol.* Mellem 150 og 200 personer, udelukkende damer, deltok. Talerne var mange, maten udmerket, og baade den nedsatte festkomité og

hotellet hadde ære av det vakre, stilfulde arrangement, og en udmerket stemning og tilfredshet med alt og alle raadet den hele tid. Blandt de tilstedeværende var især *fru Thora Lund*, f. Heyerdahl gjenstand for hyldest. Hun har i alle 25 aar staat som formand i «Hjemmenes Vel»s repræsentantskap og blev i den anledning dekorert med *Kongens fortjenstmedalje i guld*, gaver og blomsterdekorationer. Stor hyldest fik ogsaa foreningens avholdte formand *fru Helene Smedal*. Til festen indløp der en række av telegrammer, baade inden- og utenbys fra, saavel fra foreninger som fra privatpersoner. Man kom ind i de smaa nattetimer inden selskapet brøt op fra den overordentlig hyggelige og belivede fest.

«Nordens Husmorforbund»s 4de landsmøte holdes imorgen, og da vort blad maa gaa i pressen, kan referat derfra først bringes i næste nummer.

Kr.a 12—3—1923. *F. M.*

Norges kvindelige akademikeres landsforbund

avholdt den 13. februar et godt besøkt møte for at drøfte et forslag, som er indsendt til Skolekommissionen av «Foreningen for kvindelig opdragelse og undervisning». Dette gaar ut paa oprettelsen av en 4-aarig høiere pikeskole — bygget paa en 7-aarig folkeskole — hvortil er knyttet et 2-aarig gymnasium. I fagkredsen spiller de saakaldte *«kvindefag»* (f. eks. husstel, husholdningsregnskap, psykologi, syke- og barnepleie o. s. v.) en væsentlig rolle, mens til gjengjæld de boklige fag (særlig historie, sprog, matematik) er tilsvarende beklippet.

Efter en livlig diskussion hvori en flerhet av vore fremtrædende kvindelige akademikere deltok, besluttedes det med overvældende majoritet at oversende nedenstaaende uttalelse til Skolekommissionen.

(En lignende henstilling var allerede paa forhaand indsendt til N. K. A. L.'s styre fra de allerfleste kvindelige akademikere i Bergen.)

«N. K. A. L. som gjennem sakkyndige medlemmer indgaaende har studert henstillingen og de den vedlagte planer for en saadan gymnasielinje, og som den 13. februar d. a. har drøftet spørsmaalet paa et for anledningen sammenkaldt møte, hvor de forskjellige synspunkter var repræsentert, tillater sig

i ærbødighet at fremkomme med nedenstaaende uttalelse som fik almindelig tilslutning paa møtet:

«En gymnasielinje som den der er foreslaat av «*Foreningen for kvindelig opdragelse og undervisning*» ekvivalerer efter vor opfatning ikke de øvrige gymnasielinjer, og kan ikke ansees at danne en solid basis for et senere universitetsstudium.

Paa grundlag av egen erfaring vil *N. K. A. L.'s* medlemmer samtidig uttale at vi under vort studium ved Universitetet og Høiskoler fuldt ut har hat bruk for saavel det kundskapsmaal som ogsaa den aandelige træning vor skoleutdannelse har git.

Vi maa derfor indstændig fraraade oprettelsen av nogen gymnasiumlinje, som m. h. t. kundskapskrav ikke holder maal med de øvrige linjer.

En «*pikelinje*» som den av «For. f. kv. opdr. og und.» foreslaatte, vilde efter vor opfatning ikke kunne undlate at diskvalificere pikerne for eventuelle universitets- og høiskolestudier.

Vi tillater os ogsaa at understreke betydningen av at alle gymnasielinjer — paa samme maate som Universitet og Høiskole maa aapne fri adgang saavel for piker som for gutter.

N. K. A. L. har imidlertid stor sympati for tanken om forsøksvis oprettelse av høiere utdannelsesanstalter for piker, hvor hensyn kunde tages til specielt kvindelige anlæg og interesser.

Det er al grund til at tro at saadanne skoler vilde være av betydning for de mange unge piker som ikke agter at gaa den akademiske vei, eller som ikke har bruk for en eksamen artium som grundlag for videre studium paa andre omraader.

N. K. A. L. har med denne sin henvendelse villet hævde:

1. At alle gymnasielinjer maa ekvivalere hverandre som forskole for Universitet og Høiskole.
2. At alle gymnasielinjer maa kunne søkes efter frit valg saavel av piker som av gutter.»

Statens lærerindeskole i husstel kontra lærerskolerne.

Statens lærerindeskoles utdannelse av folkeskolelærerinder til skolekjøkkenlærerinder var bare tænkt som *midlertidig*.

Statens lærerindeskole i husstel blev egentlig oprettet for at skaffe *faglærerinder i husstel* til landbruksdepartementets husmorskoler og andre husstelsskoler *for voksne*.

Helt siden skolen blev oprettet har folkeskolens folk prote-

stert mot, at huslig økonomi som fag i barneskolen skulde — hvad lærerindeutdannelsen angaar — sortere under myndigheter, som forøvrig ikke har noget med barneskolen eller dens lærerkræfter at gjøre.

Forutsætningen har hele tiden været at lægge dette som alle andre barneskolens fag *ind i lærerskolerne* vore, hvor det naturlig hører hjemme hos os som i andre land, hvor faget er obligatorisk.

I over 30 aar har vi arbeidet med «kurser» for skolekjøkkenlærerinder. Vi har stadig hat for faa skolekjøkkenlærerinder, fordi oprettelsen av skolekjøkkener i barne- og fortsættelsesskole har gaat raskere end utdannelsen av skolekjøkkenlærerinder. Eftersom by efter by — og landdistrikter med — har gjort faget tvungent, har skolen ikke kunnet greie sig med time- eller faglærerinder. Statens lærerindeskoler har ikke kunnet skaffe skolen mere end 16—20 lærerinder pr. aar og det er ikke nok for hele landet. Det gaar desuten ikke an i længden at centralisere lærerindeutdannelsen i en skole i et land som vort, hvor kaarene er saa forskjellige og avstandene saa store.

De private lærerskoler er likesom de offentlige understøttet av staten. Volda har indredet, og *Den nye lærerskole* holder paa at bygge laboratoriekjøkken og gruppekjøkken. Begge skoler har lærerkræfter som magter undervisningen i huslig økonomi. Der er skolekjøkkener i alle svenske lærerindeseminarier og Danmarks lærerhøiskole har helt siden den fik fast lokale, hat etaarig avdeling for lærerinders utdannelse til skolekjøkkenlærerinder.

Desværre er vi ikke naadd saa langt som nabolandene. Mange forhold har hemmet; vi har altid hat liten raad til at lære os økonomi her i landet!

Statens skolekjøkkenkurser har altid — ogsaa de 3 sisste aar — maattet holde til i *laante lokaler.* De kan nu nedlægges, og utdannelsen av skolekjøkkenlærerinder henlægges til *efterkurser i de lærerskoler, som nu faar nye moderne lokaler.* Herved vil man forhaabentlig komme over i faste, gode forhold — under de myndigheter, som barne- og ungdomsskolerne og lærerskolerne sogner til.

At henlægge utdannelsen av skolekjøkkenlærerinder til alle lærerskoler *trænges ikke* endnu. Jeg har iaar foreslaat de allerede nævnte lærerskoler, samt Tromsø lærerskoler for det nordlige Norge. Tromsø har hat skolekjøkkenkurser før. Men om departementet tar alle 3 iaar er vel tvilsomt. Budgetterne skal jo ned, og paa kvinders utdannelse spares gjerne først. Den

fri konkurranse er jo alt hemmet ved lærerskolerne vore, skjønt kvindefag som haandarbeide og husstel i alle andre land gives bredere plass end før. Det er god økonomi. Selv om det skulde koste mere, maa der nu ogsaa gjøres noget for at faa arbeidsglæden op igjen hos os. Praktisk arbeide maa ophjælpes. «Kjøkkenskolen» er intet specialfag i barneskolen vor, men huslig økonomi er optat i barneskolen som andre *almendannende fag*.

Statens lærerindeskole har efter min mening bruk for hele nybygget derute for sin egen utvikling. De nedlagte fortsættelseskurser maa gjenoptas snarest ellers vil husmorskolernes lærerinder og andre husstelslærerinder, med bare ett aars utdannelse, føle sig brøstholdne. Der trænges instruktionskurser i arbeidsledelse for ungdomsskolens lærerinder. Der maa utdannes speciallærerinder i alle husstellets fag, ikke bare i matstel o. s. v. Statens lærerindeskole var tænkt som *høiskole i husstel for Norges kvinder*. Som saadan har den intet med elementærskolen at gjøre. Den maa avlastes denne byrde, saa den kan naa sit egentlige maal. Hvis dette er «forkludring», saa er jeg som statens inspektør for skolekjøkkener (og visstnok ogsaa de aller fleste skolekjøkkenlærerinder) paa det rene med, at det ialfald ikke er forkludring, men det stik motsatte, at faa utdannelsen av folkeskolens lærerinder i huslig økonomi under lærerskolerne.

Helga Helgesen.

Litt fra Folkenes Forbund.

II.

Den gren av *Forbundets* virksomhet som angaar deportation av kvinder og barn, tok sin begyndelse i 1920, og gaar især ut paa at opspore, og hvor det lar sig gjøre, føre tilbake de kvinder og barn som hører hjemme i Tyrkiet og Lille-Asien og som under krigens forskjellige stadier i disse egne er blit skilt fra sine familier, og som med mere eller mindre tvang er blit indtat i tyrkiske haremer eller i andre hjem. Arbeidet har været varetat av en liten komité i Konstantinopel og har været drevet med stor diskretion og megen fremgang. Især har *frøken Karen Jeppe* fra Danmark i og omkring Aleppo gjort et stort arbeide for denne sak. Hun ønsket imidlertid nu at utstrække

sit arbeide til et større omraade og mener, at inden dette maa minst 30 000 armeniske kvinder og barn kunne befries. For

Karen Jeppe og hendes elever i *Aleppo*.

dette arbeide androg hun om en bevilgning paa 1 500 pund sterling.

Utvalget anbefalte varmt at arbeidet skulde fortsættes i samme spor som hittil, likesom ogsaa *Karen Jeppes* andragende blev anbefalt til bevilgning. —

Den engelske regjering hadde anmodet om at spørsmaalet om en international overenskomst til bekjæmpelse av *handel med obscøne billeder* og andre publikationer blev optat paa denne forsamlings dagsorden. Der eksisterer allerede en international overenskomst av 1910 vedrørende handelen med slike publikationer, men den ansees ikke for at være tilstrækkeig. Utvalget opfordret derfor den franske regjering, som i sin tid har tat initiativet til ovennævnte overenskomst, om at sammenkalde en ny konferanse under *Forbundets* auspicier til møte i Genf omkring samme tid som næste *Forsamling* har sit møte, og at denne konferanse bemyndiges til at fremkomme med forslag til en ny overenskomst og at undertegne denne.

Skiens kvinderaad

behandlet i møte av 13. februar forslag til forandring i skilsmisseloven. Punkt 1 — om kongelig bevilling for indgaaelse av nyt egteskap — blev enstemmig vedtat. Likeledes blev punkt 2 — om tvungen geistlig mægling enstemmig vedtat.

Skiens kvinderaad har i aaret som gik, hat besøk av *fru Castberg v. d. Lippe*, der holdt et gripende foredrag om «*Vort sindssykevæsen*». Kvinderaadet har ogsaa hat utstilling av de plancher som eies av «*Forening til fremme av forsorg for barn*». Under utstillingen demonstrertes plancherne av *stadsfysikus Backer*, og *fru Gerner* holdt et beaandet foredrag om «*Barneforsorg* .

Den internationale kvindestemmerets-alliances møte i Rom.

Vi har mottat meddelelse om at *Cooks Reisebureau*, adr. Karl Johans gt. 20, Kristiania, har stillet sig til tjeneste med oplysninger om reise, pass og andre forhold for deltagere i kongressen.

Mussolini og Stemmeretsmøtet i Rom.

Det engelske blad «*Manchester Guardian*» vet at fortælle, at *Mussolini* har lovet at være *ærespræsident* ved den kongres som *Den Internationale Kvindestemmerets Alliance* holder i Rom i mai maaned. Han har ogsaa lovet at ville tale paa kongressen første møtedag.

Vi haaber at dette betyr godt for de italienske kvinders frigjørelse!

Flertalsvalg eller forholdstalsvalg.

Som svar paa en forespørsel av *Mrs. Ogilvie Gordon* om resultaterne av valgene av kvindelige parlamentsmedlemmer i lande med forholdstalsvalgmaate (se I. C. W.'s «*Bulletin*» december 1922) meddeler *Meta Hansen:* «Her i Danmark har vi en Blanding af Enmandsvalg og Forholdstalsvalg. Vi har to Ting, *Folketing* og *Landsting*. Til *Landstinget* har vi kun Forholdstalsvalg og vi har for Tiden 6 Kvinder i dette Ting (af 76 Medlemmer). Til *Folketinget* vælges medlemmerne for Hovedstadens Vedkommende ved Forholdstalsvalg, for hele det øvrige Land i Enmandskredse. Vi har for Tiden 3 kvindelige Medlemmer i Folketinget (af 149 Medlemmer) de er alle valgt

i Hovedstaden, altsaa ved Forholdstalsvalg. Dette viser i Realiteten hvor svært det er for Kvinder at komme i Parlamentet, hvis de skal vælges ved Flertalsvalg i Enkeltmandskredse; ikke én er valgt her paa den Maade, trods en særdeles god Deltagelse i Stemmegivningen fra Kvindernes Side.

Intet Parti vover i en Enkeltmandskreds at stille en Kandidat op, om hvem det kan tænkes, at ikke alle Partiets Vælgere vil stemme paa ham, og Mændene stemmer nu engang heller paa en Mand end paa en Kvinde; Kvinderne stemmer nok, enten Kandidaten er Mand eller Kvinde. Der opstilles kun én Kandidat fra Partiet, altsaa maa han have Mulighed for at samle de flest mulige Stemmer. Flertallet er avgørende, de smaa Partier faar i disse Kredse ingen Repræsentant valgt. Hvor Valget foregaar i større Kredse vil de smaa Partier f. Eks. de, der ønsker en Kvinde, have større Mulighed for at faa hende sat ind, og de enkelte Partier vil sætte Kvinder paa deres Lister, fordi det gælder om ogsaa at samle de Kvindestemmer, som mulig vil forlange Hensyn taget til Deres Køn.

Maaske vil Enkeltmandsvalg være heldigst i Retning af at skabe og vedligeholde de store Partier i Parlamenterne, men er det ikke et Retfærdighedskrav at ogsaa de Minoriteter, der dog er store nok til at faa det, ogsaa faar deres Kandidat til at tale paa Tinge om de Sager, der ligger dem paa Hjærte. Ethvert Fremskridt er dog altid begyndt med faa, selv om det er naaet til — efter lange Tider — at erobre Verden.

Januar 1923.

Meta Hansen, cand. polit.

Dansk Medlem af I. C. W.'s Stemmeretsudvalg.

Smaapluk fra Verdenspressen.

For at være god, maa du tænke gode tanker. Dersom du tænker lave tanker, er du lav. Dersom du tænker urene tanker, er du uren; hvis du tænker rene tanker, er du ren. Tænk hellige tanker, og du er hellig; tænk vanhellige tanker, og du er vanhellig. Tænk skjønne tanker, og din karakter er skjøn; tænk ubehagelige tanker, saa kan du være sikker paa at din karakter er ubehagelig; ethvert menneske er av karakter slik som hans tænkemaate er. «For som han er i sit hjerte, slik er han.» Derfor siden hele karakteren bestemmes av hvad man tænker, og hvordan man tænker, er det hver mands første pligt at kontrollere sin tænkning, tvinge sine skulkende tanker til at vende tilbake til sine rette kanaler, jage ut urenheterne og de smaa trivielle unyttige saker at tænke paa, og tvinge sig selv til at dvæle ved de store og gode og ophøiede og vakre ting. (Fra *«The News»)*.

Om den kongres som universitetsutdannede kvinder fornylig holdt i Amerika, skriver *«Free Press»*, Canada, bl. a.:

Selv om der ikke blev utrettet noget som man kan ta og føle paa, saa var møtet uten tvil en stor sukces, forsaavidt som den fremmet en international venskapsaand og velvilje blandt kvinderne fra de 15 lande som var repræsentert. Man kan ikke være blandt disse kvinder længe uten at forstaa for en uhyre kamp de har hat og endda har. De vil selvfølgelig aldrig fortælle om sine besværligheter eller tale om forholdene i sine respektive lande, eller om hvad de gjør for at vinde frem. Men en opmerksom besøkende kan ikke undlate at se de storartede anstrengelser de gjør for at gjenoprette de omstyrtede idealer og bygge op en bedre og noblere verden. Man finder det samme vidunderlige mot og optimisme ogsaa blandt de britiske kvinder. I Storbritannien hvor der er mere arbeidsløshet end noget andet sted og en høiere beskatning, tar folket det som endel av det daglige liv uten at knurre eller klage.

Fascisterne i Italien.

Av Carrie Chapman Catt,

(Forts. fra forr. nr.)

Lørdag den 28. oktober erklærte minister *Facta*, som fungerte som regjeringens chef indtil hans efterfølger kunde bli opnævnt, byen Rom i beleiringstilstand. Alle de sedvanlige krigsforberedelser blev anvendt. Ingen jernbanetog kom ind i byen. Eksprestoget fra Paris blev stanset ved Pisa ved at skinnerne blev tat bort fra jernbanelegemet, og stationen sat under militær bevoktning. I Rom saa man hverken sporvogner, automobiler eller vogner i gaterne. Private kjøretøier fik nu og da lov til at brukes en times tid. Arbeiderne trasket resignert til og fra sine arbeider, mens folks hverdagsarbeide freidig blev lagt bort, og opmerksomheten viet den altopslukende diskussion om det lystelige emne: politikken.

Hyppige ekstrablade utkom, alle forkyndende en eller anden ny utvikling i begivenheternes gang, og alle hadde de forutsigelser, som hurtig blev motsagt av andre aviser, tilhørende motpartiet. Forklaringerne til de aarsaker som ledet premierministeren til at sætte Rom under militær kontrol, var talrike og gav rundelig stof for de smaa politiske «vælgerforeninger» som holdtes ved hvert hjørne. Imidlertid var byen saa tæt lukket som en tromme.

Søndagen kom, og det eneste nye som hændte, var at flere marscherende mænd ankom. Utaalmodige reisende med bagagerne pakket og billetterne kjøpt, kunde ikke komme avsted. Intet andet rørte sig paa gaterne end fotgjængere, og hele Rom syntes at ha iført sig sin søndagsdragt og at ha forberedt sig paa en fridag. Men fascisterne gik imot fire aviskontorer og ødela dem, idet de transporterte mange tons papir til en aapen plass hvor et uhyre baal blev antændt fra hvert hjørne og stadig holdt vedlike ved stadig nye forsyninger av papir. Der samlet fascisterne sig. De holdt taler, musikkorps spilte og de sang hele dagen igjennem. Smaa avdelinger vandret av og til ut for at marschere gjennem byen. De gik ogsaa for at se sig om i byen paa en stille

og ordentlig maate, og om natten ydet Colosseum mange av dem et haardt leie.

Italienerne har den vakre skik naar de hilser, at strække ut en sprikende haand. Søndag morgen saa man her og der nogen faa utstrakte hænder, men det var unge mænd lik fascisterne som rakte dem ut. Rom var opmerksom og la ikke skjul paa sin sympati.

Klokken 2 om eftermiddagen blev fascisternes leder, *Benditi Mussolini* av kongen utnævnt til førsteminister. Øieblikkelig fløi støiende aeroplaner, som strødde trykte meddelelser herom, frem og tilbake, og klokken 3 kjendte hele Rom nyheten. Vilde rygter jaget imidlertid hverandre op den ene gate og ned den anden. Det blev sagt at fascisterne hadde kontrol med hver gate i byen, og at de hadde maskingeværer ved alle strategiske punkter. Avdelinger fortsatte at marschere rundt. De optraadte overalt som rolige, ordentlig marscherende gutter. Man forbauset sig over hvordan saa mange hadde baaret sig ad med at komme bort fra sine mødre. Jeg maatte tænke paa vugger og forklædebaand, da jeg saa paa en hel del av dem. Det blev sagt at alle gutter mellem 10 og 20 aar er fascist, og et meget stort antal av disse marscherende syntes at være mellem 16 og 22. Mange var bevæbnet, men det var rimeligvis forhenværende soldater. Mange bar ikke nogen vaaben. Men det var gutter med smukke alvorlige ansigter, og i hele den tid de var i virkelig besiddelse av Rom, saa jeg ikke en eneste drukken fascist.

Hvor var *Mussolini?* Naar vilde han komme? Det var de vigtigste spørsmaal i alles sind. Mandag kom han med et ekstratog bevoktet av en stor skare frivillige som skulde ledsage ham til kongen. Men togene rørte sig fremdeles ikke, og Rom gjorde ikke andet end at tale politik. Hele dagen var gaterne igjen oversvømmet av mennesker, og hele dagen igjennem marscherte fascisterne i sine sorte bluser, deres eneste insignier, op og ned i gaterne.

Tirsdag den 30. oktober vaaknet byens borgere og fandt murene behængt med trykte plakater som forkyndte nyheterne og som erklærte dagen for en fridag, samt meldte at en stor parade vilde finde sted. Plakaterne var trykt paa papir i alle mulige

farver, og tusender samlet sig for at læse dem og for at la nyheterne gaa videre til sine naboer, akkurat slik som de gjorde i Pompeii for 2000 aar siden! Skolerne og de fleste forretninger blev lukket og Rom præparerte sig paa en ny fridag. Italien tar imot en fridag som den selvfølgeligste ting og tillater ikke nogen personlige forpligtelser at gripe ind i deres fornøielser. Dagen var henrivende med sin blaa solbeskinnede himmel, og søndagsklædt var hele Rom beredt paa at bli underholdt i gaterne. Der var liten forandring i processionen, det var bare en sammenslutning av alle de smaa avdelinger som hele uken igjennem hadde holdt paa at marschere op og ned i gaterne. Og allikevel var der en forskjel. Hver avdeling bar i têten et banner som angav det sted hvorfra den var kommet; hele Italien var representert, likesaa alle samfundsklasser. Blaa skjorte eller bluse er ikke noget malerisk kostume, men nationalisterne, som for ikke lang tid siden var fascisternes aapenbare fiender, var gaat over til dem og de var næsten likesaa talrike. Nationalisterne bar lyse blaa bluser med tilsvarende hjelmer naar deres insignier var komplette, og de tilførte den glans som skuet behøvde. Soldater, tilhørende den regulære arme i grønne khaki holdt vakt, og unge som de saa ut til at være, syntes de allikevel modne og hærdete, sammenlignet med gjennemsnittet av de marscherende, for nationalisterne var likesaa unge som fascisterne. Dagen gik uten at nogen begivenhet grep forstyrrende ind — blaa himmel, marscherende bevæbnede mænd, musik og trange gater — ikke noget andet eller mere. (Forts.)

Føljeton:

Eftertryk forbutt

Romerske kvinder.

Av Hanna Isaachsen.

(Forts. fra forr. nr.)

Jeg vil forsøke først at gi et indtryk av de romerske kvinders stilling i det hele, og derefter se om jeg kan gi et billede av et par av de mest fremtrædende kvindelige personligheter.

Kvindens stilling i egteskapet gir vel den besste maalestok·

for graden av hendes selvstændighet og hendes personlige frihet. Jeg mener her ikke bare den stilling loven gir hende, men likesaa meget den, som skik og bruk gir hende.

I det ældste Rom var baade sønner og døtre helt i farens magt — *«patria potestas»*. Ved egteskapsceremonien gik den unge pike over i egtemandens magt, hun kunde absolut *intet eie*. Men dette forhold blev alt meget tidlig modificert saaledes, at hun *teoretisk* vedblev at staa under denne *«patria potestas* og dermed beholdt hun retten til alt det hun eiet, bare medgiften gik over til egtemanden. Paa denne maate blev patricierinderne — om det brede lags kvinder hører man næsten intet — som regel økonomisk selvstændige. Paa meget faa undtagelser nær, blev allerede i republikkens sisste aarhundrede alle egteskaper i de høieste familier stiftet efter denne sisste form. Den franske forkjæmper for kvindesaken, *M. Legouvée*, mener, at faderkjærligheten har gjort sig gjældende under denne forandring, den har opponert mot den urefærdige behandling av datteren. Den gifte kvinde var da «aapent og uten omsvøp tilkjendt økonomisk uavhængighet», sier den italienske historiker *Ferrero*.

De ugifte kvinder kom snart efter. De var under formynderskap hele sit liv, men nu fik de retten til *selv* at vælge sin formynder — vælge flere, skifte naar de ønsket, og de fandt utveier til at omgaa forbudet mot at sætte op testamente ved at indgaa et skin-egteskap.

I republikkens sisste aarhundreder hadde i virkeligheten kvinderne, bortset fra enkelte, litet betydningsfulde indskrænkninger, som mer gjaldt form end indhold, en lovlig og økonomisk uavhængighet, som gjorde at hun kunde indta en likestilling i det sociale liv.

Da der efterhvert var blit samlet store eiendommer paa kvinders hænder, hadde de ængstede mænd forsøkt at stanse dette *«uvæsen»* gjennem den*Voconiske lov*, men «med det sedvanlige intetsigende resultat av den slags lovgivning.»

Det var regelen at den unge romerindes egteskap blev bestemt, mens hun endnu var et rent barn. Det hændte sjelden at hun blev forlovet efter hun var 17 aar. Var hun 19 aar og ugift, var hun nærmest at betragte som en gammel jomfru.*)

Selv i keiserdømmets mest fordærvede tider blev den unge

---

*) Naar dette ser ut som mangel paa respekt for kvinders følelser, maa vi huske, at faren bestemte paa samme maate over sine sønners egteskap. Saavidt jeg har forstaat, bøiet sønnerne sig likesaa naturlig for faderens myndighet i dette stykke som døtrene.

pike omhyggelig beskyttet mot indflydelse fra de demoraliserende skuespil og mot libertineres tilnærmelser, skjønt intriger med en lærer forekom. Fristelser og vanskeligheter begyndte derimot ofte paa bryllupsdagen. Egtemanden var kanske — eller var ofte en utlevet person, som var fuldt villig til at tilstaa sin unge hustru den samme frihet, som han krævet for sig selv. Den unge frue blev titulert domina eller regina og blev behandlet med den allerdypeste respekt, hendes mindste indfald var gjerne lov i huset, økonomisk uavhængig som hun var i de høieste kredse — og til alt dette var hun i regelen omgit av samvittighetsløse fristere.

De fornemme romerinder hadde visstnok i lange tider meget litet av utdannelse. I de ældste tider var det mest de huslige dyder de oplærtes i. Men i det 2det aarh. f. Kr. undergik de unge pikers utdannelse en væsentlig forandring. Dans og musik var ikke længer banlyst, skjønt familier av den gamle skole skulet til dette letsind. Gutter og piker fik efterhvert meget ofte samme utdannelse under en græsk lærer og de læste *Emnus* og endogsaa *Homer* sammen. Kvinderne begyndte ogsaa at studere filosofiske verker og omgikkes ofte personlig baade litterære og filosofiske berømtheter — alt dette til uhyre forargelse for *Juvenal*, som er «likesaa rystet over sin tids «nye kvinder» (og deres uskyldige lærdom) som over de lastefulde. Han finder sans for litteratur likesaa forkastelig som mord, interesse for offentlige saker likesaa forargerlig som dum overtro» — vel at merke hos kvinder.

Der er vel heller ingen tvil om, at mange av disse sterke, myndige «dominaer» helt ut benyttet sig av den samme «frihet» som deres egteherre nød, men dette skyldtes saavisst ikke det lille gran filosofi, de muligens kunde ha faat ind.

Den avfeiende opfatning vi fik ind i skoledagene (ja, det var helt tilbake i 1870-aarene), at hele det øverste samfundslag i keiserdømmets Rom, og da i særdeleshet kvinderne, var gjennem bund-fordærvede, var aldeles falsk. I visse kredse steg tvertimot kravet til renhet baade for mænd og kvinder under stoicismens indflydelse. Der var mænd som stillet høie krav til sin egen og til sit kjøns renhet og som hadde en agtelse for egteskapets hellighet, «som selv St. Hieronymus og St. Augustin vilde git sin velsignelse.»

(Forts.)

Nylænde

Tidsskrift for Kvindernes Sak
Utgit av Norsk Kvindesaksforening

Redaktør: Fredrikke Mørck

37. aarg. | KRISTIANIA, 1. APRIL 1923. | Nr. 7

Dr. Marie Kjølseth

Dr. Marie Kjølseth.

In memoriam.

Et telegram melder sorgens budskap om hendes død 15de mars, av influenza med lungebetændelse. Forfærdet og bedrøvet kan jeg ikke tro, at det er sandt; ikke anet jeg, at hun var syg. Jeg fik for nylig nogen linjer fra hende, med gode, kjærlige ord, slik som de altid kom fra hendes haand. Hun hadde altid trøst og opmuntring i sit følge, og hendes skarpe forstand og sunde dømmekraft, hendes sanddruhet og paalidelighet gav en følelse av tryghet, som gjorde godt og skapte hende venner overalt, hvor hun færdedes.

Marie Kjølseth var født paa Toten 11te december 1870. Hendes forældre var gaardbruker *Christian Kjølseth* og *Clara Kraby.* Hun vokset op paa en stor gaard, med en høi, skogklædt aas som bakgrund, og en deilig, vid utsigt foran sig. Den tryghet og selvstændighetsfølelse, som barndomsaarene fra et saadant sted gir, men samtidig den rette takt, som ikke træder ind paa naboens enemerker, kom til at præge hende for hele livet.

Hun tok middelskoleeksamen i 1886 ved Hamar skole, og artium i 1890, efterat ha gjennemgaat realgymnasiet paa *fru Ragna Nielsens* skole. Hun blev allerede dengang beundret av kameratene for sit brilliante hode. Til eksamen artium fik hun karakteren *Meget godt.* Til eksamen philosophicum juni 1891: *Laudabilis præ ceteris.* Til eksamen medicum december 1897: *Laudabilis* (18. 29).

Efter avslutningen av medicinsk embedseksamen tjenstgjorde hun som kandidat paa Rikshospitalet (Medicinen B og Barneavdelingen) og Fødselsstiftelsen. Vinteren og vaaren 1900 reiste hun til Berlin, Dresden og Paris og studerte kvindesygdomme.

Hun nedsatte sig efter hjemkomsten som praktiserende læge i hovedstaden, hvor hun i de 22 aar, som senere er forløpne, har hat en meget stor praksis.

Desuten var hun assistentlæge ved Fødselsstiftelsens poliklinik for kvindesygdomme, med undervisningspligt.

Hun var medlem av kontrolkommissionen for Oslo sindssykeasyl.

I april 1922 overtok hun et aars vikariat for den kvindelige læge i Kristiania sundhetskommission.

———

Hun utarbeidet en avhandling *«Undersøkelser over deflorationens anatomiske tegn»*, som er trykt i *«Norsk Magazin for Lægevidenskaben»* januarheftet for aaret 1905 side 61—82. Undersøkelserne omfatter 162 tilfælde.

Dette arbeide blev av Universitetet 2den september 1906 belønnet med *professor Voss's legat*, der utdeles for de besste retsmedicinske og anatomiske avhandlinger, som i det foregaaende aar er trykt i det norske sprog.

I 1911 indleverte hun et større arbeide, bygget paa undersøkelser, som omfatter over 1 100 barn, og som var utført dels paa Fødselsstiftelsen, dels paa Rikshospitalets patologisk-anatomiske institut. Det er en besvarelse av prisopgaven for *professor Schjelderups* guldmedalje: «De tegn, hvorefter det nyfødte barns utviklingsgrad bestemmes.» Bedømmelseskomiteen, professorerne *Brandt, Harbitz* og *Johannessen*, fandt hendes arbeide prisværdig, og 2den september 1911 ved Universitetets hundredeaarsfest fik hun medaljen.

Med hvilken glæde og stolthet var det ikke, at vi, kamerater og meningsfæller, hilste disse hendes seire!

«Nylænde» gav et smukt uttryk for vore følelser i sit hefte for 1ste september 1911, hvor ogsaa *Majen Kjølseths* billede findes.

Dr. Kjølseth fandt, at hun med alt det her skisserte arbeide endnu kunde overta mere. Hun besørget i en aarrække den gynækologiske praksis ved fri-klinikken langt ute ved Trondhjemsveien, hvor der altid var fuldt av patienter, som søkte hjælp hos den snille, flinke kvindelige læge; de var saa glade og taknemmelige ved at kunne faa sine sygdomme behandlet av en kvinde, de følte sympatien og næstekjærligheten, som var hendes drivkraft i arbeidet.

Hun gav undervisning for *Norske Kvinders Sanitetsforenings*

sykepleierske-elever i det menneskelige legemes bygning og funktioner, disse timer gaves i det anatomiske auditorium og med tilhjælp av universitetets anatomiske præparater og læremidler.

Hun læste ogsaa over de samme emner ved *Statens Lærerinde- og Husmorskole* paa Stabæk.

Efter anmodning av Socialdepartementet reiste hun med statsstipendium i Tyskland, Danmark og Sverige fra 11te mai til 22de juli 1915 for at studere barselhjem og lignende institutioner i andre land. Efter sin hjemkomst virket hun meget for oprettelsen av kommunale barselhjem ogsaa i vort land, hvor kredssykekassernes barselbidrag mentes at komme besst til nytte ved at anvendes til barselkonens ophold i et saadant hjem. Hun holdt mange foredrag om denne sak, saavel i hovedstaden som andre steder. Ved *Landskvindestemmeretsforeningens* aarsmøte holdt hun 8de juli 1916 ogsaa foredrag for at slaa til lyd for oprettelse av kommunale barselhjem. Utdrag av beretningen om hendes stipendiereise findes i «*Nylænde*» for 1915 side 355—372.

Et led i hendes arbeide for denne sak var, at hun mottok hvervet som viceformand i komiteen for barselhjemutstillingen i Kristiania i 1916. Likeledes hadde hun sammen med *fru Lothe* fremsat forslag for N. K. N.s landsmøte i 1922 om en resolution (som blev vedtat), om utvidet barneforsorg og bedring av jordmødrenes økonomiske kaar — et led i samme kjede.

Hun blev i 1910 indvalgt i *Norske Kvinders Nationalraads* saakaldte egteskapskomité, der skulde utarbeide forslag til lovutkast, gaaende ut paa, at lovbefalet lægeskudsmaal skulde kræves ved enhver egteskapsindstiftelse.

Resultatet av komiteens arbeide blev av *dr. Kjølseth* fremlagt paa N. K. N.s møte i Kristianssand i juli 1913 (findes trykt i «Nylænde» 1—11—1913 side 163 o. flg.). Det fremkaldte en ivrig diskussion, hvori hun deltok, saavel ved møter inden foreningen som i avisartikler.

Hvorledes kunde hun, der var saa spæd og spinkel, saa man ved første blik skulde tro, hun *ikke* besat kjæmpekræfter, utføre alt dette arbeide?

En anden vilde hat nok med den store privatpraksis, og sagt nei til alt andet.

Men hun? Tvertimot.

Hendes interesse for sit land, hendes varme fædrelandskjærlighet og tro paa, at alene kvindernes aandelige vekst til jevnbyrdig at delta med mændene i landets styre kunde bringe den lykke for fremtidens Norge, som vi alle drømmer om, gav hende kraft og mot til at delta i alt arbeide, som tiden bragte, for at virkeliggjøre disse idealer.

I 1913 blev hun indvalgt i styret for *Norsk Kvindesaksforening,* hvor hun siden stod til 1920, da hun frabad sig gjenvalg.

Hendes deltagelse i valgarbeidet i Kristiania, saavel ved de kommunale valg som ved stortingsvalgene, med komitéarbeide, valgforedrag etc., strækker sig over mange aar. I politisk henseende tilhørte hun det gamle, nationale venstreparti, og var aldrig ræd for at forfegte sine meninger, hvor ubeleilig det kunde være i en by, som næsten altid var «høires faste borg», og hvor især en yngre, tilflyttet kvinde fik vanskeligheter likeoverfor den kompakte høireflom saavel inden universitet og hospitaler som i lægeforeningen og i byens styre.

Men uforfærdet og utstyret med den skarpe forstands elegante vaaben var hun ingen motstander, som man kunde negligere.

Det fik *direktør Malm* at føle, da hun i dagspressen ubarmhjertig avklædte hans forældede synsmaater og plukket istykker hans argumentation mot kvinders stemmeret.

Og her kommer vi til hendes største indsats i vort lands politik: Hendes arbeide for kvinders stemmeret.

I aaret 1905 blev hun indvalgt i Landskvindestemmeretsforeningens styre som sekretær, efterat hun siden valget i 1904 hadde fungert som suppleant.

Kvindernes skriftlige avstemning i 1905, svarende til «folkeavstemningen» for mænd den 13de august, var som det vil

erindres sat igang av L. K. S. F., som utsendte lister over det hele land til egenhændig underskrift av kvinder i den for mænd foreskrevne alder, med tilslutning til Stortingets beslutning av 7de juni 1905 om unionens opløsning.

Det var et uhyre arbeide, som maatte utføres i løpet av faa dage, at faa opropet trykt og omsendt til alle landets dele, og de styremedlemmer, som var i Kristiania, hadde sin fulde hyre med at besørge det søndenfjeldske, mens formanden fra Trøndelagen sendte lister til denne og de nordenfor liggende landsdele, og en del av vestlandet. Da listerne var omsendt, reiste formanden nedover til Kristiania for at hjælpe til med det videre arbeide.

Da hun kom ind i *Majen Kjølseths* stue, fandt hun hende sittende paa gulvet, næsten skjult av de uhyre hauger av lister, fyldt med egenhændige underskrifter, som var begyndt at strømme ind fra alle landets kanter. «De fik ikke plass paa noget bord, derfor maatte jeg ha dem paa gulvet,» forklarte hun.

Ja, det var en stor dag, da *L. K. S. F.*s styre, bestaaende av formanden (fru Qvam), viceformanden *(fru Welhaven Gunnerson)* og sekretæren dr. Kjølseth, kunde overlevere til Stortingets præsident, Berner, disse tusener av lister! Praktisk talt underskrevne av alle norske kvinder i den stemmeberettigede alder. (Ja, overlevere er et uegentlig uttryk; de maatte fragtes paa vogn og bæres av sterke karle op i Stortinget.)

Ved *L. K. S. F.*s aarsmøte i 1907 frabad *dr. Kjølseth* sig gjenvalg, fordi hendes tid paa ingen maate tillot hende at fungere længere som sekretær. Men i 1909, da styret efter de nye love kom til at bestaa av 7 medlemmer, blev hun paany indvalgt som «sekretær for indenlandsk korrespondance». I 1914 paa landsmøtet frasa hun sig sekretærarbeidet, men har efter indstændige anmodninger fortsat som medlem av styret. I hendes bolig har *L. K. S. F.* hat sit kontor og sit arkiv, likesom hun ofte har utført sekretærens forretninger ved dennes bortreise eller andet forfald.

I mange aar og til sin død har hun ogsaa været formand i

Kristiania Led av L. K. S. F., præsiderede som saadan i den fest, leddet holdt paa Holmenkollen for landsmøtet 7de juli 1914. Hendes elegante, og jeg kunde gjerne si æteriske, apparition og spirituelle, vittige tale ved denne anledning staar for mig som et uforglemmelig minde.

I «*Norske Kvinder 1814—1914*» har hun skrevet artikelen «*Kvindestemmeretten*», en historisk oversigt over arbeidet for saken i vort land.

Dr. Kjølseth var en av *L. K. S. F.s* delegerte ved *I. W. S. A.s* kongres i Stockholm i 1911. Jeg husker, som det var idag, hvor fin og yndig hun var, da hun, halvt undselig, fra den store tribune overbragte til kongressen en hilsen fra Norge.

Hendes sisste utenlandsreise gik til Holland i mai 1922, da hun deltok i *I. C. W.s* Exekutive møte. «Jeg glæder mig umaadelig til at se Holland midt i blomstringstiden,» skrev hun før avreisen.

En av hendes længste reiser som foredragsholder var reisen til Finmarken sommeren 1919. Hun holdt da foredrag ved *Norske Kvinders Sanitetsforenings* kredsmøte paa Stenkjær og foredrag ved dens landsmøte paa Harstad. Vi hadde den glæde, at hun besøkte os paa Gjævran under kredsmøtet og blev her indtil avreisen nordover. I det vidunderlige veir, som netop indtraf da, var det morsomt at færdes i skog og mark, ta sjøbad og farte omkring med en kjær kamerat, der hadde et saa aapent blik for naturens skjønhet og for alt, hvad der rører sig under himlen.

Vi hadde jo allerede for 19 aar siden sammen studert i utlandet. Og en mere ideel studie- og reisekamerat kan man ikke tænke sig.

Hendes interesser, ogsaa utenom fagstudiet, for musik, malerier, skulptur, teater og opera, for studium av politik og folkekarakter, var alsidige; og hun forsømte ingen anledning til at berige sin aand og glæde sig ved alt skjønt og godt, som livet kunde bringe.

Hun hadde en lykkelig evne til at se humoristisk paa dagliglivets smaa trivialiteter, ,som derved svandt bort og ikke forstyrret det hovedsakelige i tilværelsen.

Et rikt liv er avsluttet, et liv i arbeide for sine medmennesker, for sit land og sit folk, et liv der levedes for fremme av aand, kultur, sandhet.

Velsignet være hendes minde! *Louise Qvam.*

Doktor Marie Kjølseths bisættelse.

Den store skare av venner, kolleger og andre som lørdag den 17de mars møtte op i *Krematoriet* for at overvære *doktor Kjølseths* bisættelse, talte et tydeligere sprog end ord kunde gjøre det, om hvor avholdt og skattet hun var, baade som ven, kollega og læge. Aldrig har jeg været tilstede ved en baare, hvor den aand, som fyldte sørgeskaren, har været saa enstonende, saa vemodsfyldt, saa bedrøvet. Det var høitidsfuldt og opløftende.

Den rikt blomstersmykkede kiste fik et vældig tilskud av pragtfulde blomster ved de kranser som repræsentanter for de forskjellige foreninger, *dr. Kjølseth* har ofret noget av sin kostbare tid, la paa baaren. *Dr. Johanne Feilberg* og *dr. Kristine Munch* var marskalker. *Kvindelige Studenters Sangforening* sang under ledelse av *Per Winge* før talen: «Den dalende dag, en stakket stund» og efter talen den gamle sang: «I himmelen, i himmelen.» *Pastor Erling Grønland* skildret paa en sjelden diskret, vakker og forstaaelsesfuld maate den avdøde som menneske, og under tonerne til «Kirken, den er et gammelt hus», sænkedes kisten.

De foreninger som var repræsentert ved bisættelsen var: *Norsk Kvindesaksforening* ved *fru Aadel Lampe, Lands kvindestemmeretsforeningen* ved *fru Louise Keilhau, Norske Kvinders Nationalraad* ved *fru Betsy Kjelsberg, Kristiania Kvinderaad* ved *fru Olga Thinn, Kr.a Led av Landskvindestemmeretsforeningen* ved *frk. Marie Høgh, Bergens Kvinderaad* ved *dr. Johanne Feilberg, Kvindelige læger* ved *doktor Louise Isaachsen, Kvindelige akademikeres Landsforbund* ved *professor Kristine Bonnevie, Norske Kvinders Sanitetsforening* ved *fru Grude, Kristiania Venstreforening* ved *fru Agnes Martens Sparre, Kristiania Venstrelag, Hvite Baands Mødrehjem* o. fl. *F. M.*

Henni Forchhammer.

Foredrag om Nationernes Forbund og kvinderne.

Frøken Henni Forchhammer, konsultativt medlem av den danske delegation inden *Nationernes Forbund* og formand for *Danske Kvinders Nationalraad* holder *onsdag den 4de april kl.* ½*8* foredrag i Nobelsalen.

Møtet arrangeres av *Norsk Kvindesaksforening, Kristiania Kvinderaad* og *Norges Fredsforening,* hvis medlemmer indbys til møtet.

Stemmeretsalliansens kongres i Rom.

Et utførlig program for kongressen foreligger i sisste nummer av *Jus Suffragii.* Hovedtrækkene i dette er: Den 9., 10. og 11. mai har henholdsvis *Styret* og de *Internationale komiteer* sine møter, og den 12te finder der konferencer sted under ledelse av de forskjellige formænd i komiteerne for: *Like løn og like ret til arbeide, Moralske spørsmaal, Gifte kvinders nationalitet* og *Underhold for ugifte mødre og utenfor egteskap fødte barn.*

Søndag den 13de holdes der et litet formiddagsmøte for at vedta programmet og vælge tolk for møterne, hvorefter *Styret om kvelden* har mottagelse for de delegerte og den italienske komité. Kongressen aapnes officielt mandag den 14de av Alliancens præsident *Mrs. Carrie Chapman Catt,* og dagen forløper med de sedvanlige formaliteter: velkomsthilsener, adresser, rapporter o. s. v. og om aftenen holdes der et møte hvor de fremmøtte regjeringsdelegerte taler. Hele næste dag holdes forretningsmøter, mens onsdag den 16de er viet de lande hvor kvinder har politisk stemmeret. Om aftenen holdes offentlig møte, hvor de forskjellige landes kvindelige rigsdagsmedlemmer taler. Efterat endel indre anliggender torsdag den 17de er behandlet, har de landes kvinder som endda ikke har opnaad stemmeret et møte om eftermiddagen og denne dag avsluttes ogsaa med et offentlig møte, der er tænkt som et propaganda-møte for disse landes kvinder. Fredag den 18de skal et meget vigtig spørsmaal avgjøres, nemlig hvad bestemmelse Alliancen vil ta til forslagene

om sammenslutning med *Det Internationale Kvinderaad.* Om aftenen atter offentlig møte med talere fra forskjellige land, hvorefter *Mrs. Chapman Catt,* efterat de nye valg har fundet sted, holder sin avskedstale. Dette sisste møte vil man forsøke at faa henlagt til et av Roms historiske steder.

Specielle bemerkninger.

De italienske myndigheter har lovet at gi reduktioner fra 40 pct. til 60 pct. paa alle italienske jernbaner i tiden fra 4de til 18de mai for indreise, og fra 9de til 23de for utreise. Likeledes vil alle deltagere bli tilstaat fri adgang til alle byens offentlige severdigheter.

De som ønsker at nyte fordel av dette, maa sende sine indmeldelsespenger, 20 lire, til *Headquarters Secretary,* 11 Adam Street, Adelphi, London W. C., *inden 15de april.*

De som ønsker at avlægge visit hos *paven* maa huske at ta med sig sort kjole og et sort slør, for det er etiketten ved Hans Hellighets hof.

Nordens Husmorsforbunds møte.

I tilslutning til «*Hjemmenes Vel's Landsforbund*» fortsatte «*Nordisk Husmorforbund*», hvis formand *fru Marie Michelet* er, møterne den 12te mars, da den finske *fru Fanny Hult* talte om «*Hvad der kan gjøres for at skaffe husmororga-*

nisationerne større økonomisk støtte, den danske *fru Karen Braae* om: *Vort samarbeide med industrien* og den finske *fru Elin Ringbom* om *«Hvorledes kan man fordele arbeidet mellem husmorforeningernes styremedlemmer, saa formandens arbeide og ansvar lettes?»* Alle tre foredrag, specielt de to første efterfulgtes av en meget livlig diskussion. Efterat saa formanden hadde avsluttet diskussionen, begav deltagerne sig til fællesmiddag i *«Mayol»*. Tirsdag den 13de mars holdtes der styremøte, og dermed var det for deltagerne paa samme tid anstrengende og interessante samvær slut.

Frøken Bertha Sexe.

Frøken Bertha Sexe døde den 14de mars 78 aar gammel. For ottiaarenes kvinder er *Bertha Sexes* navn godt kjendt. Da var hun i sin fulde vigør og deltok ivrig i forskjellige sociale arbeider. Men det var især de gamle tjenestepiker, som hadde trukket sig tilbake fra sin gjerning, der i de aar hadde hendes største interesse. Gjennem mange aar strævet *Bertha Sexe* med at skaffe dem et hjem, et eget hus, hvor de hver især kunde bygge sig sit lille hjem. Hun vandt seier da *Sofiegate nr. 80* i 1905 blev indkjøpt for nogen av de penger som hun sammen med endel andre energiske damer hadde faat samlet.

Den hele tid siden har *Bertha Sexe* været den ledende og drivende kraft i dette hjem. Selv stod hun som bestyrer av hjemmet for de 40 tjenestepiker, og med en sjelden samvittighetsfuldhet og forstaaelse omfattet hun sin gjerning til det sisste.

Bertha Sexe var datter av forlængst avdøde *professor Sexe.*

Studiehjem for unge piker.

Styrets aarsberetning for 1922.

Studiehjemmets drift har været fortsat uforandret siden forrige aar under ledelse av *frk. Marit Sørensen,* med *frk. Hilda Herrebrøden* som kjøkkenchef.

Styret har i 1922 bestaat av *professor frk. Kr. Bonnevie* som formand, *fru Constance Nygaard* som viceformand, *fru Anna Fritzner*, skolebestyrer *frk. V. Dannevig* og kand. jur. *frk. Magna Kløvstad* og *fru Elinor Bachke* som repræsentant for Hjemmenes Vel's Landsforbund.

Studiehjemmets 43 plasser har været fuldt besat det hele aar; tilsammen har 63 unge piker fra alle kanter av landet bodd paa hjemmet. Av disse har 33 studert ved Universitetet, 10 var gymnasiaster, 5 lærerskoleelever, 8 studerte til tandlæge- eller farmaceuteksamen, mens de øvrige var optat med forskjellige andre studier.

Pensionsprisen, som ogsaa iaar har været gjennemsnitlig kr. 145,00 pr. md. (opvarmning og bad medregnet), vil forhaabentlig fra høstsemestrets begyndelse kunne nedsættes noget. Takket være den dygtighet og paapasselighet som er vist fra bestyrerindens og kjøkkenchefens side, er det i forrige aarsberetning nævnte laan av hovedkassen, omkring 900 kroner, i sin helhet tilbakebetalt.

Gaver til Studiehjemmet eller dets hjælpekasse mottas med taknemlighet av alle styrets medlemmer.

Lady Astors seier.

Med stort flertal — 338 mot 56 stemmer — og med støtte fra medlemmer inden alle politiske partier har *Lady Astor* faat gjennemført et lovforslag i det engelske *Underhus*. Forslaget gaar ut paa at hindre salg av sterkere alkoholiske drikkevarer til unge mennesker under 18 aar.

Flere av landets berømteste læger hadde git lovforslaget sin tilslutning, idet de hævdet at de unge mennesker som netop er traadt ind i voksent liv, kræver beskyttelse, da deres organisme er i rask utvikling, og der er nye funktioner i virksomhet og tiltagende aktivitet i kroppen som trænger ro til at utvikle sig harmonisk.

Den engelske lærerstand hadde sluttet sig til tanken, og i et antal av 116 000 underskrevet en adresse til gunst for *Lady Astors* forslag og indsendt til Underhuset.

Norsk Kvindesaksforenings aars-beretning 1922.

Generalforsamling for 1921 avholdtes paa grund av sekretærens sygdom først 27. mars paa «Nylænde»s kontor.

Fru Blehr aapnet møtet og meddelte om foreningsmøtet om boligsaken lørdag 30. mars paa Universitetet.

Sekretæren oplæste derefter aarsberetning og regnskap hvorfor gaves decharge.

Efter en kortere diskussion angaaende overgang til 10 mdrs. kurser for Fagskolen samt om vigtigheten av at faa hushjælpsarbeide ind under haandverksloven med derav følgende fastsat læretid og en lærlinge-, svende- og mesterløn — gik man over til valg.

Efter tur uttraadte *fru Blehr, frk.ne Mørck* og *Bugge. Fru Blehr* frabad sig gjenvalg og istedenfor indvalgtes *frk. Valborg Tveter* som nyt styremedlem, derefter gjenvalgtes *frk. Mørck* og *Bugge.* Suppl. blev *fruerne Isaachsen, Jespersen-Olsen* og *frk. Helgesen.* Revis-rer *frøknerne Regine Mathisen* og *Inger Schmidt.* Til suppleanter for N. K. F.'s repræsentanter i Nationalraadet valgtes *frøknerne Mathisen* og *Helgesen* og i Boligraadet *fru Blom.* Efter forslag av viceformanden valgtes derpaa *fru Blehr* med akklamation til æresmedlem.

Fru Ree takket paa medlemmernes vegne *fru Blehr* for alt det arbeide hun hadde nedlagt som formand i N. K. F.

Paa Nationalraadets vegne takket *fru Kjelsberg* for mange aars trofast samarbeide, likesom *frk. Hvoslef* paa sine kollegers vegne takket for de mange aars samarbeide i styret, hvor *fru Blehr* altid hadde præget forhandlingerne med sit initiativ, sit lyse syn og sin varme kjærlighet til alt som kunde tjene til at forbedre kvinders stilling.

Efter generalforsamlingen avholdtes styremøte hvor *fru Aadel Lampe* valgtes til formand og *frk. Fr. Mørck* til viceformand.

Der har i aarets løp været avholdt 16 styremøter hvori der har været nedlagt meget arbeide. Den 30. mars avholdtes et stort og vellykket møte i Universitetets gamle festsal med foredrag av *fruCastberg von der Lippe* og *frk. Nanna Broch* om Boligsaken. Hertil var ogsaa indbudt saavel storting og regjering som bystyrets medlemmer og der blev vedtat følgende resolution, som skulde oversendes regjering og kommunestyre:

«Kvinder og mænd samlet til møte om Boligsaken 30. mars

1922, henstiller til stat og kommune ikke længer at opføre som familieleiligheter 1 værelse og kjøkken, medmindre disse ved paabygning kan utvides naar familiens størrelse kræver det.»

Der er likeledes sendt en henvendelse til Kristiania kommunestyre om — i anledning av de hyppige sædelighetsforbrydelser — at sørge for forsterket patrulje, saavel kvindelig som mandlig, i de forskjellige strøk av byen. Man fremhævet ogsaa nødvendigheten av kvinder som vakt i parker og lekeplasser.

Foreningen har ogsaa henvendt sig til kommunestyret om plass for kvinder i husleienævnden, samt oversendt en forslagsliste paa kvinder skikket til at gjøre tjeneste ved lagret — og meddomsret i Oslo lagsogn.

Der har i aarets løp været sendt kondolenseskrivelser i anledning Fredr. Bajers død, og krans til forfatterinden Alvilde Prydz' baare, telegram til fru Qvam i anledning avsløringen av statsminister Qvams bauta, til Kvindelig Læseforening i Kjøbenhavn ved dens 50-aarsjubilæum, til fru Marianne Nærup paa hendes 60-aarsdag, samt likeledes til en av N. K. F.'s stiftere og tidligere formand fru Anna Bugge Wicksell et telegram saalydende:

«Med hjertelig tak for godt pionérarbeide for norske kvinders sak, hilser Norsk Kvindesaksforening Dem paa 60-aarsdagen som sit æresmedlem.» (Forts.)

En ung pike faar Redningsbelønning.

Frk. Gerda Tanberg fra «Fjordheim» i Lysaker, en ung pike paa knapt 20 aar, kom ihøst gaaende ned til Lysakerelven, da etpar smaagutter kom skrikende mot hende. En liten gut i 8-aarsalderen var faldt ut i elven da han skulde hoppe ut i en baat, og i den stride strøm drev gutten utover. *Frk. Tanberg* sprang til, kastet av sig kaapen og hoppet uten betænkeligheter ut i det iskolde vand, fik tak i gutten som hadde været under etpar ganger og fik ham iland og bragt tillive ved hjælp av en nærboende læge. Hadde ikke *frk. Tanberg* optraadt saa resolut var gutten druknet. — Dette hændte 7de november f. a.

Frk. Tanberg er nu av *Norsk Selskab til Skibbrudnes Redning* tilkjendt selskapets brosje i guld, med tilhørende diplom, for rask optræden ved redning av menneskeliv.

Vi gratulerer *frk. Tanberg* med belønningen, og haaper der maa findes mange kvinder like saa beslutsomme som hende, der ikke er ræd for at utsætte sit liv for fare naar man kan hjælpe andre.

Norsk Frugt=Compagnie 25 aar.

Norsk Frugt-Compagnie av 1898, indehaver *Brødrene Beckman,* kunde 10de februar feire 25-aars forretningsjubilæum, idet firmaet den 10de februar 1898 overtok og fortsatte det i 80-aarene startede *Norsk Frugtpreserving Compagnie.* Forretningen er i de forløpne aar drevet saa godt frem, at den nu staar som en av landets fornemste i branchen.

Forædling av bær og frugter er i stadig stigning, hvilket man faar et sterkt indtryk av, naar man hører at *Norsk Frugt-Compagnies* leveranser kan komme op i over 100 pr. dag. En betydelig del av produkterne eksporteres. Firmaet tilvirker desuten forskjellige vine, hvorav «*Grawensteiner* med det rene kronemerke er en av de mest kjendte og skattede, likesom firmaet var det første som begyndte fremstillingen av *alkoholfrie vine.*

Brødrene Beckman disponerer desuten A/S maltekstraktfabriken «*Vacuum*» og A/S «*Dannebyg*».

Føljeton:

Eftertryk forbutt

Romerske kvinder.

Av Hanna Isaachsen.

(Forts. fra forr. nr.)

I Senecas, Tacitus's, Plinius's og Plutarchs familier — og i mange andre — var der ædle, høisindede kvinder netop av den art, som staar for os som typen paa en romersk patricierinde, gode kvinder lik dem som selv en Cato den ældre maatte bøie sig for, og som «utøvet en mægtig indflydelse over sine mænd og sine sønner». Og efter Tacitus's skildringer fandtes der saadanne kvinder baade i keiserpaladset og i de store senatorhuse.

Seneca og Musonius, som levet i Neros depraverede tid, krævet begge med bestemthet samme sædelige renhet hos mænd som hos kvinder. Musonius hævder, at forføreren synder ikke bare mot en anden person, men ogsaa mot sin egen sjæl.

Dien Chrysostomos*) var vel den første mand som hævet sin røst mot «den hvite slavehandel», for at bruke det moderne navn paa en avskylig trafik som ubarmhjertig dreves dengang som nu.

---

*) Levet under Domitian som forviste ham.

Der var ganske vist en tid, da de romerske mænd formelig maatte overtales til at gifte sig, saa stor var uviljen mot egteskapets baand og byrder. Jeg gjengir et eksempel paa en argumentation til anbefaling av egteskapet: «Dersom vi kunde klare os uten hustruer, vilde vi alle være fri for den plage. Men siden naturen har dekretert, at vi hverken kan leve behagelig sammen med dem, heller ikke paa nogen maate klare os uten dem, saa bør vi heller ta hensyn til vor varige fordel end til vor øieblikkelige lykke.»

Men trods dette staar de *gode* mænds agtelse og tillid til kvinden fast i Roms hele historie.

Efter romersk opfatning blev ganske vist kvinden gift for at tjene familie- og statsinteresser, men man underkastet hende aldrig det lovens og sædernes despoti av mandlig vilkaarlighet, saaledes som vi træffer det overalt ellers, hvor der uten videre forlanges den mest absolute og vidtgaaende selvfornegtelse av hende.

Den romerske kvindes sterke personlighet har for en del sin aarsak deri, at hun alt fra den tidligste tid i Roms historie hadde en langt større frihet til at bevæge sig blandt mænd end den græske og den orientalske kvinde. Det, som beskyttet hende under denne frihet, det var den renhet, den paalidelighet og den religiøse grundtone som hele opdragelsen hadde gaat ut paa at fremelske hos hende.

Hun følte ansvaret for sin egen værdighet paa en maate som den græske og endnu mer den orientalske kvinde ikke hadde nogen forutsætning for at kunne gjøre det, fordi disse sisste aldrig hadde lært at stole paa sig selv. Hvad retning end den høibaarne romerindes utvikling tok, den pekte yderst sjelden mot ydmyg selvutslettelse.

I Rom — som de gjør det overalt — bedømmer mændene «kvinden» mest ut fra sine nærmeste kvindelige omgivelser. Dette forklarer, at Seneca, trods alt hvad han saa ved Neros hof, allikevel bevaret troen paa det høie kvindelige ideal. Han, som flere av de andre stoikere, hadde den lykke at ha sterke, gode kvinder om sig fra sin tidligste tid. Hans mor, Helvia, var en romersk matrone av den nobleste type, kraftig, selvfornegtende, stolt av sit moderkald og med dyp foragt for sin klasses ekstravagante ødselhet og pralesyke. Hendes far hadde hat meget bornerte ideer om kvindens kultur, men hun var sterk nok til at skaffe sig en høiere utdannelse gjennem studier paa egen haand.

(Forts.)

Nylænde

Tidsskrift for Kvindernes Sak
Utgit av Norsk Kvindesaksforening

Redaktør: Fredrikke Mørck

37. aarg. | KRISTIANIA, 15. APRIL 1923. | Nr. 8

Foredrag om Folkenes Forbund.

Det var en overmaade interessant aftenstund frøken *Henni Forchhammer,* beredte medlemmerne av de tre foreninger, *Norsk Kvindesaksforening, Kristiania Kvinderaad* og *Norges Fredsforening,* med sit levende foredrag om *Folkenes Forbund* onsdag den 4de april. Nobelsalen var velvillig stillet til foreningernes disposition, og publikum viste ved en aandeløs opmerksomhet under foredraget, at emnet i høi grad grep dem. Denne opmerksomhet avbrøtes av og til i bifaldsytringer, naar en eller anden av de kjendte personligheter, som *Nansen, Lady Aberdeen, præsident Wilson* og andre viste sig paa de overmaade gode lysbilleder.

Ut fra en klar forstaaelse av kvinders ve og vel, av socialt ar-

beide, internationalisme, er *Henni Forchhammer* en udmerket repræsentant og talsmand for kvinderne i *Folkenes Forbund.* Sammen men vor egen *professor Kristine Bonnevie* og den norskfødte *Anna Bugge Wichsell* gjør hun kvinderne al mulig ære, idet de tre efter sigende paa en udmerket maate supplerer hverandre. *Frk. Forchhammers* foredrag var da ogsaa i sjelden grad præget av selvoplevelse og erfaring. Dette gav det styrke og gjorde et mægtig indtryk. *Norsk kvindesagsforenings* formand *fru Aadel Lampe,* bød velkommen og gav foredragsholderen ordet.

Efter at ha uttalt nogen vakre ord om sin glæde over at tale i den sal hvor *Nobels* fredspris utdeles, og specielt over at *Fridtjof Nansen* i denne nylig hadde mottat denne pris, indledet *frk. Forchhammer* sit foredrag med en liten utsigt over Versaillles-traktaten og *præsident Wilsons* 14 punkter, og fortsatte med en klar oversigt over folkeforbundets organisation og arbeide.

I det første utkast til «Pakten» var ikke kvinder nævnt, og man frygtet for at kvinderne var sat helt utenfor. En kvindedeputation med *Lady Aberdeen, I.C.W.'s* formand som ordfører, henvendte sig derfor til *præsident Wilson,* og siden er der kom- kvinder med, første gang de tre ovennævnte, senere har efterhaanden 6 kvinder faat sæte i folkeforbundet.

At *Folkenes forbund* skulde kunne bilægge de farlige stridsspørsmaal, før krigsbranden flammer op, var det haab, man knyttet til denne institution. Og at det allerede flere gange er lykkedes forbundet at avgjøre de vanskeligste saker paa en maate som blir akceptert av de stridende parter, har man gjentagne gange set. Som typiske tilfælde nævnte taleren blandt andet striden mellem Albanien og Serbien. Med sterkt bifald hilste forsamlingen foredragsholderens uttalelse om, at verden maatte være taknemmelig for den maate, hvorpaa Sverige loyalt hadde bøiet sig for Folkeforbundets avgjørelse i Aalandsspørsmaalet, tiltrods for at avgjørelsen gik Sverige imot.

Folkeforbundets generalsekretariat er en centralorganisation, som bestaar av ca. 300 personer som repræsenterer de forskjellige organisationer — et folkeforbund inden Folkenes forbund.

Det er av stor betydning, at disse mennesker fra de motsatte nationer lærer at arbeide sammen og at se internationalt paa alle spørsmaal, uttalte foredragsholderen.

Folkenes forbund er en organisation, som kan handle hurtig og effektivt, men selvfølgelig gjælder det at ha hjælpere som forstaar at gripe ind i det rette øieblik og paa rette maate. En stor indsats har *Fridtjof Nansen* gjort i dette arbeide. Lord Robert Cecil hadde betegent Nansen som drivkraften i arbeidet. For egen regning tilføiet *frk. Forchhammer,* at disse to sammen er drivkræfterne i forbundet, og at de arbeider udmerket sammen.

En række lysbilleder fra Genf viste rammen om Folkeforbundets virksomhet, dets enkelte ledende mænd og de forskjellige delegationer.

Frk. Forchhammer sluttet med at uttale at da de delegerte fra de store kvindelige verdensorganisationer hadde foretræde for *præsident Wilson,* ytret han, at hvis man ikke fandt alle sine ønsker uttrykt i folkeforbundets pakt, maatte man huske paa, at denne bare var et skelet, og at det tilkom folkene selv at gi det kjød og blod.

Denne tanke maa ikke glemmes. Skal folkeforbundet bli det organ i fredens tjeneste, som var hensigten med dets oprettelse, saa maa der staa en offentlig mening bak det. Og denne kan vi alle være med at danne. Vi maa selv skape den atmosfære av tillid og fred som en slik organisation maa ha for at virke efter sin idé.

Kristiania Kvinderaads formand, *fru Olga Thinn* bragte taleren forsamlingens hjertelige tak for det overordentlig fængslende og i høi grad vækkende foredrag.

Efter foredraget holdt de tre foreninger en stilfuld liten fest i Ciro for frøken Forchhammer.

Næste dag talte *frk. Forchhammer* for en interesseret skare tilhørere i *Ø. og V. Bærums Kvinderaad* og reiste derefter videre for at tale i kvinderaadene paa begge sider av Kristianiafjorden.

F. M.

Stabæk eller Lærerskolerne?

Norske Kvinders Nationalraad har sendt følgende skrivelse

Til

Stortinget.

I anledning av, at Kirkedepartementet har foreslaat at nedlægge skolekjøkkenavdelingen (avdeling B) ved *Statens lærerinneskole i husstel*, og henlægge skolekjøkkenlærerinnernes utdannelse i sin helhet til *lærer*skolerne har *Kristiania skolekjøkkenlærerinners forening rettet en indtrængende henstilling til* Stortinget om at opretholde skolekjøkkenavdelingen ved *Statens lærerinneskole i husstel* paa Stabekk.

Styret for *Norske Kvinders Nationalraad* støtter enstemmig og i sin helhet denne henstilling.

Til opførelse av den nye skolebygning paa Stabæk er medgaat 1½ million kroner. Bevilgningen er git med henblik paa, at avdeling B skal bli ved skolen, og den vil der kunne arbeide under de gunstigste betingelser. Ny revidert undervisningsplan er utarbeidet for begge avdelinger.

Eleverne vil kunne bo paa skolen mot en meget rimelig godtgjørelse — et moment av stor økonomisk betydning.

Styret peker specielt paa det utilfredsstillende forhold som vil opstaa, ifald Kirkedepartementets forslag blir vedtat, at den av staten med store ómkostninger oparbeidede undervisningsavdeling nedlægges for at gi plass for private foretagender med statsstøtte. Dette forhold maa styret betegne som et definitivt tilbakeskridt for den hele undervisning.

I denne tid, hvor der i alle kredse forlanges sparsomhet i statshusholdningen, vækker det ogsaa stor opmerksomhet at et saadant forslag medfører saa store direkte tap for statskassen, kan fremkomme uten at det samtidig paapekes, at det vil medføre store fordele.

Styret mener, at ved den vordende høiskole i husstel bør *al* utdannelse i husstel samles, hvad enten de vordende lærerinder skal praktisere i barneskolen, husmorskolen eller ungdomsskoler — og dette maal maa ikke forkludres.

Ærbødigst

Agnes Martens Sparre, viceformand.

Fredrikke Høe, kor. sek. I.

Norske Kvinners Nasjonalråd og skolekjøkkenene.

I anledning av «Aftenposten's» og «Tidens Tegn»s artikkel *Skolekjøkkenavdelingen paa Stabekk* den 26. ds. og 27. ds. skal jeg bemerke følgende:

Paa N. K. N.s landsmøte i Haugesund i sommer uttalte møtet sig for bibehold av *skolekjøkkenundervisning* og for fortsættelsesskoler kontra *tvungne* husmorskoler, som var bragt i forslag av Landbruksdepartementets husstelskomité.

Men har landsmøtet med stor majoritet fastholdt skolekjøkkener i barneskolen, saa er det høist besynderlig, at N. K. N.s *styre* nu støtter det forslag, som Kristiania-foreningen *ikke* landsforeningen av skolekjøkkenlærerinder — uttaler sig for, nemlig bibeholdelsen av den midlertidige avdeling for skolekjøkkenlærerinder ved Statens lærerindeskole i husstel. — Norges lærerindeforbund uttalte sig ogsaa i samme retning som N. K. N. ved sit landsmøte i sommer. —

Vi er kommet under *faste* forhold i barneskolen de fleste steder. De fag, som er optat i *barneskolen*, maa optas i *lærerskolen*.

N. K. N. har sagt A — tvungen skolekjøkkenundervisning i barne- eller fortsættelsesskole, men N. K. N.s styre vil ikke si B — faget ind i lærerskolerne nu, naar 4 lærerskoler har indredet eller planlagt lokaler for denne undervisning.

Styret er ikke i overensstemmelse med N. K. N., saavidt jeg kan skjønne, men det kommer vel av, at *fru Betzy Kjelsberg* er formand i saavel N. K. N.s som i Stabekk-skolens styre og ikke ser klart nok i denne sak. I et land som vort lar det sig ikke gjøre at centralisere lærerindeutdannelsen for barneskolen i en

eneste skole. Vi vil da vedbli at være i permanent nød for lærerinder som hittil.

Folkeskolens mænd og kvinder vil vedbli at hævde, at *lærerskolerne* skal utdanne lærerkræfter i *alle* fag — ogsaa i huslig økonomi — naar det gjælder vor barne- og fortsættelsesskole.

Det var at ønske, at Norges storting vilde avgjøre denne strid, som i mer end en henseende har hemmet saavel folkeskolens og lærerskolens utvikling til «arbeidsskole» som Statens lærerindeskoles utvikling til Norges «husstelshøiskole». —

Landbruksdepartementet og Kirke- og Undervisningsdepartementet er enige, saa bør Norges kvinder ogsaa staa sammen om denne sak.

Kristiania, 31. mars 1923.

Helga Helgesen.

Har „Morsdag" ingen berettigelse?

Ogsaa iaar blev der slaat til lyd for en «morsdag», og den blev feiret den 11te februar — omtrent som i de foregaaende aar, saavidt jeg vet. Men der hævet sig enkelte røster — nu som før — mot dagens berettigelse. Og der kunde være meget sandt i det som blev sagt. Enhver sak har to sider. Der er mange mødre som fraber sig en ekstra takkedag. Men naar vi skal se litt overlegent paa det, litt ovenfra — eller fra grunden av — hvordan stiller det sig da?

Er der oprigtig talt nogen i vore dage som fører et mere slitsomt liv end mødrene?

De ugifte og barnløse har i den sisste tid faat det betydelig bedre. Vi vet, hvordan «de gamle jomfruer» hadde det før — for etpar menneskealdre siden: De var i huset hos en gift bror eller søster og «spiste naadsens brød». Løn fik de aldrig, skjønt de gjorde mere nytte, end nogen husfrøken eller pike nu for tiden. De maatte be sin bror eller svoger om alt hvad de behøvet til klær, og rørende var det hvor litet de som oftest nøiet sig med, og hvor de gruet sig til at be om noget nyt.

Rørende var ogsaa tjenestepikerne, de trofaste gamle «daddaer», kokker og stuepiker, som holdt oprigtig av sin «matmor» og «husbond» og elsket deres barn, som om det skulde været deres egne. De arbeidet med *glæde* for dem, ofte langt over hvad der blev fordret. Ofte blev de derfor ogsaa elsket og behandlet som medlem av familien til sin død. Men det *hændte* ogsaa at deres villighet *misbrugtes*, og dette var det ondt at se paa, for dem som hadde øine at se med.

Da derfor *kvindesaksforeningen* blev dannet, var det noget av det første medlemmerne tænkte paa: at lette tilværelsen for de fortrykte ugifte kvinder. Ogsaa de som var hustruer og mødre virket med al sin iver for de ugifte. De tænkte ikke paa, at det kunde gaa til den anden yderlighet. Ialfald faldt det visst ikke nogen av os ind, at det kunde gaa i den grad ut over de gifte kvinder og mødre, som nutiden viser os, at det har gjort. Og selv om en slik tanke kunde streife os — vi var virkelig saa fulde av offervillighet og begeistring, — og Camilla Colletts triste gamle jomfruer hadde brændt sig fast i vore sind!

Men nu har mødrene faat det tungeste læs, det er sikkert. Naar vi undtar de rikeste fruer, er det ofte like slitsomt for den saakaldte overklasses mødre som for underklassens. Forskjellen er bare den, at de sisste har været mere vant til at ta i, end de første. Overklassekvinderne hadde utdannet sig til kontordamer, medicinere, jurister, handelsfolk o. s. v., men — de møter en mand, som de ønsker at leve livet sammen med, og de forlater sit studium eller sin uavhængige stilling for at bli husmor i et hjem.

Kanhænde de ikke straks forlater alt sit eget. Kanhænde de en tid — de fleste da — tænker at kunne forene begge dele: hjemmets pligter og kontorarbeidet eller studiet. Men naar barnet kommer viser dette sig at være en umulighet. Barnet og hjemmet kræver hele en mors tid — og mere til. Og hun er som oftest aldeles uøvet til dette arbeide. Bare der nu kunde være en snil og flink pike at faa til hjælp! Men hvor vanskelig er ikke det som oftest! Hvem vil tjene i et hus hvor der er barn, især smaabarn? — — — Kanske det er litt bedre nu i øieblikket, kanske de unge piker ikke er

fuldt saa store paa det i den allersisste tid. Men ellers har det siden krigen (da der var saa mange glimrende kommunale poster at faa) været forfærdelig vanskelig for mange mødre at faa litt tjenerhjælp i sit hus.

For et eller to aar siden hørte jeg om en mor — slet ikke fattig — som ikke kunde opdrive et kvindelig væsen til sin hjælp, da barnet skulde fødes (naar undtages jordmoren selvfølgelig, som ikke hadde stor tid at avse). Heldigvis var heendes mand saa snil, at han blev hjemme fra sit arbeide og hjalp hende de to første dage. Men den tredie dag maatte han avsted. Saa maatte moren staa op og vaske bleier, koke mat, stelle barnet, rydde og gjøre litt rent. Hun var ikke sterk, følte sig ussel, men der var ingen anden raad.

Der var ingen ugift kvinde, som hadde tid eller lyst til at hjælpe en mor med sit nyfødte barn. De selvstændige ugifte kvinder hadde sit godt betalte arbeide om dagen, og efter kl. 6 gik de paa kinematograf, eller andetsteds hvor der var mere moro end hos en barselkone.

En anden mor fortalte, at da hendes sjette barn skulde fødes, var det bare det ældste barn — en 8 aars gut — hun hadde til sin hjælp i huset. Manden var paa arbeide tidlig og sent. Men værst var det for hende naar de næst mindste, især en 2-aaring, absolut vilde holde til i hendes seng. Den stakkars mor laa ofte i dødsens angst for at 2-aaringen skulde sparke baade hende og den nyfødte fordærvet.

Dersom disse tilfælder hadde været enestaaende, skulde jeg saavisst ikke nævnt dem, men der er tusener som disse, og endda tusener som har det værre. (De kommunale fødehjem — saa udmerkede de end er — de er jo til dato som en draape i havet).

«Dersom de unge pikerne visste hvad de gik imøte, saa giftet de sig ikke», sa en noksaa velstaaende kone engang. Det var ikke fattigdom hun mente, men det uendelige slit nat og dag, de uavladelige fordringer, det ustanselige gnaal, — mangen gang uten en liten gnist av tak og paaskjønnelse, uten en eneste liten festlig stund.

Det var *disse* mødre *Dorothea Schjoldager* tænkte paa, da hun fik istand morsdagen. Og jeg tror den foranstaltningen maa ha gjort sin gode nytte. Den var ikke for slike som har voksne barn og 2—3 tjenere, ikke engang for dem, som har sit stille rolige liv med et par store snille skolebarn og en flink tjenestepike, foruten sin mand, som kanske bærer hende paa hænderne. Vi som er kommet over de vanskeligste aarene,

og som nu bare blir dægget for paa alle kanter, vi kan nok si: «Uf nei, kjære, hvad skal vi med en morsdag! Vi har jo vor fødselsdag og mange andre hyggelige dage, da vi blir feiret og forkjælet mer end nok.»

Men det var for de *andre* mødre den dagen skulde feires. Og en eneste dag om aaret for at bringe litt lys og hvile til disse overanstrengte, — en eneste dag om aaret for at *bringe de tankeløse omgivelser til at stoppe op et øieblik,* og tænke litt paa hende som bærer dagens og nattens byrder ustanselig, — skulde det være formeget? — Det tror jeg ikke.

Gammel kvindesakskvinde.

Norsk Kvindesaksforenings aars-beretning 1922.

(Forts. fra forr. nr.).

Frk. Fredrikke Mørck har efter indbydelse repræsentert N. K. F. ved Dansk Kvindesamfunds 50-aarsjubilæum i København 24. februar, likesaa ved et sammesteds avholdt møte i Nordisk Kvindesaksnævnd.

Frk. Valborg Tveter deltok som statens repræsentant i husstelskonferansen i Paris i mars maaned og repræsenterte ved denne leilighet ogsaa N. K. F.

I Vælgerforeningens møter for drøftelse av kvinder i stat og kommune, har N. K. F. været repræsentert av *frk. Marie Mathisen.*

Ved Nationalraadets møte i Haugesund i september maaned møtte *frøknerne Fr. Mørck* og *Marie Mathisen* som foreningens repræsentanter.

Der er fra Finland kommet en indbydelse til at delta i *Nordisk Kvindesaksmøte* i Helsingfors i juni maaned 1924. Styret har takket for indbydelsen og lovet at gjøre sit besste for at skaffe en værdig repræsentation — men fandt det endnu for tidlig at uttale sig om program og lignende.

Det er ogsaa av styret rettet en indtrængende henstilling til Kristiania formandskap om bibehold av den kvindelige speciallæge i sundhetskommissionen for behandling av venerisk syke kvinder.

Styret har ogsaa henvendt sig til Nationalraadet om at anta Nylænde som organ eller paa anden maate støtte Nylænde — vort eneste fagblad paa kvindesakens omraade. En komité blev

nedsat hvortil der fra N. K. F. opnævntes *frøknerne Hvoslef* og *Mathisen* samt *fru Isaachsen*, mens Nationalraadet opnævnte *fruerne Kjelsberg, Martens Sparre* og *Boye*.

Denne komité har hat møte, og resultatet er blit at Nationalraadet skulde tilstille Nylænde meddelelser fra sine møter samt henstille til sine tilsluttede foreninger likeledes at sende meddelelser av interesse og at abonnere paa bladet.

Nylænde føler selvfølgelig i høi grad trykket av de stadig daarligere tider.

Et fagblad er som alle sikkert vet altid én meget vanskelig ting, og det er bare tanken paa at Nylænde er det eneste fagblad Norsk Kvindesak eier — og at det vilde være en skam og betydet tap for os alle om det skulde gaa ind — som bringer savel redaktøren som styret til at gjøre sit ytterste for at holde det gaaende.

Uten støtte fra foreningen kan det selvfølgelig ikke gaa, og vi gaar derfor ut fra at der fremdeles utbetales Nylænde renterne av Eidsvoldsarven og de vanlige bidrag til kontorhold og forfatterhonorarer.

Saa var det *Fagskolen*.

Der blev ivaar foretat en meget paakrævet og grundig oppudsning av elevværelser, korridorer o. s. v. ute paa Fagskolen, saa den nu fremtrær i en betydelig forbedret skikkelse. Tomten er ogsaa blit indgjerdet med et solid og stilfuldt træstakit, som paa grund av terrængets beskaffenhet har maattet opsættes paa en cementmur.

Dette har jo været temmelig kostbart, men det gik ikke an at vente længere, og skolen har under den dygtige ledelse været istand til at bestride alle disse utgifter av sine egne midler.

I august maaned utbrøt der brand i nabohuset hvorved Fagskolen led nogen skade, som dog dækkes av den utbetalte assurancesum.

Vi har fremdeles kun 5 mdrs. kurser, og søkningen til disse har været meget tilfredsstillende.

Fascisterne i Italien.

Av Carrie Chapman Catt.

(Forts. fra nr. 6).

Saa kom onsdag. Jernbanetogene begyndte at gaa igjen og tusender av fascister tok dem, men stakkars turisterne! det var fridag i bankerne og der var ingen penger at faa! Endda en

fridag blev proklamert, den femte! Slik høitideligholdt regjeringen sin egen indsættelse. Man tænke sig *Mr. Harding* proklamere en fridag for at feire de sisste valgseire!! Klokken 10 gik *førsteminister Musolini* og de nye ministre til *Quirinalet* for at avlægge ed, ledsaget av en trop av sine egne sorte- og blaablusete følgesvende. *Musolini* og hele regjeringen viste sig derefter som skik og bruk er, i *sort frakke og floshat.* Men førsteministeren maatte først kalde paa en av sine venner for før ceremonien at faa kjøpt sig disse symboler paa sin forfremmelse, da han ikke eide nogen slike.

Nok en arbeider, nok en «mand av folket» er blit hævet til den høieste autoritative stilling inden en stor nation. *Musolini* begyndte sit liv som murer og var før krigens utbrud redaktør av en socialdemokratisk avis. Krigen vakte hans fædrelandssind, og han blev med engang en ivrig, lovlydig borger. I hans ministerium er alle partier, undtagen socialister, representert. At han ikke engang selv følte sig sikker paa fascisternes held, er blit bevist ved den kjendsgjerning at nogen dager før kongen gav efter for fascisternes krav, blev redaktører og sættere i *Musolinis* redaktions kontor, *Popolo d'Italia,* bevæbnet, og bygningen omdannet til et slags militærfort. Den kongelige livvakt marscherte op mot ham, men med geværet i haand parlamenterte han med dem og overbeviste dem tilslut om at de burde vente med det angrep de hadde isinde at foreta.

Vaaben saa man nu i flere maaneder, baade tilhøire og tilvenstre, og de ulykkelige italienere visste ikke hvorhen de skulde ta sin tilflugt. Tre betydningsfulde observationer, bygget som de er paa mange sikre kjendsgjerninger, maa det imidlertid være tillatt en tilskuer at gjøre. For det første: Fascisterne har vundet national magt ved fuldkommen ukonstitutionelle metoder i et land som har en konstitution og en representativ regjeringsform. Ved en besynderlig kombination av loyalitet mot kongen og som oftest ved vold mot loven, har de uten skrupler banet sig vei da Italiens sikkerhet efter deres mening var truet. De besitter regjeringsledelsen som et resultat av militærstyrken, og Musolini medgir selv ærlig at den nye regjering skal være et diktatur, op-

retholdt ved magt. Paa den anden side har fascisterne heldigvis undertrykket kommunismen og revolutionen og utøvet en beroligende, opbyggende, stille indflydelse derved at de altid forkyndte samhold og harmoni midt i al den disharmoni som fulgte efter krigen. De har erklært sin troskap mot kongen, folket og dets styre, og har indgit det ved de svære skatter og lave valutakurser saa haardt prøvede folk ny tro og nyt haap. Disse to sammenløpende kjendsgjerninger har hat en litt forvirrende virkning paa folket og man nølet med at skjænke denne underlige armee sin tillid. Men den som meget har, skal mere faa, og fascisterne har nu ved sin godmodighet, sit erklærte fædrelandssind, ved sit antal og sine vakre alvorlige ansigter vundet romerne som stod dem værst imot.

Det var overordentlig interessant at studere det menneskelige sind og lægge merke til den gradvise forandring som der i de tre dager foregik i den romerske befolknings holdning. Lørdag blev der rakt faa hænder ut til velkomst, gamle mænd gjorde hverken tegn til bifald eller misbilligelse, og kvinder saa paa uten at røbe nogen følelser. Den følgende tirsdag var alle hænder strakt ut mot fascisterne, og Rom gav sit tillidsvotum i et utbrud av ædel sindsbevægelse. Alle marscherende avdelinger blev møtt med vinkende hænder og glade bifaldsrop, og blomster regnet ned paa dem fra alle vinduer.

Det kunde synes som om den menskelige skjæbnes pendel efter krigen, hadde svunget sig for langt til venstre, og nu var gaat for langt til høire, og at det er et opmuntrende tegn siden likevegten senere er kommet. Krigen skulde sandsynligvis ha vundet bifald hos disse folkeskarer som en psykologisk konsekvens av den nys avsluttede. Men historien er bare begyndt. Fascisterne har ikke lovet noget andet end at tilintetgjøre den kommunistiske revolution, noget de allerede har fuldbyrdet. Ved ikke at vælge nogen av de mere konservative socialister ind i regjeringen, viste fascisterne dem sin mistillid, uagtet de for tiden i Italien som i alle europæiske lande utgjør et meget stort parti. Kommunister og socialister kalder naturligvis fascisterne reaktionære, og i andre lande frygter de to partier et lignende fremstøt mot sig.

Andre partier finder andre aarsaker til motløshet, for disse unge patrioter er stemt for at gjenvinde Fiume og Dalmatien, og det kan bety krig. Fascisterne er sikkerlig ikke i nogen betydning fredsvenlige eller tilbøielige til forlik. De har ikke git noget bevis paa at de hævder nogen fase i fremskridtsbevægelsen, skjønt de har rakt en venskapelig haand til den arbeider som ikke er socialist. Fascisterne har ogsaa hvervet mange kvinder, unge kvinder, og mange av dem marscherte i den store procesion som varte hele dagen igjennem den 1. november. Alliekvel er fascisterne antifeminister. De staar ubøielige imot anstrengelserne som gjøres for at beholde kvinder i de stillinger hvori krigen placerte dem, og kræver at de nu, da de har gjort sin pligt mot sit fædreland i nødens stund, skal forsvinde og glade gaa avveien for *mændene*. *Musolini* er ikke bare mot kvindestemmeret, men han har ikke sit sind oplatt for den *).

Fascist-bevægelsen er for stor, for enestaaende i sit slags, for betydningsfuld til at bli overset. Det er en ungdomsbevægelse, og lederen, *Musolini*, er selv ung. Det er ogsaa en militærbevægelse. Naarsomhelst kan den ta et nyt program, og bak den staar et væbnet politisk parti, som næste kveld kan bli en armee. Kanske er den hele bevægelse bare et smittestof som vil feie over Europa, men denne smittes natur kjender ingen. En ting er sikkert: Fascisterne har foraarsaket flere søvnløse nætter for de gamle i Europa end noget andet siden vaabenstilstanden.

Litteratur.

Om kvinnosakspijonæren Fredrika Bremer.

Av *A. M. Holmgren.*

Alberts Bonniers förlag, Stockholm.

Det er med en blandet følelse man lukker boken om *Fredrika Bremer* efter at ha fulgt hende gjennem hendes av *A. M. Holmgren* skildrede livsløp. Blandet, fordi der til den glæde som det er i nogen timer at ha været sammen med et saa fint og nobelt menneske

---

*) Dette er dog senere blit motsagt. Se Nylænde nr. 2, s. 29, d. a.
Red.

slutter sig en vemodig følelse av at dette store menneske, *Fredrika Bremer,* skulde leve netop i en tid, hvor livsforholdene for de store kvindelige aander, var ubeskrivelig trange, og veien saa torneful. Men det fylder hendes arvtagere paa det sociale omraade med saa meget desto større beundring og taknemlighet, fordi hun hadde mot og kjærlighet nok til paa alle de omraader hun slog ind paa, at holde tappert stand paa sin egen saa usigelig tiltalende kvindelige maate.

Med stor beundring og samtidig paa en saa enkel og nøktern maate har *A. M. Holmgren* fremstillet den svenske kvindesakspionæren i et litet hefte paa 103 sider: En nobel forfatterinde og fin kvinde har skrevet om en anden nobel forfatterinde og skildret et menneske som hører til de sjeldne i denne verden.

Sverige har en studenterforening som heter «*Verdandi*», og denne utgir mange værdifulde saker i smaa hefter i populær og letfattelig form. Mange hefter er utsendt. Dette bærer nummer 260.

Jeg vil ikke gaa nærmere ind paa bokens detaljer, for *A. M. Holmgren* har lovet «*Nylænde*» at gi os et utdrag av sin bok.

F. M.

Føljeton:

Eftertryk forbutt

Romerske kvinder.

Av Hanna Isaachsen.

(Forts. fra forrige nr.)

Senecas hustru, Paulina, var av samme kaliber. Da Nero befalte Seneca at dø for egen haand, erklærte Paulina, at hun vilde dø med ham. Da Seneca betragtet en frivillig død som et heroisk offer og desuten kunde frygte litt av hvert for hende, om hun skulde overleve ham, gik han med paa, at de samtidig skulde la sine aarer aapne. «Vi vil kanske begge dø med samme ro, men æren er større og mere aapenbar paa din side,» sa han til hende. — Nero, som paa sit vis holdt av Paulina, gav i sisste øieblik befaling til at hendes liv skulde reddes.

Det er let at forstaa, at Helvias søn og Paulinas mand protesterte mot at kvinder skulde ha mindre anlæg for dannelse eller

for høie dyder end mænd, og hævdet, at de eiet den samme indre kraft og den samme evne til ædel tankegang.

Baade Helvia og Paulina hadde mange likesindede. «Kvinders kjærlighet og trofaste hengivenhet skinner mer straalende end nogensinde mot bakgrunden av ussel lavhet,» sier en engelsk historiker om denne tid. De fulgte sine mænd eller sine brødre i landsforvisning og mer end en fulgte dem ogsaa i døden*).

Det er saa almindelig at høre om løshet i egteskaper i den usleste keisertid, om kvinder som bytter mænd omtrent som de bytter dragter, at man fristes til at overse, at der dengang, som altid, ogsaa var baade varige og lykkelige egteskaper. Den ting, som det igrunden har størst interesse for os at se, det er hvorledes hustruens lykke, saa at si, ser ut.

Det vakreste billede av et romersk egteskap gir kanske Plinius den yngres og Calpurnias samliv. Hun var hans 3dje hustru, men om end hans virkelige ungdom var forbi, før han giftet sig med hende, holder de av hverandre som de ungdommeligste elskende. Plinius's breve til hende sies at være «love letters» i besste forstand og i den mest perfekte stil.

Calpurnia delte helt ut sin mands literære interesser, hun satte ogsaa musik til hans dikte — noget som forresten sies at røbe, at hendes kritik ikke var vaaken, naar det gjaldt ham!

Da Calpurnia maatte reise ut paa landet en tid for sin helbreds skyld, er Plinius opfyldt av alle slags ængstelser for hende og han ber hende endelig skrive en, helst to gange daglig til ham. Han læser hendes breve om igjen og om igjen som var de nye hver gang. Han har hendes billede foran sig om natten og «paa den vante time paa dagen, bærer hans føtter ham til hendes tomme værelse». Det er bare mens han er optat i retten at han kan glemme sin længsel efter hustruen.

Plinius var uhyre omhyggelig for hendes helbred, især da hendes haab om at faa barn gang paa gang var blit skuffet.

Da keiser Trajan, som var Plinius's gode ven, sendte ham som statholder til Bithynien (Lilleasien), fulgte Calpurnia med ham. Mens hun var der, døde hendes besstefar og hun vilde skynde sig til Rom for at trøste og hjælpe hans efterlatte. Plinius hadde ikke tid til at sikre sig keiserens sanktion, men han gav hende embedsmæssig tilladelse til at reise hjem med den

*) Polittas heroisme er vel næsten et av de mest slaaende eksempler. Hun fulgte først sin mand i forvisning — Nero frygtet hans popularitet — og da keiseren lot ham dræpe derute, «tok hun hans blødende legeme i sine arme». Neros frygt drev ham til ogsaa at forfølge hendes far. Hun baade tryglet og truet Nero for at bevare farens liv, men da det var haapløst, aapnet baade hun og faren og dennes mor sine aarer og døde sammen i badet.

offentlige post. Da han saa skrev og forklarte sig for Trajan, sendte denne ham det elskværdigste, imøtekommende brev tilbake.

Jeg tar med dette lille træk fordi det viser os, hvor naturlig menneskelig baade den romerske adel og en romersk keiser i virkeligheten følte og hvor falsk den tro er, at romerne bare var et haardt soldaterfolk.

Juvenals forargelse over «den nye kvinde» gjaldt ogsaa det, at kvinderne nu fik lov til slikt som f. eks. selvstændig at ordne sine forretninger. Men det var jo høist naturlig, at disse kraftige personligheter, som var «overordentlig lik mændene i deres race», maatte ha et utløp for sin virketrang og for en del fandt det i forretningslivet. Det synes f. eks. som om teglstensproduktionen for en stor del eiedes av kvinder. Næsten hver romersk mursten er merket med fabrikeierens navn, og mange av dem, som er kommet ned til vor tid, bærer patriciske kvindenavne — endogsaa keiserinders navne.

Helt tilbake fra Cornelias dage av, hadde kvinder ofte utøvet betydelig indflydelse i det offentlige liv. Nu hører vi, at keiser Augustus drøftet statssaker med sin hustru Livia. Fra Tiberius's dage blev det almindelig at generalers hustruer fulgte sine mænd ut i provinsen, hvor de tok aktiv del i forretningerne — ikke altid til fordel for hæderlig upartiskhet. I inskriptioner fra 1ste og 2det aarh. ef. Kr. omtales kvinder ofte som «leirens moder», som beskytterinde av byer eller av korporationer. Der reistes statuer til deres ære til tak for deres liberalitet i at pryde teatre og sørge for festligheter for borgerne. — Paa Pompeis vægge sat kvinderne op plakater under valgene til støtte for dem de ønsket valgt.

De romerske høibaarne damer hadde ingen skræk for at tale offentlig. De var imellem sine egne sakførere for prætorens ret og paa forum. Der maatte et specielt edikt til for at stanse «denne forargelige skik». Om ediktet nyttet noget, vet jeg ikke!

De var heller ikke bange for at gi sin mening tilkjende baade for og imot love. Der er grund til at tro, at der alt under republikken bestod et slags kvindeklub av patricierkvinder, «conventus matronarum». Og det er sikkert, at undertiden i kritiske situationer henvendte myndigheterne sig paa embeds vegne direkte til de fornemme kvinder og paakaldte deres hjælp i kampen mot samfundsfarer. (Forts.)

Paa grund av typografstreiken har det været vanskelig at faa teksten omhyggelig korrigert.

Nylænde

Tidsskrift for Kvindernes Sak
Utgit av Norsk Kvindesaksforening

Redaktør: Fredrikke Mørck

37. aarg. | KRISTIANIA, 1. MAI 1923. | Nr. 9

Høiesteretsadvokat F. A. Krog.

«*Nylænde*» har i de par senere aar ofte hat dødsfald at melde. De ældste av dem som var med i kvindebevægelsen gaar bort, den ene efter den anden. Den interesse og store trofasthet, hvormed de alle omfattet «saken», vor ideelle sak, sporer man litet eller intet til blandt de generationer som nu lever. Dem for hvem de første, de ældste saa uegennyttig banet veien.

Advokat F. A. Krog hørte til de uegennyttigste av alle. Trofast hjælpende paa alle mulige maater stod han ved sin søster *Gina Krogs* side, saalænge hun kjæmpet kvinders sak frem, og da hun, den ham saa kjære søster og ven, var borte, viste han fremdeles like til han lukket sine øine i døden, hendes blad, det dem begge saa dyrebare blad, vort «*Nylænde*», sin interesse ved paa alle mulige maater at støtte det i dets arbeide for norske kvinders sak.

Nu er han ogsaa borte, og vi har intet andet at gjøre end i taknemlighet at mindes ham som vort blads gode ven. Men vi vil ogsaa takke ham for hvad han var gjennem alle kampens aar baade for *Gina Krog* og for *Cecilie Krog*, sin i 1911 avdøde hustru. En sjelden fin og nobel mand, at sjeldent finttænkende og godt menneske gik bort, da *advokat Krog* den 6te april døde.

En Deputation i anledning av Sedelighetsforbryderne.

En deputation bestaaende av fru Kjelsberg, frk. Kirsten Holst, fru Fredrikke Høe, og fru Anna Backer hadde 20. april foretrøde for justitsministeren, Stortingets præsidentskap og straffelovskommissionens formand, herr professor Jon Skeie, og overbrakte følgende henvendelse:

Paa grund av de stadig hyppigere og mere og mere oprørende sedelighetsforbrydelser likeoverfor kvinder og barn tillater Norske Kvinders Nationalraad sig paany at rette en indtrængende anmodning til det ærede justisdepartement om at foranledige at effektive foranstaltninger uopholdelig blir tat for at fremme de krav, som Nationalraadet fremsatte i de resolutioner angaaende sedelighetsforbrydelser som blev vedtat paa landsmøtet i september f. a. og oversendt departementet i samme maaned.

Resolutionernes ordlyd gjentas herved:

1. «I anledning av de i de senere aar tiltagende sedelighetsforbrydelser uttaler Norske Kvinders Nationalraads landsmøte, at samfundet maa beskyttes mot disse ved effektive foranstaltninger, idet man i denne forbindelse særlig vil peke paa *internering av abnorme individer og strengere straffe.*»
2. «Norske Kvinders Nationalraads landsmøte retter en indtrængende anmodning om at sørge for, at straffeutmaalingen ved sedelighetsforbrydelser *skjærpes*, saa den bringes mere i overensstemmelse med lovens aand og den almindelige retsbevissthet, og for at de i straffelovens paragraf 39 nævnte sikkerhetsforanstaltninger mot *utilregnelige og formindsket tilregnelige tiltalte*, som er farlige for sikkerheten kommer til anvendelse.»
3. Norske Kvinders Nationalraads landsmøte henstiller at selvforskyldt beruselse ikke skal frita for tiltale eller betragtes som *formildende omstændighet* ved avgjørelsen av skyldsspørsmaalet i sedelighetssaker.

Likesaa at *mindst 3 kvinder* skal ha sæte i lagretten ved behandling av sedelighetsforbrydelser.»

Da vi vet at en hel revision av straffeloven fordrer lang tid, anmoder vi indstændig om at departementet vil henstille til straffelovskommissionens formand at foranledige utarbeidet et provisorisk lovforslag, hvor hensyn blir tat til de av Nationalraadet fremsatte krav om, at beruselse ikke skal betragtes som formildende omstændighet ved avgjørelsen av skyldspørsmaalet i sedelighetssaker.

Justisministeren, *statsraad Klingenberg* mottok deputationen meget velvillig og uttalte, at saken hadde hans varmeste interesse. Han lovet at Justisdepartementet straks skulde anmode straffelovskommissionens formand om at opta kapitlet om sedelighetsforbrydelser til antecipert behandling.

Stortingets præsidentskap uttalte ved præsident Tveiten sin fuldeste sympati med det krav, som Nationalraadet hadde stillet og uttalte sin tak til Nationalraadet for det initiativ, det hadde tat i denne sak.

Straffelovskommissionens formand, professor Skeie mottok damerne meget elskværdig og uttalte at han vilde foranledige kapitlet om sedelighetsforbrydelser slutbehandlet snarest mulig. Han fortalte, at kommissionen allerede var i fuldt arbeide med behandlingen av dette kapitel, og han hadde det besste haab om at forslag til skjærpelse av dette kapitel ikke behøvet at vente længe paa sig.

Internationale stipendier for kvindelige akademikere.

Norske kvindelige Akademikeres Landsforbund ønsker at gjøre opmerksom paa at kvindelige akademikere kan søke 3 nye internationale stipendier:

1. Et stipendium paa 720 dollars til benyttelse ved Bryn Mawr College i nærheten av Philadelphia (U. S. A.). Kandidaten forutsættes at ha et 3—4 aars fagstudium ved universitetet bak sig. Stipendiet berettiger til studium ved alle fakulteter.

2. Et stipendium paa £ 100 som kan benyttes ved ethvert universitet utenfor Norge. Kandidaten forutsættes at ha tat embedseksamen. Stipendiet berettiger til studium ved det teologiske, juridiske og historisk-filosofiske fakultet.

3. Et stipendium paa 1 000 dollars som kan benyttes ved ethvert ethvert universitet utenfor Norge. Kandidaten forutsættes at ha tat embedseksamen. Stipendiet berettiger til studium ved alle fakulteter.

Nærmere oplysninger om disse stipendier kan faaes ved henvendelse til N. K. A. L.'s sekretær, Gabels gt. 11, V, Kristiania.

Ansøkninger — skrevet paa engelsk — vidnesbyrd og andre papirer, maa være sekretæren i hænde inden december maaneds utgang.

Dr. Marie Kjølseths minde.

Til formanden for *Norske Kvinders Nationalraad* er der indløpet følgende skrivelse:

«Kjære fru Kjelsberg!

Mottag bevidnelsen om min personlige dype medfølelse med *Norske Kvinders Nationalraad* i anledning av det tap det har lidt ved *doktor Marie Kjølseths død,* hun som var en saa udmerket repræsentant for eders raad i *Komiteen for Folkehelse.* Det vil bli et meget stort tap for os hendes medarbeidere i arbeidet for folkehelsen og et savn ikke mere at ha med en saa god og elskværdig medarbeider.

Tør jeg *be* Dem ogsaa at bringe *Doktor Kjølseths* venner uttrykket for *den store* agtelse hvormed hun omfattedes inden *Det Internationale Kvinderaad,* og dets medlemmers deltagelse i hendes venners sorg. Deres meget hengivne

Ishbel Aberdeen and Temair.

Socialløn.

(Løn efter Forsørgelse).

Her i Dresden har jeg paa forskjellige hold søkt oplysninger om hvorledes løn med forsørgertillæg virker og hvorledes den sees paa av de i saken interesserte parter.

Som det vil være *«Nylændes»* læsere bekjendt, er denne lønningsmaate her i Tyskland gjennemført for alle statens arbeidere — aands-arbeidere som kropsarbeidere — og i flere store industrier.

Igaar hadde jeg en samtale med hr. borgermester *Fritsch* — forretningsfører for «*Vereinigung der Deutschen Arbeitsgeberbünde*» avdelingen for Sachsen.

Han uttalte bl. a: «Det er jo klart at likesom en industri maa kunne kalkulere med raastoffer, bygninger vedlikehold, etc. maa den kunne kalkulere med lønninger. Man kan ikke stadigvæk øke lønningerne uten at forretningen maa gaa tilgrunde paa det. Det gjælder da at fordele lønningsfondet paa en saadan maate at det blir mest mulig like forhold for arbeidere av samme kategori. Naar nu en normalløn skal fastsættes, regner man at for *voksne* mænd maa normallønnen nogenlunde kunne tilfredstille behovet for en familie paa 4 medlemmer. Denne løn hvori altsaa faktisk familiebehovet er beregnet, gis dog til alle arbeidere, for-

sørgere eller ikke forsørgere. Da nu imidlertid forsørgerne blandt arbeiderne socialt set yder mere arbeide gjennem opdragelsen og tilsynet av sine *børn, ydes der* forsørgerne et ekstra tillæg i forhold til antallet av forsørgede.

Dette tillæg kaldes: *Det sociale tillæg.*

Det har hittil væsentlig været arbeidsgiverne som har villet fremme denne sak; men den har ikke faat saa stor fremgang i den private virksomhet som ønskelig — fordi de unge arbeidere som altsaa ingen forsørgelsespligt har, motsætter sig den.»

Det var fra *arbeidsgiverhold.*

Forleden talte jeg med hr. *Arndt*, formand i «*Sachsiske metalarbeideres forening*» — som altsaa repræsenterer arbeiderne. Han gav mig mange oplysninger som det dog vilde bli for vidtløftig at gjengi her.

Han sa at de der faar det sociale tillæg som bl. a. er indført hos Sachsens elektriske arbeidere — og er meget fornøid med det. Men de unge kræver «*samme løn for samme arbeide*» — idet de endnu ikke har tilstrækkelig socialt syn paa forholdene til at indse værdien av det socialt set nødvendige arbeide som forsørgerne gjør. Men, sa hr. *Arndt*, «opfatningen blandt arbeiderne utvikler sig dog mere og mere til gunst for denne lønningsplan,» og hans mening var at denne lønningsmaate maa gjennemføres over det hele — før eller senere.

Hittil har den kun latt sig gjennemføre i de store industrier med en sterk organisation. Og det mener hr. *Arndt* kanske kommer mest av at i disse organisationer sitter man inde med den største kultur — og det videste sociale syn paa tingene.

Det var fra arbeiderhold.

Kvindernes syn paa saken har jeg endnu ikke faat tak i.

Dresden 8/4 23. *Helga Eide Parr.*

Skolekjøkkenlærerinderne og Stabæk.

Fra N. K. N. s styre.

I anledning av *frk. Helga Helgesens* artikel i «Aftenposten» den 6te april vil *N. K. N. s* styre bemerke, at styret *ikke* har uttalt sig mot at de private lærerskoler kan avholde kurser for skolekjøkkenlærerinder. Styret har kun uttalt en protest mot, at avdeling B. paa statens husstelskole paa Stabæk nedlægges eller overflyttes til de private skoler.

Naar *frk. Helgesen* tilslut i en artikel tillater sig at antyde at styrets protest mot flytningen av avdeling B hænger sammen med, at N. K. N. s formand tillike er formand i Stabækskolens styre, saa tilbakeviser styret denne beskyldning som helt uberettiget. Den indsendte protest er et uttryk for alle medlemmernes opfatning av spørsmaalet.

Kristiania 12. april 1923.

Agnes Martens Sparre — Kirsten Holst — Fredrikke Høe
Othilde Utheim — Anna Backer — Emma Tharaldsen

En ledende fransk kvinde.

Jeg tror, vi norske kvinder har en tilbøielighet til at indbilde os, at fordi vi saa tidlig naadde det store maal, fuld stemmeret, saa er vi «de længst komne» kvinder i den civiliserte verden. Jeg er selv blit grundig kurert for denne naive overtro baade ved at komme i berøring med de *ufri* kvinder fra de kulturelt mest fremskredne land og ved at sammenligne, hvad jeg saa av kvinders arbeide og stilling i andre land, med hvad jeg kjender til herhjemme. En liten skitse av *Madame Avril de Sainte Croix's* ledende virksomhet i Frankrike kan stemme os til beskedenhet med hensyn til hvad vi stemmeretsstolte kvinder har magtet herhjemme.

Mme. de Sainte Croix har længe været blandt de ledende kvinder i Frankrike. Hun har arbeidet baade for stemmeret og for forbedring av kvindernes kaar i det hele.

I 1916 blev hun opnævnt som medlem av en «komité for tilsyn med Arbeide» som sorterte under ammunitionsministeriet. Hun tok da straks op de industriarbeidende kvinders sak. Hun ikke bare saa til arbeidet i fabrikker og verksteder, men ved gode venners hjælp fik hun oprettet kafeer og hvile-værelser for arbeidende kvinder baade i Paris og ute i provinserne.

I de senere aar er hendes arbeide blit utpræget internationalt. Hun blev som bekjendt formand for *Franske Kvinders Nationalraad* efter *Mme. Siegfried* ifjor og deltar da i *I. C. W.'s* arbeide og møter. Den franske regjering opnævnte hende som delegert til *Røde Kors's internationale* konferance i Paris i 1921.

Frankrike har anerkjendt hendes fortjenester ved at gi hende den store guldmedalje for *Assistance Publique* i 1919. I 1920 blev hun endogsaa utnævnt til *ridder av Æreslegionen*. Og i 1922 blev hun opnævnt som fransk medlem av *Nationernes Ligas* kommission for handel med kvinder og barn.

I et interview med en utsending fra et amerikansk verdenskjendt blad, «The Christian Science Monitor», sier *Mme. de Sainte Croix:* «Franske kvinder interesserer sig meget for *Nationernes Liga*. Alle de fornemste kvindeorganisationer i Frankrike slog sig sammen og fik mig nominert som medlem av den nævnte kommission. Det kan ikke vare længe før en fransk kvinde blir opnævnt som delegert til selve Ligaens Forsamling.

Til trods for at de franske kvinder mangler stemmeretten, hører de blandt de mest fremskredne i verden. I 1900 blev lovstudiet aapnet for dem og franske kvindelige jurister var ikke bare de første som tok sine eksamener, men de har siden vundet glimrende seire ved skranken.

Deres dygtighet i handelslivet har længe været anerkjendt (proverbiale) og nu, da de er valgbare til handelsdomstole og til handelskamre, er det høist sandsynlig at store kvindelige «finansmænd» snart vil træ frem i den franske handelsverden.

Man har beskyldt franske kvinder for at være likegyldige for stemmeretten. Har det før været saa, er dette nu helt for-

andret. Kvindestemmeret er blit en hovedsak og diskuteres i alle klasser. Siden 1900 har der været en bestemt stemmeretsbevægelse i Frankrike. Før den tid, og især i den store Revolutions dage var det hovedsakelig mænd — bare en to—tre fremstaaende kvinder — som arbeidet for kvinders stemmeret. De bygget sin politik paa *Condorcets* berømte grundsætning: *Der kan ikke være nogen Regjering uten repræsentation av kvinder.*

En av grundene til at franske kvinder hittil ikke har anstrengt sig mer for at vinde stemmeret er kanske den, at de allerede — om end uofficielt — utøver en betydelig politisk indflydelse. Enhver fransk minister har en eller flere parlamentariske komiteer under sin jurisdiktion og i disse komiteer sitter der ufravikelig kvinder. Kvinder har ogsaa været med i forskjellige offentlige kommissioner.

Selvfølgelig var stemmeretsforslagets nederlag i Senatet nylig en skuffelse. Det faldt med *134* mot *456*. Skuffelsen var saa meget større som forslaget var gaat igjennem i Deputeretkammeret.

Men vi har langt fra tapt modet. Vi har et sterkt mandlig parti som støtter os i Deputeretkammeret. 138 av dem har dannet en stemmeretsgruppe. Der er 500 medlemmer. Denne gruppe koncentrerer sig næsten udelukkende om kvinders interesser. Formand i denne gruppe er nu *M. Godart, M. Jules Siegfrieds* eftermand.

Denne gruppes medlemmer forbereder nu et nyt stemmeretsforslag paa lignende basis som det forrige, bare med etpar smaa modifikationer og dette forslag vil snart bli forelagt Deputeretkammeret.»

Vi staar sammen med de franske kvinder i det haap, at dennegang maa retfærdighet og det sunde, fremskridtsvenlige syn paa samfundets behov endelig seire — det syn som allerede revolutionsmanden *Condorcet* klart hævdet.

Hanna Isaachsen.

Amerikansk syn paa gutters og pikers utdannelse.

For to aar siden stillet det amerikanske *Board of Education* spørsmaalet, hvorvidt gutters og pikers utdannelse skulde være ens. Den «Raadgivende Komité» har nylig svaret i hovedsaken følgende: Pikers utdannelse har gjennemgaat to stadier. Først fik de en særskilt utdannelse, da manden

trodde *det svake kjøn* maatte utvikles paa en ganske anden maate end *det sterke kjøn*.. Næste stadium var *samme* utdannelse for begge kjøn. Efter komiteens mening *dygtiggjorde* denne utdannelse kvinderne paa mange maater og i mange retninger, men samtidig ofredes derved meget værdifuldt ved kvindernes egenart.

Nu er man naadd til et tredje stadium, hvor man indser, at *likestilling* ikke kræver absolut ensartethet, ikke kræver *identitet*, men derimot at begge kjøns *specielle* egenart skal faa anledning til at utfolde sig saa rikt og alsidig som mulig. Dette nødvendiggjør en betydelig større frihet i skoleplanen i det hele og en større frihet med hensyn til fagkredsen.

Kinesiske kvindelige studenter.

Den energi og arbeidsvilje, som man hører om hos unge studerende fra racer, som vi har set ned paa som «*laverestaaende*», er ofte aldeles utrolig. Jeg traf nylig paa en beretning om 2 kinesiske kvindelige studenter, som studerer ved statsuniversitetet i Iowa i U. S. De maatte skaffe sig en ordentlig indtægt ved sit arbeide for at kunne fortsætte sine studier. De leiet et gammelt vaskeri og i en fart omskapte de det til en indbydende kinesisk kafé for studenter. Den laa like i nærheten av universitetet og med sine vakre orientalsk utstyrte rum trak den snart baade hvite og gule kunder. I det ene rum serveres der «med gafler», i det andet — for de gule — «med spisepinder». «Amerikanere ikke spise med pinder, de ler av dem.»

Disse driftige kineserinder har ogsaa utlagt til salgs en hel del saadanne kinesiske smaasaker, som kan friste amerikanske og andre studenter, haandarbeidede kniplinger, broderte væsker, utskaarne elfenbenssaker etc.

Paa spørsmaal om de liker sig i Amerika, erklærer de at i Iowa City er alle venlige mot dem. De kom en maaned efter at semestret var begyndt, men de tok snart igjen det de andre hadde lært. «Vi ikke finde det vanskelig,» erklærer de. Sætningsbygningen i vore kultursprog synes det ialfald, de har vanskelig for at klare.

Den ene fortæller, at hun hadde besluttet at klare sig helt selv, mens hun studerte. «Dersom amerikanske gutter og piker kan baade arbeide og gaa paa skole, saa kan vi det ogsaa. Jeg greier 14 timers studium og kaféen desuten. Undertiden synes jeg det er for meget, men jeg liker arbeide.»

Kaféen er meget populær blandt studenterne. Der serveres baade efter amerikansk og kinesisk menu.

Kvinders trang til at lære, til at naa saa høit i aandelig utvikling som mulig, viser sig at være en mægtig drivkraft: Avstanden fra Kina til Amerika er like stor baade i geografisk og i kulturel retning, men de unge kvinder lar sig ikke skræmme, hverken av dette eller av pengemangel.

H. I.

Reisebrev fra Østerrike

Av Carrie Chapman Catt.

(Oversat for «*Nylænde*» fra *The Women's Leader*.)

I Østerrike er for tiden hvermand millionær. Og allikevel studerer man paa hvordan man næste dag skal kunne skaffe sig sin mat! Min reisekammerat og jeg kom hit med en sum, som svarte til 16 000 dollars før krigen, men den sisste dollar var brukt inden vi traadte ind i vort hotel. Alle portierer og chaufførfurther gaar omkring med svulmende lommebøker. Vi tok os en beskeden lunch, og regningen lød paa 250 000 kroner*)! En billet vi kjøpte til næste stoppested, blev betalt med 1 300 000 kroner. I bankene hævet vi millioner og trak avsted med hver vor pose fuld av interessante papirsedler. En almindelig liten drikkeskilling er 10 000 kroner. Før krigen vilde disse ha svaret til 2 000 dollars.

Det eneste behagelige som jeg opdaget i Østerrike for menneskene, er den kjendsgjerning at der er blit holdt en saa streng kontrol med husverters tilbøielighet til at dra fordel av situationen, at folk har fortsat at kunne bo i de hjem de hadde levet i før krigen til en meget beskeden leie. Husvertene har maattet dele skjæbne med andre mennesker. Ingen har penger, trods sine millioner, til at gjøre noget mere med end at skaffe sig en meget sparsom diæt av fødemidler til sin familie.

Historier om de «nye fattige» i Østerrike har man talt vidt og bredt om. Jeg var interesseret i deres skjæbne som engang var velstillede mennesker, for til denne klasse hørte vore stemmeretskvinder. Nogen av dem lever i rikt møblerte vakre hjem, hvor krigen hadde fundet dem, men de har nu ikke nogen varme i dem. I dette kaffedrikkende land erstattedes kaffe en tid med te til frokost, og saa maatte ogsaa teen opgis. Kjøtt, i ikke meget store portioner, blir serveret én gang om uken; brødet er ganske brunt, og langtfra av samme sort som før krigen, og smør er

*) Overalt hvor der tales om kroner menes *østerrikske*. Red.

en utænkelig luksusartikel. Kvinder som siden sin barndom har været vant til at ha tjenestehjælp i huset, maa nu utføre alt husarbeide selv. En dame fortalte mig at av alle stemmeretskvinderne, som før krigen alle hadde hushjælp, var der nu 75 pct. som maatte utføre alt husarbeide, endog det simpleste selv. Jeg la merke til at mange hænder, som før krigen hadde været lækre og fine, nu bar tydelige spor av den forandring som er foregaat. Ikke nogen er istand til at skaffe sig nye klær. De gamle maa vendes ind og ut, op og ned, og naar der ikke er nogen gamle ting mere, maa man klare sig uten nogen.

Ingen smiler mere i Østerrike. Folkets nedtrykthet er aapenbar straks man kommer til Wien. En spasertur i *Gartner Strasse* er dog for et øieblik vildledende. De vakre gamle butikker synes vakrere end nogensinde. Vinduerne er overfyldt med luksuriøse saker, som bare de rike, og det endog de meget rike, kan kjøpe, men der er ikke nogen gaaen ind og ut i butikkerne. Nogen faa mennesker stopper op for at se paa en eller anden tiltrækkende gjenstand, men der kjøpes ikke noget. For nogen maaneder siden flokkedes fremmede til Wien, og disse butikker for de rike gjorde storartede forretninger; men det er nu forbi, for fremmede finder ikke længer Østerrikes hovedstad at være en frugtbar mark for sine interesser. Wien er som en utdød by, og de smukke butikker er monumenter for dens forgangne herlighet.

Tiltrods for omgivelsernes nedstemthet er der allikevel noget betagende i de forandringer som er foregaat: de vidunderlige, stadig levende ting, som vil fortsætte til Østerrike kommer i en lykkeligere sindsstemning. Like før krigen opholdt jeg mig i Østerrike. I Wien talte jeg for vore stemmeretskvinder. Loven forbød den gang kvinder at slutte sig til politiske organisationer, og en stemmeretsforening var derfor ikke lovlig tillatt. Men loven hadde et litet smuthul aapent, og der eksisterte en *Kvindestemmeretskomite.*

Komiteen hadde sikret sig tillatelse av politiet til at holde et møte. To politibetjente, den ene med en klubbe, den anden med en bok og begge iført metalhjelmer indfandt sig for at ta vare paa os. De sat bak et litet bord, og la sine hjelme ved siden av det. Manden med boken tok notater av talerne, og hvis nogen hadde sagt noget for at kritisere militarismen, den keiserlige familie eller autokratiets rettigheter, vilde manden med klubben ha opløst forsamlingen. Jeg betragtet dette møte som en interessant utflugt ind i det forbudte land hvor kongerne, og mandfolkene utøvet sine «guddommelige» rettigheter.

— Nogen faa tragediens aar er henløpet, og nu er jeg her igjen. Over Parlamentsbygningen vaier banneret med de tre striper, rødt, hvitt og rødt, — det røde er republikkens farve. Jeg kommer ind, sætter mig paa galleriet og titter ned paa forsamlingen som er i arbeide. Men hvad er det? Jo, der sitter sandelig 11 kvindelige repræsentanter! Jeg møtte dem bakefter, allesammen var de modne kvinder i den tidlige middel alder, satte, værdige, alvorlige, høisindede, udmerkede kvinder. Ethvert land vilde føle sig stolt ved at bli repræsentert av slike kvinder!

(Forts.)

Social oplysning.

En sak av stor betydning for oss og alle.

Ikke mindst i en tid som vor maa hvert menneske være interessert i at skaffe sig social oplysning. Der sker saa megen omdannelse o gnyskapning, at man let mister overblikket og evnen til at forstaa og orientere sig i sin egen samtid. Dersom man ikke følger godt med.

Hvordan skal man skaffe sig social oplysning? Man kan naturligvis læse økonomiske og socialpolitiske verker hvorav der til stadighet utkommer nye til forklaring og begrundelse av samfundslivets foreteelser. Og man kan abonnere paa utenlandske fablade — dem er der ogsaa nok av. Men i begge disse tilfælde er det en slump om man virkelig faar tak i noget av værdi og som man selv har nytte av. Og dyrt er det.

Den nærmeste hjælp er den besste. Vi har vore egne «Sociale Meddelelser», det eneste officielle norske tidsskrift for social oplysning. Særlig i de senere aar har dette ypperlige og paalidelige maanedsskrift faat stor utbredelse — baade fordi tiden har gjort det aktuelt, og fordi det bringer en økende mængde velordnet og interessant stof om den sociale utvikling i alle land.

Vore egne autoriteter skriver jevnlig i «Sociale Meddelelser», men desuten har tidsskriftet en række medarbeidere i andre land. Den som læser «Sociale Meddelelser» — prisen for abonnement er latterlig lav — 5 kroner aaret for 10 store hefter paa optil 100 tekstsider — holder sig absolut paa høide med tiden. Foruten vektigere originalartikler finder man her en mængde meddelelser, notiser, utdrag fra utlandets fagpresse, bokanmeldelser m. v. En række aktuelle problemer er stadig under behandling — f. eks. ædruelighetsspørsmaalet, arbeiderbeskyttelse, arbeidsformidling, arbeidsledighet, arbeidstid, bedriftsledelse (raadssystem), befolkningsspørsmaal, boligsaken, fagorganisationen, forsorgsvirksomhet, kooperation, kvinders og unge menneskers arbeide, levevilkaar, lønsspørsmaal, mægling og

voldgift, pensionsvæsen og social forsikring, skattepolitik, social hygiene, socialisering, utbyttedeling, utvandring, prisbevægelsen, arbeidsmarkedet, boligforholdene.

Dette lille indholdsresume gir et indtryk av hvilken rigdom av social oplysning som spredes gjennem «Sociale Meddelelser». Det utgives av Socialdepartementet og utkommer paa Steenske Forlag. Abonnement kan tegnes paa postkontoret, hos bokhandlerne eller i ekspeditionen, Kirkegaten 15, Kristiania. Abonnenterne faar gratis tilsendt tidsskriftets tillægshefter. Nylig utkom saaledes et verk om Mæglingsinstitutionens virksomhet.

Smaapluk fra Verdenspressen.

I *«Colliers Weekly»*, som utkommer i New York skrives: «At holde lov og orden er billig. Domstoler og fængsler er kostbare at holde. Retspleien blir, hvor omhyggelig man end gaar tilverks, komplicert og en slags tilfældighet hersker ofte, saa den paa denne maate ofte forfeiler sin hensigt og der kommer uretfærdighet ut av det. Det problem er altid for os, hvad for en metode der er enklest og mest direkte at anvende. Det vigtigste er ikke at brændemerke de ulykkelige mennesker som har forbrutt sig, ikke straffe dem eller sætte dem op imot os andre, men at faa dem tilbake til samfundet, saa de kan fortsætte at leve paa den for dem besst mulige maate.

Dersom vi ikke kan se paa disse ulykkelige som menneskelige væsener, der trænger hjælp, er vi ikke selv skikket til at være borgere av et frit land. Vi lærer langsomt litt efter litt at blinde, krøplinger, abnorme, behøver man ikke at ta sig av i institutioner, men at de maa opdrages og komme tilbake til samfundeslivet med den begrænsning som deres evner bestemmer. Dete problem er det samme. Mindre institutioner, flere æresord; mindre fængsling, mere skoleundervisning, mindre av kostbare og høitidelige lover, mere av enkel fortvarende hjælp, indtil maalet *selvhjælp* er naadd. Forbrydelsens gamle byld trænger at læges, og der er ikke nogen lægedom i justisen, medmindre den kristne broderskaps aand arbeider paa at skape et bedre liv for de ulykkelige.

Jacob B. Bull 70 aar.

Forfatteren Jacob B. Bull fyldte 28. mars 70 aar. Hr. Bull tilbragte dagen i Italien, hvor han for tiden er beskjæftiget med utarbeidelsen av en stor ny nutids-roman.

Gyldendalske Bokhandel feirer jubilæet med utsendelse av nye oplag av en del av Bulls mest efterspurte bøker.

Om „byggebelter og byens utkanter“

handler det sisste hefte (dobbelthefte) for iaar av Boligreformforeningens maanedskrift «Boligsak i by og bygd». Det aapnes med en artikkel av professor *Sverre Pedersen* om «Der land og by møtes», hvorefter fylkeslæge *Einar Andersen* indgaaende beskjæftiger sig med bygningslovens bestemmelser om «byggebelter», en lov som «næsten synes at ha til hensigt at faa istand forviklinger». I en artikel ledsaget av udmerkede billeder gjøres der dernæst utførlig rede for den av professor *Sverre Pedersen* utarbeidede byplan for «Fremtidens Hamar», en plan som er fremgaat av et efterfølgelsesværdig samarbeide mellem Hamar by og Vang og Furnes herreder og om hvilken det er uttalt at den betegner «en milepæl i norsk byregulering». Overretssakfører *Martin Nielsen* tar i samme hefte ordet for et intimere samarbeide mellem Aker og Kristiania i boligsaken, og der meddeles sluttelig en række oplysninger og bolignyt fra andre land. Det værdifulde og interessante hefte bør bli nøie studert av alle som har noget med byer, byggebelter og boligsak at gjøre.

Vort hjemmestel.

Tørkede blaabær. — Anbefalinger.

Efter at ha forsøkt tørrede blaabær er det mi gen glæde at anbefale bærene som en usedvanlig frisk og god vare, dertil meget drøi i bruk.

Kristiania, 2. mars 1921. *Elisabeth Krafft,*
bestyrerinde ved Kr.a kom. restauranter.

Nyttevekstforeningen. Bøndernes hus, her.

Vi har gjennem flere aar i større utstrækning anvendt tørrede blaabær ved Kristiania Folkerestauranter til supper, syltetøier etc.

Bærene er drøie i bruk. De færdige produkter har en fersk og god smak.

Vi anbefaler dem paa det besste.

pr. pro. A/S Kristiania Folkerestauranter,
O. Chr. Andersen.

Kristiania, 5. april 1921.

Landsforeningen til Utnyttelse av vore Nyttevækster. Kristiania.

Tørrede blaabær har været anvendt i vor husholdning og finder vi at denne vare er meget god og billig.

«Hjemmets Vel»s kjøkken,
Hanna Bøhmer. Olava Haug.

Litteraturanmeldelser.

Kari Gløersen: Tørst. Forlagt av H. Aschehoug & Co. (W. Nygaard). I sin til jul utkomne bok, fortæller Kari Gløersen om en ung pike som føler kunstnertrangen i sig, men som av forskjellige forhold, der griper ind i hendes liv, blir hindret i at faa sin tørst efter kunsten stillet.

Jevnt og naturlig beretter forfatterinden om dette, og vi følger med en viss spænding Randi i hendes sorger og glæder. Av og til virker hun dog litt forskruet, som f. eks. naar hun i Italien i sin fortvilede kamp for at greie op i sit eget indre forholdet til sin forlovede, vil vise at hun mener det naar hun sier hun gjerne skal kaste sig ut av vognen. Det er uæstetisk tænkt og ikke den ellers saa fint tegnede og høit kultiverte kvinde værdig. Men den hele fortælling er ellers frisk og naturlig og saa velsignet fri for al slags frivolitet at det er befriende at læse den.

F. M.

Føljeton:

Eftertryk forbutt

Romerske kvinder.

Av Hanna Isaachsen.

(Forts. fra forr. nr.).

En romersk historieskriver fortæller en morsom episode i en saadan anledning: Da det andet triumvirat (43 f. Kr.) for enhver pris maatte ha penger til kampen mot Cæsars mordere, fandt de ogsaa paa at ville skræmme endel patricierkvinder til at betale skat. De utstedte et edikt, som paala 1 400 av de rikeste damer at foreta en vurderen av sine eiendomme og saa overgi til triumvirerne saa stor en del, som disse maate kræve.

De forbitrede patricierkvinder samlet sig og sendte en korporation av kvinder, som tiltvang sig adgang til triumvirernes tribunal paa Forum Romanum — hvad ingen mand vilde vovet. Her traadte Hortensia, datter av Ciceros store rival — frem som talsmand for de forurettede: «Som det passer sig kvinder av vor rang, naar de vil rette en petition til Eder, har vi først

*) Triumviren Antorrius's hustru.

tat vor tilflukt til Eders kvindelige slektninge. Men da Fulvia*) behandlet os paa en utilbørlig maate, blev vi nødt til at dra til Forum. — I har berøvet os (gjennem de forfærdelige proscriptioner) vore fædre, vore sønner, vore ektemænd og vore brødre, som I beskyldte for at ha forurettet Eder. Dersom I nu ogsaa tar fra os vore eiendomme, reducerer I os til en tilstand som vilde være upassende for vor byrd.

Naar vi kvinder hverken har erklæret Eder at være statens fiender eller har revet ned Eders huse eller anført nogen armé mot Eder, hvorfor vil I saa paalægge os den samme straf, som I lægger paa de skyldige? Hvorfor skulde vi betale skatter, naar vi ingen del har i æren, eller i den kommando og den statsstyrelse, som I strides om? I vil si: «Fordi dette er krigstid!» Vel, la der komme krig med gallerne eller med partherne, da skal vi ikke være ringere end vore mødre i vor iver for den fælles sikkerhet. Men til borgerkrig! — det vil vi aldrig betale.»

«Da Hortensia hadde talt saaledes,» fortsætter Appius, «var triumvirerne vrede, fordi kvinderne skulde vove at holde offentlig møte, naar mændene tidde stille. De beordret liktorerne at jage dem væk, men da disse forsøkte dette, reiste mængden utenfor et skrik, liktorerne gav tapt og triumvirerne sa, de vilde utsætte behandlingen av saken til næste dag.» Næste dag reducerte de tallet av kvinder, som skulde betale, fra *1400* til *400*.

Vi kan ikke andet end smile over den mandlige logik, naar Vi hører Titus Livius's utbrud: «Hvad vil ikke kvinderne forsøke sig paa, dersom de vinder? (frihet og likestilling). I det øieblik de har naadd at bli vore likemænd, vil de bli vore overmænd!»

Trods alt dette var der i Rom aldrig noget som egentlig kan kaldes en kvindebevægelse. Der var ingen solidaritetsfølelse mellem de skarpt adskilte klassers kvinder. Patricierinden hadde ingen forstaaelse av, at der var en fælles sak som gjaldt alle kvinder, høie og lave, deres egne «saker» gjaldt næsten altid det økonomiske, deres økonomiske selvstændighet.

Om romerinderne i det brede lag hører man saa litet, at det næsten var som de ikke eksisterte. De synes at ha levet efter Thukydides's ovennævnte opskrift, mens græske kvinder i Rom overtok al slags «professionelt» arbeide som at være doktor, jordmor, massøse, skuespillerinde — eller arbeide i handel og industri. (Forts.)

Nylænde

Tidsskrift for Kvindernes Sak
Utgit av Norsk Kvindesaksforening

Redaktør: Fredrikke Mørck

37. aarg. | KRISTIANIA, 15. MAI 1923. | Nr. 10

Kristiania Høiere Skolers Lærerindeforening.

14. mai 1898 — 14. mai 1923.

25-aars jubilæum altsaa! Ja, det varte mange aar inden det lykkedes at samle lærerinderne ved de høiere skoler i Kristiania. Og det var noksaa rimelig. For det var under temmelig uensartede forhold at de hadde sit arbeide. Utdannelsen, lønsforholdene o.s.v. var ytterst forskjellige. Konkurrancen mellem de mange privatskoler var stor, og ved de par offentlige skoler, hvor meget faa kvinder virket som lærere, var de underkastet de bestemmelser som over det hele land gjaldt for disse skoler. Imidlertid fandt man, at ogsaa privatskolernes lærerinder kunde trænge at organisere sig, da der før aarhundredets utgang fandtes privatskoler her i Kristiania som bød sine lærerinder forholde, som hverken de selv eller skolen kunde være tjent med. Og ut fra dette synspunkt blev foreningens første lovparagraf til. I denne heter det. «Foreningens formaal er at arbeide for og verne om skolens og standens interesse.» Meningen med at samle lærerinderne gjaldt dog ikke bare Kristiania. Man mente at hovedstaden maatte gaa i spissen. Trondhjemslærerinderne stod færdige, og den 22. mai s.a. dannet de sin forening, den 30. juni samlet ogsaa lærerinderne i Larvik sig til en forening. Senere kom *«Smaalenenes lærerindeforening,»* stiftet 24. september 1998 av lærerinder i Fredrikshald, Fredrikstad, Moss og Sarpsborg. I begyndelsen av oktober dannedes «Tønsberg — Horten — Holmestrands forening for lærerinder ved de høiere skoler» og 10. no-

vember likeledes Bergens-foreningen. Samtlige disse foreninger sluttet sig saa den 10. mars 1900 sammen i *De høiere Skolers Landslærerindeforening*. Det første landsmøte blev holdt i Kristiania sommeren 1900 i umiddelbar forbindelse med det store nordiske skolemøte.

Ved sit første møte i *frøken Bonnevies* skole hadde Kristiania-foreningen 132 medlemmer.

Dens nuværende formand er *fru Lulli Bahr*.

25-aarsjubilæet feires med en fest i *Militære samfund*.

«*Nylænde*» griper anledningen til at sende sine besste ønsker for foreningens fremtidige vekst og trivsel!

Norsk Statsborgerret.

I henhold til beslutning fattet paa *Norske Kvinders Nationalraads* landsmøte i september 1922. har styret opnævnt en komite til at uttale sig om odelstingsproposition no. 34 om «utfærdigelse av en lov om norsk statsborgerret.» De opnævnte medlemmer var: overretssagfører *fru Ruth Sørensen Bie, fru Hanna Isaachsen* og *fru Inga Falsen Gjerdrum*. Paa grund av fravær fra landet har imidlertid sidstnævnte været forhindret fra at delta i komiteens avsluttende møter, men har erklæret sig enig i de principielle synspunkter.

Komiteen har under 16. april d. a. indsendt sin uttalelse.

Denne blev drøftet paa Nationalraadets styremøte den 19. ds., hvor styret enstemmig gav den sin tilslutning, hvorefter komiteens uttalelser er oversendt stortinget. Komiteens betænkning lyder:

Undertegnede komitemedlemmer, som av det ærede Nationalråd har fått i opdrag å uttale sig om den foreliggende odelstingsproposisjon (Ot. prp. nr. 34 for 1922): Om utfærdigelse av en lov om norsk statsborgerrett, tillater oss i den anledning å anføre:

Vi forutskikker den bemerkning, at vår uttalelse i det vesentlige kun vil behandle *kvinnens* stilling ifølge proposisjonen, da vi har ansett vårt opdrag begrenset hertil.

De ugifte kvinner, enker og fraskilte kvinner inntar efter proposisjonen omtrent samme stilling som menn, og komiteen fin-

ner sig derfor ikke foranlediget til å gå nærmere inn på proposisjonens bestemmelser for disses vedkommende.

Anderledes er derimot stillingen hvad den gifte kvinne angår, idet proposisjonen i det store og hele bygger på den nugjeldende lovs standpunkt, hvorefter hustruen settes i klasse med de umyndige barn og uten hensyn til sitt eget ønske automatisk følger mannens statsborgerlige stilling.

Proposisjonens standpunkt på dette område forekommer kommiteen meget lite stemmende med kvinnens nuværende stilling i samfundet. Den gifte kvinne er nu ikke lenger et umyndig vesen, der som et appendiks til mannen naturlig må følge ham i hans vekslende forhold. Hun kan ha sin egen formue, som hun selv bestyrer, sitt eget erhverv, som ofte er familiens hovederhverv, har som norsk borger samme statsborgerlige rettigheter som mannen, men vil dog, hvis proposisjonens bestemmelser blir lov, uten hensyn til eget ønske eller fordel tape sin tidligere og erhverve ny statsborgerrett, eftersom hennes manns statsborgerlige stilling veksler.

Den nye lovproposisjon må derfor efter komiteens mening ansees som et tilbakeskridt fra den senere tids utvikling, som logisk skulde føre til, at kvinner i samme utstrekning som menn selv kan velge sin statsborgerlige stilling.

Komiteen er opmerksom på, at det i mange, ja vel i de fleste tilfeller vil være ønskelig for hustruen å ha samme statsborgerlige stilling som mannen, men finner, at det bør overlates *henne selv* å avgjøre, om hun vil forandre sin statsborgerlige stilling,

så dette ikke skal skje automatisk som følge av hennes ekteskap med utenlandsk statsborger eller, ved at hennes mann forandrer statsborgerforhold. Det må også ansees å være i den nye stats interesse, hvis borger hustruen skal bli, at hun frivillig har valgt å bli undersått i det nye land, da hun vanskelig ellers vil bli en interessert og ansvarsbevisst borger i den nye stat. Også når ektefellenes personlige forhold tas i betraktning, er det klart, at det vil være av betydning, hustruen frivillig har valgt å bli i mannens hjemland. Proposisjonen synes i sine bestemmelser idethele å bygge på den forutsetning at kvinnenes nasjonalfølelse er langt mindre utviklet enn mennenes. I premissene til det av de skandinaviske delegerte utarbeidede utkast, som i det vesentlige er fulgt i proposisjonen uttales således om dem, der er flyttet ut av riket (s. 52) at, «det forekommer dem ubillig, at de skal tape en så dyrebar rett» (statsborgerretten) mens utkastet og proposisjonen som det synes uten nogen betenkelighet som regel lar en kvinne tape denne «dyrebare rett» blott ved å inngå ekteskap med en utlending.

Efter komiteens mening er det så langtfra tilfellet at kvinnenes nasjonalfølelse er lite utviklet, at det vel tvertom er så, at kvinner oftest føler sig mer knyttet til sitt hjemland enn menn, så det som regel er gjennem kvinnerne slektens og folkets tradisjoner føres videre til efterslekten.

Særlig foranlediget ved de vanskeligheter de gjeldende statsborgerlover voldte kvinnene under den nylig avsluttede verdenskrig, er der da også innen den internasjonale kvinnebevegelse International Council of Women (I. C. W.) reist en mosjon for å få forandret kvinnenes stilling på dette område. Man henviser i denne forbindelse til nedenstående resolusjon, som blev vedtat paa I. C. W.'s sisste 5 års møte i Kristiania i 1920:

«Lov om nasjonalitet.

Opfordring til nationalraadene om at fremme lovgivning om ovennævnte emne i sine respektive lande.

Da det er av overordentlig vigtighet å opnå internasjonale overenskomster angående love om nasjonalitet for å undgå den forvirring som opstår på grunn av uoverensstemmelser mellem de forskjellige lande isærdeleshet hvor det gjeller kvinner, op-

fordrer Det Internasjonale Kvinneråd inntrengende de tilsluttede nasjonalråd i sine respektive lande å fremme en sådan lovgivning som kan gi kvinner rett til å beholde sin egen nasjonalitet ved egteskap med utlænding, og som tilstår en kvinne samme rett til valg av nasjonalitet som en mann.»

Formentlig som en følge av denne bevegelse er det nu i Amerika vedtatt en lov av 22. september 1922, som bestemmer at en amerikansk kvinne, som gifter sig med fremmed statsborger, beholder sitt amerikanske borgerskap, inntil hun for myndighetene i sin manns hjemland har erklært å ville gi avkald på sitt amerikanske borgerskap. Omvendt blir efter denne lov en utenlansk kvinne som gifter sig med en amerikansk statsborger, ikke derved uten videre amerikansk borger, men hun må selv foreta et positivt skritt for å opnå borgerret der. Loven gjør det også meget lett for en amerikanerinne, som ved egteskap med utlending har mistet sitt amerikanske borgerskap å gjenerhverve dette.

Efterat Amerika nu har gått i spissen på dette område, må vel også de øvrige land følge efter på samme vei, da det i lengden vil føre til uholdbare konsekvenser å ha forskjelligartet lovgivning på dette felt. I England er der da også reist en bevegelse for der å få innført lignende bestemmelser som i den nye amerikanske lov. Man henviser herom til en artikkel av Ch. Mac. Millan i Manchester Guardian for 6. mars 1923. Det fremgår av denne artikkel, at der for det engelske parlament er fremsatt et forslag (av Sir John Butcher) om, at den britiske kvinne skal få tilbake den rett hun tapte i 1870 til å beholde sin britiske nasjonalitet, når hun gifter sig med utlending, og at kvinnene skal få samme rett til å forandre eller beholde sin nasjonalitet som mennene har.

Det fremgår av det foranstående, at komiteen ikke anser den foreliggende odelstingsproposisjon egnet til å ophøies til lov, men vilde anse det mest hensigtsmessig at der blev utarbeidet et nytt lovforslag i dette emne, hvor de foranstående synsmåter gjordes gjeldende. For det tilfelle, at dette ikke skulde vinde bifald, skal vi tillate oss å påpeke hvorledes komitemedlemmernes synsmåter antas å burde anvendes på de enkelte bestemmelser i proposisjonen.

Proposisjonens § 3, 1ste punktum bør forandres således at fremmed kvinne, som gifter sig med norsk statsborger, ikke erhverver norsk statsborgerrert ved egteskapet, men ved dette *får rett til* å bli norsk statsborger. Hun bør da i tilfelle hun ønsker å bli norsk borger, opgi en i spesiell form avfattet erklæring herom. Gis ikke bestemmelsen en sådan form, vil en amerikansk kvinne ved egteskap med en nordmann få statsborgerrett både her og i sitt hjemland, hvis hun ikke ønsker å gi slipp på sitt amerikanske borgerskap og opfyller de formalia, som utkræves hertil. (Forts.)

Vaarens venner

bedes i presse, hjem og skole at sprede opropet:
Spar trær og busker!
Bræk ikke grener av trærne!
Hvis du bryter en kvist av, saa *ta* forsigtig *nederst* paa træet!
Ryk ikke blomster op *med roten!*
Værn om fuglene, deres egg og reder!
Husk gamle, syke og ensomme med markblomster!

Morsdagen.

Svar til *«Gammel Kvindesakskvinde».*

Som regel skriver jeg ikke til «ukjendte» — ikke bare av den grund at den nye retskrivning ikke har git os en fælles passende titel for frue og frøken. Men — det pædagogiske spørsmaal *«morsdag»* interesserer mig.

En pressemand spurte mig engang hvad jeg fandt besst ved «morsdagen». Jeg svarte det at den er indført av en ugift kvinde. Jeg er fremdeles av samme mening. Min opfatning kan sees fra to sider — jeg akcepterer begge.

Forøvrig er jeg uenig med «gammel kvindesakskvinde» i *«Nylænde»* nr. 8 i at enhver sak har to sider. Alle saker har fire sider oven-neden-uten- og indenfra set, og morssaken har fem sider — en som vender mot «far».

Derfor laa jeg den første «morsdag» i den aarle morgenstund og reflekterte over om denne «konge for en dag» skulde bli en komedie eller tragedie, da det banket paa døren, som hurtig

aapnedes. Ind svævet to smaa «engler» i hvite natkjortler. Og med et «gratulerer,» sprang de hen til hver sit natbord .... en liten gave — likedan til far — til mor. Med et litet kniks forsvandt de hurtig ut av døren. Paa frokostbordet stod to buketter.— Var det til far — eller mor? Maaske til hjemmet — der stod intet navn ved.

Men nu er mine morsdagsreflektioner traadt ind i en ny fase — i et nylænde; ti den moderne Februarrevolution skal jo — ser jeg — kun ta sigte paa en bestemt klasse mødre.

Og nu undres jeg bare paa om den respektive Februardag skal skrives saaledes «Morsdagen» eller blot Morsdagen.

Kristiansand S. 25. april 1923

Hilda Torjusen

Norsk regjeringsdelegeret til Kongressen i Rom.

Den norske regjering har i statsraad den 2. mai opnævnt *skolekjøkkeninspektrice Helga Helgesen* til sin repræsentant ved *Den Internationale Kvindestemmerets Alliances* Kongres i Rom 12.—18. mai.

Hilsener til Rom.

Norsk Kvindesaksforening har sendt en hilsen saavel til det møte som *Italienske Kvinders Nationalraad* holder, som til *Den Int. Kvindestemmerets Alliances* kongres.

Internationale stipendier for kvindelige akademikere.

Under ovenstaaende titel meddelte vi i forrige nr. at 3 internationale stipendier kunde søkes «inden december maaneds utgang». Vi beklager at maatte meddele at denne notis beror paa en feiltagelse, idet fristen for ansøkning gjaldt *december 1922.* Notisen var sendt os pr. post indenbys fra, uten at vi har idé om hvorfra den skriver sig.

Red.

Smaapluk fra Verdenspressen.

I en artikel om «*Reformer inden fængselsvæsenet*» skriver *William J. Burns* i «*Good Words,*» som utkommer i byen *Atlanta,* bl. a: «Jeg vet at gjennemsnitsmennesker tror, at en virkelig forbryder aldrig kan komme til at føre en retskaffen vandel igjen. Men det er ikke tilfælde. Tusener av forbrydere, og da mener jeg ikke dem som har forbrutt sig bare én gang, er efter hvad jeg vet blit retskafne mennesker. Det holder heller ikke stik hvad der er blit sagt, at likesaa mange forbrydere blir retskafne, som der er retskafne mennesker der blir forbrydere; men jeg tror at en av grundene til at ikke flere avholder sig fra nye forbrydelser er at saa faa mennesker er villige til at række dem en hjælpende haand. Jeg tror ikke at enhver forbryder staar færdig til at forbedre sig, men jeg mener at samfundet gjør det vanskelig for den mand, som engang har forbrutt sig, at føre et retskaffent liv.»

Til Nylændes abonnenter.

Paa grund av den endda vedvarende typografstreik, kan bladet dennegang bare utkomme med det halve antal sider. Men naar streiken forhaabentlig snart er slut, skal vi erstatte det manglende ved et større antal sider i det eller de følgende nummer.

Red.

Nylænde

Tidsskrift for Kvindernes Sak
Utgit av Norsk Kvindesaksforening

Redaktør: Fredrikke Mørck

37. aarg.	KRISTIANIA, 1. JUNI 1923.	Nr. 11

80 aar.
Fru F. M. Qvam.
31. mai 1843 — 31. mai 1923.

Der har i «Nylænde» som i saa mange andre blade været skrevet saa mangt og meget om *fru Qvam*, at de som ikke har kjendt hende personlig eller gjennem hendes arbeide, vil ha faat ialfald et litet indblik i hvad hun har været og har utrettet for norske kvinder. Vi finder det derfor overflødig at gjenta beretningen om hendes livs virke idag, om hendes arbeide for kvinders stemmeret, for sanitetsforeningen, for tuberkulosesaken og meget andet.

Idag vil «Nylænde» bare faa lov til at sende *fru Qvam* en hjertelig lykønskning med 80aars dagen! Og hertil føie en varm tak for alt det store og uegennyttige arbeide hun har utført for os alle, ikke alene for Norges kvinder, men ogsaa for dets mænd. En tak for den store opofrelse for vor sak, en tak for de mange seire, en tak for alt! Maatte det forundes vor kjære *fru Qvam* at faa en lykkelig og lys livsaften, efter det saa herlige dagsvirke!

Norsk Statsborgerret.

(Forts. fra forr. nr.)

Proposisjonens § 4, 3dje ledd bør efter komiteens mening også forandres, således at en kvinne, som ved fødselen er blitt norsk statsborger, men har tapt sin norske statsborgerrett ved ekteskap med fremmed statsborger, *får rett til å gjenerhverve* sin norske statsborgerrett ved tilbakeflytning til Norge, selv om hennes ekteskap med utlendingen fremdeles består. Denne rett kunne hun i tilfelle utøve ved å avgi en sådan erklæring for fylkesmannen som omhandlet i paragraffens 4de ledd. Som paragraffens 3die ledd nu er formet vil en norskfødt kvinne, som helt har avbrutt forbindelsen men sin utenlandske ektefelle og er flyttet tilbake til sitt hjemland, men som av en eller annen grunn er avskåret fra å bli skilt fra sin utenlandske mann — hvad der lett kan forekomme f. eks. ved ekteskap med en katolik — ikke kunne gjenerhverve norsk statsborgerrett, sålenge mannen lever. — At dette ofte vil gjøre hennes stilling i hjemlandet vanskelig og være krenkende for hennes nasjonalfølelse, behøver ingen nærmere påvisning. De hos moren boende umyndige barn bør vel i disse tilfeller følge moren m. h. t. statsborgerlig stilling.

Også § 4, 4de ledd bør av lignende grunner, som anført for 3die ledds vedkommende forandres, så også norskfødt *kvinne*, som er gift med utlending, kan avgi erklæring om å ville bli norsk statsborger. Dette bør formentlig skje ved at undtagelsesbestemmelsen for den gifte kvinnes vedkommende sløifes. Da der jo her kreves et positivt skritt fra hennes side for å bli norsk statsborger, kan hun ikke formodes å ville ta dette, uten hvor forholdene gjør det påkrevet.

Også undtagelsesbestemmelsen i § 5 for kvinne, som er gift med fremmed statsborger, bør sløifes, så også en utenlandsk kvinne kan erhverve statsborgerrett efter denne paragraf, selv om hennes ekteskap med utlendingen ikke er ophevet, når hennes forhold gjør dette ønskelig. En gift kvinne vil vel sjelden benytte sig av en eventuell adgang til å erhverve statsborgerrett efter denne paragraff uten hvor forholdet til hennes mann enten er brutt eller hun på grunn av mannens sykelighet eller mangel på evne eller vilje til å forsørge sin familie selv er henvist til å

overta familiens forsørgelse. Det synes da hårdt i sådanne tilfeller å nekte henne adgang til å erhverve norsk statsborgerrett og derved vanskeliggjøre hennes stilling og ogsaa ofte hennes evne til å forsørge familien.

Proposisjonens § 6 er i høi grad preget av den antagelse, at hustruen ikke kan formodes å ha nogen nasjonalfølelse, som kan lide ved, at hun skifter statsborgerforhold. Efter denne paragraff blir nemlig hustruen uten videre norsk statsborger, når mannen blir dette efter bestemmelsene i proposisjonens §§ 2 og 4. Særlig støtende er efter komiteens mening 2nnet ledd i § 6, hvorefter hustruen skal skifte statsborgerrett, når et tidligere ophevet samliv med mannen blir gjenoptatt. Også proposisjonens § 6 bør formes således, at hustruen *får rett til* å velge, om hun vil følge mannen i hans nye statsborgerforhold, og dette bør gjelde enten mannen erhverver statsborgerrett efter §§ 2, 4 eller 5.

Når proposisjonens § 6 ikke krever troskapsløfte av hustruen, når hennes mann får norsk statsborgerrett efter § 5 og bevillingen også omfatter henne, har komiteen vanskelig for å forstå dette standpunkt, da jo begge utøver sin borgerrett selvstendig og hustruen ingen plikt har til å anta eller underordne sig mannens statsborgerlige synsmåter.

§ 8, første punktum bør overensstemmende med, hvad der foran er anført, forandres således at norsk kvinne ikke taper sin norske statsborgerrett, når hun efter utenlandsk rett erhverver statsborgerrett i en fremmed stat ved ekteskap med en av statens borgere eller ved mannens erhvervelse av statsborgerrett

i den fremmede stat. Hustruen bør også hos oss som i den nye amerikanske lov få rett til å beholde sin norske statsborgerrett ved å avgi erklæring herom. Begrensningen for hustruens vedkommende i § 8, 2nnet punktum blir derved overflødig. Denne begrensning er selv med paragraffens nuværende form for knapp, idet tapet av statsborgerretten for hustruens vedkommende ihvertfall bør benyttes til *hennes egen* utflytning av riket — hvad der ikke synes å være paragraffens forutsetning — og først bør inntre, når hennes utflytning av riket skjer, mens samlivet med mannen består.

Også paragraffens siste punktum forekommer komiteen meget uheldig ved bestemmelsen om, at en norsk kvinne altid taper sin norske statsborgerrett ved ekteskap med en fremmed statsborger, når hun ved ekteskapet erhverver statsborgerrett i det fremmede land. Det er komiteen bekjendt, at dette forhold, som også er overensstemmende med vår nugjeldende retstilstand, faktisk har vist sig meget uheldig, hvor en norsk kvinne har inngått ekteskap med en i utlandet bosat fremmed statsborger uten å følge ham til hans hjemland. Hvis hustruen i et sådant tilfelle avbryter forholdet til mannen, men dog ikke kan få ekteskapet opløst, vil hun efter proposisjonen, såvidt sees, være avskåret fra å gjenerhverve norsk statsborgerrett, tross hun kan ha bodd i Norge all sin tid, har sin virksomhet og alle sine interesser her. Skulde hustruen i et sådant tilfelle være norsk embedsmann, vil hennes forbliven i denne stilling efterat hun har tapt sin norske statsborgerrett være i liten overensstemmelse med grunnlovens § 92. § 9. 3dje ledd bør overensstemmende med det foranstående forandres, så også en gift norsk kvinne *får rett* til å beholde sin norske statsborgerrett, forsåvidt ikke betingelsene for å tape retten efter paragraffens 1ste ledd også er tilstede for *hennes* vedkommende. Som bestemmelsen nu lyder, vil hustruen tape sin norske statsborgerrett, selv om hun og barna er flyttet tilbake til Norge, når da ikke ekteskapet er ophevet.

§ 9, 3dje ledd bør i alle tilfeller, selv om komiteens forannevnte forslag ikke vinner bifald, forandres således at der opstilles en undtagelse fra paragraffens bestemmelser om statsborgerrettens tap for norsk hustru, som er bosatt i Norge.

Man tillater sig til slutning å anføre, at komiteen må tilråde det ærede Nationalråd å protestere på det bestemteste mot, at den foreliggende odelstingsproposisjon til lov om norsk statsborgerrett vedtas i sin nuværende form, idet proposisjonen må ansees meget uheldig for norske kvinner, som er gift med eller inngår ekteskap med fremmed lands statsborger, likesom proposisjonens bestemmelser på en række vesentlige punkter må ansees lite stemmende med nutidens opfatning av de gifte kvinners stilling i hjem og samfund.

Kristiania den 16. april 1923.

Ruth Sørensen Bie. *Hanna Isaachsen.*

Frøken Augusta Christensen

avgik ved døden den 24. april i sin fødeby Bergen, hvor hun i mange aar har bodd.

Augusta Christensen har vundet sig et stort navn som teppeværverske.

Fru Randi Blehr skriver om hende i «*Norske Kvinder*», at hun mottok rike impulser av *Munthe*. Hun eksperimenterte meget med farvning, og er den første som begyndte at anvende *farvet uld*, kardet sammen av de forskjellige toner. Hendes «*Mørkrædd*» og «*Den forgjorte kongssøn,*» hører til hendes interessanteste tepper.

I længere tid var *Augusta Christensen* leder av *Nordenfjeldske Musæums vævskole*, som utelukkende var basert paa *Gerhard Munthes* arbeider.

I mange av utlandets musæer har man sikret sig hendes arbeider, som alle er sterkt individuelt præget. For sine fortjenester av norsk vævkunst er *frøken Christensen* blit hædret med flere utmerkelser.

Fru Johanne Mohn, f. Geelmuyden.

Efter nogen tids sygdom avgik *fru Johanne Mohn* ved døden den 21. mai i Kristiania. *Fru Mohn* var i 10½ aar bestyrerinde ved *Norsk Kvindesaksforenings fagskole i huslig økonomi*, en stilling som hun var overordentlig vel skikket for.

Med et statelig ytre og en smuk personlighet forbandt *fru Mohn* en elskværdig behersket fremtræden, i det hele besad hun egenskaper som virket opdragende og løftende paa den ungdom hun var sat til at veilede. Hun var derfor meget skattet, baade av elever og foresatte.

Ny formand i Den Int. Kvindestemmerets Alliance.

Paa grund av den endda herskende typografstreik maa vi indskrænke os til denne gang bare at melde fra Romerkongressen, at *Mrs. Chapman Catt* bestemt vægret sig ved at motta gjenvalg, og at kongressen som hendes efterfølger har valgt *Mrs. Corbett Ashby*, kjendt hos os fra sin deltagelse i I. C. W's. møte her i september 1920.

Kvindernes Arbeidsfelter og Stilling

Kvindernes bureau i «*The United States Departement of Labor*» har nylig utsendt en beretning om den fremgang i virksomheter for kvinder som aapenbarer sig igjennem Staternes folketælling for 1920. Chefen for dette bureau, *Miss Mary Anderson* sier, kvinderne trænger mer og mer ind i de stillinger i samfundet som er bedre lønnet, har bedre arbeidsvilkaar og nyder en høiere anseelse. De er nu blit indflydelsesrike faktorer i den industrielle verden og maa regnes med i enhver økonomisk oversikt for den amerikanske nations vedkommende. Amerikanske kvinder er nu beskjæftiget i 537 av de 572 arbeidsgrene som denne census omtaler. Der er f. eks. 8 kv. flyvere, 27 kv. opfindere, 41 ingeniører, 137 arkitekter. Mens det viser sig at der er en tilbakegang av *382* av mandlige forfattere, redaktører og reportere er der en stigning paa *2497* av kvinder i saadanne gjerninger. Deri-

mot. viser de mere kunstneriske gjerninger en nedgang av 5,3 pct. for kvinder. Underlig nok er der i alle renholdsarbeider en stigning av 64,7 pct. av mandlige «rengjørere» og en avtagen av 7 pct. «skurekoner» — rengjøringskvinder.

Det mest forbausende er dog at 12,000 mænd blir kokker, mens 12,000 kvinder blir arbeidersker i automobilverksteder. «Holder mænds og kvinders traditionelle arbeidsfelter paa at bli ombyttet,» spør en amerikansk avis..

Det kan ha sin interesse i denne forbindelse at minde om, at omtrent alle saakaldte *naturfolk* har den opfatning, at den *naturlige* deling av arbeidet mellem kjønnene er den, at det tungeste arbeide skal falde paa kvindene!

Betyr denne forbausende «omvending,» at man holder paa at gaa tilbake til «naturfolks» standpunkt?

Endnu en anden ting fra Amerikas arbeidsliv viser os fremgang i kvinders stilling. I januar iaar avholdtes et stort møte av industriens kvinder i Washington, den første i sit slags. Efter at ha paapekt dette møtes betydning for den industrielle verden, uttaler en verdenskjendt amerikansk avis redaktionelt følgende: «Men det sier endnu mer at paa dette møte er repræsenteret den største og mest betydningsfulde kjendsgjerning i det moderne samfunds organisation, nemlig den, at, dels ved sit eget utholdende arbeide, dels — og kanske endnu mer — ved de økonomiske loves logiske virkning, nærmer de amerikanske kvinders sociale og industrielle stilling sig hurtig den absolute likestilling med mænds. Idet bevægelsen skrider fremover i U. S. vil den selvsagt gi gjenlyd og bli efterfulgt i andre nationer. Kvinders avsondringsdage er forbi. Selv de kemalistiske tyrkere annoncerer, at de vil opgi denne ordning som en del av

deres bidrag til verdens fremadskridende politik. *Kemal Pascha* erklærte nylig mundtlig til en engelsk dame (korrespondent til Manchester Guardian» fra Angora) at «Næste aar ved denne tid skal enhver kvinde gaa frit omkring blandt mænd med utilsløret ansikt.»

H. J.

Barns landophold.

Av 11 aars erfaring vet vi hvilken stor betydning det har og hvilken velsignelse det er for bybarn at komme ut til snilde folk paa landet i sommerferien.

Vi stiller derfor ogsaa iaar en indtrængende bøn til varmhjertede landsfolk om — for nogen tid i sommerferien at ta i sit hus et eller andet av de mange bybarn, som trænger landophold, men som ikke paa anden maate faar anledning til at komme ut.

Barna blir omhyggelig undersøkt av læge før de reiser, og skolerne utvælger saadanne barn, paa hvis opførsel der ikke er noget at utsætte. I tidligere aar har da ogsaa barna gjennemgaaende skikket sig vel, og der har været gjensidig tilfredshet mellem dem og deres snilde verter. I mangfoldige tilfælder er barna indbudt til at komme igjen næste aar.

Vi ber ungdomslag og foreninger om ogsaa iaar at støtte os og være behjælpelig med at finde verter.

Tilbud om at mottage barn bedes sendt under adresse: Frk. Faye-Hansen, Eugeniegt. 20, og helst inden 15. juni, saa der blir tid til at ordne med uttagning av barn og forberede deres reise, før sommerferien indtræder.

Komiteen, som arbeider med denne sak, har følgende medlemmer: Biskop Johan Lunde, skoleinspektør O. J. Hoversholm, sogneprest dr. Alfred Eriksen, overlærer Aannerud, dr. Martin Reymert, og frk. Faye-Hansen.

Kristiania, den 30. april 1923.

Johan Lunde. *Alfred Eriksen.* *O. J. Hoversholm.*

Den første kvinde deltar i børslivet.

Frøken Deterding, som er det første kvindelige medlem av Amsterdam fondsbørs, var forleden tilstede paa børsen. Kvinder har allerede nogen tid hat adgang til børsene i Holland, men hittil har ingen benyttet sig av tilladelsen.

Nylænde

Tidsskrift for Kvindernes Sak
Utgit av Norsk Kvindesaksforening

Redaktør: Fredrikke Mørck

37. aarg.	KRISTIANIA, 15 JUNI 1923.	Nr. 12

Marie Jørstad.

En lang arbeidsdag og et rikt liv kunde *Marie Jørstad* se tilbake paa da hun 30. mai, nær 90 aar gammel, lukket sine øine i døden. Vi som hadde den lykke paa et eller andet av hendes virkefelter at være hendes medarbeidere, ser efter hende med vemod og savn.

Indtil hun 10. mars blev kastet paa det sykeleie, hvorfra hun ikke mere skulde reise sig, stod hun i første række blandt dem, hvis vilje og evne lægges beslag paa. Og hendes interesse favnet vidt. Det var som stod hun i pakt med alt som har betingelser for *vekst.*

Sin største indsats gjorde hun vel ved at ta det første spa-tak for *skolehavesaken.* I ca. 20 aar la hun planer — og «samlet i

strømpe» som hun selv sa, *Begynde* kunde hun ikke før efter de fyldte 70 aar, da de fleste finder aftenhvilens tid inde. Men hvad hadde ikke hun av energi og kræfter at sætte ind, og hvor forstod hun ikke at ta sine 25 folkeskolegutter! Diciplinere dem, gi dem lyst paa arbeidet og bibringe dem respekt for livsspiren i det mindste frø! Den, som har set disse smaagutter en for en træ frem til den kjære gamle og av hendes haand motta en *liten* klype frø, vil bevare indtrykket av en præken uten ord. Med interesse har hun fulgt sine gutter videre frem i livet, og flere av disse har git hende beviser paa sin kjærlighet og agtelse. Særlig da de, som hendes grundlæggende undervisning ledet ind paa gartnerfaget som livserhverv.

Til sin høie alderdom stod *Marie Jørstad* i pakt med liv og vekst, derfor kom hun altid let i kontakt med de unge. Man tænkte simpelthen ikke paa alder overfor hendes livlige aand. At hendes egne vekstforhold hadde været gunstige, laa klart i dagen. Et godt hjems solid lagte grundvold. Som embedsmandsdatter kom hun til at bo i forskjellige landsdele. De tidligste barnedage i Faaberg, fortsat i Balestrand. Skolelivet i Drammen og ungdomsaarene utover paa hendes elskede *Eidarena* i Askim, har sat sine spor og utdypet hendes forstaaelse for alt som lever. Om hendes hjertelag for dyrene vidner to fra engelsk overførte bøker «*Veslesvarten*,» belønnet med Dyrebeskyttelsesforeningens medalje — og «*Trofast*.»

Til de fyldte 50 aar var hun kun datter i hjemmet, mors høire haand i hus og have. Vistnok hadde ogsaa far paa kontoret hjelp av sin intelligente datter, der senere offentlig beviste sin skrivekyndighet — som redaktør av det ansete blad «*Husmoderen*» fra 1896 til 1913, gjennem talrike indlæg i dagspressen, smaadigte m. m.

Marie Jørstad eide et morshjerte — stort, rikt og varmt. Alt hendes virke sigtet igrunden paa at gjøre vel mot hjemmene. Det er derfor naturlig, at hun stod i første række blandt de drivende kræfter, da foreningen «*Hjemmenes Vel*» blev stiftet her i Kristiania i 1898. Hendes interesse der, var virksom gjennem de ledne 25 aar, og som redaktør av *Hjemmenes Vels* festskrift til 10. mars iaar, har hun sat sig et sisste vakkert minde. For

sit rike samfuudsvirke fik *Marie Jørstad* paa sin 80 aarsdag *Kongens Fortjenstmedalje i guld.*

Ved den tid kjøpte hun et nylænde paa ca. 4 maal ved Heggeli i Aker. Der bygget hun eget hus og anla en mønsterhave, hvor alt vidner om kjærlighet til de enkelte vekster forenet med kundskap om de besste livsbetingelser for hver især av dem.

Marie Jørstad var en gartner av Guds naade — ikke bare paa «*Maristua*,» men ute i den store samfundshaven. Ved sin forstaaelse, sit hjertelag og en arbeidsglæde, som rak hele livsdagen ut. staar hun som et lysende eksempel.

Derfor skal hendes minde være velsignet iblandt os.

Thora Lund f. Heyerdahl

Maleri av Gina Krog.

«*Nylænde*» og *Norsk Kvindesaksforening* har ved elskværdig imøtekommenhet fra malerinden *Asta Nørregaards* side, været istand til at sikre sig det billede av *Gina Krog*, som blev malt i 1898, da kampen for kvinders stemmeret stod som høiest, og som saa vidt vi vet, er det eneste maleri av *Gina Krog*, som findes.

Gina Krog hadde fyldt sine 51 aar dengang, og billedet som er overmaade smukt, gjengir den energi og faste beslutning som hun var i besiddelse av om nødvendigheten av at kjæmpe saken frem til seier.

Billedet blev avsløret i N. K. F's fagskole paa Nordstrand ved en enkel fest, hvortil samtlige foreningens medlemmer hadde faat indbydelse. N. K. F's formand, *fru Aadel Lampe* talte vakkert om *Gina Krogs* indsats for norske kvinders sak, og da billedet var avsløret og *Gina Krogs* saa ædle og vakre træk lyste forsamlingen imøte, rettet foreningens viceformand en varm tak til *frøken Nørregaard*. Taler holdtes ogsaa av N. K. N's formand, *fru Betsy Kjelsberg*, og av *fru Hanna Isaachsen, dr. Regine Stang* og *frøken Rude.*

Skolens bestyrerinde, lærerinder og elever hadde paa den vakreste maate sørget for det materielle underhold, og *fru Bergs-*

land og *frøken Raabe* glædet gjesterne med sin sang og musik, naturen og utsigten fra skolens store veranda bidrog ogsaa sit til at holde gjesterne fangen derute til henimot midnat.

Lucina Hagman 70 aar.

Lucina Hagman staar blandt de første i rækkerne av finske forkjæmpere for kvinders sak.

Som det store og prægtige menneske hun er, blir Lucina Hagman ikke alene høit skattet i sit eget hjemland, men ogsaa kvinder i de andre nordiske land har til alle tider visst at vurdere hende og dra sig hendes indsats i de forskjellige grener av det sociale liv til nytte.

Som den der fra første stund knyttet sit navn til kvindebevægelsen i Finland, kan hun idag, da hun fylder sit 70ende aar, se tilbake paa et stolt pionerarbeide. Kampen mot fordommer og forældede lover og skikke, har i et land som Finland kanske været sværere end i noget andet land. Dei har da været godt for finske kvinder at ha et menneske som *Lucina Hagman*, der ikke lar sig skræmme eller indlater sig paa nogen prutning, naar hun ser en saks retfærdighet,

Lucina Hagman styrer i fuld vigør og med kraft og kjærlighet sin fællesskole som hun grundet i 1899, efterat hun først hadde været bestyrer av den første fællesskole som var stiftet i 1886 i Helsingfors.

Desværre er plassen i vort nummer idag saa indskrænket, at Nylænde bare har anledning til at takke den djerve kjæmpe for hendes arbeide inden «*Unionen*» ,inden «*Finsk Lærerindeforening*», «*Marthaforeningen*», inden de mange andre foreninger for menneskers ve og vel, for hendes foredragsvirksomhet for alle kvinders sak. Arbeidet har git ekko ogsaa i Norges fjelde.

Med glæde har vi notert hendes to prisbelønnede arbeider «*Frederika Bremer*» og «*Minna Canth*», foruten alle de øvrige brochyrer som skyldes hende.

Som medlem av *Lantdagen* hadde hun mange initiativer og forslag fremme til besste for kvinderne og samfundet, og hun forfektet sine ideer med den største uforfærdethet, besjælet som hun er av at virke i det godes tjeneste.

«*Nylænde*» sender 70 aaringen sine varmeste lykønskninger med en hjertelig tak for alt arbeide for kvinders sak!

Kristiania 5. juni 1923.

F. M.

Mere belysning i Kristiania by.

Norsk Kvindesaksforenings styre har den 7. juni indsendt følgende henvendelse til Kristiania bystyre:

«I anledning av de mange uhyggelige sædelighetsforbrydelser, som har foregaat i den senere tid her i Kristiania tillater, Norsk Kvindesaksforening sig at rette en indtrængende anmodning til det ærede Bystyre om at sørge for en rikeligere belysning paa offentlige plasser, baade i parker og bakgater etc. i byens forskjellige strøk.

Vi vil ogsaa paa det mest indtrængende opfordre Bystyret til at paalægge samtlige huseiere at holde portrum og opgange oplyst hele natten igjennem.

N. K. F. er av den mening at den daarlige belysning flere steder i byen meget begunstiger de ovennævnte sædelighetsforbrydelser og overfald.»

(Underskrifter)

Socialløn.

(Løn efter Forsørgelse.)

Efterat jeg sendte ind de par ord til «*Nylænde*» om dette spørsmaal, har jeg i Sachsens arbeidsdepartement talt med chefen for departementets tarifavdeling *Oberregierungsrath Geheimrath Brandt* om dette spørsmaal.

Det kan kanske ikke være uten interesse at den repræsentant for *arbeiderne* som jeg i forrige artikel citerte, nemlig *herr Arndt*, formand i forbundet av Sachsens metalarbeiderforeninger, blev omtalt av herr *Oberregierungsrath Brandt* med den dypeste respekt som en meget intelligent og kundskapsrik mand — hvem han — lot til at anse som den insigtsfuldeste blandt Sachsens arbeidere overhodet.

Hvad jeg i arbeidsministeriet vilde ha rede paa, var hvorledes statens folk er fornøid med den nye lønningsmaate og om den er tænkt som en forbigaaende dyrtidsforanstaltning eller som en varig ordning. Statens betjente — krops- som aandsarbeidere — er alt i alt meget fornøid med ordningen, oplyste *herr Brandt* og den er for største delens vedkommende nærmest som *varig*.

Staten var gaat over til denne lønning, fordi dyrtiden paa det skarpeste gav oplysning om hvor uretfærdig og uhensigtsmæssig den var den gamle lønningsmaate som gav en gruppe (ikkeforsørgerne) anledning til at leve godt, og dertil sætte penger paa rente — mens den anden gruppe (forsørgerne) kun kunde komme meget kummerlig igjennem, maatte ty til ekstraarbeide og endog i stor utstrækning maatte *betale renter* for penger de maatte laane — om de overhodet fik laan.

Som man ser, var forholdene i Tyskland akkurat de samme som de fremdeles er hos os i denne henseende.

Forresten oplyste *herr Brandt* at statens lønninger er beregnet paa følgende maate.

Der gives:

1. *En grundløn* med alderstillæg;
2. *Et stedstillæg*, hvis størrelser varierer med de mere eller mindre dyre leveforhold paa stedet;
3. *Fast tillæg* for hustru;
4. *Fast tillæg* for hvert barn;

5. *Periodiske tillæg* — til *husholdningen* ved de tider større indkjøp gjøres f. eks. av poteter og kul for vinteren og til *børnene* ved de tider beklædningen pleier at maatte fornyes — sedvanlig ved jul — eller paaske.

Kun post 5 — de periodiske tillæg — er at betragte som en dyrtidsforanstaltning.

Det øvrige er ment som den *varige ordning* ved statens lønningsvæsen.

f. t. Halle A/S 5. mai 1923 *Helga Eide Parr.*

Loven om norsk Statsborgerret.

Ot. prp. nr. 34 for 1922 om *utfærdigelse av en lov om norsk statsborgerret*, er av justitsdepartementets lovkomite, paa grundlag av den henstilling, som er indsendt fra *Norske Kvinders Nationalraad*, foreløbig blit trukket tilbake.

Grand Prix.

Norske Kvinders Nationalraad er tildelt *Grand Prix* paa Verdensutstillingen i *Rio Janeiro.*

„Tidens Kvinder."

Det danske tidsskrift «*Tidens Kvinder*,» som i nogen aar utkom som et organ for kvinders sak, er siden mars begyndt at utkomme i et nytt og større, rikt illustreret format.

Bladet omfatter nyheter, mest angaaende kvinder, fra alle land, og præsenterer sig rigtig vakkert, rikholdig og interessant. Det redigeres fremdeles av *frøken Thora Daugaard*, som sitter inde med store og sjeldne betingelser for at kunne skape et rikholdig, forskjelligartet og godt materiale avpasset for tidens kvinder. «Tidens Kvinder» staar høit over de mange illustrerte danske blade som finder vei ogsaa herop til os, og som med sit ofte ytterst flaue og tarvelige indhold bydes vort publikum, og som finder indpas i mange hjem.

Kvindernes Vælgerforening

agter efterhaanden at sætte igang en række kurser for at dygtiggjøre kvinderne for samfundsarbeidet.

Det første kursus vil omfatte *stemmebruk* — *læsning* og bli ledet av frk. Nanna With — 12 timer pris kr. 15.00 pr. deltager.

Nærmere oplysninger hos *frk. Nanna With*, Pramsgt. 2 c, Jessenløkken, telf. 63286. Træffes sikrest før kl. 12 fm.

Kvindelig politi i London.

Det blev nylig forsøkt at avskaffe kvindelig patruljerende politi i London. Resultatet er nu blit, at der er bibeholdt 20 kvinder i saadan stilling, og de har faat samme myndighet som de mandlige konstabler.

Nylænde

Tidsskrift for Kvindernes Sak
Utgit av Norsk Kvindesaksforening

Redaktør: Fredrikke Mørck

37. aarg.	KRISTIANIA, 1. JULI 1923.	Nr. 13

Maleri av Gina Krog, malt av Asta Nørregaard, 1898

Anna Rogstad tar avsked.

Med dette skoleaar fratrær *Anna Rogstad* sin stilling som leder av *Den kommunale fortsættelsesskole for piker*, hvis oprettelse hun i sin tid var med at arbeide frem.

Anna Rogstads virksomhet som lærer og bestyrer er saa landskjendt, at det er overflødig at skrive noget om det. Hendes virksomhet som lærer begyndte i 1873, da hun som 19 aarig ung pike efter endt lærerindeeksamen ansattes ved Trondhjems folkeskole. Men allerede i 1877 blev hun forflyttet til Kristiania, hvor hun siden har virket i fokeskolens tjeneste med saa levende en interesse og en saa fremragende dygtighet, at hendes arbeide har sat uutslettelige spor.

Naar hun nu efter nøiagtig 50 aars saa rikt et virke som barne- og ungdomslærer kan — og maa paa grund av den ubønhørlige alderslov — trække sig ut av sit arbeide, er vi viss paa at hun maa føle sig glad og lykkelig over at se tilbake paa en tid fuld av kamp mot gamle fordommer og mange vanskeligheter for sit reformarbeide, men ogsaa fuld av mange glæder og store seire. Og naar man skuer tilbake, saa forsvinder og glemmes, gudskelov, alt det «som er saart og hvasst», og glædefølelsen, det gode, vedblir at leve i ens sind, for det har evigheten i sig. *«Nylænde»* føier sin tak til de manges for det udmerkede arbeide *Anna Rogstad* har utført under sin halvhundredeaarige virksomhet i skolens tjeneste. Det er et godt stykke kvindesaksarbeide hun derigjennem har gjort.

Frøken Graff-Wang bestyrer av Den kommunale fortsættelsesskoler for piker.

I skolestyremøte den 22de juni blev *frøken Dagmar Graff-Wang* ansat som bestyrer av *«Den kommunale forsættelsesskole for piker»*.

Frøken Graff-Wang nyder stor anseelse som lærerinde og betegnes av kolleger som særlig skikket til at overta den vanskelige stilling som bestyrer av denne ungdomsskole, hvortil ogsaa er knyttet *Den kommunale kvindelige skrædderskole.*

Fru Birgit Weltzin Sørensen.

In memoriam.

Først sent fik jeg høre om hendes bortgang — og senere er endnu længere tid forløpet. Men skjønt sent, vil jeg dog flette hende en liten mindekrans i «*Nylænde*». Hun har fortjent det, god og varmhjertet som hun var, sterk til handling og ikke mindre sterk til offer for hver en sak, hun virket for.

Birgit Weltzin var født 1853 i Kopervik, hvor hun vokste op. Som ung gjennemgik hun et lærerindekursus i Kristiania, og arbeidet nogen tid ved folkehøiskoler, specielt ved *Vigmarken* paa Sørlandet. Senere foretok hun en studiereise til Danmark, hvor det grundtvigianske menighetsliv og høiskoleliv tiltalte hende sterkt. En veninde fra studieaaret ved *Askov høiskole* skrev nylig om, hvilken varmtfølende og helstøpt personlighet hun var.

I 1877 egtet hun cand. jur. *Nik. J. Sørensen*. Begge var idealistisk anlagt, og for at kunne medvirke til sund, god oplysning for landsungdommen aapnet de en folkehøiskole i Smaalenene, hvor de virket i en række aar. Samtidig redigerte de i fællesskap «Posten» (Østlandsposten), der senere utkom i Skien. Djervt og modig skrev de begge for at «rette det som rangt er» og fik derved adskillige ubehageligheter. De sparte i virkeligheten allermindst sig selv.

Begge har paa fremtrædende maate arbeidet for avholds- og ædruelighetssaken. I 1885 gik *fru Sørensen* paa turné og holdt en række foredrag utover landet: «Sunde forældre kan opdra en sund ungdom; alkoholiserede forældre virker nedbrytende paa slegten.» Hendes taler var varme og tændende. Hun forstod altid at vække ungdommens begeistring for den gode sak.

Sørensen blev senere statsrevisor, og familien bodde da i Kristiania, hvor *fru Sørensen* var virksom ved stiftelse av arbeidende kvinders foreninger. Samtidig søkte hun — formentlig som medlem av tilsynsutvalget for skolerne — at værge barna mot haardhændt behandling i skolen. Dette førte til en retssak i 1895, hvor dog *fru Sørensen* blev helt frifundet. Denne sak gav senere anledning til indførelse av forbudet mot prylestraf i skolerne.

Ogsaa for fredssaken har de utført et betydelig arbeide. Hendes mand indtok i sin tid en fremtrædende stilling i «*Norges Fredsforening*», og i den gjerning som overalt ellers, ydet hun ham den allerbesste hjælp og støtte.

Hun var en stort anlagt kvinde, retlinjet og ærlig. Kan det nogen gang sies om mennesker, at hvad de er, det er «de fuldt og helt», saa maa det sies om hende. Sterk som hun var, valgte hun for sig de store opgaver og arbeidet trofast, selv om det kostet mere kamp og møie, end kvinder ellers kan magte.

Som journalist hadde hun set de politiske bevægelser og de store begivenheter fra nært hold. Hendes beretninger derom og hendes interesse for alt aandelig liv gjorde, at en samtale med hende altid gav rikt utbytte. For litteratur og kunst hadde hun en altid vaaken interesse, og ofte maatte man tænke, at hun fremdeles burde ha virket som litteratur- eller teater-rescensent. — Gjennem sin datter, *frk. Alfhild Brat*, kom hun i berøring med en række yngre kvindelige kunstnere og forfattere, der næret stor hengivenhet for hende.

For os ældre var hun den trofaste veninde, hvem vi altid maatte beundre for hendes — selv under sykdom — usvækkede aand og karakterstyrke. I de sisste 20 aar led hun av et stadig tiltagende hjerteonde, men talte aldrig om sig selv eller sine lidelser. Sin enestaaende evne til personlig offer for andres besste øvet hun like til det sisste: «Hendes største glæde i livet var at kunne gi og glæde andre.» — Rolig og modig saa hun døden imøte. Hun gik bort 31. december 1922, og faa uker senere døde hendes mand paa Ullevaal efter længere tids smertefuld sykdom.

Trofast fulgtes de i livet, saa ogsaa i døden. Fred over deres minde!

M. E.

Avdeling B. blir paa Stabæk.

Som man vil huske forelaa fra den forrige kirkeminister et forslag om at utdannelseskurset for skolekjøkkenlærerinder — avdeling B — skulde flyttes fra Stabæk husholdningsskole og lægges ind som et led i lærerskolerne. Kurserne tænktes til-

knyttet Volda og Tromsø lærerskoler, og en av de private lærerskoler i Kristiania.

Et flertal i Stortingets Kirke- og Skolekomite hadde imidlertid indstillet paa at dette forslag ikke bifaldtes, mens komiteens mindretal hadde tiltraadt det.

Saken blev nylig behandlet i Stortinget, hvor den fremkaldte en længere debat. Blandt dem som talte for flertalsindstillingen var *Karen Platou.* Ved voteringen blev propositionen forkastet mot 17 stemmer. Efter dette vil altsaa avdeling B. fremdeles holde tilhuse paa Stabæk. Der forelaa ogsaa et forslag om at dette kursus for fremtiden skulde overføres fra Landbruksdepartementet til Kirke- og Undervisningsdepartementet, men ogsaa dette forslag blev forkastet med 76 mot 47 stemmer.

Landskvindestemmeretsforeningens delegerte

ved *Den Internationale Kvindestemmerets Alliances møte* i Rom fra 12. til 19. mai 1923 var

Fru F. M. Qvam, formand.

Doktor Dagny Bang, som tillike var medlem av «The Committee on moral Questions», som hadde specialmøte 12. mai.

Frøken Anna Rønning, lærerinde ved den høiere skole i Sandefjord.

Frøken Helga Helgesen, Statens Skolekjøkkeninspektrice, der som tidligere meddelt ved kongelig resolution var utnævnt til den norske regjerings delegerede ved I. W. S. A.'s kongres, og frembragte den norske regjerings hilsen til kongressen.

Fru Karen Fjeldstad, f. t. bosat i Rom.
Diplomingeniør Randi Holwech, f. t. boende i Siena.
Frøken Marie Qvigstad.
Lærerinde Ragnhild Christensen, Kristiania.
Lærerinde Martha Dahl, Kristiania.
Lærerinde Sigrid Dahl, Kristiania.
Doktor Louise Qvam, L. K. S. F.'s sekretær for utlandet.

Desuten var meldt som delegerte og suppleanter: *Professor I. A. Refsdal, fru Katti Anker Møller, frøken Christine Paulssen, Fru Grethe Haslund,* men ingen av disse møtte ved kongressen, idet forskjellige hindringer kom i veien for dem.

L. Q.

Husstellærerindernes landsmøte.

Norsk Husstellærerinders forening har holdt sit landsmøte i Kristiania under ledelse av formanden *frøken Marie Gjelen.*

Mange foredrag, megen diskussion og endel resolutioner, utflugt til Stabæk lærerindeskole, og avslutning med fest efter hvad dagsaviserne meddeler.

Norske Kvinders Sanitetsforenings landsmøte.

Under forsæte av formanden, *fru F. M. Qvam,* har *Norske Kvinders Sanitetsforening* holdt sit landsmøte i Trondhjem, fra 20.—24. juni. 10 repræsentanter fra landsorganisationenes forskjellige kredse hadde møtt frem; desuten deltok cirka 100 interesserte. Møtet indviedes med gudstjeneste i Domkirken hvorefter deltagerne samledes i *Militære Samfund.*

Efter formandens aapningstale holdt *distriktslæge Støren* foredrag om «Helsepleie paa landsbygden». Senere diskutertes sanitetssøstrenes utdannelsestid, hvorom der hersket stor dissens, idet enkelte holdt paa 20 maneder, men flertallet var for 3 aar. Der blev dog ikke vedtat nogen resolution.

Av andre foredrag kan merkes *overlæge Heitmanns* om «Betydningen av hjælpestationer», *overlæge Hansteens* om «Sindsykepleien», *stadsfysikus Bentzens* om «Barneforsorgen», et foredrag som oplæstes, da foredragsholderen blev forhindret fra at komme tilstede. *Fru Signe Holt* og *dr. Ouren* talte om «Helseraadenes ansvar og pligter». *Fru Welle Grue* talte om «Arbeidet for de aandssvake». Flere institutioner i byen og dens nærliggende omegn blev beset. Møtet avsluttedes med fest

i Britannia hotel.

Hele styret blev gjenvalgt, *fru Qvam* gjenvalgtes til formand.

Følgende resolution blev vedtat: «Norske Kvinders Sanitetsforening uttaler haabet om at der ved en revision av sundhetsloven blir indtat bestemmelser som gjør helseraadene mere effektive og utstyrer dem med en større myndighet. Likeledes at § 8 om valg av helseraad paa landsbygden blir forandret derhen, at helseraadets medlemmer vælges av herredsstyret, men at medlemmerne ogsaa kan vælges utenfor herredsstyrets midte. Mindst 2 kvinder skal være medlemmer av helseraadet i by og bygd. I større lægedistrikter med flere helseraad bør privat praktiserende læger beskikkes som ordførere i helseraadene.»

En „Kvindernes dag“.

«Kvindernes Vælgerforening» vil i september maaned arrangere en *«kvindernes dag»* i Kristiania. Flere komiteer er ivrig beskjæftiget med at skaffe materiale tilveie for at faa et saa udmerket program istand som mulig. Man har bl. a. tænkt at faa istand en lysbilled- eller filmforestilling, for at illustrere kvindernes sociale og erhvervsmæssige arbeide. Som rimelig er, venter kvinderne selv sig meget av dagen og haaber paa stor tilslutning fra saavel kvinder som mænd.

Socialløn.

I anledning av *Helga Eide Parrs* artikel i forrige nummer, er vi blit gjort opmerksom paa, at en lignende lønningsmaate som den hun meddeler eksisterer i Tyskland, har nuværende *fylkesmand Haakon Løken,* da han var borgermester i Trondhjem,

foreslaat i Trondhjems skolestyre, idet han mente at lønningerne burde stipuleres efter forsørgelsesbyrden. Det er ogsaa meddelt os at *borgermester Arctander* i sin tid har fremsat et lignende forslag.

Sommerkursus for utlændinger

ved Universitetet i Cambridge.

Et sommerkursus er planlagt under betegnelsen: *Nutidens England,* i sprog, litteratur og institutioner — og er beregnet ikke alene for lærere og studenter men for alle som har interesse for emnet. De sproglige vanskeligheter tænkes overvundne ved at undervisningen tænkes tilrettelagt efter den enkelte elevs forutsætninger. Det hele kursus vil vare tre uker, som om ønskes kan deles i to avdelinger: fra 30. juli til 8. august og fra 8. til 17. august.

Utgiften for den samlede undervisning er £ 4.—. Der vil bli sørget for passende indkvartering for deltagerne, likeledes til meget rimelige priser.

Alle ytterlige oplysninger kan erholdes ved henvendelse til *The. Rev. Dr. Cranage,* Cambridge, England.

Fra Romerkongressen.

I.

Mussolinis aapningstale.

Ærede forsamling:

Facistregjeringen, som jeg har den ære at staa i spissen for, uttrykker sin største glæde over valget av Rom til stedet for avholdelsen av deres kongresser, og den sender gjennem mig sin hjertelige og ærbødige hilsen.

De opgaver som findes paa dagsordenen for deres arbeide, er like vigtige, enten de sees fra politisk, økonomisk eller socialt synspunkt; de omfatter saa at si — hele kvindens liv og virksomhet. Den væsentligste hensigt med dette internationale møte, er endnu en gang at henlede regjeringernes og publikums opmerksomhet paa nødvendigheten av — gjennem utøvelse av stemmeretten — at skaffe kvinderne adgang til større deltagelse i nationernes politiske virksomhet.

Denne opgave er — ialfald i Italien — temmelig vanskelig og komplicert.

Det gjælder at overveie de mulige konsekvenser. Jeg kan dog erklære at naar jeg tar i betragtning den offentlige mening i Italien og vor politiske utviklings retning, vil kvindernes

stemmeret ikke møte berettiget motstand hos noget parti. Hvad regjeringen angaar, føler jeg mig berettiget til at erklære at, saafremt ikke uforutsete begivenheter indtrær, forpligter facistregjeringen sig til at indrømme en del klasser av kvinder stemmeret, idet man begynder med kommunal stemmeret. Jeg tror ikke nogen av dere vil bli saa svært forbauset over denne min forsigtige fremgang i dette spørsmaal. Og jeg tilføier at denne forsigtighet er parret med et optimistisk fremtidssyn. Jeg tror nemlig at kvindernes opnaaelse av stemmeret, *først* til kommunale valg, *siden* til politiske valg, ikke vil faa skjæbnesvangre følger, som enkelte mener, men derimot vil faa velsignesesrike følger, fordi kvinder i utøvelsen av sine nye rettigheter, vil bringe med sine grundegenskaper: *takt, likevegt* og *klokskap*.

Dog maa jeg her faa bemerke, at med utøvelsen av stemmeretten, er ikke en borgers politiske virksomhet uttømt. Paa tusen andre felter, paa tusen andre maater kan man øve indflydelse paa begivenheternes gang og paa utviklingen av de politiske situationer. Valgene er dertil en mere eller mindre larmende og vigtig *episode*. Der er foruten valgproblemet, mange andre problemer, hvis løsning har interesse for kvinderne og deres fremtid i familien og i det sociale liv. Og dere har gjort vel i at sætte disse problemer paa dagsordenen. I den slags bestræbelser, i alt hvad der forsøkes for at hæve kvinderne aandelig og moralsk, erklærer jeg herved at facistregjeringen vil gi dere sin hjerteligste støtte. For ikke længe siden har denne regjering bifaldt de sociale overenskomster i Washington angaaende kvinders og barns natarbeide, og har saaledes stillet sig i første række blandt de civiliserte nationer, adlydende de stemmer der gjentagne ganger har lydt ved internationale kongresser. Desuten har den anerkjendt lovene mot *handel med kvinder og barn*, og har saaledes i bestemte forordninger besluttet at iverksætte den effektive beskyttelse av kvinder som er civilicerte folks pligt, og som i lang tid har været krævet uophørlig av alle dem, som har befattet sig med dette alvorlige problem.

Og tillat mig nu, at jeg fra dette sted og ved denne høitidelige leilighet vender mine tanker — hævet over alle individets og mindretallets synspunkter — til de millioner av mødre og hustruer som i stilhet og med værdighet har lidt og ofret i den store krig. Til de millioner av kvinder — ogsaa dem indbefattet her — som ikke officielt repræsentert her, som i hin periode har arbeidet sammen, har arbeidet kraftig for at bevare det nationale livs rytme. Og til alle de andre som daglig tilfører menneskeheten det kostbare

bidrag som ligger i deres flittige arbeide i skoler, kontorer, hjem, fabrikker, hospitaler og paa marken.

Jeg ber dere, mine ærede damer, at frembære denne hilsen overalt, ogsaa i de længst bortliggende land, og jeg uttaler det oprigtige ønske, at denne kongres maa betegne et virkelig fremskridt for kvinderne, og derigjennem ogsaa et nyt steg fremover for de civiliserte nationer.»

Talen blev hilst med et vældig bifald fra de mange nationers kvinder.

II.

Mrs. Chapman Catts svartale.

Den Internationale Kvindestemmerets Alliance er taknemlig for den hjertelige mottagelse, og retter sin tak til Italiens regjering og til Roms borgere.

Vor kongres repræsenterer den verdenskvindebevægelse som istedenfor de forældede skikke og de sakaldte kvindelove vil sætte erkjendelsen av det faktum at kvinden er et menneskelig væsen, et kvindelig *individ* med samme hjerne, samme samvittighet, med samme styrke og samme svakheter, samme stræben og samme likegyldighet som et mandlig individ.

Vor bevægelse er gammel nu. Den allerældste av os er altfor ung til at ha deltat i dens begyndelse, og vi vet at de modige kvinder som aapnet felttoget, ikke fik det bifald, som vi nu faar. De høstet haan og latter, spektakel, raatne epler og kaalstilker. Men fordi de hadde *ret*, og fordi de vaaget at møte den fiendtlige masses haan, viser idag konger og præsidenter, ministre og borgermestre vor sak hæder og ære.

Vi er ikke kommet til Rom til vor 9de kongres som nogen der tigger ydmygt om smaa gunstbevisninger. Vor kongres repræsenterer kvinder fra 40 nationer, og der er ikke mere end 60 i hele verden.

Med andre ord — der er paa denne kongres repræsentert kvinder fra to tredjedeler av verdens nationer. Blandt dem har delegerte fra 25 nationer samme valgrettigheter som mændene, og der er blandt dem deputerte til parlamenter og bystyrer i store byer. De av kongressens delegerte som endnu kjæmper for stemmeret, repræsenterer bare 15 nationer. Størsteparten av os er — for at bruke vort uttryk — *emanciperte:* ogsaa vi er en del av den forsamling som styrer folkene.

De — ærede *hr. Mussolini* — er idag en av de mænd verden taler mest om. For millioner av mennesker er De en helt, og alle vet at De ikke frygter noget, ikke engang den offentlige mening, naar den er feilagtig. Man sier at Deres proram er

orden, enighet, fædrelandskjærlighet, en *bedre* og *høiere* civilisation — men dette er ogsaa *vore* idealer. Vort program er: *opdragelse* av kvinder og mænd, *skoler* for *alle* barn, rimelig og ordentlig *lønnet arbeide* for alle, sundere *boliger,* bedre og rationellere *omsorg for barn,* saa de kan vokse op og bli istand til at skape bedre sociale tilstande. Vi kjæmper for ophævelsen av de gamle lover, som i hele verden har holdt kvinder i et stadig formynderskap, og ikke har tillatt dem at utvikle sin uavhængige personlighet. «Gud skapte mand og kvinde», sier skapelsesberetningen, «og gav dem herredømmet over jorden.» Ak, manden har tat hele hererdømmet for sig, og vi maa kjæmpe for at faa vor halvdel av det. Endvidere indeholder vort program nationernes uavhængighet og *like politiske rettigheter for mænd og kvinder.*

Vi befatter os ikke med politiske intriger, og vi skal ikke forstyrre Italiens fred. Men eftersom vi har bedt alle verdens regjeringer at gjøre vor sak og vort program til deres, ber vi idag endnu mere indtrængende denne regjering om det samme, fordi Italien, der med rette er saa stolt over at regnes med blandt stormagterne, nu er blandt minoriteten i kvindespørsmaalet, og vi vaager at haape, Deres exellence, at Deres regjering vil føre dette gamle berømte land ind i den moderne majoritet.

Ganske visst har mændene ikke de samme meninger om kvinderne, som de hadde *før* krigen; verden er for kvinderne helt ny og anderledes.

De 32 nationer som deltok i verdenskonflikten, anførte (foruten den første, bekjendte grund) mange andre for at forklare sin handling. Det var maal de trodde at kunne opnaa ved seiren, og som de mente var saa store, at de opveiet ofrene av liv og rigdommer. Paa listen over disse maal satte ingen nation *kvindernes borgerlige rettigheter* og *politiske frihet.* Ingen general under nogen fane tænkte paa kvindernes nedværdigende stilling, naar han førte sine soldater ind i det tætteste haandgemæng; ingen soldat i nogen hær drømte nogengang, naar han forberedte sig paa at ofre livet for fædrelandet, om at han gjorde dette største offer for at gjøre god igjen al den uret som er gjort mot kvinderne; ingen far og mor som saa sin søn marschere avsted under fanen til musikkens toner, for kanske aldrig at vende tilbake, hadde nogen idé om at kvindens stilling i deres land kunde ha noget at gjøre med den patriotiske følelse som inspirerte deres fælles offer. Men kvinderne blev erklært for «en magt i krigen», og store mænd i store nationer anerkjendte ædelmodig i dem en viktig faktor av den reserve som mulig-

gjorde motstanden ved fronten. Kvinderne blev i hjemmene og gjorde alt sit arbeide og fandt ingen tjeneste for besværlig og tænkte ikke paa sine eller sit kjøns rettigheter.

Men naar tiden har styrket regjeringer og finanser, naar handel og industri igjen er kommet i gjænge, naar fred og orden avløser de nuværende sørgelige tilstande, hvis da mændene gjør det frygtelige spørsmaal: «Hvilken fordel hadde verden av krigen?» vil svaret bli: «Det største som krigen bragte var kvindernes frigjørelse.»

Det var ingens maal at opnaa denne, ingen ventet den som resultat av krigen, ingen kjæmpet av den grund — dog kom den. Hvorfor? Den kom fordi de mange aar i kamp, i offer, i agitation, opdragelse og organisation hadde gjort kvindesaken moden til seier.

For mange aar siden sa *Victor Hugo*, at det 19de aarhundrede var «kvindernes aarhundrede», men ved slutningen av aarhundredet var kvindens frigjørelse saa langt fra sin virkeliggjørelse at den spaadom syntes at være en feiltagelse. Dog har i de aar de vigtigste nationer fundet kvindernes fordringer paa opdragelsens felt rimelige, opdragelsen som er det første grundlag for individuel frihet. Man forstaar hvorledes en betydelig mand kan ha sagt at kvinders stemmeret blev «*uundgaaelig*» den dag de hadde lært alfabetet.

Da det 19de aarhundrede var forbi, var der overalt folkeskoler og middelskoler for piker, og ikke alene hadde universiteterne og de høiere skoler aapnet sine dører for kvinderne, men de utgjorde i mange land ogsaa en stor del av lærerpersonalet ved skolerne. I løpet av hundrede aar var kvinderne blit fra en analfabetisk masse til en bærende kraft for kultur og intelligens. De fik ret til at virke i forskjellige stillinger, og efter en kamp som ofte gjordes meget vanskelig ved reaktionær motstand, kunde de i 1900 i mange land virke i stillinger i frihet og med utbytte.

Overalt skrev kvinder i aviser og tidsskrifter, talte paa møter og førte sit felttog for en bedring av det menneskelige samfund. I mange land blev de lover som negter de gifte kvinder retten til at disponere over egen eiendom, indtægt og barn, ophævet eller modificert, og den offentlige mening som kontrollerer skikkene og lovgivningen, tilstod kvinderne ved slutningen av aarhundredet en frihet som hadde været utænkelig i begyndelsen av samme aarhundrede. Om end frigjørelsen ikke var fuldstændig nogensteds, vet vi dog nu, at det 19de aarhundrede i sandhet var «*kvindens aarhundrede*», fordi intet fremskridt gjennemgik en saa hurtig utvikling som kvindernes stilling.

Saa mange indrømmelser blev gjort av poster paa kvindernes program, at resten var uundgaaelig. Det som opnaaddes i det 19de aarhundrede, fik kvindesaken til at utvikle sig hurtigere og hurtigere i det 20de aarhundrede, saa maalet allerede syntes nær, da krigen brøt ut.

Stemmereten har altid været kulminationspunktet i kampen for friheten, og dette privilegium blev længe negtet, og siden ugjerne git. Men da de allierte møtes i Genf i 1920 for første gang efter krigen, kunde man feire seiren for kvinders stemmeret i 22 nationer.

De hindringer som stod iveien for kvindernes logiske krav paa politisk frihet, er revet væk av den frihetsbølge som skyllet over verden i de første maaneder efter krigen. Ogsaa de nationer hvor den organiserte stemmeretsbevægelse var svak, og andre hvor intet blev fordret, laa under for denne indflydelse. De nationer, hvor den organiserte kvindebevægelse var ældst, gav straks kvinderne stemmeret som en retfærdighetshandling, der kun var altfor længe forsinket. De nye republikker i det østlige Europa gav dem stemmeret som en naturlig ting, og i andre land kom den gjennem revolutionerne. — De som i mange aar hadde deltat i kampen, blev ogsaa grepet av øieblikkets ophidselse, og da vi paa vor kongres i 1920 med begeistring hilste fortegnelsen over stemmerettens seire, var vi ikke længer istand til at forstaa bevægelsens virkelige stilling. I 1900 syntes den endelige seier at være temmelig langt borte; i 1920 syntes den endelige seier over hele verden at være næsten fuldstændig. Nogen kunde ikke tænke sig arbeidsmaater som kunde være tjenlige, andre som trodde at deres arbeide nu paa det nærmeste var slut, foreslog at opløse foreningen. Nu da vi har hat 3 aar til at betragte bevægelsen, er det vor pligt paa nyt at spørre: «Hvor staar vi?»

Der er 6 kontinenter. I *Australia* har alle kvinder stemmeret. I Europa — fra polarcirkelen til Jugoslaviens, Italiens, Schweiz's og Frankrikes grænser — er det likedan, og efter min mening er her kvindestemmeretten etablert sikkert og for altid. I *Nordamerika* — fra det nordligste punkt i Alaska til Mexicos grænser — har alle kvinder stemmeret. I *Asia* har Indiens gamle civilisation, som nu er blandet med moderne, demokratiske aspirationer, gjort skam paa mange moderne nationer, med hensyn til at vise kvinderne retfærdighet; de har nu i mange deler av Indien faat stemmeret. Vi ønsker idag ikke alene for anden gang delegerte fra dette fjerne og mystiske land velkommen, men vi mottar ogsaa en ny tilsluttet forening fra *Birma,* hvor kvinder som betaler skat har hat stemmeret i

40 aar paa samme betingelser som mænd. I *Afrika* har mange engelske kolonier nu utstrakt stemmeretten til kvinder, mens bare *Sydafrika* endnu venter med at følge eksemplet. Vi er i særdeleshet stolte over at kunne motta delegerte fra *Ægyptens* vidunderlige land. I gamle dager var der hos eder dronninger og krigførende kvinder av stort ry — hvorfor skulde der ikke idag være heltinder som kan løfte banneret for de moderne ægypterinders politiske og borgerlige frihet og likhet? Hurtig fremad, Ægyptens kvinder! Blandt alle kontinenter er *Sydamerika* det eneste, hvor ingen kvinder har stemmeret, skjønt det bestaar av republikker, hvorav mange allerede har feiret hundredeaarsdagen for sin uavhængighet. *Der* hersker *Code Napoléon* fra Panama til Kap Horn, med undtagelse av *Uruguay*. *Der* er den gifte kvindes ret over sin eiendom, over fortjeneste, person, og barn til *den* grad begrænset, at hun er næsten umyndig og forsvarsløs, hvis hendes mand vil spille herre over hende, og en smaaskaaren offentlig mening, langt mindre liberal end i Europa, indskrænker i en utrolig grad hendes handlefrihet.

Vor præsident, ledsaget av *fru Marias d'Olanda, fru Baebock* og *fru Van Lennep* fra New York, har anvendt 4 maaneder til at studere forholdene i disse stater. I den korte tid kunde de bare besøke 6 av de 11 republikker men disse 6 er de stater, hvor folkemængden er tættest, hvor regjeringen er mest stabil, og fremskridtet mest merkbart. Allesteds fandt vi en bevægelse som vokset, og præsidenter og parlamentsmedlemmer uttalte sin hjertelige sympati. Men organisationen er ikke trængt ind i den almindelige folkebevissthet, og den kvindelige undervisning, hvor altid en bedring av de sociale tilstande først maa forberedes, byr hverken anledning eller ansporing som i Europa.

I alle de land vi har besøkt, har vi fundet en kvindebevægelse, som, om den end er svak, dog er en begyndelse. Disse sydamerikanske stater lar sig i meget lede av Europa. Republikkerne langs Atlanterhavet, *Brasilien, Argentina* og *Uruguay* lægger stor vegt paa Frankrikes eksempel, og saa længe Frankrike ikke har git kvinder stemmeret, vil *Sydamerika* ikke forhaste sig med at gjøre det. I Argentina er der en slik mængde italienske emigranter, at de begynder at sætte sit præg paa det spanske sprog, og saa længe Italien utsætter med frigjørelsen av sine kvinder, vil dets sønner som er vælgere i et andet land, ikke synes at det *der* er behov for en reform.

I spissen for bevægelsen staar ofte kvinder av italiensk eller fransk oprindelse, og de beklager i høi grad den virkning det har, at moderlandet venter med at stille sig i række med

resten av verdens stater. Det spanske Amerika og Europa er forenet med mange fælles baand; deres sprog og nationalitet er nær beslægtet, religionen er den samme; de elsker samme slags litteratur, poesi, kunst og musik. De tænker sig og forener sine idealer paa samme maate.

Stemmeretsbevægelsen har seiret i alle nordlige land, ingen opponerer nu imot dens paastandes logik. De sydlige land, Frankrike, Schweiz, Italien, Spanien, Portugal, Grækenland, Bulgarien, spansk og portugisisk Amerika, tvinger bevægelsen til at staa stille. Vi maa vedbli at rope til kvinderne i disse nationer: Vaagn op, staa op, fat mot! De har hørt og svart, og jeg tror at kunne si med sandhet, at idag har hver uavhængig nation i verden med en stabil regjering, en forening for kvindestemmeret. Om bevægelsen ikke har gjort store fremskridt, er den dog begyndt overalt. Det kan kanske høres overrraskende, men vor bevægelse har nu omsluttet verden og strækker sig fra Nordpolen til Sydpolen. Den tæller nu blandt sine medlemmer repræsentanter for fem store racer — den kaukasiske, mongolske, malayiske, polynesiske og indiske, og for 5 store religioner — kristendommen, jødedommen, buddhismen, muhammedanismen og Confucius' lære. Endnu aldrig har man set nogen anden slig organisert bevægelse blandt menneskene. Det er noget nyt, det er noget fænomenalt, denne et kjøns opvaakning, forening, marsch fremad. Vi er en hær, men vort eneste vaaben er et rop paa retfærdighet. Vi gaar frem fuld av tro, fordi ingen regjering i længden kan motstaa vor fordring.

Visselig vil der endnu gaa en tid, før vor bevægelse naar frem til fuldstændig seier, og opdragelse, arbeide, opofrelse vil

---

endnu kræves av dere. Men vi har dog den opmuntring og den inspiration som ligger i en fælles sak, den aand som blir skapt av bevisstheten om at kvinder av alle nationer, racer og religioner er enig om at kræve at de gamle baand løses, at den individuelle frihet opnaaes.

Vi takker Dem, ærede hr. Mussolini, vi takker Deres kommissær og borgermesteren i verdens vidunderligste by, det evige Rom. Og vi takker Italiens kvinder for den varme velkomsthilsen. Vi vil tilbringe lykkelige dager i eders by; og vi vil lægge store planer.

I hele Italien ser man ruiner fra antikkens tider. Vi ber dig, skjønne Italien, at lage nok en ruin, en ruin av alle lover som negter kvinder at ta i besiddelse den halvdel av verdensherredømmet, som Gud gav dem.

Det motto som vor forening gjorde til sit for 20 aar siden, er tat fra det antikke Rom, og aldrig er i aarhundredernes løp en bedre rettesnor blit git for en menneskelig handling: «*In necessariis unitas, in dubiis libertas, in omnibus charitas.* *)

Vi er visstnok forskjellige i meget, i race, religion og politik, men vi er enige i at be om at ingen rettighet, intet ansvar maa negtes kvinder.

Du antikke, alderstegne Rom, fuld av minder om fordums storhet, vi hilser dig med beundring og ærbødighet. Du unge og moderne Rom, vi ber dig at gaa med os i den store verdenshær av mænd og kvinder, hvis maal det er at skape et lykkeligere liv for alle jordens folk og nationer.»

Efter talen saavel som under faldt der meget bifald fra tilhørernes side.

Et eventyr om forbud.

Der var engang en mand som hadde tolv sønner. De var alle voksne. De bodde paa sin fars gods og gik til hans bord hver dag, og de levet meget lykkelig.

Men saa begav det sig, at tre av brødrene fik for stort behag i sin fars sterke vin fra den gamle vinkjelder, og de begyndte at drikke mere og mere. Ingen av de andre merket noget, førend det var kommet saa vidt, at man fandt dem døddrukne paa deres rum.

Da blev der stor forfærdelse og sorg paa den gamle far. Han sørget og han grublet i tre dage og tre nætter. Men den fjerde dag sammenkaldte han sine andre ni sønner og talte til dem:

*) I det nødvendige: enighet, i tvil: frihet, i alt: barmhjertighet.

«Jeg har utfundet et middel hvorved jeres tre ulykkelige brødre kan frelses fra sin last. Vi tapper al vor vin ut i elven, og saa avlægger vi alle det løfte, at vi aldrig mere skal smake sterk drik, og ikke heller indføre mere derav i vort hus. Naar jeres brødre ikke kan finde vin, og de ser at ogsaa vi kan leve godt foruten, vil de være nødt til at være ædru og tilsisst finde sig med tilfredshet deri. Jeg gir dere tre dage til betænkningstid, og saa haaber jeg, at I alle er enige med mig, og er mig sønlig lydige, som I altid har været.»

Da de tre dage var omme sammenkaldte han dem atter og gjentok, at han haabet de vilde efterkomme hans ønske og gjøre dette offer for sine svake brødres skyld.

De fire av de ni brødre svarte straks ja. Men de øvrige fem svarte nei — til sin fars store bedrøvelse. Den ældste søn tok ordet og sa:

«Kjære far, det gjør os ondt at vi maa bedrøve dig, men vi finder at dit middel mot vore ulykkelige brødres last ikke er godt. Dersom vi trodde det var godt — altsaa vilde føre til et godt utfald, — skulde vi gjøre dette offer, skjønt det er et stort offer; men vi skulde allikevel da gi avkald paa den festlighet og uskyldige forhøielse av livsglæden, som din gode vin saa ofte har skaffet os.

Men vi tror for det første, kjære far, at det ikke i længden vil nytte om vi utrydder vinen her i huset. Vore brødre er kommet for langt paa den farlige vei til det. De vil nok vite at skaffe sig de sterke saker paa anden maate, om din kjelder er tom, — for verden er stor, og da vil de sandsynligvis faa endda farligere og skadeligere saker for helbreden, end dine gamle ædle vinsorter er.

Du maa ogsaa huske kjære far, at de er voksne mennesker, som vil oprøres over pludselig av dig at bli behandlet som smaagutter, som blir befalet eller forbudt hvad de skal spise og drikke. Det er for uvant. Det vil forekomme dem urimelig og uretfærdig. Det vil egge dem til trods, istedenfor til lydighet. Paa den maate vil dit middel ikke bare være uvirksomt, men det vil gi anledning til nye og endda lavere forbrydelser end bare drukkenskap, nemlig ulydighet mot dine bud, med bedrageri og løgn, for at opnaa sine egne lysters tilfredsstillelse. Derved blir de end uslere karakterer.

Vi finder ogsaa at det idetheletat er en daarlig maate at prøve paa at rive folk ut av en last ved bare at ta anledningen væk. Det er at gjøre dem til smaabarn. Det er at gjøre dem svakere. Altsaa ikke i virkeligheten at forbedre dem. Skal de for alvor reise sig av lasten, maa deres *vilje* reise dem. Deres vilje maa

styrkes. De maa komme ut av lasten *indenfra*. Saa vil de ogsaa faa sin selvagtelse tilbake. Ellers ikke.

Vi mener ikke, kjære far, at vi tankeløst skal lede dem i fristelse, ved at sætte for dem i utide, nøde dem til at drikke, eller noget i den smag. *Men vi mener, at like saa litt bør vi ta alle fristelser fra dem*. Det vilde ikke være ret, selv om det gik an, men *det er en komplet umulighet* at faa borttat alle fristelser, saa længe vi er i denne verden.

Dersom det gjaldt en anden last — jeg sætter til eksempel at det var løsagtige kvinder vore brødre befattet sig med — da visste du nok, far, at det ikke nyttet at utelukke alle kvinder fra vort hus og nabolag, eller forby os andre enhver uskyldig omgang med et kvindelig væsen. Det kunde aldrig falde dig ind.

Nei, da vilde du tale til dine forlorne sønners hjerter, du vilde formaa dem til at fatte et nyt forsæt, ja, du vilde ikke gi tapt før du hadde faat dem omvendt fra de vilde veier — tilbake til det rene og gode liv fra før.»

Her stanset den ældste søn, og den gamle far bøiet sit hode: «Du har ret», sa han stille, — «men lov mig da allesammen at I hjælper mig til at faa revet jeres brødre ut av lasten *indenfra!* Lov mig det!»

Og det lovet de ham alle.

X.

En tredje kvinde i det britiske underhus.

Da resultatet av suppleringsvalgene for Berwick i begyndelsen av juni maaned forelaa, viste det sig at *Mrs. Hilton Philipson* med en majoritet av 6142 stemmer hadde vundet over sin liberale konkurrent, og med noget over 8000 over arbeidernes kandidat. De engelske kvinder hilser med glæde og forventninger *Mrs. Philipsons* valg til medlem av Parlamentet, forvisset om at hun vil hævde sin stilling ved siden av *Lady Astor* og *Mrs. Wintringham*. Som begge disse, er *Mrs. Philipson* valgt som sin mands efterfølger. Mens *Mr. Philipson* tilhørte det liberale parti, er hans hustru tilhænger av det konservative.

Før sit giftermaal var *Mrs. Philipson* en anset skuespillerinde, og *Miss Russells* navn var kjendt av alle og enhver. *Miss Russell* har hat adskillige vanskeligheter at komme igjennem, men har kjæmpet sig tappert gjennem dem, skriver et engelsk blad og hendes erfaringer i forbindelse med hendes kundskaper gjør hende skikket til at tale folkets sak i det britiske underhus.

Vi ønsker de engelske kvinder tillykke!

Like forældremyndighet for mor og far.

Lord Asquith har bragt ind for det engelske overhus et forslag til lov som gaar ut paa at gi begge forældre samme rettigheter og lægge samme ansvar paa begge, for barnets opdragelse — i forhold til deres økonomiske midler. Forslaget vakte sterk motstand fra lordkansleren som forsøkte at reducere det til en absurditet. Ikke desto mindre opnaadde forslaget «The second reading» og blev overgit til en komité. *Lord Asquith* viste hvorledes forslaget var i overensstemmelse med tidens retning og med sund sans og retfærdighet.

Der henvistes til U. S. og British Columbia som precedens.

H. J.

Kvindelig Commisioner.

Miss Mary E. Mc. Donald er nylig blit utnævnt til bestyrer av departementet for Det almene Vel (Commissioner of Public Welfare) under borgermesteren i Chicago. *Miss Mc. Donald* har været en varm forkjæmper for kvinders stemmeret, som pioner været med om at faa istand kvindelige fagforeninger, og hun har ogsaa været en aktiv arbeider i socialpolitiske opgaver. Hun kjender vrangsiden av Chicago helt igjennem, og den talrike fremmed-befolkning der ser op til hende som til en herskerinde og en mor.

H. I.

Kvinderne og Verdensfreden.

Som bekjendt kjæmper *president Harding* for at faa *De Forenede Stater* til at tiltræ verdensdomstolen. En kraftig støtte for sine bestræbelser faar han av kvinderne. «*The National League of Women Voters*», som omslutter kvinder av alle politiske partier, har nylig paa et møte i *Des Moines* (Iowa) vedtat en resolution, som ikke bare støtter presidentens verdensdomstols-program, men den gaar endda videre. Et led i resolutionen lyder saa: «Vi opfordrer alle borgere av *De Forenede Stater* til — uten partihensyn — at staa sammen om at støtte enhver konstruktiv bestræbelse for fred.» — Da kvinderne i *De Forenede Stater* ved sit store stemmetal holder den politiske avgjørelse i sine hænder, kan de altsaa bringe Staterne til at gaa med i en *Nationernes Liga*, dersom de vil staa sammen om den vei deres ledere har slaat ind paa. De vil da sætte det underordnede hensyn til partiinteresser tilside for det altoverskyggende hensyn til hele menneskehetens og civilisatio-

nens fremtid. Et maal, som bedre skulde kunne samle kvinderne end dette, kan ikke tænkes. Og der kan ikke gis et bedre bevis paa den gavn kvindernes stemmeret kan bringe, end dette. Bringer de amerikanske kvinders stemmer *De Forenede Stater* ind i *Nationernes Liga,* lægger *de* den solide grundvold for verdens fremtidshaab.

Hanna Isaachsen.

Brev från Sverige.

Stockholm maj 1923.*)

Det är glädjande att få rapportera att, mot all förmodan, riksdagen antog det Brantingske regjeringsförslaget om kvinnors tilträde til statstjänst, dock med ett tillägg att regeringen straks bestämmer om särskilde villkor för kvinnans tilträde till sådan domartjänst med vilken är förenad skyldighet att föra ordet i *underrätt på landet.* I högre rätter däremot kan hon bli domare.

Detta är visserligen ett framsteg från föregående års förslag som utestängde kvinnan från all domartjänst, men det innebär ett betänkeligt angrepp mot principen om skicklighet ock förtjänst som ensamt utslagsgivande. Det är nämligen så att de tingsmeriter som unge jurister förvärva genom att «setta ting» d. v. s. vara ordförande i underrätter, utgör en ofrånkomlig förutsätning både för utnämning till ett stort antal befattningar i statens tjänst och för tillträde till mera ansvarsfulla poster inom fria yrken som kräva juridisk utbildning. Det återstår således ännu ett stort steg innan kvinnan får sin fulle likställdhet med mannen på domarområdet.

Eljest äro de huvudsakelige undantagen följande: 1) militäre och civilmilitäre tjänster med vilka är förenad tjenstgörings skyldighet vid armén och marinen 2) tjänster vid fängelser, uppfostringsanstalter m. fl. inrättningar såvida därmed följer skyldighet att utöva ledning eller bevakning av män eller gossar. (Lärare der får hon dock vara) 3) tjänster med vilka följer ansvar för uppretthållandet av allmän ordning och säkerhet (polismästare, landshövding m. m. Anställning vid poliskåren får hon dock ha). 4 och 5) tjänst vid tullverket och skogsstaten med vilka är förenad skyldighet att göra bevakning. 6) tjänster vid gosskolar och manliga seminarier med undervisningsskyldighet i gymnastik.

Lagen skal träda i kraft när regering och riksdag bestämmer, vilket torde komma att ske vid näste riksdag sedan utredningen om kvinnlige statstjänares lön- och pensionsförhållanden er färdig.

Prästtjänstfrågan skall framdeles behandlas särskilt, emedan kyrkomötet i den frågan också skall ha sitt ord.

*) **Har henligget under typografstreiken.**

Kerstin Hesselgren talade utmärkt i Första kammaren. Hon uppläste även en del av den skrivelse som 24 kvinnoföreningar samma dag lagt på alla riksdagsmäns bord. Det är glädjande att se att svenska kvinnoföreningar börja utveckla mer aktivitet och mer mot än förr. Utan det, och utan sammanhållning, kommer man inte vidare. *A. M H.*

Reisebrev fra Østerrike.

Av Carrie Chapman Catt.

Oversat for Nylænde fra The Woman's Citizen.

(Forts. fra nr. 9).

Krigens grusomste følger har altid gaat ut over kvinderne, men nu later det til at det ogsaa blir dem som skal undgjælde haardest for freden. Jeg fandt kvækere som gjorde et udmerket hjæpearbeide i Wien og doktor og fru *Charles Zueblin* tilbragte nogen uker der for at studere forholdene. De muligheter der er om at faa det forventede laan har vakt en forbausende mængde nye forhaapninger, men der kan ikke være tale om nogen pludselig eller øieblikkelig tilbakevenden av velstand i landet. Hvis man tænker sig muligheten av at alle indtægtskilder man har, pludselig ophører at frembringe noget og ens kontante penger er blit saa værdiløse at man bare kan kjøpe ganske litet eller ikke noget for dem — saa kan man forestille sig de forholde alle mennesker i Østerrike — undtagen dem som beregner sig for store fortjenester — lever under. Ingen nye klær at glæde sig til, kanske ikke nogen mat i næste uke, ikke nok til idag, — ikke noget haap, det er det Østerrike som engang var saa e legant og straalende. Der findes allikevel nogen faktorer som skaper tilfredshet. *Paul Hainisch,* som er søn av vor kjære stemmeretsven *Marianne Hainisch* der i mange aar var formand for *Østerrikske Kvinders Nationalraad,* er den østerrikske republiks præsident og er en overordentlig populær mand. Folket er tilfreds, og der forekommer meget litet av de trudsler om omveltninger som er en fare for fredstanken i Mellem-Europa.

Præsident Hainisch var ikke i Wien under vort ophold der, men han stillet sin loge i operaen til disposition for stemmeretskvinderne. Dette blev naturligvis mottat med stor glæde, især for vore vertinders skyld, som paa 3 aar ikke hadde hat anledning til at gaa i operaen, skjønt de engang hadde været meget hyppige tilhørere der. Vi var atter imponert over det uhyre store skridt fremad som er gjort, da vi opdaget at præsiden-

tens loge, var den tidligere keiserlige loge, og at vi, repræsentanterne for det moderne demokrati sat hvor den gamle *keiser Josef* i saa mange aar hadde pleiet at sitte.

Endda en begivenhet viste os nogen forandringer som har fundet sted. En ung sangerinde debuterte i hovedrollen i «*Aïda*». Hun hadde lovet at synge ved stemmeretsmøtet samme eftermiddag, men paa grund av forestillingen om aftenen, kunde hun ikke komme. Publikum var henrykt over hendes sjeldne spil og herlige røst, og hun blev atter og atter fremkaldt. I gamle dager vilde en saa stor sanger som høidepunktet for sin ærgjerrighet, ha næret det haap at kongelige smil skulde ha hilst hende. Men denne unge sangerinde tilhører den nye tid, og hun undlot aldrig at hilse op til «*stemmeretslogen*» som hun glædet sig over og som glædet sig over hende. Det er en vidunderlig følelse at se historien slik bli til! Teatret var godt fyldt, og jeg maatte spørre hvordan dette kunde gaa for sig, naar folk ikke hadde penger til mat. «Fremmede, kapitalister og kunstnere paa fribilletter utgjør tilhørerne», var svaret. Som alle menensker i Østerrike saa er ogsaa sangerne sultne, men for mange er musikken en trøst og opmuntring i disse sørgelige tider.

Den forhenværende *Kvindestemmeretskomité*, som knapt blev taalt i Østerrike, eksisterer ikke mere, men i dens sted er der kommet en lovlig dannet, *Kvinders Forening for Politiske Interesser*, og mitt i sorger og lidelser, som utenforstaaende ikke kan gjøre sig begrep om, diskuterer kvinder de fundamentale spørsmaal, som ligger til grund for Østerrikes politik, og arbeider med en frihet som var ukjendt i tidligere dager. Østerrike er ikke «*forloren*» som økonomikere sier. Forsynet raar for dets skjæbne, og den guddommelige, alt-omfattende evolutionslov er i virksomhet. *Østerrike gaar fremad!*

Føljeton:

Eftertryk forbutt.

Romerske kvinder.

II,

Av Hanna Isaachsen.

(Forts. fra nr. 9).

Livia og Julia.

«Farvel, farvel *Livia!* Husk altid vort lange samliv.» Det var den døende *keiser Augustus's* sisste ord. Deres samliv hadde varet i *52 aar.*

Livias portræt-statue viser os en næsten fuldkommen skjønhet av den mest klassiske type. Det er mulig det er en idealisert *Livia* vi ser, men *Tacitus* sier om hende, at hun var «mere vindende av væsen end det vilde ha været passende for en kvinde i gamle dager.» Charme hos en kvinde var en magt som de ældste romere var bange for. Naar en kvinde benyttet sig av sin charme, maatte det bety at hendes aandsevner ikke strakte til. Denne opfatning forandret sig naturligvis ned gjennem tiderne. Det synes som om *Livias* charme maa ha været av den slags som virker aldeles umiddelbart, for hendes egen opfatning av hvad der var værdig for en romersk patricierinde faldt sammen med den gammeldagse strenghet.

Som den fuldstændige kontrast mot *Livia* stod *Augustus's* skjønne datter av 1ste egteskap, *Julia.* Disse to kvinder repræsenterte to tidsaldres motsatte syn paa kvindens opgaver og paa hvad hendes værdighet tillot. Det er netop i denne kontrast deres særlige interesse ligger for os.

Aar 38 f. Kr. lot *Octavian* — som endnu ikke kaldte sig «*Augustus*» — sig skille fra sin første hustru og samtidig skilte *Tiberius Claudius Nero,* en mand av en av Roms meget gamle patricierslægter, sig fra sin 19 aarige hustru *Livia,* som med engang, endnu før hendes anden søn av første egteskap var født, blev viet til *Octavian.*

For at bedømme de optrædende personer i dette drama retfærdig, maa vi se paa det fra romersk synspunkt. Hvor forskjellig dette var fra vort, faar vi straks et indtryk av, naar vi hører, at *Livias* første mand, *Tiberius,* ikke bare var tilstede ved vielsesceremonien ved det nye giftermaal, men han optraadte endogsaa som sin fraskilte hustrus far (!) og gav hende en medgift. Den søn, som *Livia* kort efter fødte, blev overgit ham som barnets rette far. Men da han faa aar efter døde — han var en gammel og nedbrudt mand — hadde han indsat *Octavian* som formynder for sine og *Livias* to sønner. Paa denne maate fik moren dem igjen.

Forklaringen for hele dette besynderlige forhold, maa ikke søkes i en letsindig eller ustyrlig lidenskap hos *Octavian* for den blændende skjønne *Livia.* Det hele var et politisk klokt arrangement, som vilde være til stor fordel for staten, for dens indre fred og ro. Og hos romeren var dette det høieste hensyn for et egteskap.

Octavian var nemlig nærmest at betragte som en opkomling i forhold til *Livia,* hvad høiadelig avstamning angaar. Hun forenet i sig kvintessensen av den høieste romerske adel. Hun

betød i Rom hvad hertugen av Westminsters datter betyr i vore dages London. Man har sammenlignet dette *Octavians* egteskap med *Napoleons* giftermaal med *Marie Louise*. Man har ogsaa ment, at den egentlige forslagsstiller til dette egteskap var *Tiberius*, som paa denne maate vilde vinde den unge *Octavian* som han forstod vilde bli Roms enehersker, over til det gamle adelsparti. Paa den anden side visste han hvilken karakter *Livia* var, og hvilke evner hun sat inde med. Saa omtrent forklarer historikeren *Ferrero* dette egteskap, som synes saa besynderlig for os. At det varte i *52 aar*, til *Augustus's* død, og synes at ha været mønstergyldig, viser at *Tiberius* — om det var hans verk — saa klart.

«Den rænkefulde *Livia*» — «*Livia* arbeidet kun for at faa sin søn *Tiberius* paa tronen», saa het det sig altid før. *Ferrero* derimot hævder, at «i *Livias* person var legemliggjort dette urbillede av den store romerske dame, som folket gjennem hele sin stormfulde historie saa op til med en næsten tilbedende ærbødighet. Hun utviste, i sin uhyre vanskelige stilling, rolig utholdenhet, maatehold og en beundringsværdig takt. Hun var en trofast støtte for sin mand gjennem hele deres lange samliv med dets mange og svære vanskeligheter.»

Livia forenet i sig de gode egenskaper som romerne satte høiest hos kvinderne. Som den elskede hustru var hun ogsaa den høit skattede raadgiver for statens første mand. Fra alle sider viste man hende den ærbødighet som magt og gode egenskaper, fornem avstamning og et enestaaende skjønt og adelig ytre uvilkaarlig avtvinger enhver.

Hendes barndomshjem hadde, tiltrods for sin høiadelighet, ikke været rikt. Det vilde ha været tilgivelig om hendes nye rigdom og høie stilling hadde fristet hende til at utfolde pragt. Men baade *Livia* og *Augustus* holdt fast ved den enkle, næsten tarvelige levemaate, de hadde været vant til. Historikeren *Svetonius* beretter, at det hus, som *Augustus* lot bygge paa Palatinerbjerget, og hvor *Livia* tilbragte den største del av sit liv, var ganske litet og uten nogen luksus. Der fandtes ikke en marmorplate, ikke et værdifuldt mosaikgulv. I 40 aar sov *Augustus* i det samme værelse. Husets møblering var saa enkel, at man i det 2det aarh. foreviste det for publikum som en merkværdighet, for dets tarvelighets skyld. *Augustus* og *Livia* eiet flere villaer, men alle ganske enkle. Levemaaten var ogsaa meget enkel, 3 retter til daglig, ved store høitideligheter 6 retter.

(Forts.)

Nylænde

Tidsskrift for Kvindernes Sak
Utgit av Norsk Kvindesaksforening

Redaktør: Fredrikke Mørck

37. aarg.	KRISTIANIA, 15. JULI 1923.	Nr. 14

Fra gamle dage III.

„Valgerda“.

Av Charlotte Norrie f. Harbou.

Marie Arnesen («Valgerda»)

«Valgerda?» Hvem var det?

Ja, — der var en Valkyrie som hed *Valgerda,* og det er vel efter hende, at *Marie Arnesen* valgte det navn, hvorunder hun besvarede den tyske professor *Arndts* angreb paa Danmark og det danske folk.

Men forøvrigt var *Marie Arnesen* lærerinde paa en herregaard i Nordsjælland og 18 aar gammel, da hun i al stilhed skrev sit brev til professor *Arndt* og i nattens mulm og mørke, indhyllet i et stort shawl, vandrede et par mil fra sit hjem for at lægge brevet i en postkasse, — det var hende meget om at gjøre, at man ikke skulde kunne opspore brevets udgangspunkt og dets

forfatter. Husk det var i 1845, før nogen hadde talt om kvindernes ligeberettigelse — eller om «Damernes emancipation», som *Clara Raphael* uttrykte sig.

Det lykkedes hende ogsaa at holde sig skjult! Ja, saa godt lykkedes det hende, at da *J. L. Heiberg* et par aar senere skrev sit lystspil «*Valgerda*», var der ingen (udover hendes allernærmeste), der anede, hvem brevskriveren var, og de fleste gav vistnok en af lystspillets personer ret i den opfattelse, at brevet maaske var skrevet av en mand, og ikke af en ung pige, som det gav sig udseende af. — — —

I begyndelsen af «fyrrerne» — d. v. s. 1840 og følgende aar, blev de tyske fordringer om et Tyskland, der skulde strække sig «so weit die deutsche Zunge klingt, und Gott im Himmel Lieder singt,» mere og mere paagaaende, og blandt de mest yderliggaaende tyske fædrelandsvenner — «altyske» vilde man vistnok kalde dem nu, — var professor *Ernst Moritz Arndt* i Bonn. I sine angreb paa Danmark fandt han støtte hos en «Holstener», og «*Valgerda*» begyndte sit brev med de ord: «Sidst hørte De fra Holsten, hør nu fra Danmark, det er en dansk pige, der taler til Dem.» Hun har følt sig oprørt ved i dagbladet «*Fædrelandet*» at læse «en Holsteners» brev til professoren og hans dertil knyttede bemærkninger. «Nu driver mit hjærte mig til at opfordre Dem til først at lære sandheden at kjende, til at undersøge hvor ret, hvor uret er, hvad der er sandt, hvad der er falsk, og da igen lade Deres barske stemme høre.»

«Holsteneren» havde insinuert, at Danmark nærmede sig til «Moskowiterne». Herimod protesterer «*Valgerda*», og hun peger paa, hvor langt anderledes stemningen er imod Tyskland. «Havde Deres blik fulgt de Danske under deres bestræbelser for at opretholde deres sprog i Slesvig, vilde De have bemærket, at selv i kampens hede er der ikke undsluppet dem noget fornærmelig ord mod det virkelige Tyskland, at de stedse har ønsket og ønsker et venskabeligt, literært og folkeligt samkvem med Germanien» — — — —

«Og hvad er da egentlig striden, hvad gælder den? Lad os betragte den, saadan som den var før aabningen af den sidste

Provinsialstænderforsamling i Roskilde. Paa et fladerum af omtrent 160 kvadratmile har Slesvig (Øerne ikke medregnet) en folkemængde af omtrent 330 000 indbyggere, hvoraf den langt større halvdel har det danske sprog til modersmaal. Efter de foreliggende statistiske data for aaret 1843 er Dansk fast udelukkende 158 000 indvaaneres folkesprog; de mange ikke medregnede, som bor i de distrikter, hvor der tales mest Tysk. Men af disse 158 000 er i de af 46 000 beboede sogne tysk skole-, kirke- og retssprog indlistet eller egenmægtig indført af de tyske embedsmænd. Tidligere var et langt større antals sprog det danske, men det maatte i skolerne vige for det tyske, og saaledes gaar det fremdeles. Den danske Slesviger fordrer nu, at hans børn opdrages i hans modersmaal, ikke i et fremmed sprog, at han i kirken hører en prædiken, som han forstaar, at han, naar han tror sig forurettet af en af sine danske naboer, kan raadføre sig med en dansk sagfører; han vil ikke paatrænge sine tyske naboer sit sprog, og endnu mindre berøve dem deres, han paastaar kun sin ret til ogsaa at bruge sit. Den danske regjering har befalet, at, hvor menighederne er danske, skal der ogsaa læres og prædikes Dansk, men prinsstatholderen, godsbesidderne, embedsmændene og advokaterne er tyske og forhindrer udførelsen af de kongelige befalinger, der kun gaar ud paa at lade folket nyde den det tilkommende ret. I den slesvigske Stænderforsamling har de tysktalende deputerede ved deres skammelige adfærd nødt de dansktalende til at trække sig tilbage, og saaledes ogsaa fortrænge det danske sprog fra stændersalen. Nu, — er det altsaa det danske sprog, som vil fortrænge det tyske, eller ikke meget mere det tyske sprog som alt i mange aar stræber efter at indtrænge sig i det danske og udrydde det? — — —»

«Og nu har den unge pige talt til den gamle frihedskæmper, digter og historieskriver; stor er forskellen imellem os to, og dog gives der en lighed: Som De elsker Deres fædreland, saaledes elsker hun sit; som De Deres sprog, saa hun sit. Det er visselig kun en stemme til den anden, men Deres gælder for en stor del af Deres folk, og dersom min er en sand datter af af mit folk, vil De maaske snart erfare det af en dansk jour-

nal. I dette tilfælde vil De vist heller ikke undlade at offentliggøre dette brev, ligesaa godt som Holstenerens.

«Et godt ord finder et godt sted, maatte det finde anvendelse herpaa. Mine ord er i det mindste bedre end Holstenerens, thi de er mere sande.

«Paa en herregaard i Sjælland den 10de Marts 1845.

Valgerda .

Efter at have afsendt sit brev til professor *Arndt,* sendte *Marie Arnesen* en gengivelse deraf til «*Fædrelandet*», som offentliggjorde det den 17. Marts, altsaa faa dage efter, at det var skrevet, og det vakte stor opmærksomhed. Endnu i min barndom blev det ofte omtalt, uden at man kendte brevskriverens navn. Til «*Fædrelandet*» var brevet ledsaget af følgende:

Hr. Redaktør!

«Originalen til det medfølgende brev blev igaar med posten afsendt til sit bestemmelsessted. Jeg tillader mig at tilstille Dem denne tildels efter hukommelsen nedskrevne genpart for at afgøre, om De finder det rigtigt at optage den i Deres blad, og henviser i saa henseende navnlig til slutningen. At dette brev er skrevet af en aldeles uøvet pen, vil vist være let at se. Men jeg har imidlertid troet ikke at burde motstaa min trang til i det mindste at søge at gjøre mere for mit fædreland end at beklage det. Og da jeg nu er kommen i det tilfælde at skrive til den ærede redaktion af «*Fædrelandet*», vil jeg ikke tilbageholde en bemærkning, som jeg har haft lejlighed til at iagttage sandheden af i min kreds. Desværre hersker der hos det store flertal af det danske folk mangel paa kraft og villie, men at det er saaledes, bliver ogsaa sagt det altfor ofte. Langtfra at bringe det til at forene sig, at hæve sig selv, antager de mange, at da det nu en gang er saa, maa det ogsaa forblive saaledes. Jeg hører daglig ytringer som: «Hvad nytter det altsammen? vi er et daarligt folk» o. s. v., og saa en opregning af de andre nationers fortrin fremfor os, uden hensyn til forholdene eller de henseender, hvortil vi vel tør maale os med dem, eller i forhold til vort lands udstrækning, maaske endog gaa foran, som i kunst og literatur. Nej, sig det, at det er kraftigt, naar det blot selv vil, lad det føle, hvor det viser sit værd, og det vil ligesaavel som nu tro Dem paa Deres ord og virkelig blive, hvad det siges at være. Dertil kommer at vi umulig kan forlange, at fremmede skal have agtelse for os, naar vi ikke har agtelse for os selv. Denne selvnedsættelse og følelse af sit ringe værd kan være meget rosværdig hos en

enkelt person, skjønt sjeldent fordelagtig for ham; i et folk duer den sikkert aldrig. At jeg tror en saadan selvfølelse for folket vilde give oppositionen en endnu større vægt i folket, og til samme tid aldeles ikke hindre den i at vedblive at raabe, kalde og vække, hvor der endnu slumres, behøver jeg neppe at bemærke.

Med agtelse for hver, som helliger sine kræfter og sin tid til det fælles fædreland.»

Den 12. Marts 1845.

«*Valgerda*».

Begge disse breve, saavel det til «Fædrelandet» som til professor *Arndt* var skrevet paa Tysk, men «*Fædrelandet*» gengav dem selvfølgelig paa Dansk, og de findes optrykte i en kort nekrolog i «*Kvinden og Samfundet*» for aaret 1891, *Marie Arnesens* dødsaar.

Hendes fader var den lærde filolog *Poul Arnesen*, der var født paa Island; moderen, *Dorothea Wexels*, var født i Norge. *Marie* var den yngste i en stor søskendeflok og født 1825; som de øvrige søskende havde hun faaet en fortrinlig opdragelse, der skaffede hende en lærerindeplads allerede da hun var 17 aar gammel. At hun ikke blot var istand til at modtage den undervisning, der blev budt hende, men at hun ogsaa var istand til at tænke og handle selvstændigt, viser de to ovenfor gengivne breve tilfulde. Brevet til professor *Arndt* vakte vistnok dengang mest opsigt: man havde længe sukket efter en forsvarer for Danmark og alt dansk mod de mere og mere om sig gribende tyske angreb og indblandinger i danske forhold, — og nu kom forsvareren! Der var maaske en og anden, der følte sig lidt ilde berørt ved tanken om, at det skulde være en ung pige, der her havde taget til orde, men saa greb man den udvej at trøste sig med, at navnet, og dette med at «*Valgerda*» skulde være «en ung pige», kun var fundet paa for at vække nysgerrighed og debat om selve brevet.

Det har vistnok væsentlig brevet til professor *Arndt*, der drøftedes, og som vakte folkets glæde. Men jeg tilstaar, at brevet til «*Fædrelandet*» egentlig er det, der har glædet mig mest.

Marie Arnesen siger, at hun elsker sit fædreland og sit sprog, og i brevet til «*Fædrelandet*» viser hun, at hun ogsaa elsker sit folk, endskønt hun ikke er blind for dets fejl og mangler.

Disse fejl og mangler finder hun dog ikke større, end at de vil kunne rettes ved en bedre opdragelse, en bedre ledelse, og dette beder hun de politiske førere og dagspressen lægge sig paa sinde! Havde hun levet nu i vore frie tider, havde hun maaske overvundet sin medfødte «kvindelige beskedenhed», og vi havde muligvis i den unge kvinde faaet en *politisk* fører, faaet den kvindelige *politiker,* som den politiske ligestilling med mændene endnu ikke har givet os. Eller er det netop, fordi det ikke var hendes maal at blive politiker, fordi hun udelukkende søgte at «gjøre mere for sit fædreland end at beklage det,» at hun kunde se, hvad folket trængte til, og at hun kunde yde sit bidrag dertil?

I hvert fald er jeg «*Valgerda*» taknemmelig for hendes breve.

Kragerø led av L. K. S. F.

Landskvindestemmeretsforeningen har sendt indbydelse til at holde landsmøte i Kragerø fra lørdag den 1. til og med mandag den 3. september.

Formanden i Kragerø led skriver: «September i Kragerø kan være vakker, saa hvis veiret blir godt, lønner det sig at spandere et par dage paa vor maleriske lille by med den vakre fjord». Vi synes, vi maa ha en søndag med, for at alle, som er bundet av sit arbeide om hverdagene, ogsaa kan faa anledning til at overvære nogen møter.

Leddets styre vil være meget taknemmelig for at faa besked saa snart, som mulig, for at vi kan faa ordnet det væsentligste *før* sommerferien, da alle reiser væk, saa intet kan gjøres i ferien.*) Vi vil gjerne faa oversigt over, hvor mange deltagere vi kan gjøre regning paa, og om der ønskes, at der skal sørges for indkvartering.

Hovedstyret meddeler, at der ved dette landsmøte skal behandles store og vigtige saker.

De der vil holde foredrag bedes melde dette og hvad det omhandler snarest mulig.

De som ønsker at delta, bedes at melde sig til den fungerende formand i Kristiania led, *kunstforlægger frk. Marie Høgh,* Raadhusgaten 11, Kristiania.

---

*) Kom os for sent ihænde til at indtas i forrige nr. *Red.*

Bergens Kvinderaad 20 aar.

Den 5. mai var det 20 aar siden *Bergens Kvinderaad* blev stiftet. Dagen blev feiret med en enkel, men meget vellykket fest. Av stifterne er en død, nemlig *skolebestyrerinde Amalie Hansen*, og *gartner Julie Mohr* var ved sygdom hindret fra at være tilstede, men de øvrige, *fru Nico Hambro, fru Josephine Grindstad* og forhenv. telegrafistinde *frk. Dorothea Merlees* samt formændene i de forløpne 20 aar, hadde kvinderaadet den glæde at se som sine gjester. Man samledes til musikkens toner om et festlig dessertbord, hvor der blev holdt en række taler som ogsaa senere fortsattes. Der blev fortalt om kvinderaadets stiftelse og vanskeligheterne i den første tid, der blev takket for godt utført arbeide og uttalt mange gode ønsker for fremtiden. Tiden gik saa altfor fort, og før man visste ordet av det, maatte man bryte op for at komme med siste sporvogn. — Hvad der især gjorde festen hjemlig og hyggelig, var at den kunde holdes i kvindernes egen bygning. Denne er et vakkert og velindrettet 2½ etages hus med en stor have omkring i landlige omgivelser ute i Sankviken. I første etage har «*Bergens Kvindesaksforening*» en husmorskole, i øverste er der internat for eleverne, mens anden etage indeholder en række koselige leiligheter, dels paa 2 værelser, dels paa et værelse og alkove, alle med tekjøkken, hvor damer kan faa bo! Huset har været i bruk siden 19[illegible]0, og er ogsaa økonomisk et heldig foretagende, da det nu forrenter de penger der er anbragt i det.

Bergens kvinder kan iaar ogsaa feire et andet jubilæum, idet det er 25 aar siden det store kvindemøte efter indbydelse av *Bergens Kvindesaksforening* blev holdt i Bergen, og hvor for første gang kvinder fra alle kanter av landet var samlet til møte.

Maren Knutsen,
sekretær i Bergens Kvinderaad.

Det internationale Kvinderaads finanser.

Som man vil kunne forstaa kræves der en stor sum penger for at *Det Internationale Kvinderaad* kan fremme alle de forskjellige saker som det har paa sit program. De forskjellige tilsluttede lande bidrar efter besste evne, men de fleste av dem har jo ikke saa meget at avse, om arbeidet for de samme saker, som binder raadene sammen, skal kunne drives med nogen kraft i deres eget land.

Syd-Afrikanske Kvinders Nationalraad har nu drøftet spørsmaalet om at træ støttende til for at ophjælpe den fælles økonomi, og har besluttet i sommerens løp at arrangere en speciel «I. C. W.»-uke og ved siden av dette ogsaa ha «drawing rooms» møter, hvortil man vil indbyde internationale talere. Et eksempel til efterfølgelse for andre nationalraad.

Ny katolsk kirke.

„St. Birgittas" kirke i Kristiania.

Fru Helga Dahll, f. Gulbranson, i Molde, har ifølge «*St. Olav*» skjænket *Det apostoliske vikariat* en tomt ved Drammensveien, Ganger Rolfs gt. 6, til opførelse av kirke og prestebolig. Tomten er utskilt av den gamle Gulbransonske familieeiendom, og giveren uttaler i følgeskrivelse til gavebrevet: «Jeg tillater mig at uttale det haab, at der paa denne eiendom, som har været i min families eie i tre generationer, om ikke ret lang tid maa bli reist et hus til bruk for den hellige katolske kirke, hvis fremgang i Norge er mit høieste ønske.» Gavebrevet er blit tinglæst den 22. mai og indeholder bl. a. følgende bestemmelser: «Eiendommen overtas av *Det apostoliske vikariat* for den katolske kirke den 1. juni 1923, fra hvilken tid samme har at bære alle paa eiendommen hvilende skatter og offentlige avgifter. Det er en betingelse for gaven at tomten ikke avhændes, og at den kun blir anvendt til derpaa at opføre en mindre kirke med tilhørende prestebolig.» Den nye sognekirke ved Drammensveien vil faa navnet *St'a. Birgittas kirke.* Den hellige Birgitta har gjentagne ganger besøkt Norge, og var en tid *dronning Blancas* gjest paa Akershus slot.

Fuldstændig havebruksskole for kvinder.

1. november begynder et 2-aarig kursus ved *Fredrika-Bremer-Förbundets* frugtdyrknings- og havebruksskole for kvinder ved Apelryd pr. Baastad. Kurset som er det første i sit slags i Norden, gir en fuldstændig utdannelse som havebrukslærerinder og gartnere.

Lady Constance Lytton.

In memoriam.

I England er en av landets mest fremstaaende kvindesakskvinder gaat bort.

Det var især stemmeretten som *Lady Constance Lytton* viet sine interesser og sit arbeide. Hun tilhørte den gruppe stemmeretskvinder, som for et decennium siden drog ikke alene sit eget, men ogsaa andre landes opmerksomhet mere end nogen av de øvrige, hen paa sig: *Suffragetternes*. De mest ytterliggaaende, de som fandt det formaalstjenlig for sin sak stadig at gjøre noget, som gjorde det krav og den retning de repræsenterte, gjældende. De fulgte det eksempel som engelske mænd hadde git, naar de kjæmpet for sine idealer: voldsomheter. De engelske kvinders «metoder» blev ikke fulgt i andre lande, og der var ogsaa store grupper av kvinder inden deres eget land som tok avstand fra dem.

Lady Constance Lytton hørte til de ivrigste inden *Suffragetternes* leir. Hun var datter av *earlen av Lytton* og født i Wien 1869. *Lady Lytton* var blandt de engelske kvinder som sat i fængsel, idet hun i februar 1910 var med i den deputation av suffragetter som trængte sig ind i Underhuset for at faa foretræde for *Mr. Asquith.* I en hel maaned sat hun indespærret i *Holloway fængsel.* Samme aar i oktober kom hun atter derind, fordi hun kastet en sten mot den motorvogn, som kjørte *Mr. Lloyd George* til et møte i Newcastle. Under dette sit fængselsophold gjorde *Lady Lytton* hungerstreik, og blev trods hun var dømt til 1 maaneds fængsel, løslatt efter et par dager. Under et antat navn begav hun sig i januar 1911 forklædt som arbeidskone til fængselsdirektørens hjem og bad om at de arresterte suffragetter maatte slippes ut. For dette blev hun selv arrestert og under fængselsopholdet tvangsfodret, men frigit efter i 9 dager standhaftig at ha utholdt denne grusomme behandling. Hendes næste bedrift var sammen med en del kammerater at slaa itu tre glasruter i posthusbygningen hvorfor hun idømtes alternativt 1 maaneds fængsel eller en større bot. Hun foretrak fængsel, men da hendes bot blev betalt av en ukjendt, slap hun løs efter 5 dager.

Sammen med *Christabel Pankhurst* og *Annie Kenny* blev *Lady Lytton* omsider i 1912 mottat av *Mr. Asquith* i Downing Street, hvor suffragetterne saa ofte hadde leiret sig for at passe ham op. Men det lykkedes altid *Mr. Asquith* at komme ind i ministerboligen ad bakveier, eskortert av sterkt politi.

Blandt de skrifter *Lady Lytton* har efterlatt sig, er hendes *«Ingen stemmeret for kvinder?»*

Lady Constance Lytton døde den 22. mai og blev begravet den 27.

Paa hendes kiste la *Mrs. Pethick Lawrence* et eneste palmeblad, som bar den stemmeretsorganisations gamle farver *Lady Lytton* tilhørte, idet hun uttalte:

«Kjære kammerat, du vil altid leve i deres hjerter som elsker dig, og du lever for bestandig i den fremtid som arver den nye frihet du gav dit liv hen for at vinde.»

Man kan være enig eller uenig i suffragetternes fremgangsmaate, én ting maa alle bøie sig for i beundring, og det er det mot og den taalmodighet, det heltemot hvormed de forfektet sin sak. De ofret alt for den: formue, navn og rygte, de behageligheter livet kunde ha budt dem, ja selve livet. Og derfor skal *Lady Constance Lyttons* navn bevares og nævnes overalt hvor kvindebevægelsens historie er opbevart. *F. M.*

Litteratur.

„Vor gamle Bondekultur“ i ny, øket utgave.

— *J. W. Cappelens Forlag.* —

Da det nationale pragtverk «*Vor gamle Bondekultur*» av konservator *Kristofer Visted* utkom i 1908 (J. W. Cappelens Forlag) blev det mottat med almindelig glæde. Med sin kyndige og interessante tekst og de talrike vakre billeder, fyldte det et tomrum, idet man længe hadde savnet en orienterende oversigt over dette nationale

emne. Interessen har ogsaa siden den tid været stadig stigende, og da verket nu i flere aar har været utsolgt, har forfatter og forlag bestemt sig forat sende det ut i ny utgave, tolv rikt illustrerte hefter.

Konservator Visted har i sin bok skjænket alle, der har sans for vor kulturhistorie og vore nationale traditioner, en opslagsbok, et kildeskrift av rang. Og den almene mand vil glæde sig ved denne fængslende skildring av det urnorske element i vor kultur, fremstillet i en smuk og populær form. Av det store billedstof — endel i farver — vil man kanske særlig fæste sig ved de vakre reproduktioner av *Adolf Tidemands* efterladte skissebøker. Verket har ikke færre end 200 billeder, og en hel del av dem er ikke offentliggjort før.

Siden første utgave av «*Vor gamle Bondekultur*» utkom, er der utført et betydelig arbeide med nye undersøkelser og indsamlinger av nyt materiale, og det er blit mulig at sende ut den nye utgave betydelig øket og tildels omarbeidet. De enkelte kapitler er blit fyldigere og bragt helt paa høide med granskningens seneste resultater. Desuten er der blandt andet kommet til nye avsnit, saaledes om *folketroen.*

Litteraturanmeldelse.

Helene Støcker: «Liebe». Røsl & Co's forlag, München.

Det er en bok interessantere som «document humain» end vellykket i kunstnerisk henseende. Man kunde ha ønsket at romanen med dens godt og vel 500 sider hadde faat en mere koncentrert form. Det vrimler av uttværede situationer, gjentagelser i beskrivelse og tankegang i den; dette gaar endog saa vidt at der er samtaler hvor de samme spørsmaal, — uten nogensomhelst kunstnerisk nødvendighet — blir gjort og besvaret paa samme maate.

Men — det er en modig bok, hvis forfatterinde ikke er ræd for at blotte de saareste punkter, den inderste fine sammenhæng i problemet: *Kjærlighet mellem mand og kvinde.* Boken er skrevet i dagbokform og i dens midtpunkt staar den moderne kvinde, som har forlatt familiehjemmet og dets jevne, beskyttede liv, for paa egen haand at tilkjæmpe sig muligheter for kunstnerisk utdannelse. Den unge malerinde *Irene Mertens,* vil være menneske fremfor at være kvinde, hun vil utvikle sig, suge al den næring av tidens kunstneriske og sociale strømninger som hendes individualitet gjør krav paa. Det første billede som hun utstiller, møter velvillig kritik; hendes vei ligger foran hende klar, løfterik, og hun gaar den tappert med sine øine fast rettet mot det maal: du skal utvikle dig. Hun er litt egoistisk, den gode Irene, og slet ikke saa litet doktrinær. Og da møter hun manden som knapt nok har blik for alt dette som hun selv anser for det besste i sig, men som bare ser og attraar *kvinden*

Irene. Han erobrer hende, river hende med i sin lidenskap, før hun endnu har faat tid til at forklare alt det som hun mener han bør vite om hende, hendes ideer og meninger. «Jeg vil sletikke vite noget om dine anskuelser og bestræbelser — si mig kun hvad du føler — alt andet skal jeg nok kunne tænke mig.» Han bare ler naar hun avbryter: «Men du kjender mig jo sletikke!»

«Selv om følelserne er de samme, saa er dog deres tempo forskjellig hos mand og kvinde; derfor holder de aldrig op at misforstaa hverandre,» sier Friedrich Nietsche.

Ut av denne typiske tempoforskjel vokser konflikten som tilslut opløser dette samvittighetsegteskap som de to hadde lovet at holde «indtil døden skiller os ad».

Det er mange interessante træk i kvindens psykologi som forfatterinden avslører for os i denne bok. Den moderne kvindes psykologi, hvis personlighet er spaltet mellem det hun vil som menneske, og det hun attraar som kvinde. Denne kvinde lykkes det forfatterinden at stille frem for os som et levende menneske. Men hun formaar ikke at tegne manden likesaa plastisk og klart. De mange smaa penselstrøk som hun ødsler paa ham, blir ikke til en helhet, et menneskelig billede, og denne uklarhet i karaktertegningen skader her og der konfliktens opbygning.

I sin helhet er det en bok som fortjener at bli læst, især i kvindernes leir, skjønt jeg tror at mange av dens læsere vil være enig med mig i at enkelte av dens intimeste skildringer hadde vundet ved anvendelse av litt mere «clair obscur» . . . . .

Gjertrud Margarete Günther

Ungarns „Terror".

Reisebrev til „The Woman Citizen" av Carrie Chapman Catt.

Oversat for «*Nylænde*».

Fra Østerrike reiste vi til Ungarn. Skjønt jeg med hensigt hadde undlatt at opgi tiden for vor ankomst og bedt om at der endelig ikke maatte møte nogen op, var der paa stationen i Budapest ved vor ankomst samlet en mængde av vore stemmeretsvenner fra tidligere tid, katoliker, protestanter og jøder, for at ta imot os. Før krigens tid var det i Ungarn en etikettesak som man aldrig sætter sig ut over, at gjester paa stationen overrækkes en uhyre bukket, ledsaget av en tale, som er avpasset for anledningen. Jeg hadde haabet at faa spare de ungarske stemmeretskvinder for denne utgift eller den gene det vilde være for dem at undlate denne etikette; men de hadde fundet en utvei. En ung pike, niece av formanden for *Stem-*

meretsforeningen, som jeg kjendte fra hendes barndom, traadte frem med en vakker crysanthemum og en endda vakrere tale. Det var klart at ikke nogen av de nævnte formaliteter var til at undgaa.

Vi blev fulgt til *Hotel Hungaria*, som var kongressens hovedkvarter i 1913, og blev mottat av den samme imponerende rad av funktionærer, alle i pletfri uniform; men et nøiere kjendskap til forholdene aapenbarte mange beviser paa svunden glans i dette engang saa pragtfulde og elegante hotel.

Jeg ønsket meget at faa anledning til at høre litt om forholdene blandt den høiere middelstand i Ungarn. De fattiges skjæbne er blit tilstrækkelig skildret i de mange taler der har været holdt under indsamlingerne til hjælpefondene. Korrespondenter har git beretninger om de rikes ofre, men de fleste beretninger har været tause hvad aandsarbeiderne angaar. Vore stemmeretsarbeidere er væsentlig rekrutert av disse — doktorer, jurister, journalister, lærere, arbeidere, velstillede mænd og kvinder. Der blev git en middag for mig hvortil man omhyggelig hadde samlet repræsentanter fra de forskjellige grupper. Vi førte en intim, aapenhjertig samtale ved middagsbordet. Blandt gjesterne befandt sig ogsaa Ungarns eneste kvindelige parlamentsmedlem, *Anna Ketly*. Jeg hadde ogsaa flere andre leiligheter til at interviewe betydningsfulde grupper av mennesker, og jeg følte at jeg paa ganske kort tid hadde faat høre en hel del.

Over hele Mellemeuropa er den første tanke i alles sind den dype kløft som aapner sig mellem den lave valuta som forringer kjøpeevnen og de høie priser paa varerne. Lønningerne i Ungarn er blit bestemt efter det kvantum brød man *kan* kjøpe. Ikke noget sted i Europa er det brød som brukes av folkets masse, hvitt, undtagen kanske i England. Kvaliteten varierer i hvert land og i forskjellige deler av det samme land. Det billigste brød vilde vi amerikanere anse for ganske uspiselig. Men en dygtig stenograf i Ungarn med den høieste løn inden sin stand, er bare istand til at kjøpe et kilo brunt brød daglig for sin familie. Da vi var i Ungarn ekvivalerte den gage som førsteministeren hadde, paa grund av den lave valuta, 8 amerikanske dollars (48 à 49 kroner) pr. maaned; og den maanedlige gage et parlamentmedlem oppebar var $ 5.60 (34 à 35 kr.). En av mine stemmeretsvenner gav en kvinde 400 kroner (eller 80 dollars regnet efter værdien *før* krigen), denne gave betød et stort personlig offer; men i sin overstrømmende glæde fortalte den som mottok pengene, at de bragte stor velsignelse for hende, ti hun hadde for dem kunnet kjøpe tre hele

lange brød, og hendes barn hadde i høi grad frydet sig over dem. Brød er blit en slik luksus at fattigfolk har set sig nødt til at finde paa noget som er billigere at spise, men hvad det var syntes ingen at kjende til. Alle var enige om at brødspørsmaalet er det mest trykkende problem i Ungarn. Kaffe som var den almindelige drik til frokost, er det ikke mulig selv for den engang rike, at skaffe sig. Der findes litet melk, og den er strengt reservert for invalider og barn. Ogsaa te er det blit umulig at kjøpe for de fleste. (Forts.)

Doktor Anna Chabanoff hædres.

Den 23. mars var det 45 aar siden *dr. Anna Chabanoff*, saavidt vi vet den første kvindelige læge i Rusland, fik lov til at praktisere der. Samtlige læger i Petrograd feiret sin kvindelige kollega som den pioner hun er i Rusland. *Doktor Chabanoff* har ogsaa været en meget energisk arbeider paa det sociale omraade. Blandt de mange adresser *dr. Chabanoff* mottok paa sin hædersdag, var den som hun fik fra de kvindelige læger i Rusland den hjerteligste og varmeste. Den uttrykte ikke alene hendes videnskapelige fortjenester og anerkjendte ikke bare værdien av hendes virksomhet som læge, men den uttrykte en hjertelig tak for den kamp for de kvindelige lægers rettigheter, saa vel som for hendes arbeide til gunst for kvindeemansipationen i det hele tat.

De institutioner som skylder *doktor Chabanoff* sin tilblivelse er følgende: *3 Sanatorier for barn, som lider av tuberkulose; et Hjem for arbeiderbarn; et Suppekjøkken* for folk, som under dyrtiden i Rusland led nød (1906); *et Hospital for soldater, som blev saaret i krigen; Kvindernes Liga for fred og frihet*, likesom hun har tat initiativet til at faa organisert mange baade sociale og filantropiske foreninger. I utførelsen av sine mange planer, har samarbeidet med *Russiske Kvinders Nationalraad*, hvis formand *dr. Chabanoff* i mange har været, hat stor betydning for hende og været hende til overordentlig stor nytte.

Som medlem av *Det Internationale Kvinderaad*, i hvis ophøiede og store maal *dr. Anna Chabanoff* er varmt interessert — (hun har i mange aar været Honorary Vice-President) — og for hvilket hun føler en uforanderlig sympati, har hun overværet flere internationale kvindekongresser. De nuværende politiske og økonomiske vanskeligheter forhindrer hende desværre fra at reise nogensteds hen nu.

Tiltrods for sin fremskredne alder, praktiserer *dr. Chabanoff* fremdeles, og indehar den samme stilling som tidligere, nem-

lig som overlæge ved og direktør for barneavdelingen ved det tidligere *Hospital* som *Prinsen av Oldenburg* oprettet, en stilling hun overtok for 4 aar siden.

For kort tid siden holdt *dr. Anna Chabanoff* i *Videnskapsselskapet* i Petrograd, et foredrag om «*Den medicinske undervisning for russiske kvinder i de sisste 50 aar, dens fremskridt og dens resultater* . Den sisste del av foredraget var viet en en lovprisning over betydningen av det arbeide som *Det Internationale Kvinderaad* utfører.

Føljeton:

Eftertryk forbutt.

Romerske kvinder.

Av Hanna Isaachsen.

(*Forts. fra nr. 13*).

Begge disse Roms første personligheter gik ogsaa ganske tarvelig klædt. Det lyder likefrem rørende, at enhver toga som *Augustus* bar, maatte komme fra *Livias* haand. Det vil si, hendes slavinder hadde vævet dem under hendes opsyn. Hun vævet forresten ogsaa selv. —

Ved siden av denne husmoderomsorg interesserte hun sig varmt og med klokskap for alle riksanliggender. *Augustus* raadførte sig stadig med hende ved store og vanskelige avgjørelser.

Det var især efter Ægyptens erobring at overdaadighet og pragtsyke hadde begyndt at brede sig i Rom. At baade *Augustus* og *Livia* var imot alt slikt, sier sig selv.

Der er ingen tvil om, at *Livia* hadde en kraftig haand med i den sociale lovgivning, som *Augustus* gik igang med i haap om ved dens hjælp at gjenreise de øverste samfundslag, som mere og mere sank ned i ødselhet, slaphet, sanselighet og ledig-gang. De nye lover sigtet paa at bringe egteskapet i ære igjen og faa de unge patriciere til at stifte familie. *Augustus* utstedte en meget streng lov mot egteskapsbrud, baade hustruen og hendes medskyldige blev truet med livsvarig forvisning og delvis tap av formue. Dersom den krænkede egtemand undlot at klage, kunde hustruens far gjøre det — og derefter enhver borger. Augustus ante litet, da han utstedte denne lov, hvor haardt den skulde komme til at ramme ham selv gjennem hans datter og datter-datter.

Loven mot luksus var sikkert nok ogsaa inspirert av *Livia*.

Den forbød at benytte for stor del av formuen til juveler og dragter, personlige slaver, festligheter og pragtbygninger. Maalet for denne lov var at faa de romerske damer til at ta *Livias* private levemaate og husførsel som mønster.

Under forhadlingerne i*Senatet* i anledning av disse lover holdt *Augustus* engang en lang tale, i hvilken han stillet *Livia* frem som mønster for aristokratiets damer. Han utbredte sig utførlig over enkeltheterne i hendes husførsel, over hendes garderobe og hvad den kostet, og ogsaa over hvilke fornøielser hun fandt standsmæssig for patricierinder. Ingen av *Augustus's* tilhørere, Roms senatorer, fandt noget anstøtelig i, at *Augustus* paa den maate drøftet sin hustrus, verdensrikets høieststaaende dames, personlighet offentlig. Paa denne tid — ca. 18 f. kr.. — var *Livia* for romerne inkarnationen av idealet for en romersk matrone. Det var ikke et ideal som var opstillet for dem av en eller anden moralfilosof, det var det ideal som folket selv hadde dannet sig, derfor støtte det heller ikke at dette ideal i *Livias* person blev fremstillet i en debat i senatet.

Som før nævnt hadde *Livia* faat igjen sine to sønner av første egteskap derved at *Augustus* blev deres formynder. Hun la hele sin sterke moderfølelse i det arbeide at opdra disse to, *Tiberius* (den senere keiser), og *Drusus*, og hun opdrog dem i overensstemmelse med sin egen strenge opfatning av hvad en romersk adelsmand skulde være. Hun opnaadde ogsaa hvad hun hadde tilsigtet forsaavidt, som begge de unge mænd viste sig som ægte romerske adelsmænd i besste forstand. *Tiberius* blev jo siden en av Roms kraftigste og dygtigste keisere. Det var først paa sine gamle dager, efter at hans liv paa mange maater hadde fremelsket bitter mistro til menneskene, at han forfaldt til grusomheter og unaturligheter. Men der kan forresten ikke være i tvil om at beretningerne om hans utskeielser er overdrevne.

Drusus var formelig forgudet av sin samtid. Hans egteskap med *Antonia*, *Augustus's* søsterdatter, var helt igjennem lykkelig. Men til almindelig sorg døde han meget ung. *Antonia*, som hadde mistet sin mor, holdt av *Livia* som sin anden mor, og forholdet mellem dem var altid utmerket. *Augustus* har tydeligvis ogsaa holdt varmt av sin svigerdatter. Han kunde ikke bringe over sit hjerte at tvinge hende til et nyt egteskap efter den lov han selv hadde git, og altid ellers krævet strengt respektert.

De største tragedier i *Livias* og *Augustus's* liv skyldtes *Julia* og senere, efter hendes forvisning, hendes datter igjen, som ogsaa het *Julia*. (Forts.)

Nylænde

Tidsskrift for Kvindernes Sak
Utgit av Norsk Kvindesaksforening

Redaktør: Fredrikke Mørck

37. aarg.	KRISTIANIA, 1. AUGUST 1923.	Nr. 15

„Failure is impossible“

1848—1923.

Det er iaar 75 aar siden det berømte møte i «*Seneca Falls*» i De Forenede Stater, fandt sted. Det store kvindemøte som skulde faa saa vidtrækkende følger, ikke alene for de amerikanske, men ogsaa for kvinder i de øvrige verdensdeler.

Der er vokset op to generationer siden hine dager, og der er mange for hvem de begivenheter som fandt sted i juli maaned 1848, staar uklart, eller man har helt glemt det hele, det gjør man saa let under den daglige kamp og det anstrengende arbeide for sin tilværelse, saa vi skal i nogen linjer fremkalde i erindringen hvad de foretok, de modige kvinder, som sammenkaldte møtet i «*Seneca Falls*».

Vi maa da først berette om hvad der var den rent ytre anledning til at møtet fandt sted. 8 aar i forveien — i 1840 — holdtes der i London en antislaverikongres. Til denne var de amerikanske antislaveriforeningerne indbudt og hadde sendt sine mest fremragende medlemmer som delegerte. Men blandt disse befandt sig heldigvis eller uheldigvis — som man tar det — to kvinder valgt fra foreningerne i Pennsylvanien og Massachusetts. Det var de to kundskapsrike unge fruer, de senere verdensberømte og høit beundrede forkjæmpere for frihet *Elisabeth Cady Stanton* og *Lucretia Mott*.

Det berettes at de engelske verter følte sig ytterst «*shocked*» ved deres ankomst, og visste ikke sin arme raad hvordan de skulde gripe denne sak an. I England hadde ikke nogen kvinde

ret til at uttale sig i en offentlig forsamling i de dager! I den amerikanske beretning om dette fortælles der, at de engelske gentlemen omsider blev enige om at anmode damerne om at nedlægge sine mandater. Den uforfærdede *Lucretia Mott* reiste sig og svarte at det kunde de slet ikke gjøre frivillig, de skyldte at ta hensyn til de foreninger i Amerika som hadde sendt dem. Under den livlige debat som utspandt sig om dette spørsmaal, forsvarte de ledende amerikanere sine kvindelige meddelegerte. De visste at fortælle om det store, selvopofrende, uegennyttige arbeide disse og flere kvinder i Amerika hadde utført for de store skarer av slaver, som hvert aar førtes over til Amerikas sydstater. «Kvinderne hadde tat têten derover og mændene var fulgt efter.» De nobelt tænkende amerikanere fremholdt at «de aldrig mere vilde kunne be Massachusetts kvinder om hjælp dersom de svek dem nu.» De fortalte om hvor uundværlige kvinderne hadde været og hvor tappert de hadde delt farer og besvær med dem i abolitionistkampen like fra dens begyndelse. Allerede i 1790 da *Benjamin Franklin* dannet den første antislaveriforening hadde der sittet kvinder i styret. De amerikanske mænd hadde derfor aldeles ikke til hensigt at bøie sig for en gammel engelsk fordom.»

Saa traadte presterne — ogsaa endel amerikanske — frem paa arenaen med sin bibel og sin Paulus, og erklærte at det var «stridende mot den almægtige Guds vilje og bud» at kvinder deltok i kongressen, «kvinder bør det at tie i forsamlinger». Og for denne kraftsats's skyld fik verterne stor majoritet, og de kvindelige amerikanske gjester blev henvist til at ta plass paa sidegalleriet og der sitte *bak et gitter og høre paa!* Slik behandlet de berømte engelske gentlemen indbudte gjester i de dager, *NB.* naar disse gjester var kvinder!

Men — amerikanerinderne kom allikevel i godt selskap der. For da den amerikanske delegations ordfører, som tillike var leder av hele antislaveribevægelsen i Amerika, *William Lloyd Garrison*, naadde London kort efter at «dommen» over kvinderne var faldt, erklærte han at han ikke vilde indta den plass som var forbeholdt ham, og heller ikke vilde han delta i debatten paa grund av den beslutning som var fattet likeoverfor

de kvindelige delegerte. Hans retfærdighetsfølelse var krænket. Han satte sig og blev sittende som stum tilhører bak gitteret ved siden av kvinderne i de 10 dager denne kongres varte.

Men da *Elisabeth Cady Stanton* og *Lucretia Mott* første kveld begav sig til sit logi i London, ytterst oprørt over den fornærmelse som hadde ramt alle kvinder ved det som var hændt, lovet de hverandre med haand og mund at de ved sin hjemkomst til Amerika vilde *indby til et offentlig møte for kvinders rettigheter.*

Og denne begivenhet danner indledningen til den store kvindesaksbevægelse, og stemmeretsbevægelse, som fra Amerika strakte sig videre og videre utover hele den civiliserte verden.

De to kvinder holdt ord. Men det tok tid. Der fandtes ikke som i vore dager, lette kommunikationsmidler, ikke et saa utviklet telegrafnet, telefonen var ikke opfundet, postgangen var ikke saa hurtig, og reisemidlerne ikke saa mange og lette. Og — det var heller ikke saa let at faa en opinion vakt blandt kvinderne, som i aarhundreder hadde levet som de «tause» tilhørere, hvis arbeide bestod i et utholdende kjærlighetsvirke i hjemmene. Men i 1848 kom møtet istand, og i *Seneca Falls* møttes kvinder fra de fleste stater i Amerika og ogsaa endel fremmede, og fremsatte «som amerikanske borgere» sit krav om politisk stemmeret. Her fremla kvinderne sin «*frihetserklæring*», som var formulert efter Amerikas egen, og den har siden dannet grundvolden for den amerikanske kvindebevægelse. *Mrs. Cady Stanton* hadde forfattet 12 resolutioner som hun fremla for møtets deltagere. I disse resolutioner hævdedes for første gang paa et offentlig møte *kvindernes likeberettigelse med mændene.* Hun fik dem alle vedtat enstemmig, undtagen den niende som krævet stemmeret for kvinder. Den fik dog en knap majoritet, skjønt *Mrs. Stanton* understøttet av *Mr. Fredrick Douglass,*[1]) energisk fremholdt at det var bare gjennem stemmeretten at kvinderne kunde opnaa alle de andre rettigheter som tilkom dem.

Modige som de var, opstillet de amerikanske kvinder fra første stund et klart og uavkortet program.

---

[1]) Den bekjendte rømte mulatslave, som blev den sorte races fornemste forkjæmper i abolitionistbevægelsen. Red.

I flere decennier hadde de kjæmpet for slavernes befrielse og hadde under denne kamp altid fremholdt principperne om menneskerettigheter, retfærdighet, likhet og frihet. Nu hævdet de de samme argumenter som de avgjørende ogsaa for kvinder, skriver *A. M. Holmgren* i sin bok «Kvinnorösträttens historia i främmande länder.»

De fik en voldsom motstand. Mændene raset. Flere forbød sine hustruer at delta i møterne. Presterne præket heftig mot kvindernes frigjørelse og paaberopte sig bibelen; pressen søkte med grove skjeldsord at drukne hele saken i en strøm av haan og latter.

Og dog hadde Amerikas «første amerikaner» den store *Abraham Lincoln* længe før møtet i *Seneca Falls* uttalt, «at alle som bidrar til at bære statens byrder, skal dele regjeringens privilegier. Derfor synes jeg at alle hvite som betaler skat eller bærer vaaben skal ha stemmeret, og *kvinderne bør aldeles ikke utelukkes*». Men hans vidtskuende opfatning deltes ikke av flertallet av mænd. Heller ikke var der mange som var enig med den før nævnte *Mr. Lloyd Garrison*, som ansaa kvindernes sak for «*den mest betydningsfulde i menneskeslegtens historie*».

Men — uagtet kvinderne, som fra nu av optraadte offentlig og talte sin sak, blev utsat for de værste forulempelser, kunde ikke noget stanse dem. Overbevist om sin saks retfærdighet gik de paa. Og frihetsbegeistringens gnist tændtes i manges hjerter, og blev til en løpeild som hverken kunde slukkes eller stanses.

Susan Anthony var ikke med paa møtet i *Seneca Falls*. Men baade hendes far, mor og søster var med at uderskrive «uavhængighetserklæringen». *Susan* var dengang lærerinde i en liten by, og da hun læste den, og om møtet, gav hun sig til at le høit! Men hun blev snart overbevist om hvad det hele gjaldt, og hun gjorde mange underlige erfaringer i de mellemliggende aar og endte som kvindesaksbevægelsens leder. Fra 1850 aarene til sin død i 1906 blev hun saken trofast. Hendes sisste ord til kvinderne var: «Failure is impossible» («At det skal mislykkes, er umulig»).

Naar amerikanske kvinder som meldt i vort forrige nummer,

i dagene 20.—21. og 22. juli feirer mindefesten for møtet i *Seneca Falls,* vies den sisste dag mindet om hende som førte os alle frem, og ved hvem vi nu staar som seirherrer. Byen Rochester hvor *Susan B. Anthony* saa dagens lys, besørger i automobiler amerikanske kvindelige borgere ut til sin «store datters» grav. I ærbødig taknemlighet vil hver av de deltagende «pilgrimmer» lægge sin krans paa «America's grand old woman's» grav. Vi maa nøie os med at sænke vore hoder i beundring og tak.

Norges utsendinger til Folkenes Forbunds møte i september iaar.

I statsraad hos Kongen den 20. juli opnævntes *professor dr. Fridtjof Nansen, statsminister Otto Blehr* og istedenfor *utenriksminister Michelet,* som er forhindret, valgtes *stortingspræsident Ivar Lykke.*

Som varamænd opnævntes *generalsekretær dr. philos. Chr. L. Lange, professor dr. jur. Mikael H. Lie* og *professor dr. philos. Kristine Bonnevie.*

Kvindelig Sanatorie-direktør.

Doktor Magrethe Folkestad.

I statsraad den 20. juli er *doktor Margrethe Gustava Folkestad* konstituert som direktør og overlæge ved *Reknes sanatorium* for tuberkuløse. Den nye direktør, som er den første kvindelige læge der har indehat en slik stilling, er fra Drammen. Hun er ifølge «Drammens Blad» datter av forhenværende fattigforstander paa Strømsø, Folkestad, og er søster av maleren *Bernhard Folkestad.* Hun er født i 1884, tok artium i 1903, og er cand. med. siden 1917.

Direktør Folkestad har i flere aar virket som reservelæge ved Lyster sanatorium i Sogn. Ved sin store uegennytte, sit greie, likefremme væsen og sin dygtighet blev hun der i en sjelden grad avholdt av patienterne. Der var almindelig sorg, saavel blandt de syke som blandt sanatoriets funktionærer og bygdens

folk, hvem *doktor Folkestad* aldrig undslog sig for at række en hjælpende haand, da hun for et par aar siden forlot Lyster og begyndte ved røntgenavdelingen paa Ullevaal.

Madame Isabelle Bogelot.

In memoriam.

Første gang jeg traf *Madame Bogelot* var i Berlin. Det var i 1904, da *Det Internationale Kvinderaad* holdt sit møte der. Hun deltok som repræsentant for franske kvinder sammen med *Mlle. Sarah Monod* og *Mme Avril de St.e Croix.* Frankrike hadde dengang ikke tidligere deltat som konstituert raad. Jeg mindes *Mme Bogelot* saa godt, fordi hun, trods hun dengang med sit hvite haar forekom mig at være en gammel dame, var den yngste i interesse og livfuldhet. Hendes smukke værdige ytre tiltrak sig ogsaa opmerksomheten. Hvor hun fulgte forhandlingerne med iver og interesse! Hun sat der mellem sine franske meddelegerte og forsøkte at forstaa det engelske der taltes, men opgav det resignert, taalmodig ventende paa at tolken skulde oversætte det til hendes morsmaal. Og naar saa det skedde, nikket hun og saa saa inderlig tilfreds og fornøid ut. Men — glemte den dygtige tolk det — det var *dr. Kàthe Schirmacher,* hvis make til at tumle med de tre sprog jeg aldrig har truffet paa de mange internationale kongresser jeg senere har deltat i, — saa kom *Mme Bogelots* franske blod i kok, og hun reiste sig fra sin stol og ropte: «*Traduisez! trra-* — med mindst tre r'er — *duisez s'il vous plaît!* Hun var deilig i sin hellige iver. Og jeg hadde senere den glæde at faa mit ønske om at tale litt med hende opfyldt, og det moret mig ubeskrivelig at være vidne til den store begeistring hvormed hun omfattet den sak som knyttet os sammen.

Nu ser jeg av franske aviser at ogsaa hun er gaat bort «i en meget høi alder».

«Hun var en av de første «apostler»», skriver «*La Francaise*», «som vaaget at række haanden ut mot de ulykkelige kvinder som den herskende moral bød «hæderlige» kvinder at være uvidende om!» Det var nemlig i arbeidet for *forsorgen av kvin-*

delige straffanger, at *Mme Bogelot* vendte alles opmerksomhet paa sig. Hun stillet sig som formand i foreningen for «Arbeidet for de frigivne kvinder fra Saint-Lazare», som hun selv fik stiftet, og det blev betragtet av datiden som en uhørt skandale, at en dame av det «gode selskap» vilde befatte sig med «slike kvinder». Men *Mme Bogelot* holdt tappert og uforfærdet stillingen i mange aar. Hun grundla et kvindeasyl i *Billoncourt* i nærheten av Paris, og tok sig personlig, med det varmeste hjerte, av de mange indesperrede, som av de frigivne kvindelige straffanger og deres barn, og dannet en formidler mellem disse utstøtte ulykkelige mennesker med familier, og samfundet.

I *Det Internationale Kvinderaad* var *Mme Isabelle Bogelot* en av vicepræsidenterne i en femaarsperiode. Hun overvar kongresserne i Philadelphia og Chikago, hvor hun sammen med *Susan Anthony* og *Mrs. Cady Stanton* var en av de mest fremtrædende personligheter. Senere deltok hun i kongressen i London 1899, og som nævnt i den i Berlin i 1904.

Efter at ha trukket sig tilbake fra den aktive deltagelse i arbeidet for saavel kvindesak, som for sine «ulykkelige søstre», fortsatte hun ivrig at følge de andre arbeidere i deres verk, skrev ustanselig anerkjendende og opmuntrende brever til dem, selv til dem som var hende fuldstændig ukjendte.

Madame Isabelle Bogelots navn staar indskrevet blandt de store mennesker som har utrettet store ting i det moderne Frankrikes kulturhistorie.

F. M.

Hvad nu?

Av *Helga Helgesen.*

Volda lærerskole har 2 skolekjøkkener, Elverums lærerskole og Den nye lærerskole har planlagt og paabegyndt byggearbeidet, som blir færdig før Statens lærerindeskole i husstel eller likesaa tidlig ialfald.

De skolefag, som skoleloven har git plass i folke- og fortsættelsesskole har lærerskolene ret og pligt til at opta, og kirke- og undervisningsdepartementet har uavviselig pligt og ret til at støtte dem.

Folkeskole og lærerskole er en enhet, som det ikke gaar an at skille.

Det er haabløst at arbeide for reformer i barne- og ungdomsskoler, naar de ikke gjennemføres i lærerskolen.

Enhver vet, at vi ikke nu kan vente paa den 4-aarige lærerskole. Skolekjøkkenene har ventet altfor længe paa en omordning av lærerskolen, og kirke- og undervisningsdepartementet har maattet slite med kurser indtil nu, nærsagt i alle praktiske fag. — Endnu behøver vi ikke huslig økonomi ved alle lærerskoler. Derfor er det praktisk at begynde med etaarige efterkurser. Planer for saadanne har jeg som Stabæk-komiteens formand været med til at utarbeide, likesom *Margit Urbye* var med i lærerskolekomiteen. Vi har ikke arbeidet planløst i denne sak, som har eksistert likesaalænge som Stabæk-skolen, og det er ikke bare Stabæk-skolen som er enehersker over dygtige lærerkræfter og kjøkkenlærerindeutdannelsen. — Denne skole har ikke og vil ikke komme til at kunne dække behovet for skolekjøkkenlærerinder i folke- og fortsættelsesskole.

Heller *ingen myndighet, som har ret til det, har fastslaat, at der skal bygges for folkeskolelærerinder av landsbruksdepartementet.* Hvis landbruksdepartementet bygger for stort og for kostbart, hvorfor skal saa lærerskolene og skolekjøkkenene lide for det?

Hvis ikke lærerskolerne befæster skolekjøkkenundervisningen ved at opta den, saa staar vi snart igjen overfor en komité nedsat av landbruksdepartementet, som vil foreslaa nedlæggelse av alle skolekjøkkener, som hustelskomiteen ifjor. Kan folkeskolen og lærerskolen være tjent med det?

Ved den iver, forstaaelse og opofrelse de nævnte lærerskoler har vist, var det vort haab, at vi nu endelig skulde komme ut av det uføre, som forsinkelsen av lærerskoleloven og Stabækskolen har ført os op i. Lærerskolerne eller k. & u.-dept. har aldrig lagt hindringer iveien for en rationel og god utdannelse

av faglærerinder for landbruksdepartementets husmorskoler. Hvorfor skal Statens lærerindeskole og de, som staar bak den, gang paa gang lægge hindringer i veien for en formaalstjenlig og paakrævet ordning av utdannelsen av folkeskolelærerinder i h. ø.? Linjene maa bli klare og greie, og vi maa for folke- og fortsættelsesskolens skyld faa komme til ro og fasthet, hvad skolekjøkkenlærerindeutdannelsen angaar. Det uføre sammenblandingen paa Stabæk har bragt os er, at skolekjøkkener gjøres til husmorskoler, og husmorskoler til skolekjøkkener.

Skolens maal skulde dog i første række være en virkelig faglærerindeutdannelse for husstelskoler i alle hjemmets arbeider saavel for by som land.

Knapheten paa skolekjøkkenlærerinder har ofte nok hindret oprettese av skolekjøkkener i den gode tid, og nu i nedgangstiden ser vi, at skolekjøkkener med bare faglærerinder, som ikke kan ta læsefag i skolen, nedlægges.

En gjennemført elementærundervisning i økonomi (undervisning gjennem økonomisk geografi og historie) og huslig økonomi kan ikke ske uten gjennem folkeskolens lærere og lærerinder.

Stortingets behandling om denne sak 21. og 22. juni har ingen løsning bragt — ikke i nogen retning. I 1923 som i 1913 har de, hvis valgsprog er: «Splitt og hersk» faat sin vilje igjennem *til skade for barneskole og for lærerskole.* Der er ikke engang fastslaat en ordning, som den k. & u.-dept. har med Statens gymnastik-skole. Der blev ingen beslutning fattet herom. Landbruksdepartementet kan fremdeles ansætte lærerkræfter og opta elever i folkeskolefag og utvide læretiden for folkeskolelærerinder uten at k. & u.-deptet. underrettes eller har anelse derom. Landbruksdep.tet vil kanske ogsaa indrede kostbare lokaler for folkeskolelærerinder, som sorterer under k. & u.-dep.tet efter

loven — bruke penger til formaal, som ligger *utenom landbruksdepartementets omraade.* —

Men undergraves grundvolden — elementærundervisningen — er det da rimelig, at huset bygges trygt og godt til gavn for norske kvinders dygtighet paa det store omraade, som vi kalder husstel, og hvor vi endnu har saa mange opgaver, som ligger uløste, for at spare tid, kræfter og penger?

Aarets studenter.

Ialt har iaar 1530 elever ved landets forskjellige skoler underkastet sig eksamen artium. Herav er de 695 realister, hvoriblandt 52 piker. Paa engelsklinjen er der 444, hvorav mere end halvparten eller nøiagtig 250 er piker, og paa latinlinjen, hvor ialt 368 elever har faat sin eksamen, utgjør pikernes antal 135 eller vel $1/3$ av det samlede antal.

Sensationel journalisme.

Kvinder protesterer.

I byen Stockton i Californien har kvinderne ved en kongres, som blev holdt av *Mødre- og Lærerindeforeninger,* og som repræsenterte 80 000 kaliforniske kvinder, vedtat en resolution, som opponerer mot sensationel journalisme, saasom sensationelle overskrifter, smudsige beretninger om forbrydelser, umoralitet og sensationelle skilsmissesaker o.s.v.

Faa dager efter blev en lignende resolution vedtat i Georgia av en endda større forsamling av kvinder, idet der ved en klubsammenkomst var fremmøtt delegerte fra foreninger, som ialt repræsenterte 2 millioner medlemmer i De Forenede stater. De krævet i sin resolution at man gav mindst mulig detaljerte beskrivelser av begaaede forbrydelser, og krævet en «*ren presse*».

Amerikanske kvinder i besøk.

Miss *Mary Anderson* og Miss *Tracy Copp* var paa nogen dages besøk i Kristiania. Mary Anderson er Director Woman's Bureau U. S. Department of Labor, og Miss Tracy Copp er leder av en gren av det sociale arbeide, som falder under Arbeidsdepartementet for kvinder. Mary Anderson er svensk av fødsel, men kom som barn til Amerika, og nu indtar hun en fremragende stilling som chef for det omfattende oplysnings- og efterretningsbureau i Washington, som er centralorganet og forbin-

delsesleddet mellem alle statene, naar det gjælder kvindelig arbeide inden industrien.

Departementet for kvindelig arbeide har været igang siden 1905, og Miss Anderson har næsten hele denne tid staat i spissen for det. Det er litt efter litt blit utvidet, men endda er det i vekst. Og der sysselsættes omkring 60 funktionærer, som staar direkte under Miss Anderson.

Under bureauet hører alt kvindelig arbeide inden industrien. Dette arbeidsfelt er imponerende stort, da det omfatter alt slags kvindearbeide i samtlige unionens 48 stater. Hver stat har som bekjendt sine egne lover, og heller ikke paa industriens omraade eksisterer der nogen fælles lovgivning, saa bureauet maa være en formidler og ha et øie paa hver finger.

Departementet har forbindelser paa alle industrielle omraader i alle statene, og hver enkelt stat kan saa hente oplysning hos departementet, f. eks. naar der spørres om lønsvilkaar og arbeidskaar overhodet, bestemmelser og regler og avvikelser fra regler, kort sagt om alt, som angaar kvinder i industrien.

Den som skal staa i spissen for en saa vidtstrakt arbeidsgren, maa ha et klart hode og store organisatoriske evner.

En meget betydelig gren av det sociale arbeide, som drives inden departementet, er den avdeling, som ledes av Miss *Tracy Copp.* Arbeidet her gaar ut paa at hjælpe kvinder, som er blit invalider, eller mere og mindre arbeidsudygtige til andet arbeide. Skaden kan være sked under arbeide i fabrikker eller ved ulykker paa gater eller ved jernbaner, og vedkommende kan derved bli ute av stand til at fortsætte sit arbeide.

Da trær staten til, og gjennem en bevilgning paa en million

dollars om aaret, som kan forhøies av de enkelte stater, drives den saakaldte «re-training». Den skadelidte arbeiderske blir ved undervisning sat istand til at lære et andet fag, saa hun her kan finde underhold.

Miss Copp, som tidligere har været fabrikinspektør i Wisconsin, og har rik erfaring om kvindernes arbeidsvilkaar inden industrien, fremholder, at denne støtte i ulykkestilfælder har frelst mange arbeidende kvinder fra at bli arbeidsudygtige vrak, som er til byrde baade for sig selv og andre.

De to damer benyttet sit ophold her til at studere kvindelige industriarbeideres kaar hos os, og avsluttet sin Europa-reise med at delta i den internationale kvindelige arbeidskongres, som holdes i Wien i august.

Japanske kvinder i virksomhet.

Baronesse Ishimoto skriver at Japans kvinder har startet en kampagne for kvinders eiendomsret. Efter de gamle lover kan kvinder ikke besitte nogen eiendom, og japanske kvinder begynder nu at føle for en stor ubehagelighet dette er for dem. Det er ganske interessant at se hvordan denne gamle kamp som er kjæmpet til ende i England, Amerika og andre lande, nu har naad Orienten. Kvindebevægelsen kan i sandhet sies at være international, den gjenspeiler sig selv i alle lande solen skinner paa. Det er bare besynderlig, at det har tat saa lang tid for kvinder at opdage hvor krænkende det er for deres menneskeværdighet at bli betragtet som andet løsøre.

Ung russisk kvinde fungerer som dommer.

Anna Guzman, som indehar dommerstillingen inden en avdeling i Moskva, var nylig nødt til at dømme 7 mænd til døden for røveri og overfald.

For nogen maaneder siden tiltrak *Anna Guzman* sig justisministerens opmerksomhet ved sine tjenester i Ukraine. Hun blev derefter kaldt til Moskva for at beklæde dommerembedet i en av avdelingerne der.

De dømte 7 mænd var medlemmer av en røverbande, som ledes av *Sergius Miranoff*, der fornylig begik endel røverier og mord i en klædesfabrik. Miranoffs unge bror paa under 18 aar, slap med en straf lydende paa 10 aars fængsel med haardt arbeide.

Anna Guzmans kolleger erklærer at hendes dommer er likesaa gode, ja snarere bedre end flerheten av de mænds som indehar lignende stillinger.

Ungarns „Terror".

Reisebrev til „The Woman Citizen" av Carrie Chapman Catt.

Oversat for *«Nylænde»*.

(Forts. fra forr. nr.)

I fordums dager blev en stemmeretsfamilie, som jeg kjender, underholdt av familiefaren, en velstaaende høiere bankassistent. Han indehar endda den samme stilling, men nu maa hans hustru undervise i engelsk, og to døtre lægger sine fortjenester til familiens husholdningskasse. Den samlede indtægt sætter dem istand til at drikke te til frokost, og at spise kjøtt fire ganger i uken, men de har ikke raad til at kjøpe smør eller marmelade til sit brød, hvilke to ting er almindelig brukt som appetitvækkende saker i Ungarn. Der blir heller ikke nogen penger tilovers til klær. Sønnen som er civilingeniør og nu indehadde sin første post, bor hjemme, og er nødsaget til at bruke hele sin løn til klær, og selv da strækker ikke lønnen til.

Det kan leilighetsvis hænde, at banker og andre store institutioner kjøper til en gros pris stoffer som blir solgt til deres funktionærer. Da hænder det at kvinder, hvis mænd eller fædre har forbindelse med vedkommende institution, kanske kan faa en ny dragt, men alle maa kjøpe av samme væv. Hvor altopslukende denne daglige kamp for at klare spørsmaalet mat og klær end er, saa var alle dem jeg talte med enige om, at de kunde bære det altsammen med et rolig sind, dersom de bare kunde ha haap om at bedre forholde vilde bli gjenoprettet, men et tyrannisk styre, som hver dag begaar uretfærdigheter, hænger over dem som en mørk sky. Man vil huske at umiddelbart efter krigen blev der efter en blodløs revolution dannet en republik med *Karolyi* som præsident. Denne regjering som utvidet stemmeretten til almindelig baade for kvinder og mænd, varte bare i 5 maaneder. Republikken blev styrtet av *kommunisterne,* som dannet *Sovjetregjering.* De styrte med magt og skræmsel, idet de arresterte og internerte alle dem som aapent stod dem imot, og da især dem som hadde staat sammen med *grev Karolyi.* Mennesker blev dræpt med utrolig grusomhet,

og fængslerne, som hurtig blev fyldt med politiske fanger, omdannedes i hast til improviserte forvaringsleire. Her forsvandt mænd, og deres familier kjender end ikke idag deres skjæbne, eller kan hænde hørte de længe bakefter nogen av de tragiske detaljer i de grusomheter de hadde gjennemgaat før de blev dræpt! Man kan ikke undre sig over at mænd og kvinder forstummet i den tro at selvopholdelsesdriften krævet at man ikke uttalte nogen aapenlys motstand. Mange erfarte for sent at dette ræsonnement hadde den motsatte virkning.

Efter et kort og forskrækkelig umenneskelig regime blev kommunisterne styrtet av *general Horthy* som indførte diktatur. Pendelen svang sig nu, likesom i Italien, over fra det ytterste venstre til høire, og *«en hvit terror»* fulgte efter *«den røde terror»*, med enkeltheter saa like at de menige kjendte liten eller ingen forskjel. Interneringsleirene blev igjen fyldt med mænd og kvinder, som blev arrestert for aarsaker som hverken de selv eller deres familier kjendte til. Det feilgrep at fordømme kommunisterne da de hadde magten, blev nu fortolket som et bevis paa sympati for dem. Retsforhandlinger blev længe utsat, og undertiden aldrig holdt. Efter i flere maaneder at ha hensmegtet i en varetæktsleir, som var smudsig, ilde holdt, usund med daarlige forsyninger av det som er nødvendig for at opholde livet, blev mænd og kvinder undertiden pludselig løslatt og undertiden likesaa pludselig skutt. Mænd som kvinder blev arrestert paa den ubetydeligste mistanke. Spionage var almindelig, og personlig animositet, jalousi, eller ønsket om at gjøre sig lækker for autoriteterne, ledet til at man rapporterte en for sterkt farvet samtale, som i og for sig var ganske uskyldig, og en arrestation pleiet at følge.

Naar utenforstaaende protesterte mot de uretfærdigheter og den række grusomheter som blev utøvet mot personer, der sandsynligvis var uskyldige, var det almindelige forsvar at kommunisterne hadde handlet meget værre! Drivfjæren og fremgangsmaaten for baade *«de røde»* og *«de hvite»* har været den samme: straf for dem som ikke er enig med dem som i øieblikket har magten.

Det har i pressen været et omstridt punkt, hvorvidt Ungarn endda beherskes av *«den hvite terror»*. Sandheten er nok den at den gruppe som indførte «den hvite terror», fremdeles har overherredømmet. Arrestationerne og den pludselige forsvinden av mennesker, er dog ikke saa hyppig, men regjeringen holder sig oppe ved diktatur. En indrømmelse blev gjort demokratiet ved valg til en rigsdag, som til gjengjæld valgte *general Horthy* og hans regjering. (Forts.).

Føljeton:

Romerske kvinder.

Av Hanna Isaachsen.

(Forts. fra nr. 13).

Den ældre Julia var baade legemlig og aandelig glimrende utrustet. Blendende skjøn, intelligent, litterært interessert og med en fin kunstnerisk smak, stod hun helt ut paa den nye tids grund. Hun var lidenskapelig pragtsyk, og hun vilde vise sin pragt gjennem en overdreven repræsentation. Hun vilde ikke finde sig i, som *Livia,* altid at gaa i dragter av uld, hun optraadte i silke, kjøpt i dyre domme, hos orientalske kjøbmænd, ikke hjemmevirkete som *Livias.* Det var forresten ikke bare kostbarheten ved silkedragter som gik imot *Livias* og hendes meningsfællers følelser, det var, kanske først og fremst, den ting at de bløte, lette silkestoffer lot legemets former komme mer frem end deres strenge anstandsfølelse kunde taale. Alt dette stred mot de lover, «lex sumptuariæ», som *Augustus* — og *Livia* — hadde utstedt for netop at forhindre ødselhet.

Til alt dette kom, at *Julia* var besat av en aldeles grænseløs personlig ærgjerrighet og en utpræget trang til at leve sit *eget* liv; hun vilde ikke paa nogen maate leve hverken for sin fars politiske storhet og ikke heller for statens fordel. Den største fare for familiefreden og den indrepolitiske fred laa kanske allikevel i hendes glødende lidenskapelige temperament, som forledet hende til de forfærdeligste ting.

Augustus hadde efter romersk skik giftet *Julia* bort, mens hun var 16 aar. Den mand han gav hende, var for ubetydelig og for vek for hende. Hun drev ham ut i ærgjærrige bestræbelser som baade skadet ham og forstyrret familiefreden. *Julia* vilde selv absolut ikke staa tilbake i rang for andre kvinder end for *Livia,* og egentlig sigtet hun paa at bli likestillet med sin stedmor.

Hele *Julias* optræden gjorde et saa sterkt indtryk paa hendes far, at da hendes første mand døde meget tidlig, tænkte *Augustus* en tid paa slet ikke at gifte hende igjen — trods sin egen lov. Men da han endelig besluttet at finde en mand til hende, spekulerte han først paa den drastiske kur for hendes ærgjerrighet at gi hende en mand av den lavere adel, ikke av senatorernes klasse. Det endte allikevel med, at han gik til den motsatte ytterlighet og lot hende gifte sig med den 24 aar

ældre *Agrippa,* den mand i riket som stod ham selv nærmest i rang. Paa denne maate opnaadde *Julia,* da hun bare var 22 aar, at bli den anden i rang av Roms kvinder.

Der blev nu en likefrem rivaliseren mellem *Livia* og *Julia,* fordi de begge stod som de ledende for sine partier — *Livia* repræsenterte det ældre Roms hele syn paa liv og stat, *Julia* derimot de unges livssyn, som gjorde krav paa at leve frit uten et for generende hensyn til rikets tarv. Omkring *Julia* samlet sig da mer og mer de nye generationer, og baade hendes skjønhet, talenter, pragt og tillike hendes rundhaandede utstrøen av guld, gjorde hende snart uhyre populær blandt det menige folk. Dertil kom, at det navn *Julia* repræsenterte, Juliernes slegt, hadde en endnu bedre klang i folkets ører end Claudiernes, som *Livia* og hendes sønner repræsenterte.

Julia samlet en formelig hofstat av det unge patriciske Rom om sig, og hun yndet at vise sig offentlig i det mest glimrende følge av unge adelsmænd. *Livia* derimot bevarte altid strengt sin værdighet og viste sig offentlig helst sammen med ældre, værdige mænd. Det blev i det hele, som en fiks idé hos *Julia* altid at gjøre det motsatte av hvad *Livia* gjorde. *Julias* blendende ungdomsskjønhet virket da ogsaa til, at hun overstraalte *Livia* mer og mer. Men *Livia* bevarte altid om sig et parti av det besste i den romerske adel.

Hvad der ogsaa i høi grad gjorde sit til at hæve *Julias* stjerne, det var at *Augustus* adopterte hendes to sønner med *Agrippa.* Han hadde git en lov om at de som selv ikke hadde saa mange som 3 barn, skulde adoptere saa de fik 3 og han maatte selv følge denne lov. Det var klart, at *Julias* popularitet vokste ved at hun ogsaa var de unge «*Cæsarers*» mor.

Mens *Livia* altid levet i værdig tilbaketrukkethet, trodset *Julia* uten videre den lov, som forbød en statholder at ha sin hustru med, naar han opholdt sig i provinsen. Hun fulgte *Agrippa* paa hans lange reiser i Orienten. Overalt optraadte hun ved hans side ved de store mottagelser og hun var den første romerske kvinde som nød æren av en apotheose. I en by reistes der billedsøiler til hendes ære, og hun kaldtes «*guddommelig*», et andet sted het hun «*Aphrodite genetrix*».

Alt dette hadde neppe skadet hendes popularitet i Rom alvorlig, tiltrods for at det var saa voldsomt et brud med al tradition. Men hun begik en anden synd, som blev skjæbnesvanger.

Hendes mand *Agrippa* var ikke bare gammel, men han var egentlig av lav herkomst og temmelig upolert. Blandt den «*jeunesse dorée*», som altid omgav hende, var ogsaa *Sempronius Gracchus,* en efterkommer av den berømte folketribun. *Julia* bukket under for hans charme og vedholdende tilbeden. (Forts.)

Nylænde

Tidsskrift for Kvindernes Sak

Utgit av Norsk Kvindesaksforening

Redaktør: Fredrikke Mørck

37. aarg.	KRISTIANIA, 15. AUGUST 1923.	Nr. 16

Sykepleierskernes Samarbeide i Norden.

2den nordiske Sykepleiekongres 6te til 10de august 1924.

Fra alle de fire andre nordiske lande: Danmark, Finland, Island og Sverige stevner der hit til Kristiania i dagene 6.—10. august sykepleiersker for sammen med sine norske kolleger at drøfte, ikke alene og fremfor alt, sine egne personlige interesser, men først og fremst sine forpligtelser som sykepleierske.

For de norske sykepleierskers vedkommende vet vi at det som ligger dem sterkest paa sinde, er i størst og besst mulig grad at perfektionere sig for den ansvarsfulde stilling de har valgt sig. Vi har i sin tid med interesse fulgt den polemik som i den anledning har været ført i dagspressen. Og vi har med den største undren været vidne til at flere læger ikke sætter pris paa at de som skal være deres nærmeste medhjælp ved sykesengen, skal ha en saa solid og grundig utdannelse som disse medhjælpere selv synes at de gjerne vil ha og behøver. Ja, for en utenforstaaende ser det ut som om de høie herrer er rent ut ængstelige for den 3-aarige utdannelse som «*Norsk Sykepleierskeforbund*» sætter som sit maal. Ialfald er det paafaldende hvor enige de har været, lægerne, om at ta bestemt avstand fra en saavidt lang utdannelsestid. Vi *ulæge,* vi trodde at jo dygtigere og indsigtsfuldere medhjælperne ved sykesengene var, jo mere nytte og glæde kunde lægerne ha av dem! Om hvilken rolle det kan spille for de syke, behøver man ikke

at tale. Alle som har hat en sykepleierske til at stelle om sig, vet at fortælle om dette.

Men de vet ogsaa at fortælle om al den omhu, kjærlighet og gode vilje som disse saa uegennyttige og opofrende, taalmodige med alle ens særheter og egenheter, stille og venlige væsener bringer av hjælp og fred i ens sind, naar man ligger der, pint av smerter eller ør av feber. De er *de sykes mødre*. For med morskjærlighet steller de om og tænker de paa dem som er under deres varetægt. Med en mors fine tanker omfatter de sin patient, og med en mors ømhet bevæger de sig om den sykes leie.

Alle mennesker maa med beundring se op til sykepleierskens arbeide. Og alle staar vi i taknemmelighetsforhold til dem. Fordi de gjør et arbeide, som vi selv ikke kan eller har villet paata os.

Saa naar de kommer sammen alle de danske, finske, islandske og svenske sykepleiersker for med sine norske søstre at gjøre sit til for at deres arbeide skal bli mest mulig fuldkommen, saa maa de ha følelsen av at omfattes med velvilje og godhet av det publikum, som naarsomhelst kan komme til at maatte ty til deres omsorg.

«*Nylænde*» hilser dem av hjertet velkommen hver og en, og vil uttale ønsket om at stevnet maa bli til lykke og velsignelse for nordens sykepleiersker! Og blir det saa, vil alle de som skal dra sig landenes sykepleie til nytte, ogsaa bli velsignet!

Kr.a 5.—8—1923.

Fru Inga Falsen Gjerdrum 60 aar.

Skjønt adskillig *post festum*, vil «*Nylænde*» ikke være utenfor dem som er samstemmige om at ønske *fru Falsen Gjerdrum* tillykke med hendes 60-aarige fødselsdag!

Vi har i mange aar nydt godt av *fru Falsen Gjerdrums* interesse for vort blad, og vi har paa vor side med stor interesse fulgt hendes arbeide. Og med beundring har vi set hvorledes hun gjennem sit arbeide har faat stadig større og større in-

teresse for alt det som rører sig i samfundslivet. Hendes lyse, muntre sind, elskværdige imøtekommenhet ved alle leiligheter og hendes høie kultur, har altid virket opmuntrende og inspirerende.

Vi sender den unge, lyse, vakre *fru Inga Falsen Gjerdrum* vore aller-allerbesste lykønskninger og glæder os over at hun endda bare er 60 aar!

Brev fra Modums bad.

Kjære redaktør!

Jeg er viss paa at det vil interessere Dem selv og «Nylænde»s læsere at høre, at *fru Agnes Mosgaard,* født *Moe,* datter av *fhv. overgartner Moe,* Tøien, i disse dage har kunnet feire sin 35-aarige virksomhet som badets *oldfrue.* Hun er i den anledning beæret med *Kongens fortjenstmedalje.* Søndag den 23. juli var flagget heist til hendes ære — og under middagen da de ca. 100 gjester var kommet til ro i den store spisesal med *jubilanten* placert ved doktorbordet, holdt overlægen, *doktor Frich,* en varm hyldningstale til den dygtige og avholdte oldfrue. Han fremholdt fruens mange fortjenester av badets trivsel og fremgang og nævnte herunder de mange betænkeligheter hun først fremkom med da det ærefulde tilbud av badets daværende overlæge og badets geniale skaper — *doktor Thaulow,* sendtes hende. Doktoren gav sig dog ikke og overvandt tilslut hendes avslag. Det viste sig da snart at *doktor Thaulow* ogsaa her hadde den klare evne til at finde «den rette person til den rette plass» — «Og vi vet jo alle,» uttalte *doktor Frich,* «paa hvilken udmerket maate *fru Mosgaard* har fyldt sin stilling. Men hun har ikke alene fortjenester paa sit specielle felt. Hun har indført forbedringer paa flere felter. Oprettelsen av det elektriske vaskeri er saaledes skedd efter hendes initiativ. Hun er desuten badets vaakne og omhyggelige *postekspeditør,* og har mange andre opdrag som vi takker hende for idag.»

Doktoren endte sin tale med at fæste Kongens medalje paa hendes bryst, hvorefter en stormende hyldning fra gjesterne gav uttryk for den beundring og taknemmelighet den beskedne og fintdannede dame var gjenstand for.

En av de kvindelige gjester gjorde sig derefter til tolk for de mange tidligere kvindelige badegjester som i tidens løp har lært at sætte pris paa og holde av *fru Mosgaard* og som sik-

kert, om de hadde kjendt til begivenheten idag, i hobetal hadde været med i gratulanternes række. Hun bad de tilstedeværende damer hylde *fru Mosgaard* med et kvindernes hurra — *Ibsenhurraet* — og man var ikke sen om at følge opfordringen.

Modum, juli 1923. *R. B.*

200 000 kroner til „Dansk kvindesamfund".

Overretsassessor Victor Andræ som nylig er avgaat ved døden, har i sit testamente betænkt «*Dansk Kvindesamfund*», «*Norsk Kvindesaksforening*»*s* ældre dasnke søster, med den store gave av *200 000 kroner!* Der staar naturligvis «en kvinde bak» denne gave. Og det er hans ædle, for kvinders sak saa varmhjertede mor, *geheimeraadinde Hansine Andræ*. Det er ikke første gang at sønnen paa denne maate hædrer sin mors minde.

Ved *fru Andræ's* død i 1898 oprettet *overretsassessor Victor Andræ* sammen med sin bror *etatsraad Poul Andræ* «*Geheimeraadinde Andræ's Mindelegat til fremme av kvinders økonomiske selvstændighet*». Legatet var paa 20 000 kroner. Men i 1903 forøket de to brødre *Andræ* legatet med kr. 10 000, som skulde anvendes til *de kvinder som ønsket at utdanne sig til kunstnerinder eller til handelsvirksomhet.*

Legatet staar under «*Dansk Kvindesamfund*»*s styre*. Det har naturligvis vakt stor glæde, og git mot i arbeidet fremover for deres sak at finde slik forstaaelse.

Om *fru Andræ* fortæller *forfatterinden Gyrithe Lemche*, at hun «skyet al offentlig optræden, men viste ikke desto mindre paa flere maater i det stille kvindesaken sin interesse, især hvor det gjaldt at høine og forbedre den gifte kvindes stilling.

Den gang *Fredrik Bajer* utgav sin bok: «Om egtefællers formueretslige likestilling», skriver *Gyrithe Lemche* videre i «*Kvinden og Samfundet*», «muliggjorde hun ved sin pekuniære støtte bokens utgivelse; men da *Bajer* utbad sig lov til at tilegne hende boken, frabad hun sig beskedent denne ære.

Saa tidlig som i 1882 hadde *fru Andræ* blikket aapent for at

ordene i vielsesritualet om hustruens underdanighetspligt, var en medvirkende aarsak til hustruens blinde underkastelse under mandens misbruk av sin herskerstilling, og hun skrev selv en artikel imot underdanighetsfordringen, i *Elfrida Fibigers* kvindeblad.

At hun i sit hjem ikke stod alene med sit fremskredne syn paa forholdet mellem mand og hustru, fremgaar av den varme anbefalingstale som hendes mand, *politikeren Carl Andræ*, holdt i rigsdagen for det av *Fr. Bajer* fremsatte forslag om *hustruens raadighet over indkomsten av selverhverv.*

Men likesom *fru Andræ* i det stille har arbeidet for kvinders økonomiske selvstændighet, saaledes har hun ogsaa i det stille avlagt et vidnesbyrd om politisk interesse, som historien skylder hende tak for. Jeg sigter her til hendes politiske dagboksoptegnelser av de samtaler som førtes mellem *Carl Andræ* og hans venner ved sammenkomsterne i det Andræ'ske hjem, naar de — for at bruke et uttryk av *Hørup* — i dagligstuen hadde avkastet «*de purpurbræmmede togaer*». Disse samtaler har hendes søn *Poul Andræ*, opbevaret for eftertiden gjennem utgivelsen av «*Fru Andræ's politiske dagbøger*», og derved git offentligheten et indblik i et av de interessanteste avsnit av den national-liberale æra.

En fremragende politiker av samme slegtled, *Carl Ploug*, fandt det i ottiaarene passende at kaste en skygge over hin tids mødre, den gang der i *Landstinget* forhandledes om *kvinders valgbarhet til skolekommissioner.* Han uttalte bl. a.: «Jeg tror

ikke — jeg vil si det rent ut — at kvinderne har vist sig som saa udmerkede opdragere for ungdommen som vi hadde ønsket og ventet dengang vi undergik vor store nationale ulykke i 1864. Jeg ser ingen steder de ynglinger i plate og drenge klædt i staal, mænd med faste hjerter, som skulde været vort maal.»

Gyrithe Lemche slutter sin artikel med at uttale, at «*brødrene Andræ* ved det æresminde de har sat sin mor, har avtvættet denne uretfærdige skygge, idet de har overgit vor tid billedet av en av hin tids mødre, som ganske vist ikke opdrog sine sønner til at bære «staal og plade», men opdrog dem til at se Danmarks helsebot i en veloplyst, selvhjulpen ungdom av jevnbyrdige mænd og kvinder.»

Det lysner i Portugal!

Den portugisiske justisminister *Dr. Abranches Ferrão*, som tillike har været professor i lovkyndighet ved universitetet i Lissabon har nylig uttalt sig offentlig om kvindesaken.

De hustruer, uttaler justisministeren, som hvad personlige forhold angaar, staar paa næsten fuldstændig like fot som sine mænd, er hvad der vedkommer deres formue og indtægter fuldstændig underkastet sin mands formynderi. «Med hvilken ret, og i kraft av hvilket princip, hvis det da ikke er mandlig egoisme, blir en kvinde, ved det enkle faktum at hun gaar hen og gifter sig, fuldstændig berøvet administrationen av sin egen formue og enhver forbindelse med denne, fordi det hele overdrages hendes mand, som *kan* være en udmerket administrator, men som akkurat likesaa godt kan være den værste ødeland? Hvorfor kan ikke en kvinde fortsætte at bestyre sin formue og disponere indtægterne av den, naar hun bare bidrar til de fælles husholdningsutgifter? Jeg ønsker en reform, som ordner forholdene slik, indført i mit fædrelands lovgivning,» sier ministeren.

«Hvis der ikke er indgaat nogen egteskapskontrakt, burde loven ikke som nu, være bygget paa fælleseie, men paa en sammenslutning av formuerne, og fællesskap bare finde sted med hensyn til de eiendeler og den formue som blir erhvervet efter egteskapets indgaaen. Dersom jeg hadde avgjørelsen i min haand, skulde ikke engang et ret og slet fællesskap i den nuværende form tillates.

En reform av den nævnte slags, er ikke noget at være ræd

for. Den er retfærdig, og det samme ideal jeg nærer, er allerede blit virkeliggjort i mange civiliserte lande, f. eks. i Frankrike, Italien, Schweiz, Tyskland, Brasilien, for bare at nævne nogen. Jeg vil ikke tale om de angelsaksiske lande.

Hvad den gifte kvindes ret til at raade over frugten av sit eget arbeide, angaar, saa antar jeg ikke at der længer findes nogen som virkelig vil bestride denne hendes ret, men kanske der endda er nogen som fortsætter at hævde at en kvinde ikke er noget mere end «*en ting*», som er bestemt til at eies av en mand.» Saalangt den portugisiske minister. Vi haaber at hans sisste formodning maa besvares negativt av de portugisiske mænd, og at han har mange liketænkende brødre i den nye republik!

Den Internationale Kvindestemmerets Alliances fremtid.

I *The Woman's Leader* har Alliancens nye formand *Mrs. Margery Corbett Ashby* skrevet en artikel om organisationens fremtidige program, som vi, da den ogsaa vedkommer os, her gjengir i oversættelse. Hun skriver:

Den Internationale Kvindestemmerets Alliances fremtidige arbeide avhænger av to vigtige faktorer. For det første: kvindernes frigjørelse har skredet saa fort frem over hele verden i de senere aar, at av de 40 lande som er tilknyttet Alliancen, har de 25 git kvinderne stemmeret, og i bare 15 er kvinderne stemmeretsløse, saa at om end Alliancens vigtigste arbeide maa vedbli at være at arbeide for at skaffe kvinderne stemmeret i disse 15 lande, saa har den en næsten like saa stor opgave i at holde de stemmeberettigede kvinder sammen til en fælles kamp mot den endda eksisterende ulikestillethet for mænd og kvinder. Den anden vigtige faktor er at ved etableringen av *Folkenes Forbund* med dets permanente sekretariat og specielle komiteer, blir de forskjellige slags internationale arbeider forhaapningsfuldere og mere praktiske, og vi haaper at *Den Internationale Kvindestemmerets Alliance* i fremtiden stadig vil holde sig i forbindelse med forbundet og især med de kvinder som arbeider i dets forskjellige avdelinger, saa at forbundet stadig kan holdes à jour med den almindelige offentlige mening, og at vi paa vor side kan opfordre vore led til at øve det nødvendige tryk paa sine respektive regjeringer.

Hvad vor pligt mot de endda ikke stemmeberettigede kvinder angaar, saa kan vi hjælpe dem igjennem vort organ «*The Inter-*

national Woman Suffrage News», som utkommer hver maaned, ved møter nu og da, ved at sende talere, og ved at bringe kvinder som besøker disse lande i kontakt med kvindeorganisationerne og ved at gi dem introduktioner. Men vi opdaget i Rom, at den besste hjælp vi kunde gi de stemmeretsløse kvinder, er at holde dem underrettet om de stemmeberettigede kvinders arbeide og lovgivning. For de 25 landes stemmeberettigede kvinders vedkommende er vor arbeidsplan den, at de maa fuldstændiggjøre sit borgerskap ved at faa bortskaffet fra de borgerlige lover alle de bestemmelser som gaar i retning av ikke at stille mænd og kvinder like.

Det er især to høist paakrævede reformer, som trænger speciel opmerksomhet. For det *første den økonomiske krise* i alle lande; arbeidsløsheten i mange av dem har gjort kvinders stilling i industri og haandverk meget mislig. I anledning av dette vedtok kongressen følgende resolution:

«Retten til arbeide for alle maa anerkjendes, og der maa ikke lægges nogen hindring i veien for gifte kvinder som ønsker at arbeide; der maa ikke paalægges nogen specielle reguleringer for kvinders arbeide, forskjellig fra dem der gjælder for mænd, imot de kvinders ønsker hvem dette vedkommer; lover angaaende kvinder som mødre, maa formes slik at de ikke belaster dem i deres økonomiske stilling, og alle fremtidige arbeidsreguleringer maa gaa i retning av likhet for mænd og kvinder». For det andet: Uagtet kravet paa like moral for mænd og kvinder nu bare blir betragtet som et mundsveir, og uagtet det blir vanskeligere og vanskeligere at forsvare den reglementerte prostitution selv i de lande som endda tillater den, staar vi likeoverfor en ny fare ved indførelsen av nye forholdsregler for folkehelsen. Kongressen var enig om at ønske bedre undervisning i kjønslære, og om at fordømme den reglementerte prostitution, og vort program vil man kunne forstaa av følgende resolutioner: «Kongressen mener at de veneriske sygdommer burde erkjendes som et folkehelseproblem, og opfordrer kvinder i alle lande til at vaake over al lovgivning og administration angaaende disse, for at sikre at kvinder og mænd skal bli behandlet upartisk, og at folkehelselovene ikke i noget tilfælde skal bli administrert paa en slik maate at de under nogen omstændighet tillater den reglementerte prostitution».

«Kongressen hævder, at jo mere man diskuterer reglementering, des mere vil den forkastes. Den hævder at en forenet aktion fra kvindernes side er nødvendig for at faa den reglementerte prostitution avskaffet, og faa undertrykket *handelen med kvinder og barn*, og opfordrer kvinder og kvindeorganisa-

tioner verden over til at arbeide for dette efter de nationale og internationale retningslinjer.»

Et meget interessant og forhaapningsfuldt arbeide, som er gjort av kongressen under ledelse av *Miss Macmillan*, var forberedelsen til et internationalt utkast, som skal forelægges regjeringerne og *Folkenes Forbunds* forsamling. Dette utkast vil sætte gifte kvinder istand til at beholde eller forandre sin nationalitet.

Flere lande har vedtat lover som omhandler dette spørsmaal, især da *De Forenede Stater og Frankrike*, men besværligheter kan øiensynlig opstaa, hvis der ikke blir en likelydende international overenskomst.

Slavespørsmaalet vil komme for *Folkenes Forbunds forsamning* i september, og vor Alliance maa passe paa at sikre sig at det huslige slaveri, heri indbefattet at kvinder gives og sælges uten sit samtykke i en eller anden hensigt, ogsaa til giftermaal, blir indbefattet i de uttryk som staar i forbindelse med hvert spørsmaal.

Ungarns „Terror“.

Reisebrev til „The Woman Citizen“ av Carrie Chapman Catt.

Oversat for «*Nylænde*».
(Forts. fra forr. nr.).

Da valgene blev holdt, omringet bevæbnede soldater stemmeurnene, og stemmegivningen foregik overalt mundtlig undtagen i Budapest. Under disse omstændigheter vandt regjeringen en let seier, og ikke bare maaten at vælge den til at fortsætte at ha magten, blev hurtig efterkommet, men det samme parlament tok tilbake den almindelige stemmeret, som var indført ved *grev Karolyis* revolution, og indskrænket den betydelig baade for mænd og kvinder. Kvinderne avgir endda sin stemme, men paa noget mindre høimodige betingelser end dem som er tilstaat mænd. «*Den hvite terror*» er for øieblikket ikke saa frygtelig som den var i begyndelsen av den *Horthyske* regjering, men magten til at gjenindføre den, er der, og folket lever i stadig frygt for fremtiden.

Skjønt Ungarn før krigen hadde sine lokale stridigheter og politikken ikke var svært liberal, var retten til meningsfrihet og -ytring langt mere fremskreden i Ungarn end i noget andet av Mellem-Europas lande. De reisende behøvet ikke at ha noget pass. Nu maa turisten straks efter sin ankomst selv bringe

sit pass til politiet, hvis der ikke kan føres en antagelig undskyldning for ens uteblivsen, og man venter i en tilsynelatende endeløs række paa at bli tat hensyn til. Da der ikke er saa mange turister nu for tiden, undrer man sig over, hvorfor der er saa mange som har pass. Svaret er interessant.

Det meste av det landomraade som engang utgjorde Ungarn, blev avskaaret og git bort ved fredstraktaterne. Fiume var dets havn, og forsøket paa at gjøre det nøitralt, vil sandsynligvis litt efter litt bringe det over til Italien. Slovakiet gik til Czecko-Slovakiet, og store landsdeler blev git til Rumænien og Jugoslavien. Folk, som engang var ungarer, reiser naturligvis meget frem og tilbake mellem disse engang ungarske lande, og hvert land som fik et stykke, er mistænkelig, og tror at magyarske agenter kan reise oprør, og derfor gjøres der store vanskeligheter med passene. Ungarn er selv likesaa mistænksom mot dem som kommer fra disse expatrierte landstrækninger, og undersøker hvert eneste pass med kritisk nøiagtighet. En dame jeg kjender, har en søn i Fiume og en i Zara, hvilke byer laa i Ungarn før krigen. Hun vilde gjerne besøke dem begge, men maaneder er forløpet og hun har endda ikke faat tillatelse fra den jugoslaviske regjering til at komme ind i Zara. Dette er netop et bevis paa hvorledes fredstraktaterne har saadd en ny sæd til en ny krig.

Midt under alle disse mange vanskeligheter reiste der sig en mørk antisemistisk bevægelse, og en sørgelig hevn er blit utøvet mot mangen en uskyldig jøde. Grundene til denne tilbakevenden av gammel tids fiendskap, er sandsynligvis mange, men sikkert er en av dem at søke i den kjendsgjerning at mange av de kommunistiske ledere i Ungarn som andre steder, er jøder. En ungarsk jøde fortalte mig at en ung jødisk kommunist hadde erklært at «den kommunistiske bevægelse var en kamp mellem de moderne og de gamle jøder.» Kommunismen har dog langt fra vundet selv de unge jøder i Ungarn, men forfølgelsen fortsættes paa tusinde maater. Katolikerne fandt en grund for anti-semitisme i det faktum, at jødiske flygtninger fra Polen og Galicien under krigen bosatte sig i Ungarn og uten skrupler drog fordel av mangelen paa levnetsmidler der. Allikevel kan ikke nogen av disse forklaringer retfærdiggjøre at velopdragne unge jødinder avskediges fra sine stillinger, hvilket er blit gjort paa en høist eiendommelig maate.

— En bevægelse som man har kaldt «*De vaakne magyarer*» har ogsaa reist sig, intenst maalbevisst som race, nationalistisk, brutalt og «*patriotisk*». Symptomerne ligner begyndelsen paa fascistbevægelsen i Italien, og tusener av det ungarske folk ven-

ter i stor frygt dens videre utvikling. Bevægelsen er sterkt antisemitisk, hvilket fascistbevægelsen ikke er. Dens eventuelle hensigter er endda skjult i dens lederes tankekaos. Slik som den aapenbarer sig, er den imidlertid ikke egnet til at indgyde tillid. Likesom fascisterne er «de vaakne Magyarer» sterkt anti kvindesaken*). Som et eksempel kan nævnes at en overordentlig dygtig kvindelig medicinsk student begav sig paa vei til universitetet da den aarlige indregistrering skulde finde sted. Unge «vaakne magyarer» puffet hende ned ad indgangstrapperne og drev hende hjem. Paa grund av hendes usedvanlige kvalifikationer, forsøkte en av professorerne at faa hende indregistrert uten hendes personlige nærvær. Men da hun paa den første forelæsningsdag indfandt sig, spændte «de vaakne Magyarer» hende nedover trapperne paa en ytterst brutal og barbarisk maate! Hun reiste saa til Berlin for der at fuldende sine medicinske studier.

«De vaakne Magyarer» hævder og holder paa at alle Ungarns tapte landomraader skal tilbake til landet, og de erklærer uforfærdet at de anerkjender bare én maate at faa dem tilbake paa, og det er ved *krig*. Ungarns og dets ulykkelige folks fremtid er for en stor del, kanske ene og alene, avhængig av hvorledes denne bevægelse utvikler sig.

*) Denne artikel er skrevet før kongressen i Rom. *Red.*

Lykken er borte i Ungarn. Magyarer har vendt sig mot magyarer; og magyarer mot jøder. Regjeringen har ingen tillid til «folket», og folket liten tro paa styret. Imidlertid stiger priserne, kronens valuta falder, og husholdningsproblemet blir dag for dag mere og mere fortvilet.

Efter at ha hørt paa en række beretninger fra mange mennesker om den megen lidelse, sa jeg: «Men efter dette maa menneskene da være i en stadig fortvilelses tilstand!» «Nei,» svarte redaktøren av et ledende dagblad, «de var det, men det er forbi. Folket er altfor træt til en slik anstrængende sindstilstand. Nu er de simpelthen *forstenet!*»

Tiltrods for alt dette saa jeg midt i mørket et dæmrende løfte om «en god tids komme». Efter det offentlige møte, som holdtes kl. 6 om eftermiddagen, og hvor jeg talte, indtok nogen faa indbudne sin middag kl. ½9 hos den berømte *Deli.* Blandt de omkring 30 gjester, befandt sig ogsaa en katolsk prest *Pater Giesewein* der. Han er en kjendt skikkelse ved alle fredsmøter, og har ogsaa talt for kvinders stemmeret i Ungarn, da der bare var nogen faa som hævet sin røst for dens skyld. I fuld tillid tror han endda paa menneskenes broderskap, og at de regjeringer som er bygget paa en autoritet like for mænd og kvinder, vil bringe fred og retfærdighet. Den velkjendte jøde, *Hr. Goldmark,* var likesaa klar og fast i den samme tro. Da jeg saa mig omkring det lange bord, og opdaget de kjendte ansigter av mænd og kvinder jeg hadde lært at kjende under forberedelserne til kongressen i 1913 og under mine tre foregaaende besøk i Ungarn, blev jeg grepet av min tidligere optimisme. Midt i Ungarns vaande staar endnu stemmeretsgruppen med jøde, katolik og protestant, forbundne og sterke, forstaaelsesfulde og urædde, som et centrum og holder det gaaende. Mens slike folk lever og arbeider, er der ikke nogen virkelig grund til at fortvile.

Men — oppe paa den høie aas hvorfra man ser hele det vakre Budapest, lever diktatoren *Horthy* i det gamle slot, og nedenfor sparker de unge ungarer med skarpskodde støvler en kvindelig mediciner ned ad universitetets trapper! Krige bringer slike besynderlige forviklinger ind i den menneskelige likevekt, saa jeg skulde tro at fredens rædsler vilde komplettere den opdragelse som begyndte ved krigens rædsler, og faa hele verden til at reise sig *en masse* for at faa en ende paa dem. Jeg lærte i de forløpne dager at elske Ungarn, og det var med virkelig hjerteve at jeg var vidne til de forfærdelige vanskeligheter landet har at gjennemgaa.

O, I mænd for en forfærdelig forvirring dere har bragt ind i alle ting!

Indiske Kvinders Frigjørelse.

Midt i tidens uhyggelige strid mellem nationer og racer, dukker der frem ting som aabenbarer, at humanitet og retfærdighet er mægtige og drivende kræfter ogsaa hos folk og racer, som vi i «hvidt» hovmod og blind selvgodhet har set ned paa. Kanske dette viser sig klarest i den fart kvindernes frigjørelse har skudt i flere asiatiske land i de sisste aar.

I Indien har nylig (i april) «De forenede Provinsers lovgivende Raad», som repræsenterer 47 millioner mennesker, git kvinder stemmeret paa samme betingelser som mænd — hvad de som bekjendt endnu ikke har opnaadd i England. Det betyr heller ikke litet at beslutningen i Raadet var enstemmig. Selv ikke de mahomedanske repræsentanter talte imot resolutionen. Tidligere har kvinderne i Bombay og Madras faat fuld stemmeret. Hvor ivrige og spændte de dannede og oplyste hinduiske kvinder var for sin frigjørelse, det gir en hel række av resolutioner fra kvindemøter rundt om uttryk for.

Interessant er det, at allerede i 1919 kom to repræsentanter — mor og datter — for indiske kvinder til London for at andrage om at kvinders stemmeret maatte bli indbefattet i «The Government of India Bill.» Men de kom forsent, komiteen de skulde henvende sig til, var opløst like før deres ankomst.

Mens de endnu var i England, fik kvinderne adgang til at praktisere som jurister. Den unge hindukvinde, Miss Mithan Tata kastet sig da over lovstudiet. Det er nu hendes hensigt at vende tilbake til Bombay og praktisere som advokat der — den første kvindelige advokat i Indien.

I 5 provinser i Forindien har kvinderne hat stemmeret siden 1921, men allikevel blev Birmas kvinder, som fik retten i 1922, de første som fik utøve den. De er de eneste kvinder i Asien som har gaat til valgurnen. I enkelte retninger sies Birmas kvinder at være de mest utviklede i Asien, saa for saa vidt synes deres held retfærdig. Men hvad skal man saa si, naar man hører, at den engelske regjering, som ikke har villet gi engelske kvinder stemmeretten paa samme betingelser som engelske mænd, har git samme ret til kvinder og mænd i Birma! I alle de oversøiske engelske «dominions,» har kvinder og mænd like stemmeret, ogsaa i Rhodesia og Øst-Afrika — men — ikke i England!

Med det samme jeg gjør denne avstikker til Afrika, maa jeg ta med, at én mand hindret kvindernes stemmeretsforslag fra at gaa igjennem i Syd-Afrika nu i mars. — I Kapkolonien kan nu en «sort» mand stemme, men ikke den høiest utdannede «hvite» kvinde!

Saa tilbake til Indien. Der er endnu et fremskridt for kvinde-

saken i Indien som har en speciel interesse, fordi det aabenbarer viljen til praktisk gjennemførelse av dens idé: En irsk dame, Mrs. Cousins er utnævnt til magistrat — det vil nærmest si til en overordnet politistilling. Hun er av «juridisk familie» og har særlig interessert sig meget for reformer i straffe-væsenet og har studert et par indiske fængsler og hun synes at være særlig skikket for sin nye stilling.

I «Kommunestyret» (Municipal Council) i Bombay sitter der nu 4 kvinder — blandt dem Mrs. Sarojini Naidu. Det er første gang kvinder i Indien har været valgbare, skjønt de har hat stemmeret i kommunen (local Government) i nogen aar. *H. I.*

Føljeton:

Eftertryk forbutt.

Romerske kvinder.

Av Hanna Isaachsen.

(Forts. fra nr. 15).

Det er jo let nok at forstaa, at der maatte bli en rivaliseren mellem *Livia* og *Julia,* naar vi tænker paa, hvorledes baade deres personlige syn paa livet og alt hvad deres partier repræsenterte, stod stik mot hverandre.

Saalænge *Agrippa* endnu levet, klarte *Augustus* at holde disse to partier i likevegt. Men da *Agrippa* døde, blev det *Augustus's* pligt, ifølge den lov han selv hadde git for at adelen ikke skulde mangle efterslegt, at finde en ny mand til *Julia.* Da begik han den skjæbnesvangre og brutale feil at tvinge sin myndling, *Livias* søn *Tiberius,* til at skille sig fra sin varmt elskede hustru, *Agrippina,* og gifte sig med *Julia.* Efter romersk opfatning var denne hjerteløshet en fuldt berettiget sak. Skilsmissen blev jo foretat av hensyn til hvad *Augustus* holdt for statens tarv; overfor dette altoverskyggende hensyn maatte de private følelser tie stille. Det maal *Augustus* haapet at naa ved denne forbindelse, var en sammensmeltning av Claudiernes og Juliernes partier. *Tiberius* var fortvilet. Det fortælles, at da han tilfældig traf *Agrippina* dagen efter skilsmissen, blev han saa aldeles overvældet av sin smerte, at *Augustus* sørget for at forhindre slike tilfældigheter for fremtiden.

Livia hadde opdrat *Tiberius* til den romerske forstaaelse av, at den personlige følelse maatte undertrykkes, om den kom i konflikt med hensynet til staten, derfor bøiet han sig for plig-

tens haarde krav, og tok sit nye egteskap med alvor, trods sin bitre sorg over *Agrippina.*

Julia var vel fornøid med dette egteskap. *Tiberius* var nu rikets næstøverste mand og den man knyttet Roms fremtidshaap til. Hans mandige skjønhet hadde uten tvil ogsaa virket paa hende. Men forskjellen mellem deres hele livssyn og deres personlige tilbøieligheter var for stor. *Tiberius* hadde bevaret den opfatning, som *Livia* hadde indprentet ham, at det var den romerske adels pligt at staa som forbillede for folket i alle de sterke egenskaper, som hadde skapt Roms storhet: religiøst alvor, enkle sæder, maatehold, rent familieliv og streng lovlydighet. Han levet selv efter de krav, han stillet til andre, og han var den skarpeste motstander av den yppige ødselhet, som bredte sig i Juliernes parti. Efter hans mening var denne ødselhet jevngod med forræderi mot Rom, og han krævet streng lydighet mot *Augustus's* sociale lovgivning. *Julia* vilde ikke bøie sig for alt dette, som for hende føltes som utaalelig sneverhet. Da saa deres nyfødte søn døde, og *Sempronius Gracchus* igjen nærmet sig hende, og hun gav efter for ham og gjenoptok sit tidligere forhold til ham, blev kløften mellem egtefællerne uoverstigelig.

Tiberius skulde efter loven paatale *Julias* forbrydelse. Men det var ingen let sak at bringe offentlig skam og skandale over rikets øverste familie. *Augustus* sørget over sin datters letsindige liv, men han holdt av hende og søkte at beskytte hende. Og fremfor alt gjaldt det for ham at undgaa den offentlige skam med dens fordærvelige følger. Alt dette benyttet *Julia* sig av til at følge sine tilbøieligheter.

Tiberius levet i hjemmet for at bevare skinnet, men adskilt fra sin hustru. Striden blev imidlertid skjærpet ved at den fik en ny politisk betydning, idet *Julia* saa at si spilte sine sønner ut mot *Tiberius,* og det endte med at *Tiberius* fandt sig nødsaget til at trække sig tilbake til Rhodos.

Nu hadde *Julia* naadd høiden av sin magt. Men hun hadde glemt at regne med *Livia, Tiberius's* mor, og det blev en lang kamp, næsten paa liv og død mellem disse to med deres partier. *Julia* og hendes parti vek ikke tilbake for noget middel. Men tilslut besluttet *Tiberius's* parti at rette det skjæbnesvangre støt mot *Julia.* De anklaget hende for egteskapsbrudd. De tvang *Augustus* til at forvise hende fra Rom, ved at true ham med at føre offentlig anklage mot hende, og *Augustus* visste jo, at hun maatte falde for denne anklage. Da *Julia* var 37 aar gled hun saaledes helt ut av Roms historie. Hun kom aldrig tilbake. Men da *Tiberius* senere fik sin magt igjen, tilstod han hende en del lettelser i den strenge forvisning.

Julias parti gav allikevel ikke tapt. Dets nye fører blev hendes unge datter, som syntes at ha arvet ikke bare navnet, men morens hele personlighet. Hun blev tidlig gift og stillet sig fra det øieblik av, stik imot *Livia,* aldeles paa samme maate som den *ældre Julia* hadde gjort.

Efter 4 aars kamp fik *Livia* endelig sin søn tilbake til Rom. Men først da begge *Julias* unge sønner — *Augustus's* adoptivsønner — døde med halvandet aars mellemrum, blev forsoningen mellem *Augustus* og *Tiberius* fuldstændig. Rom trængte ogsaa da i høieste grad *Tiberius's* sterke haand og store indsigt for at klare de vanskelige forhold det stod opi.

Det varte ikke meget længe, før *den unge Julia* ogsaa forbrøt sig mot egteskapslovene og maatte gaa i landsforvisning. Fra den stund av var striden mellem *keiser Augustus's* nærmeste kvindelige slegtninger slut. *Antonia* og *Livia* levet altid i det vakreste mor- og datterforhold.

De beskyldninger, som blev reist mot *Livia,* om at hun skulde ha forgiftet *Julias* to sønner, savner efter *Ferreros* mening *enhver grund.* Det vilde, sier han, været en umulighet for hende at faa gjennemført en slik udaad under de forhold, de levet. Og dertil vilde det være utænkelig, at en kvinde av *Livias* karakter, en karakter som altid avtvang de besste blandt Roms patriciere den dypeste ærbødighet og agtelse, skulde ha kunnet begaa en saa lav forbrydelse.

Med hensyn til beskyldningen om at hun i fællesskap med *Tiberius* skulde ha latt *Germannicus* forgifte, sier *Tacitus,* at ingen fornuftige mennesker trodde paa dette eventyr.

Efter *Augustus's* død *aar 14,* levet *Livia* endnu i 15 aar, længe nok til at se begyndelsen til sin søns sørgelig formørkede sindstilstand og dens ødelæggende følger. Hun bevarte trods alt sin sterke moderkjærlighet, og sammen med den trofaste *Antonia* gjorde hun hvad hun kunde for ham.

Livia, «den av alle høitærede matrone», var 86 aar, da hun døde.

Hanna Isaachsen.

Støt „Nylænde"! Husk garantifondet!

Nylænde

Tidsskrift for Kvindernes Sak
Utgit av Norsk Kvindesaksforening

Redaktør: Fredrikke Mørck

37. aarg.	KRISTIANIA, 1. SEPTEMBER 1923.	Nr. 17

Kongressen for Sykepleierskers samarbeide i Norden.

Der er ogsaa blandt Nordens kvinder, som det er det blandt dets mænd, kommet en følelse av og en trang til at træ i samarbeide om de fælles maal og de fælles rettigheter man har krav paa som arbeider i samfundet. Nordens sykepleierskers arbeide er kanske mere ensartet end mange andre kvindegruppers i de 5 forskjellige nordiske lande. Derfor hersket der stor enighet i alle de saker som blev behandlet paa deres 2den *Nordiske Sykepleiekongres,* som holdtes i de vakre augustdager.

Kongressen talte over 1 000 deltagere. Sterkest repræsentert var naturligvis Norge, svakest Island, som ved denne kongres blev optat i det nordiske forbund.

Cirkus Verdensteater dannet med sine dekorationer og mange blomster den vakreste ramme om møtet. Forhandlingerne begyndte den 7., efterat kongressen dagen forut hadde faat sin indvielse i *Vor Frelsers kirke* ved en herlig konsert, arrangert av operasanger *Arne van Erpekum Sem,* og en forstaaelsesfuld og vakker prædiken av *biskop Gleditsch.* Herlig præluderte og endte *Arild Sandvold* den høitidsfyldte kveld. Skjøn klang *Alfhild Sundene Bjurbecks* sopran, *Dagny Konstance Knutsens* alt og *Theodor Andresens* basbaryton i den gamle, ærværdige kirke, og fuld av skjønhetsindtryk vandret de tusener av mennesker ut i kvelden hver til sit faste eller midlertidige hjem.

Næste dag var altsaa første arbeidsdag. I en hjertevarm tale ønsket møtets præses, *Bergliot Larsson,* formand i *Norsk Sykepleierskeforbund,* de mange gjester velkommen til Norge, hvorefter formanden for *Sykepleierskers Samarbeide i Norden, forstanderinde Charlotte Munch,* aapnet møtet. *Bergliot Larsson*

valgtes enstemmig til dirigent og *operationsoversykepleierske Maren Martinsen* til vicedirigent. Efterat saa beretning, regnskap og Islands optagelse var godkjendt og ordnet, holdt *Charlotte Munch* et foredrag om «*Hvorledes sykepleiestanden besst forberedes til fremtidens opgaver*», et foredrag som fulgtes med den mest levende interesse av forsamlingen. Foredragsholderen fremhævet det ønskelige i en ensartet utdannelse. Denne maatte være treaarig, praktisk, teoretisk, alsidig. Sterk tilslutning hadde tanken om *en fælles høiskole* for Nordens sykepleiersker faat. Men det var kanske sikrest at begynde beskedent med kortvarige kurser, og arbeide sig fremover mot høiskolen, sluttet *Charlotte Munch* sin tale. Under den livlige diskussion som fulgte efter foredraget meddelte *forstanderinde Andrea Arntzen*, at der i komiteen for det nordiske samarbeid var enighet om foreløbig at faa istand fortsættelseskurser for sykepleiersker.

Næste foredrag, om «*Statsinspektion av sykepleieskoler i Sverige*», holdtes av *inspektrice Kerstin Nordendahl*, hvorefter *oversykepleierske Olga Lackstrøm* oplæste et indlæg om *Forskolen* av *Ellen Nylander*, som blev forhindret i at komme til møtet. I den diskussion som fulgte dette foredrag meddeltes der fra norsk hold at vi har en slik forskole i Bergen, oprettet som den første i sit slags ved Bergens kommunale sykehus. I Sverige arbeider man for at faa en, men den vil bli fri og uavhængig av sykehus.

Efter en kort frokostpause talte *Andrea Arntzen* over *Distriktsykepleierskens utdannelse*. Maalet for denne maa være samme utdannelse som de andre sykepleiersker, og at der ansættes en eller flere pleiersker i hvert distrikt over det hele land. Hun fremsatte følgende resolution, som efterat ordlyden var bearbeidet av styret, paa møtets sisste dag blev enstemmig vedtat:

«Sykepleiersker fra Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige, samlet til møte, uttaler som sin overbevisning at alle sykepleiersker — ogsaa distriktspleiersker — maa ha tre aars hospitalsutdannelse som grundlag for sit virke.»

Dagen sluttet med et besøk paa Ullevaal sykehuser, som besaaes. Senerehen blev gjesterne bevertet i haven, hvor der hersket den lyseste stemning i den skjønne sommerkveld.

Næste dag og de følgende dager var man paa pletten kl. 9 om morgenen, og denne saavelsom de andre dager, var der efter foredragenes slut av møtets fortrinlige arrangør *frøken Lulli Lous* ordnet utflugter til de mange forskjellige institutioner som findes i Kristiania og nærmeste omegn. Overalt

blev sykepleierskerne mottat med den største elskværdighet og gjestfrihet.

Mange og instruktive foredrag blev der holdt i de følgende to dager. Vi kan bare beklage at vor indskrænkede plass umuliggjør det for os at referere disse mere indgaaende. Overordentlig interessant var det foredrag den svenske *riksdagsrepræsentant,* redaktør av sykepleierskernes fagblad og formand i *Svensk Sjukskjöterske förening, Bertha Wellin,* onsdag den 8. aapnet møtet med, om «*De ældre sykepleierskers ansvar overfor de unge*». Hun indledet dette med et overblik over demokratiets utvikling i de senere aar. Autoriteten er ikke længer saa sterk, saa de ældre maa være varsomme i sin færd og sin behandling av de unge. Det gjælder at faa deres tillid.

«*Om hvorledes sykepleiersken kan være en hjælp ved den økonomiske drift av et hospital*», talte den danske *inspektrice Cornelia Pettersen,* og *forstanderinde Gretha Mueller* talte om «*Ønskeligheten av at samle anstalternes klædesforraad i et stort centraloplag og ha centralvaskeri for samtlige kommunale institutioner*». Efter disse foredrag talte *oversykepleierske Helmi Dahlstrøm* om *tøiforraad, stoffer* og *modeller* og demonstrerte forskjellig patienttøi o. lign., en storartet utstilling fra de forskjellige land blev tat i øiesyn, kritisert og beundret.

Stor interesse vakte ogsaa *Bergliot Larssons* instruktive foredrag om «*Privatsykepleien*» og den finske *Olga Lackstrøms* om «*Amatørsykepleien i freds- og krigstid*». Dette sisste foredrag lot til at være et brændende punkt i alle lande, og forsamlingens bifald tilkjendegav den mest fuldkomne enighet om at de utdannede sykepleiersker tok den bestemteste avstand fra amatørvirksomhet paa deres omraade. Dette kom kraftig tilorde i følgende enkle resolution som enstemmig under bifaldsytringer blev vedtat: «*Kongressen uttaler sig bestemt mot amatørutdannelsen ved sykehusene.*»

Sisste møtedag holdt assistent i sundhetskommissionen, *Lulli Lous,* under megen opmerksomhet et foredrag om «*Sykepleierskens opgaver i det sociale arbeide.*» Hun hævdet nødvendigheten for sykepleiersker at utdanne sig paa dette felt. Hilset med glæde det tiltak som var gjort av «*Norske Kvinders Nationalraad*» ved oprettelsen av «De sociale kurser». Men de strak ikke til. Der kræves mere. Sykepleierskerne, og da ganske specielt distriktspleierskerne, som snart blir bygdernes «*altmuligmand*», trænger en alsidig utdannelse. Foredragsholderen gav endel slaaende eksempler paa dette. Det udmerkede foredrag gjorde et mægtig indtryk paa de tilstedeværende, hilstes med applaus og fremkaldte en længere diskussion.. To fin-

ske foredrag blev derefter holdt; det ene referertes, da vedkommnede hadde faat forfald, det andet om *«Barneforsorgsinspektionsarbeidet»* i Finland holdtes av inspektrice *Venny Snellman*, hvorefter den danske *oversykepleierske Agnes Bugge* talte om *«Sindsykepleien og den utdannede sykepleierske.»* Pleien av sindsyke hadde ved *fru Henny Tschernings* initiativ og store arbeide sammen med *overlæge Krarup*, sat igjennem sit energiske krav om at sykepleierskerne skulde ha et tillægskursus paa et halvt aar for at kunne pleie sindsyke, hvilket nu er indført i Danmark. I *Sindsykehospitalet i Nykjøping*, Sjælland har man nu pleiersker ikke alene i de underordnede, men ogsaa i de overordnede stillinger. Ikke bare for kvindelige, men ogsaa for mandlige patienter. Og det har vist sig, det gaar udmerket. *Overlæge Krarup*, som sætter megen pris paa den nye ordning, har aapnet adgang ogsaa for fremmede sykepleiersker til at studere ved dette hospital.

I en pause efter dette foredrag viste direktøren for Cirkus Verdensteatret kongressen den store opmerksomhet at underholde deltagerne med musiknumre fra et orkester, sang av en amatør og tilsisst en række lysbilleder fra vort lands høifjeldsnatur og en munter burlesk film «Det elektriske hus», hvilket altsammen hilstes med tak, beundring og jubel.

Sisste foredrag gjaldt *«Hvorledes interessen for sykepleien kan vækkes blandt unge kvinder»* og holdtes av den svenske *forstanderinde Agda Meyerson*. Oplysningsarbeide maatte fremfor alt drives. De som deltok i diskussionen var samstemmige om dette.

Saa kom der en hyldning av *«søster Bergliot»*, som tydeligvis var kongressens *«enfant gatée»*, i form av blomster, ord, klappen, hurrarop o. s. v. Den utrættelige formand talte for hver især av komiteerne og overrakte hver formand inden disse blomsterbuketter. Det lot til at alle var fornøide og glade for alt og alle.

Ved avskedsfesten paa Frognersæteren, som holdtes under forsaavidt ugunstige forhold, som himlen den kveld aapnet sine sluser, gjentokes hyldesten av de forskjellige, fornemmelig av *Bergliot Larsson* og *Charlotte Munch*, som bl. a. fik fra «Bergenssøstrene» overrakt en paraply til bruk ved et eventuelt besøk i Bergen, hvor de længtes meget efter hende.

Operasanger Arne van Erpekum Sem hadde sammen med *hr. Theodor Andresen* faat den elskværdige idè paany at gi sykepleierskerne av sin skjønne kunst, trodset det daarlige veir og indfandt sig til festen og bragte lys og glæde ind i hallen. Det samme gjorde *fru Mary Barratt Due*, som spilte herlig for

de taknemlig glade «*søstre* . Under maaltidet underholdt *hr. Reidar Thommesen* selskapet med pianomusik. Først over midnat tok gjesterne ned til byen igjen.

Saa kom lørdagen med det herligste solskin, og fordelt i henimot 200 automobiler, velvillig stillet til disposition av privatfolk og elskværdig arrangert av *kaptein Rørholt* med en hel del medhjælpere, startet henimot 1 000 sykepleiersker til forskjellige institutioner i byens omegn, for at samles paa «*Solihøgda*». Enkelte kom ogsaa til *Skaret* for at se Tyrifjordens vakre omgivelser, og nogen faa kom saa langt som til *Sundvolden*. Og saa var det hele slut. Men vi føler os overbevist om at der blandt de mange mennesker hersker glæde og tilfredshet med alt og alle.

Under kongressen hadde Kongen og Dronningen vist deltagerne den opmerksomhet at indbyde formændene i samtlige organisationer til en havefest paa Bygdø kongsgaard, hvor der hersket den besste stemning under tedrikningen og orkestermusikken. Som rimelig mottok sykepleierskerne under kongressen mange hilsener fra nær og fjern. Fra Kongen kom der telegram, fra beslægtede institutioner som *Norske Kvinders Sanitetsforening* og *Røde Kors* o. fl. *Norsk Kvindesaksforening* sendt følgende telegram:

«Norsk Kvindesaksforening, den ældste norske forening av kvinder, som ser vekst for kvinders sak i utvikling og fremskritt, sender de forsamlede sykepleiersker sine varmeste hilsener, og uttaler sin glæde over al fremgang for standen, med ønsket om at de maal møtet sætter, maa naaes i en nær fremtid.

Styret.»

Og nu er de mange mennesker, hvis daglige virke er at lette andre menneskers lidelser saalangt de formaar, drad hver til sit land, for med fornyet kraft at ta fat paa sit kjærlighetsfyldte arbeide.

Kr.a 11. august 1923. *F. M.*

Asta Nørregaard.

I anledning av at malerinden *Asta Nørregaard* den 13. august fyldte 70 aar, sendte *Norsk Kvindesaksforening* kunstnerinden følgende telegram:

«Med tak for den hæder og respekt De gjennem Deres noble kunst har vundet for kvinders position i samfundet, hilses De paa 70 aarsdagen av Norsk Kvindesaksforening ved Styret.»

Fra Høiere skolers landslærerindeforening.

I sisste uke av august avholdtes i Prag en « *Internasjonal kongress for lærere i sekundarskolevesenet*».

Styret for «*Høiere skolers landslærerinneforening*» opnævnte lærer ved Hægdehaugens skole *frøken Valborg Otter* til at møte som foreningens repræsentant paa kongressen. Departementet bevilget et reisebidrag av kr. 200.oo til repræsentanten.

Lucretia Mott

f. 1792 † 1880.

I det amerikanske tidsskrift «*Equal Rights*» skriver advokat *Carol A. Rehfisch* i anledning av det 75 aars jubilæum som amerikanske kvinder og mænd nylig har feiret for møtet i *Seneca Falls* en mindeartikel over *Lucretia Mott,* hvorav vi hitsætter en del.

Lucretia Mott var, skriver *Mr. Rehfisch,* gjennem hele sit lange liv urokkelig i sin tro paa at kvinder tilkom *like rettigheter* med mænd paa alle mulige omraader. I dette sit synspunkt var hun likesaa sund og sikker som hun var fremskreden. Allerede i 1850 skrev hun at hun krævet jevnbyrdighet, slik som vi kræver den idag.

«Uretfærdigheterne mot kvinderne har slumret for længe, ... la det bli tydelig fremhævet i alle sammenkomster, og derefter: *be ikke om en gunst,* men *kræv som en ret,* at enhver borgerlig og kirkelig hindring skal ryddes av veien.»

Begavet som hun var med et sterkt og originalt sind, en skarp retfærdighetssans, en frygtløs aand og sjeldne talegaver, hadde *Lucretia Mott* meget at takke sin byrd og sit egteskap for at disse egenskaper utvikledes. Som descendent av en lang række kvækere, hadde hun den store lykke at vokse op i det eneste samfund paa hendes tid som i praksis likestillet kjønnene. Da hun i 1867 talte ved et møte, som foreningen for like rettigheter holdt i New York, sa hun: «Da jeg hører hjemme paa øen Nantucket, hvor man tænker litt paa kvinder ogsaa, og jeg der har hat endel forbindelser med de forretningsanliggender som hører livet saavelsom hjemmet til, vokste jeg op saa helt igjennem besjælet av kvindesaken, at det fra min allertidligste tid for mig blev det vigtigste spørsmaal i livet.» I motsætning til den store masse av kvinder var hun i sin tid en øvet offentlig taler, retten til at prædike og ta del i diskussioner var i Kvæ-

kernes samfund fri for kvinder saa vel som for mænd. Hendes mand *James Mott*, var ogsaa kvæker og kjæmpet ved sin hustrus side for retfærdige saker.

Da antislaveri-bevægelsen begyndte, var *Lucretia Mott* allerede en middelaldrende mor til fem barn, og en «anerkjendt prest» i Kvækersamfundet. I 1833 holdtes en raadsforsamling i Philadelfia for at drøfte muligheten av at danne en *National Antislaveriforening*. Det var en sak som baade var upopulær og vanskelig at ha noget at gjøre med. Ved aapningen av møtet gjorde *Lucretia Mott* alt hvad hun kunde for at styrke deres beslutning som var tilbøielig til at svikte. «Rette principper,» sa hun, «er sterkere end store navne. Dersom vore principper er rigtige, hvorfor skulde vi da være feige? Hvorfor skal vi vente paa dem som aldrig har hat mot til at hævde slavens ufravigelige ret?» *Mrs. Mott* foreslog ogsaa forskjellige forandringer i ordlyden av den erklæring som blev sat op paa dette møte og alle hendes forslag blev vedtat.

Da deltagerne blev anmodet om at underskrive erklæringen, sa en kjendt slaveriforfekter, at før man underskrev, maatte man betænke sig vel, da det vilde bringe over deres hoder baade svære forfølgelser og store tap i deres forretningsforbindelser. I samme øieblik denne herre hadde endt sin tale, sa *Lucretia Mott* med en munter inspirerende røst til sin mand: «Sæt dit navn under, James!» noget han øieblikkelig efterkom, idet han med den øvrige forsamling istemte en hjertelig latter.

Umiddelbart efter dette møte, blev der dannet en «*Kvindernes Anti-slaveriforening*», og *Mrs. Mott* blev valgt til formand og fungerte som saadan næsten hele tiden, saalænge den eksisterte.

En liten idé om den rolle *Lucretia Mott* spilte i agitationen

for slaveriets avskaffelse, kan man faa av en beretning som hendes sekretær i foreningen, *Mary Grew,* har git.

«I disse farlige tider,» skriver *Mary Grew,* «beviste *Mrs. Mott* troskap mot sine principper om blind underkastelse og sin tro paa antislaveriet. Selvbehersket og uforfærdet som hun var i de mest stormfulde scener, naar der blev holdt møter, med pøbelen hylende rundt huset, angripende vinduerne med stener eller skraalende langs væggene, stænkende svovlsyre blandt mængden, løpende op paa platformen idet de druknet talernes røst i sine egne gale skrik, holdt hun fast paa det hele krav uavkortet, indlot sig ikke det allermindste med kompromisser og gav aldrig sit samtykke til at man skulde anmode politiet om beskyttelse for at faa vor ret.»

Da den i nr. 15 av vort blad omtalte antislaverikongres i 1840 holdtes i London, og der som nævnt fra Amerika blev sendt baade mandlige og kvindelige delegerte, var *James* og *Lucretia Mott* blandt de delegerte som staten Pennsylvania sendte. I anledning av at de kvindelige delegerte blev ekskludert fra deltagelsen i møtet, skriver *Lucretia Mott,* som ingenlunde følte sig *knust* ved denne hævdelse av den mandlige overlegenhet, i sin dagbok: «O'Connell, udmerket, morsom, kom til os, jeg takket ham fordi han hadde talt vor sak, men avslog høflige talemaater som erstatning for røvede rettigheter.» Endvidere: «*Charles Stuarts* sind var opslukt av den ubetydelighet at han hadde holdt kvinderne nede.»

I en engelsk samtidig beretning, skrives der om *Lucretia Mott:* «Hun er en liten, fin, mager kvinde, mørk av hudfarve, omkring 50 aar gammel. Hun har paafaldende intelligente træk og straalende livlige øine. Mange mente at skjønt kvinderne med stor stemmeflerhet blev avvist, saa var vegten av argumenterne høilig i deres favør. Vi skal ikke her diskutere spørs-

maalet om hvorvidt det er rigtig at kvinder tar aktiv og utpræget del med sine brødre i at fremme filantropiske saker, men vi vil ta os den frihet at uttrykke ønsket om at halvparten av det sind, den sjælsro, hjertevarme, distinkthet i at uttrykke sig, lethet for at belyse og forklare, og det liv i maaten at være paa, som udmerker *Lucretia Mott*, hadde været i ni tiendeparter av de herrers besiddelse som hævet sin røst i møterne.»

Som nævnt i vor forrige artikel, møttes *Elisabeth Lady Stanton* og *Lucretia Mott* for første gang ved det ovenfor omtalte møte i London. *Mrs. Stanton* fandt *Lucretia Mott* at være en «aabenbaring». Gjennem hende lærte hun at det var mulig for kvinder at tale offentlig og med mændene at ta del i offentlige anliggender uten at tape nogen av de bekjendte kvindelige egenskaper. Som ogsaa tidligere meddelt diskuterte de sammen muligheten av at holde en Kvindesakskongres, naar de kom hjem igjen til Amerika, en plan som det først lykkedes dem at realisere i 1848, da de møttes ved den første kvindesakskongres i *Seneca Falls.*

James Mott blev valgt til dette møtes præsident, men *Lucretia Mott* holdt aapningstalen. Uavhængighetserklæringen, som var utarbeidet av *Mrs. Mott, Mrs. Stanton, Martha Wright* og *Mary Anna McClintock* og som blev antat ved møtet, fremstiller med eksemplarisk grundighet de ulikheter, som mændene hadde paatvunget kvinderne.

I mere end 30 aar var *Lucretia Mott* kvindesakens vigtigste støtte, ved at hjælpe og opmuntre paa alle mulige maater og der hvor det mest behøvedes. Hun ledet en masse kongresser, specielt er den merkværdig som holdtes i Syrakus i 1852, hvori *Susan B. Anthony* for første gang deltok, og den første Washingtonkongres, holdt i 1869, da *Lucretia Mott* var 77 aar gml.

I 1866 fandt den 11te Nationale kvindesakskongres sted i New York. Dette var det første møte efter borgerkrigen, og ved dette møte blev for første gang opmerksomheten rettet paa spørsmaalet om *stemmeret,* ved den *agitation* som var reist for at skaffe negre denne ret. Man fik ved møtet stiftet «*Den amerikanske kvindestemmeretsforening*». *Mrs. Stanton,* som blev tilbudt formandsstillingen, bad om den at den maatte bli git til *Lucretia Mott* forat mindet om dens første indehaver kunde for altid gjøre stillingen hellig for dem som kom efter. *Mrs. Mott* blev selvfølgelig enstemmig valgt til den *første* formand i de amerikanske kvinders stemmeretsforening, skjønt hendes fremskredne alder hindret hende fra aktivt at opfylde alle de forpligtelser som paahvilte denne stilling.

I en alder av 86 aar overvar og talte *Lucretia Mott* paa Kvindestemmeretsforeningens kongres i Rochester, men det følgende aar da der skulde holdes en kongres i St. Louis, skrev hun til *Susan B. Anthony:* «Der behøves ikke nogen indtrængende bøn for at trække mig til St. Louis, hvis jeg bare hadde været istand til at reise. Men man vil ikke ha bruk for mine utslitte kræfter. Vor sak er nu blit tiltrækkende nok.»

Ved siden av sin virksomhet for kvindesaken og antislaveriet, var *Mrs. Mott* aktiv interessert i *Den frikirkelige forening* og i arbeidet for universal fred. I mange aar led hun for sin overbevisning, men hun levet længe nok til at se fremskridtet for mange av de saker hun omfattet med sin interesse, hvorledes de gik frem fra fredløshet til de forskjelligste grader av popularitet. I sine sisste aar var hun selv en av de største populære nationalhelte.

Kort efter hendes død skrev *Elisabeth Lady Stanton* om hende: «*Lucretia Motts* navn repræsenterer fuldkomnere end noget andet i det 19. aarhundrede, summen av alle kvindelige dyder. Som kvinde, mor og ven udmerket hun sig ved sine fine følelser, sin varme hengivenhet og trofaste loyalitet; som husmor var hun kjendt for sin strenge økonomi, renlighet, orden og uopslitelige taalmodighet med tjenere og barn; som nabo for sin retfærdighet og hæderlighet i alle mellemværender; som lærer, endog i den tidlige alder av 15 aar, for sin dygtighet og trofaste utholdenhet. *Lucretia Motts* overalt kjendte indflydelse har været meget stor.»

Kvinders stilling i Det nære Østen.

En schweizisk dame, medlem av *Den Internationale Stemmerets Alliances* styre, har benyttet anledningen under konferancen i Lausanne til at interviewe forskjellige delegationers medlemmer med hensyn til kvindernes stilling i deres respektive lande. Hvad hun beretter stadfæster det indtryk som jeg oftere har faat, at Vestens kvinder har hat en mindre agtet stilling end kvinderne hos enkelte av de nationer, vi ellers regner for mindre kultiverte end os selv.

Den egyptiske delegerte, *Loufti Bey,* som er ivrig kvindesaksven, erklærte, at der i mahomedansk lov ikke er nogen restriktioner som hindrer kvinder i at kunne indta selv de høieste stillinger. I praksis blir denne adgang dog ikke benyttet. Men kvinderne kan disponere over sin egen formue, og i tilfælde av uoverensstemmelser har moren ofte været opnævnt som sine barns eneste formynder. Der er stemmeretsforeninger

i Egypten, og da landet nylig fik sin konstitution, blev det sterkt diskutert, hvorvidt den almindelige stemmeret ogsaa skulde omfatte kvinderne. Opinionen var vel delt, men ikke fiendtlig. *Loufti Bey* mente, det vilde være mulig at gi kvinderne begrænset *stemmeret* til at begynde med.

Sekretæren for den tyrkiske delegation erklærte, at der er foregaat en uhyre forandring i de tyrkiske kvinders stilling. Nu gaar de paa egen haand, hvor de vil; selv i teatret kan de gaa alene. De var meget godt opdrat og mændene opmuntrer deres videre utvikling. Alle professioner er nu aapne for kvinderne. Der er mange lærerinder. De tyrikiske kvinder er dygtige; de er meget patriotiske og følger med interesse alle dagens spørsmaal. — Den gifte kvinde har selvstændig eiendomsret — dette er ikke engang noget nyt, men har altid været saa, fortæller sekretæren.

Den *russiske* delegations pressesekretær berettet at de russiske kvinder nu er fuldt likestillet med mændene. *Kerensky* var den som gav dem deres rettigheter, og Sovjetstyret har stadfæstet dette. Der er mange kvinder ansat i sundhets- og barneforsorgsdepartementerne, men faa er i politiske stillinger. Den eneste diplomat er Sovjets repræsentant hos os i Kristiania. Der er faa jurister, men mange læger blandt de russiske kvinder. Under revolutionen spillet kvinderne en betydelig rolle. Nu er de mere passive.

Venizelos har været borte fra Grækenland for længe til at kunne besvare fuldt «*up to date*» spørsmaalet om de *græske* kvinders forhold. Der er sørgelig mange som ikke kan læse, særlig blandt dem som er av tyrkisk avstamning. Av denne grund mente han, der maatte komme et meget sterkt krav paa stemmeret fra kvinderne, før der kunde være tale om at indrømme den. Personlig hævdet han kjønnenes fulde jevnbyrdighet.

Den *japanske* delegerte, *Mr. Sato,* fortalte, at i Japan kan kvinder nu bli baade læger og jurister og kan komme ind i flere andre professioner. Undervisningen er tvungen for alle barn, men der er ingen lærerinder ved de offentlige skoler. Der er forskjellige kvindeforeninger, ogsaa en forening av arbeiderkvinder. En gift kvinde kan ved en særlig kontrakt sikre sig kontrollen over sin formue og over hvad hun kan tjene.

Præsidenten for den *armeniske* delegation fortæller, at der i Armenien er almindelig stemmeret for baade kvinder og mænd, og kvinderne er i alle dele mændenes like. Der er fire

kvinder i deres parlament, og premierministeren er en ivrig beskytter av kvindernes sak. Der er mange lærerinder og endel kvindelige læger. Men i de rædselsfulde tider, som den armeniske nation har gjennemgaat, har kvinderne lidt mest. De magter som regel nu ikke mere end at skaffe sine kjære maten og holde hjemmene nogenlunde sammen.

Det er ikke længe siden man mente, at den maate hvorpaa et folk behandlet «sine kvinder», var en maalestok for deres kulturnivaa. Det var dengang da man trodde, at Vestens kvinder hadde en mere agtet stilling end kvinderne hos alle andre folk og racer. *H. I.*

Brev fra Holland.

Egentlig talt kan man ikke si at kvinderne her i vort land har vundet nogen seier, men vi har da utført enkelte ting i det offentlige liv som kanske kan ha interesse for vore søstre i andre land.

Vi hadde fornylig valg til distriksstyrene og til bystyrene over det hele land, og en stor mængde kvinder var opstillet. Det var bare det meget gammeldagssindede religiøse kalvinistiske parti (der tidligere har været ledet av *dr. Kuyper)* som ikke hadde stillet nogen kvinder. Distriktsvalgene foregik den 11. april og blandt de 570 repræsentanter blev der valgt 18 kvinder. Den 23. mai hadde vi bystyrevalg, ialt blev der i de forskjellige byer valgt 56 kvinder, hvorav 31 tilhører socialdemokraterne, mens de øvrige 25 tilhører 5 forskjellige politiske partier.

Jeg skulde ønske at oplyse dem som endda har sine tvil med hensyn til det hensigtsmæssige i at opsætte en kvindeliste bare for kvindelige kandidater med et meget vakt, utelukkende kvindesaksprogram, at dette forsøk vandt meget liten tilslutning og sympati i Holland. Det hadde sin største chance i Amsterdam; men opnaadde allikevel bare $^1/_{10}$ av de stemmer som behøvdes for at sikre en kandidat plass i byraadet. Men der er allikevel endel kvinder, som uberørt av dette aapenbare feilgrep, endda fortsætter at lage et politisk kvindeparti. Ved siden herav var der nogen som gjerne vilde diskutere muligheten av at forøke antallet av kvindelige repræsentanter i rigsdagen, distrikts- og byraadene, ved det aarlige møte som «*Kvindelige medborgere*» den 16. og 17. juni holdt i Alkmaar. Diskussionen om dette gamle omstridte spørsmaal i foreningen, blev aapnet i dens organ av *Mev. van Italie van Embden,* som er medlem av saa-

vel distriktsraadet som av bystyret i Leiden, og *Mev. Bakker-Nort* medlem av *Generalstaternes* Andet kammer. Men i selve møtet hævdet de delegerte at de ikke var kaldt sammen for at begynde paany at debatere denne gamle sak, saa man gik over til dagsordenen og den bød paa tilstrækkelig mange interessante emner.

Mev. Bakker-Nort gav en oversigt over hvad den hollandske lovgivning har gjort og staar ifærd med at gjøre for at hindre gifte kvinder fra fagmæssig arbeide. Det blev besluttet at ta denne sak op i september, da vore lokale avdelinger har møter samtidig, en skik som vi har indført for at koncentrere den nationale interesse om en og samme sak angaaende kvinder og barn. Vi har det haap i det mindste iaar at kunne faa gjort nogen forsøk paa at stoppe regjeringens konservatisme paa dette omraade.

En sykepleierske holdt derefter et foredrag hvori hun hævdet nødvendigheten av at kvalificerte pleiersker fik statsdiplomer, og foreningen vedtok at sende en henstilling til regjeringen for at sikre dem slike.

Vi besluttet ogsaa at tilskynde skole- og byautoriteterne at oprette kurser i seksualhygiene i de øverste klasser i middelskolen.

I det hele tat maa møtet i Alkmaar betegnes som en sukces. Det tjente til at styrke baandene mellem kvinderne av de forskjellige partier og principper.

I *Andet Kammer* sitter der nu 7 kvinder som repræsentanter for 6 partier. De har imidlertid aldrig samlet sig om noget punkt inden lovgivningen. Men i forrige maaned hadde dette

næsten hændt, da *Mev. Bakker-Nort* foreslog at en enkepension, som forfaldt ved en statsfunktionærs død, skulde gaa til hans søster, da hans hustru var død, og søsteren hadde styrt hans hus og stelt hans barn siden morens død. Ministeren som hadde foreslaat pensionsloven, blev ved et tillægsforslag hindret i at støtte *Mev. Bakker-Norts* forslag, saa hun maatte fremsætte dette som et *bænkeforslag*. Alle de kvindelige rigdagsmedlemmer — med undagelse av det romersk-katolske — stemte for det, og det blev vedtat i *Andet Kammer*. Men da *Mev. Bakker-Nort* personlig talte for det i *Første Kammer* — hvilket det parlamentariske reglement kræver — faldt det med en liten majoritet.

Martina G. Kramers.

Europas herligste plet.

Av Carrie Chapman Catt.

(Oversat for Nylænde fra The Woman Citizen).

Som en motsætning til de sørgelige forholde *Mrs. Catt* fandt i Ungarn, glæder hun sig over at kunne kalde sin næste artikel: «The Bright Spot of Europe».

Det lyseste indtryk den reisende mottar naar grænsen er overskredet, er at i Czeko-Slovaktiet synes alle mennesker at smile. Likevekt, lykke og tilfredshet synes at herske overalt. Og grunden til dette er ikke langt borte: czekerne har nemlig realisert mange generationers tragten og længsler, som blev sterkere og eftertrykkeligere med aarene. Før krigen blev de regjert av en tysk minoritet, med virkelig eller indbildt haardhet. En bitterhet i følelser som jeg aldrig har møtt noget andet sted vokste op i Bøhmen. Det tyske sprog var obligatorisk i skolerne og i alle offentlige forhandlinger. Uagtet czekerne kunde sproget meget godt, negtet de i sin forbitrelse at tale det. Krigens tilfældigheter oprettet en czekoslovakisk republik, med Slovakiet skaaret ut av Ungarn og føiet til Bøhmen. Pludselig befandt czekerne sig frie og uavhængige og har hat den store lykke at faa en vidunderlig rolig, høisindet mand til sin præsident i *hr. Masaryk*, som tidligere var professor ved universitetet. Han har bevart republikken fra at svinge til det ytterste venstre eller høire og har forenet sit folk i en begeistret beslutning om *«at gjøre det gode»* like for verdens øine. Alle czeker synes med virkelig god vilje at svare med at gjøre sit besste. Visstnok er tyskerne stædige, for fra at ha den øverste magt, som

de har nydt i tre hundrede aar, er de nu nødt til at underkaste sig den nye orden. Men czekerne har ikke forsøkt at gaa til nogen ytterligheter i sin behandling av minoriteterne. Tyskerne utgjør 23 procent av hele befolkningen; allikevel tillater grundloven dem at besætte 72 plasser i parlamentet, som har ialt 284 medlemmer.

Delingen av landsomraadet kastet 600 000 magyarer ind i Czeko-Slovakiet, og disse har faat 9 deputerte og 5 senatorer i parlamentet. Før denne nye ordning hadde slovakernes 3 millioner bare 1 deputert i det ungarske parlament. Disse forandringer omtalte den unge patriotiske indenriksminister bl. a. for at paapeke at republikkens politik gaar ut paa at øve retfærdighet mot alle.

Czeko-Slovakiets pengevæsen er i en langt bedre stilling end deres naboers. Grunden er at republikken fra begyndelsen av satte sig for at løse det problem at balansere budgettet med indtægterne, noget som meget faa andre nationer har været istand til at gjøre. Man appellerte til folket at ofre guld- og sølvsaker for at forøke guldbeholdningen, og dette efterkom de med en lojalitet som bare haabet kan indgyde. Nu nærmer republikken sig den tid da den vil bli istand til at faa tilbake guldstandarden. Lønningerne er gode, og de penger man mottar har kjøpeevne. Et czekoslovakisk parlamentsmedlem mottar en maanedlig løn, som omsat i amerikanske penger svarer til 163 dollars, sammenlignet med $ 5.60 som et ungarsk parlamentsmedlem faar.

Vi hadde den store glæde en dag at indta vor lunch hos *præsident Masaryk* og hans næsten likesaa berømte datter *Alice Masaryk*, der som præsident for «det Røde Kors» har omsorgen for det nationalt sociale arbeide. Præsidenten bor paa landet, men mottar sine officielle gjester i det gamle slot som kroner den store høide hvorfra man har utsigt over hele Prag. Vi ventet nogen faa minutter i et værelse, hvor hver enkelthet talte om det heldigvis forgangne herredømme. Væggene var dækket med vakre portrætter av konger, dronninger og deres familier, og møblementet rikt overtrukket med høirød brokade, hvori indvævet gylden silke forhøier virkningen. Ved præsidentens ankomst blev vi ført ind i et lignende rum hvor ogsaa væggerne var dækket med portrætter av de vakkert klædte kongelige familier. Midt i værelset stod bordet, hvor den enkle og likefremme universitetsprofessor sat ved bordenden og talte med stort alvor om sine forhaabninger for republikken.

Da jeg dristet mig til at uttale, at det at en stemmeretskvinde var blit mottat av præsidenten for en republik i dette gamle

palæ, fra hvis vægger kongelige personer fra den forgangne tid saa ned paa os, betegnet for mig at en ny tidsalder var kommet, da spillet et svakt smil i hans ansigt, og han tilstod at indtil for ganske nylig hadde han undlatt at tænke paa det eiendommelige ved at disse portrætter hang paa væggerne, saa optat hadde han været med arbeidet at bygge op den nye republik. «Den har været som et barn der lærer at gaa,» sa han. «Hvert skridt maatte der vaakes over og det maatte tas med forsigtighet.» Præsidenten er en stor mand, kaldet til at utføre et stort arbeide. Han har bragt med sig uselviskhet, idealisme, et uhyre fond av kundskaper og evnen til strengt arbeide som sin rustning. At han ogsaa er avholdt av sit folk, var tydelig overalt. (Forts.)

Litteratur.

„Vor gamle bondekultur.

Kristofer Visteds vakre verk.

er utkommet paa J. W. Cappelens Forlag med hefte 2. Konservator Visted fortsætter her sin utførlige utredning av bygningsskik paa landsbygden. Vi faar høre om husenes utsmykning og indredning, om «ildhuset», skuepladsen for alle livets store begivenheter, og forfatteren fortæller interessant om hvordan de gamle nordmænd ildet op sine daglige rum. Forholdene var i den henseende selvfølgelig meget primitive. Selv midtvinters maatte døren staa aapen for røkens skyld, og selv om «man ved ilden kan brænde sig paa den ene side, naar man sitter omkring aaren, saa kan man dog ikke andet end fryse paa den anden side og altsaa umulig holde sig varm, uten at tale om at den idelige røk er til meget besvær» — som det heter i en gammel beretning Visted citerer. Videre læser vi om belysning og belysningsmidler, om indboet — stoler, skap, sengesteder m. v. Der fandtes i østlandsstuerne et skap som kaldtes «busthuset», hvor haarbørsten laa, denne var gjort av grisebust og kaldtes «busten». Det kunde nok ogsaa hænde, sier Visted, at busten kom til at gjøre tjeneste — som det fremgaar av en indskrift paa et busthus: «Her bor den som lusa tugter.» Heftet er rikt forsynt med illustrationer. Utsendelsen av denne nye forøkede utgave er blit hilst med glæde paa alle hold. Den gamle utgaven har forgjæves været efterspurt i bokhandelen nu i en aarrække.

Nylænde

Tidsskrift for Kvindernes Sak

Utgit av Norsk Kvindesaksforening

Redaktør: Fredrikke Mørck

37. aarg.	KRISTIANIA, 15. SEPTEMBER 1923.	Nr. 18

Landskvindestemmeretsforeningen 25 aar.

1898—1923.

Da den i 1885 stiftede Kvindestemmeretsforening paa generalforsamlingen i januar 1898 besluttet at slaa ind paa en anden taktik for at opnaa stemmeret for kvinder, og desuten ikke vilde anerkjende endel skriftlige stemmesedler, indsendt fra dels indenbys, men væsentlig fra utenbys medlemmer, besluttet flere av medlemmerne at skille lag og gaa ut av foreningen.

Gina Krog forfegtet med stor iver og megen veltalenhet, at foreningen ikke hadde lov til hverken i maal eller midler at gjøre avslag paa det som var retfærdig for *alle kvinder,* og mente at om man gik ind til regjering og storting med avkortede krav, nemlig ved at petitionere for stemmeret paa samme betingelser som dem mænd *tidligere* hadde hat disse paa, saa blev i tilfælde en hel række kvinder utelukket. Og den fremgangsmaate hadde kvinder ikke lov til at benytte likeoverfor andre kvinder. Det samme gjaldt stemmesedlerne. I en demokratisk forening var alle stemmeberettiget, og naar man var forhindret fra at avgi personlig møte, hadde man ret til at stemme skriftlig. Disse to spørsmaal var stridspunkterne, og man kom ikke til enighet paa møtet, eller senere. I et antal av 13 møttes de uttraadte medlemmer senere hen og forfattet utkast til lover for en ny forening, som paa et større møte den

12. februar blev fremlagt og vedtat. Gina Krog dirigerte møtet og erklærte den nye forening dannet. Den fik det lange navn *Landskvindestemmeretsforening*, forkortet: *L. K. S. F.*

Man anmodet *Gina Krog* om at stille sig til valg som formand; men hun beklaget at maatte avslaa det, da hendes tid var for optat, hvorefter man bad *fru F. M. Qvam* om at overta formandsstillingen, hvortil hun erklærte sig villig, og hun har indtil idag indehat ledelsen. De to øvrige medlemmer i dette første styre, var *fru Olaug Løken* og *frk. Fredrikke Mørck.* Til kasserer valgtes *frk. Dagmar Mørck.*

I 1904 blev *L. K. S. F.* indmeldt i *Den Internationale Kvindestemmerets Alliance* som blev stiftet i Berlin samme aar, og foreningen er fremdeles tilsluttet Alliancen.

Som navnet antyder, var det meningen at den skulde omfatte kvinder over det hele land, og der blev utsendt foredragsholdere, som stiftet led rundt omkring, saa da den stod paa sit høidepunkt i begyndelsen av dette nye aarhundrede, talte foreningen en anselig række av led med tusener av medlemmer rundt om i hele Norge.

Arbeidet for kvinders stemmeret gik med energi og kraft fremover, og ved det store arbeide som utfoldedes dels gjennem selve L. K. S. F., dels gjennem vort blad, som altid kraftig talte kvinders stemmerets sak, opnaadde norske kvinder 11te juni 1913 fuld politisk stemmeret, efterat de, som bekjendt, i 1910, hadde faat den kommunale.

Der ligger et langt, taalmodig, seigt arbeide bak alt dette, som der ikke er anledning til at komme ind paa nu. «*Nylænde*» har ogsaa gjennem sine tidligere aarganger holdt sine læsere à jour.

Det som det nu gjælder om er at kvinder gjennem den vundne stemmeret blir repræsentert ved dygtige kvinder, som vet og forstaar hvordan kvinder tænker og føler, og ønsker samfundet og landet styret.

Vi vet at slik som forholdene ikke alene i vort land, men over hele verden for tiden er, kan det i længden ikke vedbli at gaa. Der maa komme nogen andre grundtoner ind i saavel det sociale som det politiske liv, om menneskeslegten skal reddes

fra undergang. Og disse grundtoner mener vi er de som er bygget paa fred, kjærlighet og barmhjertighet. Fordragelighet menneskene imellem, med utelukkelse av al den begjærlighetens og misundelsens aand, som nu saalænge har raadet mennesker som nationer imellem. Verdens mødre har her sin store og ansvarsfulde opgave. Og verdens mænd maa ikke, har ikke lov til at stænge veien for dem. Men — til syvende og sisst, saa er det vel kvinderne selv det kommer an paa, og engang — vi haaber om ikke altfor længe — vil de nok vaakne til en forstaaelse av, at de har retten som pligten til at ta arbeidet op i fællesskap med mændene, fordi de efterat de blev borgere av landet, bærer den ene halvpart av ansvaret for dets skjæbne.

Invalideforsikringen.

Under behandlingen i formandskapet fremsatte venstres repræsentant frk. *Helga Helgesen* forslag om bevilgning av 350 000 kroner til gjennemførelse av invalidepension for aarsklasserne 68—70 fra 1. januar 1924. Forslaget blev vedtat med 11 mot 10 stemmer, og gik siden igjennem i bystyret.

Det er værd at lægge merke til, skriver «Dagbladet», at Kritiania kommune i disse vanskelige tider har knæsat invalideforsikringen. Slag i slag har vi nu i de sisste aarene faat flere betydelige humane reformer gjennemført, alderdomspension i 1919 og morspension i 1920. Invalideforsikringen kommer som sisste led i rækken av disse beslutninger, som alle gaar ut paa at trygge og sikre dem som har størst ret til samfundets beskyttelse. Gjennem morspension verner man om det nyfødte liv, gjennem alderdoms- og invalidepension hjælper man de gamle og uføre som gjennem et langt liv ikke skal ha slitt forgjæves.

Som følge av den bevilgning, som blev git av bystyret forleden, er man istand til at gi invalidepension til ubemidlede og uføre gamle paa 68 og 69 aar. Det er bare et skridt i retning av det som er maalet, nemlig at gjøre invalidepensionen gjældende for uføre gamle helt fra 65 aarsalderen av. Det er

forsaavidt bare en konsekvens av alderdomspensioneringen, for alle maa jo indrømme, at den som rammes av uførhet allerede i 65 aars alderen, er meget vanskeligere stillet end det lykkelige gamle menneske, som endnu, naar det er 70 aar er friskt og arbeidsdygtig og da mottar sin alderdomspension.

For helt ubemidlede som rammes av uførhet i 65 aars alderen, er fattigkassen ofte den eneste utvei, og det er en utvei som alle vet er tung og bitter. Gjennem invalidepensionen vil fattigbudgettet bli avlastet i betydelig grad, saa hvad kommunen gir med den ene haand vil den i stort mon ta igjen med den anden. Fra 1921—22 til 1922—23 er fattigbudgettet steget med ca. ½ million. En betydelig del av denne økning vil falde bort med invalidepensionen.

Man regner at av dem som i 1919 fik alderdomspension hadde ca. 40 pct. nydt fattigunderstøttelse, og det samme tal antages at ville passe for de arbeidsudygtige mellem 65 og 70 aar. Av de 350 000 kroner som er bevilget som invalidepension for de to ældste aarsklassers vedkommende skulde man altsaa i besste fald kunne regne at spare ind 40 pct. paa fattigbudgettet. Utgiften blir altsaa ikke overvældende stor i forhold til det som er vundet.

Matilda Widegren.

60 aar.

Vor svenske korrespondent har meddelt os, at den i Sverige høit skattede og for freden specielt interesserte skolebestyrerinde *Matilda Widegren* den 7. august fyldte 60 aar.

I sit hjemland og da specielt i Stockholm nyder Matilda Widegren stor anseelse og er høit skattet.

Med en sjelden intensitet og iver har hun kastet sig ind i arbeidet for fred og er formand i den svenske avdeling av «*Kvindernes internationale forbund for fred og frihet*», hvor hun har gjort store indsatser.

Ved siden av sin virksomhet som forstanderinde for «*Statens Normalskole för flickor*», har hun ogsaa paatat sig endel av medredaktionen av det nye svenske fredsblad «*Nya Väger*»

og er i det hele virksom i alle humanitære foretagender av større rækkevidde.

Matilda Widegrens navn har en god klang ikke alene i nabolandene, men hun er kjendt som en fremragende repræsentant for sit land fra sin deltagelse i de mange internationale kongresser og skolemøter, som har fundet sted i de sisste par decennier.

I Norge har *Matilda Widegren* mange venner, som «*Nylænde*» herved gjør sig til tolk for, idet vi sender hende vore besste lykønskninger og samtidig uttaler vore inderligste forhaabninger om at hun endda i mange aar maa ha kraft og styrke til at fortsætte sine mange humanitære gjøremaal.

F. M.

Kvinde som deputeret i Tyrkiet.

Lafifite Honoum, gift med *Kemal pascha*, fik ved valgene til «*Den store Nationalforsamling*» 39 stemmer, og sitter nu i denne som den første tyrkiske kvinde, der siden «*profetens dager*» har hat virkelig stemme i regjeringen.

Kvinderne og freden.

Ved det møte som styret for *Det Internationale Kvinderaad* i midten av juli holdt i formanden, *Lady Aberdeens* hjem, *House of Cromar*, blev det besluttet at holde et møte av kvinders internationale organisationer i mars 1924 i London, for at diskutere hvorledes aarsakerne til krig kan forebygges, og hvordan kvinder kan fremme verdensfreden.

I. C. W's Eksekutivmøte.

I. C. W.s styre har besluttet at dets 2det Eksekutivmøte skal holdes i Kjøbenhavn fra 20de til 28de mai 1924.

Utmerkelse av en kvinde.

Den bekjendte tyske pædagog, *frøken Helene Lange,* er av det statsvidenskapelige fakultet i Tübringen blit utnævnt til æresdoktor — *Doctor honoris causa.*

Ingen krig mere!

Av Lady Astor M. P.

I det engelske stemmeretsblad «*The Vote*» skriver *Lady Astor* følgende om krig og fred som ikke er uten interesse ogsaa for os.

Jeg vet ikke om kvinderne, qua kvinder, skriver hun, er de naturlige fredsstiftere, noget man sommetider mener at de er. Men av to grunde tror jeg at kvinderne nu har en chanse til at yde sin indsats i løsningen av det som kanske er det største av alle verdens problemer, *fredssaken.*

Efter min erfaring interesserer kvinder for det første sig langt mere for slegten og den kommende generation end mænd pleier gjøre. Hermed mener jeg at hver tænkende kvinde er forpligtet til at gjøre sig selv det spørsmaal: Kan vi se det offer imøte at begynde krig? Men ikke bare det; de maa ogsaa spørre sig selv: Er vor sak saa god at vi med rette kan kræve dette offer av den opvoksende slegt?

For det andet er kvinderne en ung kraft, og i politiken en vitterlig ny kraft. Vi har meget faa traditioner til at bringe os av lave; vi kan træ til i det politiske liv med aapent sind, og dersom vi kan hævde det, bringe med os et høiere ideal om nationalt og internationalt liv.

Jeg mener imidlertid ikke at vi kan tjene fredssaken mere effektivt hverken ved paa massemøter at sverge: Ingen krig mere! eller ved at føre skylden for krig over paa andre folk. Det vilde næsten være det samme som om vi vilde forsøke at utslette en forbrytelse ved at rope: «Ikke noget politi mere!» Jeg vil ikke undervurdere den psykologiske værdi i «*fredsviljen*», men den er langt fra tilstrækkelig. Vi har f. eks. at se den kjendsgjerning i øinene at den sæd som leder til stridigheter i vort eget land, er nøiagtig den samme som fører til stridigheter med andre lande: mistænkelighet, hat, begjær og

selviskhet. Ikke nogen klasse eller nation har monopol paa nogen av disse egenskaper. Derfor maa vi ha klart for os at ikke nogen stor nation, ialfald ikke noget moderne demokrati, kan bringes paa nippet av krig, uten man finder det nødvendig at forsvare enten sin egen frihet eller andres frihet. Den store ridderlighet som kan opbydes ved en slik indkaldelse lever endda i vore alles sind. Dersom vi for fremtiden skal undgaa en slik skjæbne maa vi, for at bruke en sætning fra «*The Challenge*», hvor *Mr. Edwyn Bevan* i et brev sier: «foreta slike arrangementer, at selvom denne tro vedblir at være der, skulde aldrig eller meget sjelden alternativet krig eller underkastelse under fiendtlig magt stilles en nation.» Med andre ord: vi burde anspænde hver tomme av vor kraft for at fuldkommengjøre arbeidet inden *Folkenes Forbund* og *Den Internationale Domstol,* saa at den sæd som foraarsaker spliden, blir nøkternt undersøkt før valget mellem ære og vanære nogensinde opstaar.

Verdensfreden er den eneste basis hvorpaa vi kan bygge verdens fremskritt. Jeg skulde ønske at denne kjendsgjerning og de realiteter som den indebærer og de vanskeligheter som venter den, blev mere aapent erkjendt av de av vore reformatorer som fortæller os om alle de smukke ting de vil gjøre naar de har myndigheten. Vi kan ikke faa et ideelt sundhetsvæsen, et ideelt opdragelsessystem eller nogen av de sociale reformer vi alle ønsker, før vi har jaget bort krigens skræmmebillede og bygget op en eller anden slags verdenstryghet som vil fri os fra den forfærdelige tapning av vore nationale og internationale hjælpekilder som er krigens efterslet og som er en væbnet nations følgesvend.

Naar de endelige forslag fra *Folkenes Forbunds Avvæbningskommission* foreligger, vil der gives kvinder i vort land, og i andre lande, en vidunderlig leilighet til at fremkomme med anmodning om at disse forslag ikke skal bli henlagt, men maa bli nøie gransket og antat som et arbeidsgrundlag for handling.

Smaapluk fra Verdenspressen.

En god borger.

En god borger er den som kan holde sit eget hus i orden. Den som kan kontrollere sine tanker. En god borger er den som lever med sine kamerater og som ber om mindre for sig selv end han er villig til at yde andre. En god borger gir mer end han tar av glæde. Gode borgere arbeider sammen for saker som de vet er gode.

De vælger ledere som de er villige til at følge. Alle kan ikke være ledere. Men der er altid nogen av dem som ledes, der maa ha sin del. En leder kan ikke gjøre noget uten at faa hjælp av dem han leder. Vore skoler maa opdra gode borgere, gode ledere og gode følgesvende. Bare paa den maate kan der nogensinde bli en stor skole. Vi er skolens borgere; imorgen blir vi landets borgere med alle de forpligtelser som gode borgere av et land har paa sig at maatte utøve. For at kunne bli gode borgere av landet, maa vi først begynde med at være gode borgere av skolen. Vi maa være istand til at holde vort hus i orden, at utvælge vore egne ledere og at være villige til allesammen at gjøre de ting, der skal og bør gjøres for skolens velfærd. Vi maa lære at motta pligter og at bære ansvar. Vi maa lære at tale mindre og at gjøre mere.

Fra «*The Junior Red Cross*».

En uttalelse av Christabel Pankhurst.

Det kanadiske blad «*The Star*», gjengir en interessant uttalelse av den bekjendte engelske suffragette *Christabel Pankhurst*. Hun erklærer følgende: Som en politiker, der søker at finde en løsning paa den nuværende tids problem, er jeg vendt tilbake til *Bøkernes bok* for at finde lyset. Der findes bare en leder for verden, den guddommelige, som i bibelen har forutsagt historiens gang. Bare de evige ting har til alle tider virkelig betydning, men selv de smaa dagsproblemer kunde møtes og ordnes hvis man holdt fast ved bibelen.

Universitet som endda stænger for kvinder.

Den motion som blev vakt om at kvinder tildeltes adgang til at faa fulde akademiske rettigheter ved Cambridge universitet, blev forkastet i et møte i Underhuset den 20. juli med 150 mot 124 stemmer. Under debatten om lovforslaget angaaende universiteterne i Oxford og Cambridge, blev der av *Mr. Butler* fremsat et tillægsforslag, som gik ut paa at gi kvinder adgang til at bli samfundsberettigede ved Cambridge. De andre repræsentanter for byen Cambridge stod samstemmige om dette.

Mr. Russell Wells, en konservativ repræsentant for Londons universitet, erklærte at han ikke var i tvil om at kvinder snart vilde opnaa ogsaa denne rettighet, men han fandt det uklokt at gripe ind i universitetets selvstyre med hensyn til denne sak.

Undervisningsministeren meddelte at en kongelig kommission var blit bemyndiget til at ta sig av saken og hadde arbeidet med den. Komiteen var enig i teorien, men det hadde ikke været mulig for den at opnaa enighet om maaten. Det tillægsforslag som var fremsat, vilde utstrækkes til at kvinder faar adgang til at undervise, og det følte han vilde være uheldig. Efter dette optokes forslaget til avstemning og faldt. Ved Oxford universitet er kvinder likestillet med mænd og indehar alle akademiske rettigheter. Man haaber at det heller ikke maa vare længe inden Cambridge falder tilføie.

Engelske kvinder maa fremdeles være „underdanige".

Den vel kjendte engelske prædikant, *Miss Maude Royden*, hadde sammen med *Mrs. Creighton* ved et møte av lægfolk fornylig stillet forslag om at de ord i vielsesritualet: «Vil du adlyde ham og tjene ham?», som stilles til bruden, skulde forandres til: «Vil du elske ham og hygge om ham?» (Wilt thou love him, and comfort him?).

Miss Royden dvælte ved det ideale forhold mellem mand og kone, og uttalte at de som var fødte ledere *vilde* lede, enten det var mænd eller kvinder. Det som egteskapsføftet fordret, var en ubegrænset lydighet, og blev av mange fortolket som vedrørende kjønsforholdet, og kunde av denne grund foraarsake uutsigelig elendighet og lidelse.

Mrs. Creighton talte om den forandrede opfatning av kvindens stilling og konstaterte at i et lykkelig egteskap blev der aldrig spørsmaal om lydighet. Der var saa mange mennesker der overvar brudevielser, som i almindelighet ikke hørte en prædiken om søndagene, og hun fandt at det var en udmerket leilighet at la dem faa høre hvad *kirken* i realiteten stod for. Hun mente at dette ikke var en kvindesak, men en sak hvorpaa det sande grundlag i et kristent egteskap hvilte. Det er sandt at en maa være den ledende, men hvorfor skal det altid være den samme — manden?

Under diskussionen hadde en uttalt at der var «saa megen skjønhet i underdanighet,» hun fandt at hvis det var tilfældet, saa var kvinderne egoistiske om de forbeholdt sig selv denne ret til skjønhet!

Flere av de ledende mænd talte varmt for de to kvinders forslag, bl. a. hævdet *Lord Selborne* at dersom lydighet var en ære for kvinden, var den ogsaa en ære for manden, og at den

sande tjeneste bestod for begge parters vedkommende i fuldkommen frihet.

Med en majoritet av 30 stemmer, 114 mot 84, faldt forslaget. Saa de engelske bruder har endda en tid utover at avlægge løftet om «at ville adlyde og være underdanige» mot sin herre og husbond.

Kvindelige advokater.

Madame Helene Mihailowna Djoritich heter den første kvinde som har tat advokaturen i Jugoslavien og *Miss Nene Geffen* er den første kvindelige akvokat i Transvaal.

Europas herligste plet.

Av Carrie Chapman Catt.

(Oversat for Nylænde av The Woman Citzen).

(Forts. fra forr. nr.)

Stemmeretten er almindelig for mænd og kvinder og er en tvungen sak. Det er et eksperiment som det er værdt at lægg. merke til. Jeg hadde bedt *Madame Plamankova,* som hadde utviklet sig fra den lovende unge pike hun var første gang jeg traf hende, til en stor og vidunderlig kvinde, om at skaffe mig leilighet til at interviewe førerne av de vigtigste politiske partier.

For det tilfælde det var slik at der fandtes en reaktion mot kvindebevægelsen i Mellem-Europa, skulde jeg ha lyst til at vite om den berørte Czeko-Slovakiet. I andre lande skyldtes de usædvanlige offentlige tjenester som kvinder gjorde, krigstiden, og taknemligheten visnet hastig bort, men i denne nye republik hjælper kvinder endda til med at bygge op og at skride fremover, saa jeg ventet at finde forstaaelse i sindene.

Det arbeide jeg hadde foresat mig at utføre, var større end jeg tænkte, for der er talrike politiske partier. Alle ordførerne paa en nær, var enige om at der ikke eksisterte nogen reaktion mot kvinders stemmeret i Czeko-Slovakiet, og indtil de mindste enkeltheter var alle fornøide med den. Kvinder paatar sig i almindelighet arbeide for sit parti, gjør dette grundig, og har været en uvurderlig hjælp overalt. De har vist en stor iver for sociale fremskridt og har bidrad med mange initiativer for partiernes program. De har ordnet og ledet kurser for at gjøre publikum kjendt med partiets maal. Nogen av partierne har holdt *skoler,* hvor folk er blit undervist i at tale offentlig, og kvinder har i stort antal ledet disse skoler. En av partilederne

fortalte at tilhørernes antal i disse skoler for hans partis vedkommende, beløp sig til over 3 000. Mænd liker at høre kvinder tale, fordi de bringer ny tro og begeistring, og blir anset for at være mere interesserte forslagsstillere til de politiske programmer end mænd.

Den eneste nationale partileder som syntes at stille sig tvilende, var agrarernes. Han mente at bondekonerne ikke var saa lojale mot bondepartiet, som de burde være, og det kirkelige parti vilde ha større held med sig om det indregistrerte dem hos sig.

I parlamentet sitter der for tiden *14 kvinder, sterke,* dygtige kvinder, og flere av dem er overlegne talere. *Mme. Plamankova* er bystyremedlem i Prag. *Frøken Jumava,* som saa ofte har møtt som delegert ved de internationale stemmeretskongresser, var optat med at organisere «skolesystemet» utover landet. «*Alliance Vybor pre valebin provo zen*» — den czekoslovakiske *Landskvindestemmeretsforening,* er ilive og er aarvaaken, vel vidende som kvinderne er om at dens arbeide endda ikke er slut. Foreningen holdt en te for os, ved hvilken borgermesteren, nogen av regjeringens medlemmer og de fleste kvindelige parlamentsmedlemmer var tilstede. Den store sal var overfyldt og alle saa saa fornøide, harmoniske og glade ut, at det var en fryd at konstatere at den økonomiske ørken i Mellem-Europa eier en oase med sit centrum i Prag.

Men midt i denne opbyggende fremadskridende republik findes der et problem som paa en viss maate illustrerer vanskeligheterne ved at faa en tidlig og tilkjæmpet fred. Slovakiet er strengt katolsk, i virkeligheten er det hvad man i Europa kalder «*mørkt katolsk*», skjønt jeg selv ikke pretenderer at forstaa den egentlige mening med dette uttryk. Da landet utgjorde endel av Ungarn, fandtes der tre hundrede skoler inden dets omraade, og i dem alle var det ungarske sprog, (som ikke er beslegtet med noget andet sprog i Europa) obligatorisk. Den katolske religion var endog indført som undervisningsfag i disse skoler. Nu er det hele landomraade blit tilknyttet Czeko-Slovakiet og tre tusind skoler er blit oprettet, hvor bare det czekiske sprog er obligatorisk — hvilket er en stor lettelse fra det tidligere tryk som overherrerne utøvet med hensyn til bruk av sprog.

Men der er en knute at løse. De nye skoler er offentlige omtrent i samme grad og maate som de amerikanske, og derfor forfekter eller fordømmer de ikke nogen religion. Hvad slovakerne vandt i frihet, kan vurderes til 1 000 procent, men mange av slovakerne er saa bundne av sin tro, at de anser det

at skulle ta den katolske lære bort fra skolerne, for en stor uret, og derfor bryr de sig ikke om at antallet av skoler økes, og unddrar sig derfor mest mulig den pligt at skulle lære et fremmed sprog. At de virkelig føler og er forbitret over forandringen er bevislig ut fra den kjendsgjening at de slovakiske katolikker har gaat ut av det nationale klerikale parti, som de beskylder for at se gjennem fingre med de paalæg de utsteder, selvom disse er urette. Paa denne maate blir et folk som er for snevert bundet av sin tro til at forstaa fremskridt, bokstavelig trukket bort fra den normalt opbyggende retning av reformerne.

Utilfredsheten kaster forhaapninger ind i Ungarn om at Slovakiet en vakker dag frivillig vil vende tilbake til det, og den skaffer den unge czekiske republik problemer som knudrer dens ellers saa jevne fremskridts sti.

Allikevel lyser Czeko-Slovakiet, trods de meget besværlige folkeslag og meget urolige nationer, som en stjerne i ørkenen og viser vei. Det vil gjøre det gode. Der er ikke nogen fare hverken fra de radikale kommunisters «*røde terror*» eller fra de overarbeidede konservatives «*hvite terror*». Et folk med en kunst, en arkitektur, en musik, en litteratur, ja ogsaa en gymnastisk træning av alt sit eget, er kommet paa sin rette plass i verden. Det som minoriteterne gjør ut av sig selv under den nye ordning, er det endda for tidlig at dømme om. For tusen-

aarige stammer, nationaliteter og racer har tiltat sig selv erobrede territorier i hele Euopa, og landstrækninger er blit overført fra den ene eier til den anden ved krigens tilfældigheter. Folkeslag har blandet sig med hverandre og har utbredt sig det ene efter det andet, og den som kan finde den hemmelighet som kan gjenreise dem alle til selvagtelse og toleranse mot hverandre og til et normalt tilfredsstillet liv, maa være et overmenneske eller en gud.

Men gjennem de nuværende trængselslidelser vil disse folk sikkerlig gaa en lykkeligere skjæbne imøte, skjønt veien kan bli lang og stien fuld av torner.

Føljeton:

Fredrika Bremer.

Kvindesakens pioner i Sverige.

av *Ann Margret Holmgren.*

(Oversat fra forf.s svenske manuskript.)

Fredrika Bremers farfar var svensk, men flyttet til Finland, hvor han blev en av handelsstandens mest fremstaaende repræsentanter. Han var avholdt for sin munterhet og prunkløshet, og for sit medborgerlige sindelag.

Fredrika Bremer var stolt av at være hans sønnedatter, og hun ligner ham mere end nogen anden av sin slegt.

Faren, *Karl Fredrik Bremer* gik ogsaa handelsveien, og giftet

sig med den elegante *Charlotta Hollstrøm*. Deres tredje barn, datteren *Fredrika* blev født paa *Puorla* gaard nær Åbo den 17. august 1801.

Da der kom mørke tider for Finland, flyttet *Bremer* med sin familie i 1804 til Stockholm, hvor han førte et stort hus. Han kjøpte sig ogsaa den store herregaard *Årsta* som blev familiens sommerresidens.

Fredrika Bremers barndom var alt andet end lys, isærdeleshet om vinteren da smaapikerne var indestængt næsten som i et bur. Ikke engang som voksne hadde de lov til at gaa ut paa gaten alene. Det passet sig ikke. Barnene blev underkastet en systematisk dressur. Den stakkars *Fredrika* kunde hverken i sin maate at gaa, staa eller sitte paa, gjøre sin mor tillags. Smaapikerne skulde ogsaa spise saa litet som mulig for ikke at bli sterke, lange og tykke, noget som var *fru Bremers* skræk. Det lykkedes hende at faa sine døtre smaa av vækst og ikke for sterke!

En fransk guvernante gav dem udmerkede kundskaper, især i sprog. Ved 9—12 aarsalderen var de godt hjemme i engelsk og tysk, og talte et perfekt fransk. Da *Fredrika* var 8 aar gammel, skrev hun sine første vers «En hymne til maanen», paa fransk. To aar senere skrev hun ned sine første «kvindesaksord» med en stor og barnslig haandskrift. Man kan tvile paa at ordene var hendes egne, men de viser allikevel hendes tankeretning allerede dengang:

«Jag undrar om man ej kan lära
en sparkonst åt vårt starka kön
att ej av hustrun allt begära,
att spara något av sin lön,
att läsa och ej spela vira,
romaner ej, men god lektyr,
att fly för många nöjens yra
och ifrån konst till ren natur.»

Fredrika var et vanskelig barn, kjølig og nærtagende. Hun følte sig mindre avholdt av sine forældre end sine søskende, glemte paabud og smeltet i taarer naar hun fik skjænd.

Der var trist i hjemmet. Faren sørget over Finland, og var urolig for sine eiendommer der. Han kunde gaa i timevis oppe

i mørket paa den store sal paa *Årsta* og graate. Men en dag fik han under den opblussende krig uventet tilsendt nogen store kister med penger. Det var kjøpesummen for hans solgte eiendom i Finland.

Til pikernes opdragelse hørte der ogsaa undervisning i dans, tegning og musik. *Fredrika* hadde gode anlæg for de to sisstnævnte kunstarter. Hun blev en god portrættegner og en øvet pianist.

Da *Fredrika* var 12 aar gammel kom der et opmuntrende avbræk i det ensformige liv paa *Årsta*. I en 3 ukers ventetid paa fartøi, blev der indkvartert 10 officerer tillikemed et musikkorps paa *Årsta*, og 1 000 soldater hos husmændene. Nu blev der liv og bevægelse! Morgen og aften lød reveljen og taptoen og ekkoerne rullet i slottet. Da herligheten var forbi, graat *Fredrika* bitterlig, fordi hun ikke var mand og kunde faa følge med ut og kjæmpe mot fredsforstyrreren *Napoleon*. Krigen bragte alle hendes livsaander i bevægelse. Hun besluttet at rømme og drømte om, forklædt i mandsdragt, at faa tjeneste som page hos kronprinsen,*) og komme til krigsskueplassen, og der bli berømt. Hun snek sig hjemmefra, men vendte tilbake da hun ikke traf nogen kjørende som vilde ta hende med sig til Stockholm. (Forts.)

Litteratur.

Indsendt til redaktionen: *Katti Anker Møller:* Moderskapets frigjørelse. Det norske Arbeiderpartis forlag, Kristiania, 1923.

Litt om skolearbeidet i Jerusalem.

Ved en kongres som «*The Imperial Education Union*» i begyndelsen av juli maaned holdt i London, var der blandt de 53 delegerte bare én kvindelig repræsentant. Hun møtte som utsending fra Palæstina. Ved en fest som senere holdtes for hende fortalte denne kvindelige delegerte, hvis navn er *Miss Ridler*, om sit ophold i Palæstina og skolearbeidet dernede. Hun kom til landet i 1918, og var av den engelske regjering overdrad at bestyre dens utdannelsesanstalt for lærerinder som blev oprettet og traadte i virksomhet i 1919. Til høsten vil det første kuld paa 25 elever ha fuldendt sin utdannelse. Deres

---

*) *Karl Johan.*

opdragelse har gaat ad de enkleste linjer, for Palæstinas befolkning er næsten utelukkende arabere, og den har været ytterst primitiv. Man har lagt speciel vegt paa undervisningsmetoder, hygiene, barneforsorg, søm, huslig økonomi og haandarbeide. Henimot 91 procent av barnene er plaget av øiensygdommer, saa at undervisning i hygiene er i høi grad paakrævet. De arabiske piker utfoldet et stort talent for tegning og var rene vidundere i mønstertegning. Med musik faldt det vanskelig, fordi den blir utsat i kvarttoner, ikke i halve toner som i vort land.

Der er nu pikeskoler i praktisk talt alle de større byer i Palæstina, i Nazareth, Jaffa, Tiberias, Gaza o. fl., og der findes ogsaa en hel del landsbyskoler. Disse er allesammen forskoler, for hittil har der endda ikke været gjort noget forsøk paa at skaffe dem middelskole, skjønt der i Jerusalem er en meget god mellemskole for piker av de høieste samfundslag, bestyret av *Miss Warburton*. Hebraiske skoler som ikke hørte ind under regjeringen, skaffet høiere undervisning da de jødiske skoler for tiden var langt forut for de arabiske. Saavel til de hebraiske som til missionsskolerne og de private skoler i Palæstina yder regjeringen for tiden tilskud.

Statens Undervisningsdepartement under ledelse av *Mr. H. E. Bowman*, staar i intimt samarbeide med Folkehelseraadet, og der gjøres meget for at forbedre barns helse. Sykepleiersker er daglig tilstede i skolerne for at behandle barnenes øine, og paa landet hvor man ikke kan faa pleiersker, blir lærerpersonalet oplært om hvad de har at gjøre paa det tidligste stadium. Det er en forutsætning at barn ved 6 aars alderen begynder sin skolegang, skjønt undervisningen ikke er tvungen i Palæstina. Men da fødselsattester ikke er tilgjængelige, begynder de ofte før de har naad 6 aarsalderen. Tiden for at forlate skolen varierer eftersom pikerne gifter sig eller ikke. Arabiske pikebarn kan gifte sig i 11 aarsalderen, og i de helt ukultiverte egne av landet er alderen ofte endda lavere. Polygami forsvinder mere og mere paa grund av mangelen paa penger til at kjøpe koner for. Ved giftermaalet stanser en pikes undervisning automatisk. Antallet av mahomedanske og kristne unge piker som frekventerer «*Utdannelsesanstalten for piker*» er omtrent like stort. De kristne tilhører enten den græsk ortodokse, den græsk katolske eller den protestantiske kirke.

Nylænde

Tidsskrift for Kvindernes Sak
Utgit av Norsk Kvindesaksforening

Redaktør: Fredrikke Mørck

37. aarg. | KRISTIANIA, 1. OKTOBER 1923. | Nr. 19

Fylkesmand Håkon Løken.

Ved *Håkon Løkens* død er et rikt utrustet menneske og en ædel personlighet gaat bort. Han hørte til de sjeldne mennesker som kunde alt, visste alt, kjendte alle. Sammen med sine mange og vidtomfattende kundskaper, hadde han en ualmindelig god hukommelse og et bredt, aapent sind for alt det som er skjønt og godt her i verden. Hans varme hjertelag og demokratiske sindelag omfattet alt og alle. Gavmild som han var hadde han den store glæde at kunne yde av sit rike aandelige forraad til alle som kom til ham spørgende, usikre. Aldrig var han karrig med sin viden, og visste altid at gi raad, naar det gjaldt en sak, som andre stod tvilende likeoverfor. Hans lyse, freidige sind sammen med hans overordentlig store musikalske begavelse skaffet ham mange venner, som vil savne ham saavel i det daglige arbeide som i selskapslivet, hvor han ogsaa paa grund av sine mange talenter var høit skattet.

Allerede som ung gut fik *Håkon Løken* interesse for kvindesaken. Ene søn blandt 6 døtre mottok han visstnok allerede i hjemmet den rette respekt for kvinder og deres betydning som mennesker. Senere overvar han et av de første foredrag som i vort land er blit holdt om kvindesaken. Det var i Trondhjem i 1877. Og foredragsholderen var ingen ringere end *Aasta Hansteen.* «Med min onkel, *dr. Bødtker,* begav jeg mig derhen,»

fortalte *Håkon Løken* mig, da jeg sisste gang besøkte ham ved hans lange sykeleie, «og jeg fortørnedes over den maate man behandlet hende paa. Og da onkel og jeg forlot møtet, var vi enige om der var meget sandt og rigtig i hvad *Aasta Hansteen* forkyndte, og vi fandt begge at de herrer som hadde gjort den forfærdelige larm og obstruktion under foredraget i høi grad hadde stadfæstet hendes dom over «mandfolkene». Fra den dag svor jeg at ville være med i arbeidet for at bedre kvinders stilling i samfundet.» Og *Håkon Løken* har holdt sit løfte. Som redaktør og foredragsholder har han ved alle leiligheter staat trofast paa vor side i arbeidet for kvinders likestilling, ved alle givne anledninger talt vor sak og ogsaa støttet paa andre maater. Derfor skal han ha en hædersplass i kvindesakens historie som i vort blad, som han altid omfattet med stor interesse og godhet.

Velsignet være hans minde blandt os!

Fylkesmand Håkon Løkens begravelse.

Under stor deltagelse fra de mange foreninger og de mange venner *fylkesmand Håkon Løken* hadde i vort land, foregik hans kremation lørdag den 15. september.

Fra «*Norsk Kvindesaksforening*» la formanden, *fru Aadel Lampe* med nogen takkens ord en krans paa hans baare.

Fru Elisabeth Wexelsen Jahn
70 aar.

Inden «*Norske Kvinders Sanitetsforening*» indtar *Elisabeth Wexelsen Jahn* en fremskutt stilling som stifter og leder av et av landsforeningens største led, Trondhjems kreds, hvor hun har utført et stort og godt arbeide. Og mange hilsener og megen tak blev sendt hende da hun den 4de september feiret sin 70 aarsdag.

Om det end er en hel maaned siden den dag, vet vi at Elisabeth Wexelsen Jahn vil motta en hjertelig lykønskning ogsaa fra «Nylænde». Vi vil ved denne leilighet faa lov til at uttale vor tak til hende for al den interesse hun fra første stund har

vist bort blad og for den trofasthet hvormed hun altid omfatter det, og vi haaber at hun maa endda i mange aar bevare sit lyse ungdommelige sind og sin store arbeidskraft, saa de store samfundssaker som hun har viet sine interesser maa faa nyde godt av hendes indsats paa de forskjellige omraader.

Dorothea Schjoldager
70 aar.

Med de varmeste lykønskninger og den varmeste tak for et stort, ædelt og uegennyttig arbeide til menneskeslegtens besste, hilser «Nylænde» og dets redaktør *Dorothea Schjoldager* i anledning av hendes 70 aarsdag!

Hadde vi mange slike trofaste, offervillige og energiske arbeidere, vilde mangt og meget se anderledes ut, det føler vi os overbevist om.

Kvindernes dag.

En dag i første halvdel av oktober agter *Kvindernes Vælgerforening* at avholde en «*Kvindernes Dag*» i Kristiania.

Tanken er gjennem foredrag med lysbilleder at gi en sammentrængt oversikt over kvinders virke paa de forskjelligste omraader, saasom i det sociale arbeide, i forretnings- og industrilivet, i det intellektuelle arbeide som i skole, ved universitetet, i kunst, musik, litteratur, og paa missionsmarken.

Der vil bli fremvist portrætter av kvinder som har brutt nye baner for sit kjøns evner og kræfter, delvis ogsaa billeder av forskjellige virksomheter paa selve arbeidsplassen.

«*Kvindernes Vælgerforening*» har et dobbelt maal med denne «*Dag*». Den vil vække og stimulere kvinderne selv til varmere interesse og iver for at løse sin del av den store nationale opgave *at bygge vort land!* Og den vil ogsaa ved hjælp av det overskud, som der maatte bli, ta op blandt kvinderne utover landet et oplysningsarbeide om de pligter og opgaver som vor tid med sine uhyggelig vanskelige forhold, baade internationale og inden-nationale, ganske specielt stiller for kvinderne.

Det er vor overbevisning, at det hverken er vilje eller evner som mangler hos norske kvinder, naar de ikke altid synes at holde maal overfor de forventninger, som var stillet til deres hjælp i tidens store vanskeligheter. Men det som mangler er *klar viden om og forstaaelse av opgaverne og av maaten at ta dem op paa.* En av menneskehetens farligste fiender er *uvidenhet,* derfor vil «*Kvindernes Vælgerforening*» samle sin kraft til et energisk oplysningsarbeide.

Vi haaber trygt paa, at en «*Kvindernes Dag*» med dette samfundsgavnlige maal vil vinde støtte og tilslutning fra de forskjelligste hold.

«*Kvindernes Vælgerforening*»*s Pressekomité.*

Kvindelig assessor i meddomsretten i Kristiania.

Assessor Sofie Schjøtt har fra september maaned sammen med *assessor Anton Getz* overtat administrationen av Kristiania meddomsret. *Assessor Schjøtt* skal administrere retten de 3 første dager og *assessor Getz* de 3 sisste dager i uken.

Folkenes Forbund og kvinderne.

England har atter sat en kvinde ind i *Folkenes forbund,* idet *Dame Edith Lyttelton* er valgt som delegeret.

Hun er født *Balfour* og gift med *Hon. Alfred Lyttelton,* tilhørende unionistpartiet. Efter den sydafrikanske krig var *Mr. Lyttelton* koloniminister. *Mrs. Lyttelton* kom herved i nær berøring med *Den oversøiske britiske Føderation,* og hjalp med til at stifte *Victoriaforbundet,* at danne og bevare venskapelige personlige forbindelser mellem moderlandet og dets bilande.

Foruten at hun har staat de mest fremragende politikere meget nær, og er godt inde saavel i den nationale som den internationale politik, er *Mrs. Lyttelton* varmt interessert i kunst og litteratur. Hun har deltat i flere konferenser, organisert velgjørenhet og pleie av flygtninger under krigen, er interessert i arbeiderspørsmaalet, osv. kort sagt, har udmerkede betingelser for at kunne hævde sin plass som repræsentant i folkeforbundet for det britiske rike.

Ogsaa Australien har sat en kvinde ind i *Folkenes forbund*, idet *Miss Jessie Webb*, ansat ved Melbourne universitet i Victoria, er blit valgt til suppleant i forsamlingen.

Miss Webb har stor anseelse i sit hjemland baade for sin praktiske dygtighet og virksomhet, og for sine akademiske fortjenester. Hun har utrettet uhyre meget for at fremme undervisning og har ved siden av dette arbeidet for *Kvindernes Klub* i Melbourne.

Fornylig deltok *Miss Webb* i en forskningsekspedition i Afrika, og studerer for tiden klassisk kunst i Athen.

Landskvindestemmeretsforeningens Landsmøte i Kragerø 1—3 september 1923.

Kragerø led hadde gjort store anstrengelser for at gjøre møtet saa indbydende, festlig og rikt som de kunde, skriver vor korrespondent. Og deres elskværdige arbeide kronedes med held. Den lille nette by tok sig straalende ut i de tidlige høstfarver. Og om end der av og til kom en liten regnskur, saa tok man det med ro og glædet sig over at møtes.

Formanden, *fru F. M. Qvam* og endel av det øvrige styre var tilstede.

Efterat *frk. Valborg Hougen*, Kragerø leds energiske og sympatiske formand, i hjertelige ord hadde ønsket deltagerne velkommen, og en av *Nanna Schwengaard* til landsmøtet forfattet sang var sunget, aapnet *fru Qvam* møtet. I vakre ord mindedes hun *dr. Marie Kjølseth*, hvis trofaste og altid offervillige arbeide for kvinders stemmeret hadde hat den største betydning for kvinders sak. Derefter gav *fru Qvam* en oversigt over hvordan kvindernes stilling som valgbare borgere hadde været og er, efterat de i 22 aar har hat den kommunale og i 16 aar den statsborgerlige stemmeret. Resultatet av de valg som gjennem disse aar var foregaat, fandt foredragsholderen litet tilfredsstillende, saa hun mente der nu maatte slaas ind paa andre veier og arbeides mere for kvinders valg end hittil. *Mere samarbeide kvinderne imellem var nødvendig.*

Den diskussion som fulgte, dreiet sig væsentlig om navnebytte. Efter forslag av *fru Qvam* vedtokes det at foreningen skulde beholde sit gamle navn, men tilføie som undertitel: *Kvindelige Vælgeres Landsforbund.* Da der, som bekjendt, tidligere eksisterer en *Kvindernes Vælgerforening*, nedla dennes ved møtet tilstedeværende sekretær,*frk. Thora Salomonsen*, en

bestemt protest mot dette saa like navn, men protesten blev ikke tat tilfølge.

Av andre foredrag der holdtes skal vi nævne: *Fru Louise Keilhaus* om «*Norske kvinders gave til Norsk-Amerikanernes 100 aarsjubilæum*», hvortil der vil bli iverksat en kroneindsamling blandt norske kvinder landet over, *fru F. M. Qvams* om «*Gifte kvinders statsborgerret*», *fru Martha Larsens* om «*Fredssaken*», *fru Betzy Kjelsbergs* om «*Hvad kvinderne kan gjøre for boligsaken*», *frk. Thora Salomonsens* om «*Kvindernes Vælgerforening*». Den utrættelige formand gav ogsaa en beretning om «*Den Internationale Kvindestemmerets Alliances 9de kongres i Rom* og *fru Märtha Ræstad* talte om «*Torvhaller*».

Ogsaa for festligheter og utflugter hadde Kragerøs kvinder sørget. Der var biltur til sanatoriet «*Furulund*», rundtur pr. motorbaat i den vakre skjærgaard, utflugt til «*Bergland Husmorskole*», og en straalende fest søndag den 2den, kl. 8, som Kragerø led gav for møtets deltagere. Telegrammer indløp, bl. a. fra *Hds. Maj. Dronningen*, en masse taler blev holdt og sang og musik gjorde sit til at oplive festen.

Sisste dag holdtes valg med følgende resultat: *Fru F. M. Qvam* gjenvalgtes til formand, og til styremedlemmer gjenvalgtes: *fru Louise Keilhau*, viceformand, *frk. Thora Halvorsen, frk. Marie Mathisen*, og som nye medlemmer av styret: *frk. Karen Retvedt, doktor Dagny Bang, frk. Valborg Hougen* og *frk. Julie Randers*.

Smaapluk fra verdenspressen.

Verden synes netop nu at være fyldt med kamp, begjær og bitterhet i sind, skriver *The York Republican*. Raad og konferanser er ute av stand til at helbrede verdens onde. Hjælpen maa utarbeides i individerne selv. Naar alle borgere i verden eller en stor del av dem, vilde gi sig til at fæste sine øine paa de ting, som man er sikker paa vilde bringe menneskelig lykke, vilde de revolutionere verden, ikke med nye doktriner, men med en gammel som altid har været rede og mægtig til at utarbeide menneskeslegtens harmoni. Nogen har formet dette i den sætning: «Tjener ikke selvet». Men alle tiders store lærer uttrykte det i det man har kaldt «*den gyldne regel*»: «Hvad I vil at menneskene skal gjøre mot Eder, det gjører og I mot dem.» — — — —

— Ved aapningen av det engelsk hollandske selskaps utstilling i Haag, uttalte den berømte billedhugger og arkitekt *Henry Wilson*, ifølge *Nieuwe Rotterdamsche Courant* bl. a. følgende: «Kunsten er

en magt mot krig og tilintetgjørelse; den er en fiende av ødelæggelse og elendighet. Den hæver sig op av kjærlighet, skaper gjenstande som er sand kjærlighet værdig, og avler paa denne maate kjærlighet. Den dyrker paa samme tid fuldkommen ærlighet og aapenhet som er saa nødvendig for vor tid, og drar paa denne maate mange glimrende egenskaper til sig selv.

Intryk från Göteborgsutställningen.

Brev fra Sverige.

De som hade mod att tro segrade, trods alla olyckesprofetior. Det finns blott en mening om att utställningen är enastående lyckad både ur instruktiv och estetisk synpunkt.

Här kan man, som aldrig förr följa den historiska kulturutvecklingen alltifrån stenåldern när människan tog sig fram med en flintyxa. Och man slutar inför lokomotivvidundret, som skall till Ryssland, och ser ut som ett svart troll som kunde krossa en värld! Eller man hissnar vid toppunkten av nutidens uppfinningar, flygmaskinerna som mer än allt visa menniskans vunna herravälde över naturen. Efter flygbedrifter kan knappt tänkas en gräns för mänsklig förmåga. Kunde man blott frigöra sig från fruktan för krig, så vore aeroplanet en jublande glädje. Men nu svävar det som det fasansfullaste av alla krigsmoln.

Vill man komma i fridfull stämning, så uppsöker man den lilla medeltida kyrkan med sin fromma konst. Där finns vackra skulpturprov på norsk konst från den tid då den konstnäı liga kulturen i norden hade sin blomstring i Norge.

Invid kyrkan ligger utställningens finaste perla, en liten kyrko· gård, ett mästerstycke av pietetsfull konst. Platsen omges av höga klostermurar som utestänga allt buller. De høga lindarnas

kronor susa över uråldriga gravvårdar, mellan vilka vita liljor och vilda blommor växa om varann i det orörda gräset. Illusionen är fullständig. I andaktsfull ro vilar man en stund på stenbänken, och tänker tillbaka — innan man återgår til nutiden.

En fas av denna kan studeras i målarkonsten och — på nöjesfältet! Här är ingen frid. Allt är forcerat jäkt. I reaktion mot «verklighetsslaveriet» snedvrides ansikten och föremål på ett obegripligt sätt. Men även den som inte beundrar den nyaste konsten, kan inse att den har infør strålande färgglädje — och änn ett — den har avskaffat okyskhet i det nakna. Två värdefulla kulturinsatser, «Nöjesfältet» ger kanske en ännu klarare tidsbild. Det är ett enda virvlande och rutschande, ömsom i luften, ömsom på marken, och inte utan ett visst riskmoment som ökar tanklöshetens njutning.

Man skyndar bort till en bedårande och helt originell avdelning, kallad «Barnens paradis». Här råder idyllisk ro och barnaglädje, lika mycket för små som stora d. v. s. *de* stora som ha bevarat barnet i sin själ. Andra förstå inte paradisets charme och inte heller dess uppfostrande betydelse.

Barnen leva här bland djur och blommor och lummig grönska, muntra som paa en stor barnbjudning. «*Lillgården*» tillvaratar de minsta. Där springer en rad lustiga och brokigt målade djur på takåsen, och på den lilla ängen bredvid betar en levande kalv. En søt killing och en kattunge förnöja publiken. Papagojan hälsar «goddag, goddag,» och aporne klättra och hoppa i sitt träd i en kolossal bur, krokodilungar sola sig på sanden vid sin damm, och allt studeras begärligt av barnen. Ponier, åsnor och ett kritvitt getspann inbjuda till ritt och till åkturer i lustiga ekipager, Man kan även rida på djuren i en liten karusell. som barnen dra själva.

På det lilla «*Äppleboda värdshus*» serveras billig mat av små vitklädde gossar med hög kockmössa. I bland sjunga de en trevlig visa: «Äppleboda gossar gå bland blommar och blad» etc. På en friluftsteater spela barn med sceniska anlag. Från «*Sagoträdet*» berättas sagor av «*Sago-Greta*» — paradisets skaparinna, m. fl.

Nyligen hade paradiset besøk av sjunganda och dansande norska barn som gjorde stor succes.

Jag har dröjt vid paradiset emedan flera tidningar har tagit till orda för att grundtanken i detta skulle upptas i alla städer, naturligtvis med förenkling och förbättring. De små leva nu ofta på gator och i bakgårdar, vilket aldrig borde få ske.

En avdelning som man förgäves letar efter, och som var lysande på *Baltiska utställningen*, är kvinnoverksomheten *i sin*

helhet. Det texktila området och husmoderns âro väl framställda, men för övrigt ingenting, inte ens upplysande tabeller syntes till, Detta är en beklaglig försummelse. Precis samma ofullständiga bild ges i *«Times's»* annars så grundligt upplysande Sverigenummer, där endast en redogörelse för husmoderforeningarne finns. Kvinnor och män hade i båda fallen behövt påminnas om vad kvinnor uträtta i vort land, och man hade velat se den historiska utvecklingen även i annat än handarbete. Här hade varit platsen för en lärorik minnesutställning där *Fredrika Bremer* och *Esselde* fått hedersplatsen.

Men utställningen är för övrigt så fullständig och så ypperlig att man helst vill glömma att något saknas och slutfatta sina intryck i ett: *Heder åt dem som hade mod att tro!*

A. M. H.

Italienske kvinders første seier.

Den 21. juli vandt italienske kvinder sin første stemmeretsseier, idet *Valgreformforslaget* blev vedtat med 225 stemmer mot 123. Efter denne faar visse kategorier av kvinder kommunal stemme og valgbarhet.

Følgende grupper av kvinder kommer efter dette til at kunne stemme og vælges ved de kommunale valg:

Kvinder over 25 aar som

1. Har vundet en krigsdekoration;
2. Har mottat medalje for borgerdaad enten i sanitets eller opdragelsens tjeneste;
3. Er mødre til soldater, faldne i krigen;
4. Erkjendes som lovlige formyndere for sine barn og utøver «patria potesta» (forældremyndighet);
5. Har høie utdannelseskvalifikationer;
6. Er boklig utdannet og betaler en kommuneskat av 40 lires.

Bare de kvinder som kræver det vil bli opført paa mandtalslisterne. Kvinder som lever i umoralske huser er utelukket. Kvinder er valgbare til visse stillinger, dog ikke til at være borgermester, ordfører i kongresserne eller medlem av provinsernes administrationskomité.

Allerede i 1863 debaterte det italienske parlament kvinders stemmeret. I 1871 blev et forslag tilbakevist av den komité som var nedsat for at gjennemgaa det. Siden den tid har der fra 1880 til 1918 med nogen faa aars mellemrum mellem hver gang været fremsat forskjellige forslag, paa forskjellige maater, men altid uten held.

I aaret 1919 fremsatte repræsentanterne *Martini, Gasparotto* og *Sandrini* et forslag, som tilstod kvinder kommunal og politisk stemmeret paa samme vilkaar som mænd. Samtidig fremla den *Nitti'ske* regjering et nøiagtig lignende forslag — som bare utelukket de prostituerte kvinder fra stemmeretten. Dette forslag gik igjennem i *Deputeretkammeret*, men før forslaget passerte *Senatet* blev *Kammeret* av politiske grunde opløst, og overensstemmende med italiensk sedvane falder lover som ikke er gaat gjennem *Senatet*, naar *Kammeret* blir opløst, og kvindestemmeretsforslaget faldt.

I 1919 gik imidlertid loven om *kvinders retslige stilling* igjennem. Loven avskaffer nødvendigheten av at en gift kvinde maa ha sin mands samtykke til at disponere over sin egen eiendom, og gir hende ret til at utøve hvilkensomhelst profession, til at være medlem av *familieraad,* og til at være formynder. Denne lov blev paa det kraftigste støttet av *Kvindestemmeretsforeningernes Forbund* og det skyldes for en stor del dets arbeide at loven blev vedtat av begge kamre.

Under debatten om det kommunale *Valgreforms forslag* i 1920, kom *Signor Sandrini* med et tillægsforslag, som blev akceptert av raadets præsident *Signor Giolitti.* Dette gik ut paa at utvide den kommunale stemmeret til ogsaa at gjælde kvinder. *Deputeretkammeret* stemte til gunst for dette, men nok engang blev der av politiske grunde opløsning, og forbundets arbeide var spildt. Snart kom imidlertid det øieblik da anstrengelserne skulde krones med held.

Da *Signor Mussolini* hævet sig til magten, viste han sig at være antisuffragist, men i interviewer og private audienser, og isærdeleshet til *professor Teruzzi* som han utnævnte til regjeringens repræsentant ved *Den Internationale Kvindestemmerets Alliances* kongres i Rom, gav han forsikringer i favør av kommunal stemmeret for kvinder. Han gjentok dette løfte til kongressen. Forslaget blev formet i overensstemmelse med *Nationalforbundet for Kvinders Stemmeret,* hvis repræsentanter blev mottat av *Signor Acerbo* med hvem utkastet til forslaget blev drøftet.

Blandt kvindernes repræsentanter var *dr. Troise Romelia* og *dr. Margherita Ancona.*

Nu da forslaget er vedtat, vil de italienske kvinder vie alt sit arbeide for ogsaa at faa den statsborgerlige stemmeret. Forbundet har arbeidet i 18 aar, og det er den eneste forening som staar for stemmeret i Italien. Det skyldes dens arbeide og propaganda, at det blev mulig at holde den 9de Internationale Kvindestemmeretskongres i Rom. Ved foredrag, publikationer

og vedholdende propaganda har nationalforbundet paavirket den offentlige opinion, saa den nationale bevissthet er blit gjennemsyret av retfærdighetsfølelsen i kvindernes krav, hvorav de netop har mottat et litet avdrag i form av kommunal stemmeret. (Efter *Jus Suffragii.*)

Beskyttelseslovgivning for kvinder i industrien.

Ved den 3dje Internationale kongres av arbeidskvinder i Wien, blev den 17. august vedtat en resolution til støtte for arbeidslovgivning for kvinder. Styret for *The National Women's Trade Union League* i Washington erklærer i anledning av denne resolution, at den gjør en ende paa den paastand som altid har været fremført av motstandere av særlige arbeidslover for kvinder, nemlig at den *Internationale Føderation av Arbeidskvinder* satte sig mot saadanne lover. Det ovennævnte styre erklærte videre: «*Den Internationale Arbeidskvinders Kongresses* optræden støtter derfor den amerikanske stilling, hvad ogsaa den *Internationale Stemmerets Alliances kongress i Rom i mai gjorde.* Den Internationale Føderation har i virkeligheten altid støttet den stilling de amerikanske arbeidskvinder har indtat, at normaler, saadanne som *8 timers arbeidsdag og en mindsteløn efter et eksistensminimum,* skulde opnaaes ved hjælp av den ordning som passer bedst for den gruppe det i hvert tilfælde angaar — enten ved lovgivning eller ved fagforeningsoverenskomst eller ved begge metoder.»

(Efter The Chr. S. Monitor.)

Passeret Ekvator!

av Carrie Chapman Catt.

(Oversat for Nylænde fra «*The Woman Citizen*»).

Efterat *Mrs. Chapman Catt* hadde forlatt Czeko-Slovakiet blev hun syk og maatte opgi paatænkte møter i Belgien og Frankrike, men var saa tilstede ved det møte som holdtes i London av styremedlemmer i *Den Internationale Kvindestemmerets Alliance* og *Det Internationale Kvinderaad.* Alliancens styre hadde møter i 6 dager, hvorefter de to internationale organisationer i to dager diskuterte muligheten av et eventuelt samarbeide. Kvinderaadets styre gav en lunch, og det engelske led av alliansen gjengjældte denne med nok en. *Lady Astor* gav en middag og det andet parlamentsmedlem *Mrs. Wintringham* inviterte samtlige styremedlemmer til en te paa Parlamentbygningens terrasse.

Alle de britiske stemmeretskvinder, skriver *Mrs. Chapman Catt* var træt av valgkampen som netop var endt. Nogen hadde kjæmpet for sit parti og andre for de kvindelige kandidater. Omkring 30 kvinder var opstillet, alle udmerket godt kvalificerte. Resultatet blev at *Lady Astor* og *Mrs. Wintringham* blev gjenvalgt. Alle var fornøid med selve kampagnen. og alle var enige om at de var kommet et langt stykke paa vei med at faa overbevist England om at det er nødvendig at faa flere kvinder ind i Parlamentet. Den første dag vi var i London blev Parlamentet aapnet med en usedvanlig teatralsk procession med kongen og dronningen i en gylden vogn, og med alle «*peeresses of the realm*» i hermelin og juveler. Blandt et demokratisk folk er dette en underlig levning av en meget gammel ceremoni da konger hadde magten. Vi saa processionen fra vore hotelvinduer og tænkte paa de republikkers flag som vi nylig hadde set vaie over parlamentsbygningerne i Østerrike, Tyskland og Czeko-Slovakiet, det uventede og forvirrende resultat av den store krig!

Europas forholde er altfor forkludret nu til at se hvad maal al ting sigter henimot, men naar forvirringen engang er forbi, er jeg viss paa at vi faar se at kvindernes stilling er gaat mindst 100 procent fremover, og at demokratiets idé er blit i høi grad klarnet. Det var en svær og tragisk pris at betale, men krigen utrettet da noget! Der var ikke én soldat som skuldret gevær, ikke én obligation som blev solgt, ikke nogen regjering som mobiliserte sine kræfter for at hjælpe kvinderne fremad, men naar alle resultater nøie undersøkes, ser det ut til at dette allikevel er det som sikrest er opnaadd. Og dog — krig er en avskyelighet.

— Jeg blev ved avreisen ønsket tillykke med utsigten til 18 dages hvile og ro paa sjøen mellem Southampton og Rio de Janeiro. Istedenfor ro blev det en ophidsende prøvelse. Inden den første dag var tilende, ankret vi op foran Cherbourg, og da jeg fra dækket bøiet mig ut over rækverket var det for at være vidne til den interessante begivenhet at en «hel by» med emigranter stormet ombord med sine bagager, for ikke at tale om damer, klædt i Pariser-modeller, som vendte tilbake til sine hjem i Syd-Afrika. En dag senere stanset vi i Corunna i Spanien og tok der ind endda flere emigranter. Saa til Villagarcia og Vigo, ogsaa i Spanien, og endda tilbragte vi tre dager som oplivedes av de maleriske utsigter og den stadig vekslende interesse for passagerer og skibsladningen, for al overføring blir gjort i smaa baater, som fører alt og alle iland eller ombord. Den 6te dag stanset vi foran Lissabon, hvor skibet laa i 12 timer, og vi forberedte os paa at «*faa Portugal fra haanden*».

Vi blev som vanlig ført til bryggen i en liten baat, tok en automobil og en fører og saa det som hadde størst interesse i Lissabon, det kongelige slot i Cintra og mange smaa landsbyer paa veien dit. I Lissabon er der en katedral hvor der findes et vakkert gravmæle over *Vasco de Gama,* og til kirken er der knyttet flere vidunderlig skjønne klosterbygninger. Jeg har aldrig set nogen vakrere! Munkerne blev kastet ut i 1834 og et waisenhus for gutter indrettet i klosterne isteden. Der er nu 500 gutter der, men skjønt friske lystige gutter har hat sit ophold der i over 80 aar, syntes klostrene fuldstændig uskadte.

De smaa æsler, belæsset med kurver fulde av produkter eller

bærende hele familier til torvs, husene med farvete teglstensfasader, de besynderlige smaa gater, stedets gamle verdslighet, alt er fortryllende og vi hadde en sjelden nydelsesrik dag. Det koster akkurat 8 dollars at «faa Portugal fra haanden», men to dager blev brukt til at komme os efter bedriften. Saa kom Madeira, det av alle dampskibsruter fra Syden som fra Norden saa kjendte og elskede Madeira. (Forts.)

Den første nationale kongres av kubanske kvinder.

I april holdt kubanske kvinder i Havana sit første landsmøte under forsæte av *Señora Pilar Morton de Menendez.* 30 kvindeorganisationer og hver provins av landet var repræsentert.

Man diskuterte og vedtok resolutioner angaaende *kvinders stemmeret, kvinders retslige stilling, det illegitime barns rettigheter, handel med kvinder, arbeiderlovgivningen, barnebeskyttelse, opdragelse, kvinders utdannelse* og mange andre saker av social interesse.

Ny lov i Frankrike angaaende adoption av barn.

Som et middel til at bekjæmpe avfolkningen i Frankrike, har man vedtat en lov som tar sigte paa at lette den legale adoptering og saaledes sikre underhold for slike barn som der ikke er sørget for paa anden maate.

Tidligere kunde ingen mindreaarig adopteres, og adoptionen var indskrænket til barn som i det mindste i seks aar var blit opdrad av den person som ønsket at adoptere det, og som bare hadde adgang til at gjøre dette, efterat barnet hadde fyldt 21 aar. Den som adopterte barnet maatte være 50 aar gammel.

Efter den nye lov kan barnet med samtykke av slegtninger eller familieraad bli lovlig adoptert i hvilkensomhelst alder. Men adoptivfaren eller moren maa fremdeles være 50 aar gammel, og adopteringen maa ske for retten efter speciel ansøkning.

Græske kvinders fremskritt.

Efter den skilsmisselov som det græske parlament i juni 1920 vedtok, har kvinderne næsten like rettigheter for loven med hensyn til skilsmisse som mænd.

I august 1922 vedtokes en lov som sikret folkeskolens lærerinder samme løn som dens lærere. De græske kvinder anser denne sisste reform som en stor seir for sig, da den er resultatet av en lang og organisert kamp, og den vil sikkert opmuntre andre kvinder til at arbeide for at opnaa noget lignende.

Føljeton:

Eftertryk forbutt.

Fredrika Bremer.

Kvindesakens pioner i Sverige.

av *Ann Margret Holmgren.*

(Forts. fra forr. nr.)

Efterhvert blev det patriotiske overmaal av begeistring stillet, og hun faar andet at tænke paa. Hun skriver en opera, som blev opført paa *Årsta. Fredrika* hadde haapet paa ros fra forældrene, men de sa slet ikke noget. Fortvilet gik hun tilsengs, men kunde ikke sove. Saa fik hun den lyse idé at snike sig hen til forældrenes dør og lytte! Da hørte hun moren si at «*Fredrika* med sin begavelse i fremtiden nok maatte bli noget usedvanlig». Disse ord fyldte hende med en uforglemmelig følelse av lykke.

Nu begyndte for hende en tid fyldt av religiøst sværmeri, vekslende med verdslig koketteri. Følelserne truet med at sprænge hendes bryst, «snart himlen, snart helvede». Hun længtet, og hun læste.

Da *Fredrika Bremer* var 14 aar gammel, læste hun romaner, fulde av eventyr, som satte de vildeste fantasier i pikebarnets hode. Hun vilde ogsaa bli «*romanheltinde*» og ha masser av beundrere og eventyr. *Fredrika* ventet paa at bli bortført. Det skulde hænde paa vei til kirke. Hver søndag sat hun i spænding og speidet til høire og venstre efter de ryttere som maatte sprænge ut fra skogen og befale kusken at stanse. Det var for hver gang en stor skuffelse at kirkefærden avløp uten eventyr.

Det var ikke det mindste underlig, at de unge piker længtet efter en rigtig revolutionerende ombytning av sin triste tilværelse.

I Stockholm var livet rent uutholdelig. De fik ikke lov til at foreta nogen anden motion end at staa bak en stol og hoppe op og ned en hel del ganger. Fornøielsen ved daglig at kjøre

ut med forældrene i kaleschevogn for «at faa frisk luft», var ogsaa minimal, fordi man altid kjørte nøiagtig samme vei og og bare hadde et vindu aapent!

Man kan knapt overdrive den lidelse som den livlige frihetselskende *Fredrika* følte i sit saa lænkebundne liv. Det gjærer og syder av virksomhetstrang i den unge livfulde skapning. Hun syntes at verden var fuld av ondt, hvilket ikke vidnet om at der var en fuldkommen skaper. Konfirmationsforberedelsen gav ikke noget svar paa hendes spørsmaal.

Saa kom hun ut i selskapslivet, gjorde visitter, gik paa baller og soupeer, og berusedes av det altsammen. Men hun gjorde ingen saakaldt lykke i den verden, bl. a. paa grund av sin store, røde næse, som formørket al utsigt til glæde, og til — kurtisører. Hun var koket og opførte sig sommetider noksaa forunderlig, men fik den omtale at hun var kvik, hvilket hjalp paa hendes aktier. Da hun var 17 aar fik hun til og med en frier, men hun hadde allerede dengang «besluttet» ikke at ville gifte sig.

Livet føltes som en byrde. Hendes indre droges mot helt andre kanter. Hendes tilstand var «en virkelig nedfart til helvede», sier hun.

En liten bedring i tilværelsen var det dog at pikebarnene nu fik spise sig mætte.

Ved 19 aarsalderen oplevet hun fornøielsen av det første lille kjærlighetseventyr, som resulterte i at gjenstanden, en vakker løitnant, fik som erindring en nellik og en — papillot! mens hun fik nogen stilker lavendler. Hun graat en hel nat efter skilsmissen og sukket, «men ganske rolig» hans navn.

For at tilfredsstille forældrene lærte hun finere matlavning, men hun fandt større fornøielse i at forfatte teaterstykker. Hun var ikke mere end 17 aar da hendes stykke «*Poeten*» blev opført for en mængde venner. Det eneste som man har tilbake av dette stykke, er et ydmygt vers:

«Då kvinnan skapad blev utav Alfaders hand,
hon icke skapades att ärans frukter njuta,
men att med sitt behag försköna livets strand,
och uti likars sår en tröstens balsam gjuta.»

Naar *Fredrika* fik ros for det som hun forfattet eller tegnet eller utførte paa piano, svulmet hendes medfødte begjær efter at faa udmerke sig og vinde berømmelse, sier hendes søster. Men luen i hendes sjæl flammet fuld av angst og vilde bare ett — for altid at slukkes. (Forts.)

Nylænde

Tidsskrift for Kvindernes Sak
Utgit av Norsk Kvindesaksforening

Redaktør: Fredrikke Mørck

37. aarg.	KRISTIANIA, 15. OKTOBER 1923.	Nr. 20

Oprop.

Gjennem Nordmandsforbundet er kvindernes landsorganisationer blit bekjendt med at vore landsmænd i Amerika i 1925, ved store festligheter, vil feire aarhundredet for de første norskes bosættelse i Nordamerika efter verdensdelens anden opdagelse.

Norsk-Amerikanerne har ved alle anledninger paa en storartet maate vist, at kjærligheten til hjemlandet lever i deres hjerter. Der findes neppe den by eller bygd i vort land, hvor slekt, venner og institutioner ikke har mottat beviser paa Norsk-Amerikanernes interesse for de hjemlige forhold.

Ikke mindst viste de hjertelag ved sin enestaaende deltagelse i Norges festligheter i 1914.

Nu skal de feire sit 100 aars jubilæum, og vi norske kvinder vil gjerne, ved en gave, vise vore søstre i det fremmede land vor sympati, og paa samme tid vedlikeholde deres interesse og deres kjærlighet til gamlelandet.

Fra en række av de norsk-amerikanske kvinders ledere i Amerika er der uttalt ønske om at erholde kjendskap til den indsats norske kvinder har gjort i hjemlandets litteratur, kunst og videnskap og faa et indblik i utviklingen av vore institutioner og sociale forhold i det sisste aarhundrede. Et verk som «*Norske Kvinder 1814—1914*», vil i høi grad egne sig for øiemedet, naar dertil føies et tillæg fra 1914—1924, som omhand-

ler fremstaaende kvinder og institutioner, helt eller delvis ledet av kvinder.

Naar verket foreligger færdig aapnes det med en smukt utstyrt adresse fra norske kvinder til vore landsmandinder i Amerika.

Vi foreslaar at der mellem alle landets kvinder sættes igang en kroneindsamling til indkjøp av verket, som sendes til norsk-amerikanske kvindeforeninger i Amerika til utdeling paa besste maate.

Vi retter en indtrængende anmodning til Dem (Deres organisation) om at delta i arbeidet med indsamlingen av den fornødne sum.

F. M. Qvam, formand i L. K. S. F. Kvindelige Vælgeres Landsforbund. *Randi Blehr,* formand i Norske Kvinders Fredsforbund. *Professor Kristine Bonnevie,* formand i Kvindelige Akademikeres Landsforening. *Marthe Alm Braskerud,* formand i Norske husassistenters forening i Kjøbenhavn. *Marie Bredesen,* formand i Hvite Baandsforeningen. *Kitty Bugge,* formand i Kvindelige Telegraffunktionærers forening. *Hanna Harboe,* formand i styret for de Norske Prestekonemøter. *Dagny Johnsen,* formand i Landsforbundet av kvindelige foreninger for unge kvinder. *Betzy Kjelsberg,* formand i Norske Kvinders Nationalraad. *Aadel Lampe,* formand i Norsk Kvindesaksforening. *Bergljot Larsson,* formand i Norsk Sykepleierskeforfund. *Juliane Langberg,* formand i Malerindeforbundet. *Marie Michelet,* formand i Hjemmenes Vels Landsforening. *F. M. Qvam,* formand i Norske Kvinders Sanitetsforening. *Hilde Richard,* formand i Norsk Kvindeforening til dyrenes beskyttelse. *Thora Ræder,* formand i Unge pikers veninders forening. *Agnes Rygg,* for Røde Kors kvindelige medlemmer. *Anna Sethne,* formand for Norges Lærerindeforbund. *Othilie Tonning,* Socialsekretær for Kvinders sociale arbeide i Frelsesarméen. *Inga Zapffe,* formand for Norske Kvinders Totalavholdsselskap. *Missionsforstander Aug. Abell,* formand i Det Norske Missionsforbund. *Kaptein Bjarne Engelstad,* formand i Centralstyret for Norsk Moralværnforening. *Doktor F. G. Gade,* formand i Nordmandsforbundet. *Pastor Einar Amdahl,* General-

sekretær i Det norske Missionsselskap. *Garnisonsprest Kjeld Stub*, formand i Norges Kristelige Ungdomsforeninger. *Elisabeth Lange Aas, Anthonie Borchsenius, Gina Borchgrevink, Louise K. Gade, Hulda Garborg, Thora Halvorsen, Marie Mathisen, Fredrikke Mørck, Dorothea Schjoldager, Agnes Martens Sparre, Doktor Louise Qvam, Generalsekretær Sigurd Folkestad, Biskop Støylen, Pastor N. B. Thvedt.*

Indsamlingskomiteen: *Ingeborg Drolsum, Jonette Ellingsen, Louise Keilhau, Marie Ottesen, Charlotte Rygh.*

De indkomne midler bedes velvilligst sendt indsamlingskomiteens sekretær: *Fru Charlotte Hildisch Rygh*, Raadhusgaten 11, Kristiania.

Hvor længe skal der ventes?

1. Kvindelige prester?

Spørsmaalet om at tilstede kvinder adgang til at bli prester i den norske statskirke, later det til vil dra længe ut med inden det kan besvares.

Den henstilling som *Norske Kvinders Nationalraad* med støtte av andre kvindeorganisationer i sin tid indsendte til Kirkedepartementet, har været sendt alle landets biskopper til uttalelse, og den har været forelagt det teologiske fakultets lærerraad. Videre har saken været drøftet paa bispemøtet i 1921. Her uttalte samtlige bisper med undtagelse av *biskop Tandberg* sig mot at kvinder forkynder i kirkerne, idet de fandt at dette er mot Guds ord og Bibelens opfatning.

Saken skal nu endelig sendes alle menighetsraad til uttalelse.

Det ser ut til at det tar lang tid før mændene som her skal avgjøre, kommer til noget resultat. Spørsmaalet har været brændende i en lang række av aar nu. Hvad nøler man efter?

2. Egtefællers formuesforhold.

Ogsaa forslaget om *egtefællers formuesforhold* hører vi litet eller intet til. *Norske Kvinders Nationalraad* har derfor fundet sig beføiet til at sende regjeringen en fornyet henvendelse.

Advokat Elise Sem, der som man vil huske var en av de norske medlemmer av den skandinaviske familieretskommission, har lovet nationalraadet atter at gi en utredning av forslaget.

Man tænker sig ogsaa at arrangere et foredrag med diskussion.

Møter i 1924.

Det Internationale Kvinderaads 2det eksekutivmøte holdes i Kjøbenhavn i dagene 20.—28. mai.

Nordiske Kvindesaksforeningers Samorganisations møte vil antagelig bli avholdt i Helsingfors i den første halvdel av juni maaned.

Der er fra Finland kommet anmodning om snarest at indsende forslag til emner for foredrag og diskussion.

Gifte Kvinders Nationalitet.

Norske Kvinders Nationalraad sendte, som tidligere meddelt, en henvendelse til Stortinget angaaende gifte kvinders nationalitet. I anledning av denne henvendelse, er odelstingspropositionen om utfærdigelse av *en lov om norsk statsborgerret* trukket tilbake.

Et foredrag om Christian Science.

Christian Science Society, Kristiania, lot avholde et foredrag om *Christian Science* (Kristelig Videnskap) i Logens store sal mandag den 8. ds. ved *Mr. John J. Flinn,* C. S. medlem av *The Board of Lectureship of The Mother Church,* The First Church of Crist, Scientist, in Boston, Massachusetts, U. S. A.

Foredraget paahørtes med stor interesse. Der hitsættes av foredraget som bærer titelen:

«CHRISTIAN SCIENCE: En positiv tro».

I generationer har menneskelige bestræbelser gaat ut paa at faa mere ut av livet, at opnaa en høiere grad av frihet og saaledes finde den ro, trøst, tilfredshet og fred som utgjør sum-

men av menneskelig lykke. Men menneskene har ikke vundet hvad de søkte. Prisen har mistet sin værdi, selv om den tilsynelatende er vundet, for kampen for at fange den har været ført efter den teori at lykke er noget materielt og derfor noget som vindes ved at dægge for de materielle sanser og slippe sanselige ønsker løs paa byttet.

Ikke den eftertragtede ting, men metoden og den underliggende hensigt har været urigtig. Held og lykke er tilstande som vi alle skulde stræbe henimot, hvis vi kun arbeider med rigtige motiver og paa rigtig maate. At eftertragte ting som befordrer større fuldkommenhet i den menneskelige eksistens, har fra den første begyndelse hat sanktion som lovmæssig. Guds løfter til Hans barn, har altid været git dem som svar paa et ønske eller en bøn om en høiere forstaaelse av Ham — det vil si, om en høiere forstaaelse og opfatning av Liv i dets fulde og sande betydning.

Christian Science lærer at mangel og fattigdom hører til de vildfarelser som overvindes ved forstaaelse av og tro paa at guddommelig Kjærlighet er kilden — og den eneste kilde som bringer velsignelse. Christian Science lærer at fattigdom og utilfredshet er abnorme og skriver sig fra urigtig tænkning og urigtig maate at leve paa. Christian Science lærer at held og lykke er ønskværdige og at de er opnaaelige naar de søkes ad rigtig, det vil si, ad aandelig vei.

Det er ønsket om den aandelige fred og harmoni der utgjør virkelig held og lykke, som har drevet fremskredne tænkere i alle tider til at bli utilfredse med forholdene som de har fundet dem. Der er undertiden en stor forskjel mellem tilfredshet og lykke. At være tilfreds med mindre end retfærdighet, vilde være at finde sig i uretfærdighet. At være tilfredse med mindre end det rette, vilde være at gaa med paa det urette. At være tilfreds med noget som er mindre end frihet, vilde være at erklære sig enig i en eller anden form av slaveri. Flere av den nyere tids største revolutioner har søkt sin retfærdiggjørelse paa grundlag av menneskets uavhændelige ret til liv, frihet og lykke, et elementært privilegium som hele verden idag opfatter i lys av utvilsom sandhet.

For to tusen aar siden blev menneskets ret til liv i hele dets fylde forkyndt av Kristus Jesus i nærvær av hans forfølgere, farisæerne, i det skjønne billede hvor han beskriver sig selv som en hyrde hvem det ligger paa hjerte at beskytte og velsigne sin hjord. «Jeg er kommen», sa han, «for at de skal ha liv og ha overflod.» Endvidere viste han dem som søkte at plage ham og sætte ham i forlegenhet, hvorledes de ved at kjende sandheten kunde sikre sig virkelig frihet. En av de første gange han optraadte hvor rabbinerne var tilstede, læste han fra profeten Esaias det bemerkelsesværdige sted som forutsier Messias' komme. (Luk. 4, 18.)

I Davids første salme er nedlagt det grundlag hvorpaa mennesket kan opnaa velsignelse som kun er et andet navn for tilfredshet, held og lykke. Mary Baker Eddy, opdageren og grundlæggeren av Christian Science, har i «Science and Health with Key to the Scriptures» (Videnskap og helse med nøkkel til Skriften), Christian Science tekstbok, skrevet at hendes hensikt med at forlate den gamle teologi var et inspirert og tvingende ønske om at frigjøre legemet ved at frigjøre menneskenes tanker. Science and Health. Sss.: 226, 227.)

Store masser som er kommet ind i Christian Science, har søkt og fundet sundhet, har søkt og faat del i livets dannelse og bekvemmeligheter, har søkt og fundet huslig fred, held i forretninger, finansiel ledelse. Store masser vil vedbli at komme ind i Christian Science i haab om at opnaa den mentale frihet, den tilfredshet og fred som de forgjæves har søkt paa andre steder, og hvis deres hensikt er ærlig, vil de ikke bli skuffet. Men den overveiende mængde gjør fremskridt i Christian Science fordi de mer og mer lar ethvert andet hensyn vike for det ene hensyn at hæve sig i aandelig forstaaelse og utarbeide sin egen frelse. Kun ved at efterkomme Kristi mange opfordringer til at komme til ham, til at bringe vore byrder og vore problemer til ham, til at bede Faderen i hans navn om alt hvad vi trænger, kan guddommelig hjælp opnaaes paa vor vei til frelse. For at opnaa helbredelse eller frelse maa vi være rede og villige til at opgi selvet — selvtilfredshet, selv-retfærdighet, selv-retfærdiggjørelse. Selvet er

den væsentlige hindring for vore fremskridt i Christian Science. Selvet vil spærre veien. Vi maa bli kvit selvet — men hvorledes? Ved at det blir klart for os at vi intet er i os selv, ikke kan gjøre noget for os selv fordi det uendelige Sind er Alt-i-alt, ved fuld og ydmyg overgivelse og ved at erklære med al den oprigtighet, det alvor og den hengivenhet vi kan raade over: «Ikke min vilje, men din maa ske.» Naar dette punkt er naadd og vi sætter vor lit til guddommelig Kjærlighet, ikke delvis, men helt ut, ikke betinget, men absolut, er helbredelsens punkt naadd, og frelsen er kommet for at krone helbredelsen. For da skinner Guds herlighet ind i menneskets hjerte.

Der er i Christian Science intet barnaktig, svakt eller feminint i disse ords nedsættende betydning; men der er alt som dirrer av handling, kraft og makt. Christian Scientists er som klasse av mennesker anset for at være i besiddelse av høi intelligens, klar opfatning, snarraadighet i forretning eller fag, alvor i utførelsen av sine plikter, glæde i sit arbeide, lykke i sin færd.

Christian Science er paa høide med tidens fremskredne tanke i alle spørsmaal av vital interesse for menneskeheten. Den uttaler sig for opretholdelse av lov og orden uten at gaa paa akkord. Den tar parti for streng haandhævelse av forbudet mot sterke drikke. Den er ett med oplysning da den stadig beder og arbeider for at fjerne al uvidenhet. Den begunstiger og opelsker alt som virker til dannelse, sand kultur, renhet i

tale og skrift, høflighet, venlighet — alt som er smukt og opløftende i kunst — alt som tjener til at forbedre offentlig smak, offentlig liv og offentlig moral.

Særskoledagen.

Den første særskoledag hadde paa *Universitetet* samlet en stor interessert tilhørerskare fra alle kanter av det sydlige Norge, ja nogen kom helt fra Bergen. Fra Sverrige møtte *skoleinspektør Hammer* fra Borås og *fru Tengstrand* fra Alingsås, den sisste som en av de 8 foredragsholdere.

De mange talere betonet sterkt svakt begavede barns ret til en undervisning avpasset efter deres evner og behov. *Konsulent Grenness* uttalte at det var en feilagtig forstaaelse av skoleloven, naar skolebestyrerne mente de kunde avgjøre om særskilt undervisning burde anordnes. Der staar i skoleloven *skal* anordnes for barn som ikke kan følge med i den almindelige skole.

Man var ogsaa enig om at barna av mange grunde bør utskilles saa tidlig som mulig, helst i første skoleaar. De svakt begavede sinker den almindelige undervisning, saa skolen vanskelig naar sit maal. De blir knuget ved at være sammen med de flinke. Først i særskolen kan de faa en lys og glad skoletid og ha utbytte av den. Ved undervisning i særklasser kan man besst opdra disse ofte svake, nervøse og urolige smaa, saa de senere kan bli nyttige medlemmer av samfundet.

Den almindelige skole kan ikke gi disse barn arbeidsglæde. Statistik og intelligensundersøkelser viser at ca. 2 pct. av barneantallet bør ha særskilt undervisning; men hvor mange specialklasser er der oprettet rundt om i vort land? Det nordiske særskoleforbund har et stort virkefelt paa mange omraader til besste for svakt begavede barn. *E.*

Passeret Ekvator!

av Carrie Chapman Catt.

(Oversat for Nylænde fra «*The Woman Citizen*»).

(Forts. fra forr. nr.).

Sjøen gik høi og mange passagerer ombestemte sig med hensyn til at gaa iland, men ikke vi. Vi gjorde den lille tur og hadde ikke andre alvorlige hændelser end at vi fik nogen faa skvulper friskt sjøvand over os. I en automobil steg vi op bakken

til taugbanen, som førte os opad fjeldsiden gjennem terrasseformige haver i tæt vekst hvor «sweet potatoes», bananer og annanas kappedes om plassen. Smaa kalkede villaer overskygget av roser som spilte i de yndigste skjære farver fyldte landskapet, og store poinsethatrær i fuld kongelig blomstring oplivet sceneriet med sine farver. Langt nedenunder os glinset oceanet som polert staal. Smaagutter og smaapiker byr frem roser og andre tropiske blomster, hvoriblandt de vidunderligste kameliaer, til alle besøkende likefra det øieblik man stiger iland til man er tilbake i den lille transportbaat, og de skriker ustanselig: «*un penna*»! Denne beskjæftigelse har barna paa Madeira like fra det øieblik de er istand til at si: *un penna!* Jeg saa gutter spille fotbal med de kameliastænger som de ikke hadde faat avsat. Paa toppen av fjeldet servertes lunch i et komfortabelt hotel, hvorfra vi hadde anledning til at overse den vidunderlige utsigt fra forskjellige sider.

Nedstigningen sker for modige mennesker paa en rutschebane. Kurvvogner glider nedad den jevne med kuppelstener brolagte vei, og blir holdt i rimelig stilling av to mænd med rep fæstet til det underlige befordringsmiddel. Det hele er en oplevelse som man nyder mere anden end første gang.

Rutschevognen har en forfærdelig maate at gli paa som snarere ødelægger begynderens nydelse, men tilliden vokser naar man opdager at mændene kan hindre kurven fra at slaa mot stenmurene som undertiden begrænser banen meget nær. eller fra at falde over en avgrund i dalen langt nedenunder. Efter endt reise maa man ta en kjøretur rundt om i byen i en lignende kurvvogn, trukket av to bittesmaa, fine, langhornete okser. En gut løper foran og børster nu og da fluerne bort fra okserne med en børste han bærer, og tilslut insisterer han paa at faa drikkepenger. Vi besaa frugttorvet og bragte med os ombord advokatpærer, mangoer og flasketræfrugter.

Reisen tilbake til skibet blev tilbakelagt i ro, men ombord fortsattes underholdningen, for skibet var fuldt av sælgere som falbød broderier, frugter og rariteter. Baater fulde av frugt gjorde en livlig handel med tredje klasses passagerer, pengene blev sendt langs et rep ned i en kurv og kurven vendte tilbake med det som kjøperne vilde ha. Aapne baater omgav ogsaa skibet, fyldt med halvnakne gutter som bad om at der maatte kastes penger ut i sjøen saa de kunde dukke ned og hente dem op, en scene som man kjender fra alle halvtropiske havne. Tolv timer efter vor ankomst dampet vi videre og kaldte begivenheten «slutten paa en udmerket dag».

Det kostet nye 8 dollars at gjøre utflugten, og det tok to

dager at komme sig efter den. Derpaa ordnet vi os til en rolig reise tversover Atlanterhavet, mens vi lirket os gjennem det klippefulde Kap Verde, og snart passerte vi gjennem et næsten likesaa bjergigt ølandskap ved den brasilianske kyst.

Imidlertid skred vi over Ekvator, noget som er den tammeste av alle oplevelser. En officer fortalte mig at engang hadde kapteinen tillatt at begivenheten skulde feires, men nogen for livlige fyrer hadde grepet alle dem som ikke tidligere hadde overskredet «linjen» og kort og godt dukket dem ned i sjøen. Der var dem som stred imot og ikke likte behandlingen, saa at nu feirer man ikke denne begivenhet mere. En liten fin bris sparte os fra heten, som undertiden kan være overvældende.

Det faldt litt vanskelig for os at huske at Brasilien er større end De Forenede Stater. Da skibet stanset i 7 timer ved kysten utfor Pernambuco, hadde vi naadd den største av de 10 republikker, som tilsammen danner Syd-Amerika, men vi befandt os 4 dages reise fra Rio de Janeiro. Kysten ved Pernambuco er ilde berygtet for sine svære bølger og de vanskeligheter det er med at faa passagerer og tøi iland. Mange mænd og kvinder maatte brække armer og ben i forsøket paa at komme ned i de smaa baater eller op paa skibet fra baaterne, før en lov blev utstedt om at alle passagerer skulde bringes ombord i kurver. Vi ankret kl. 6 om morgenen, og alle passagerer kom snart op og var færdige til at se paa dette skuespil. Kurvene er runde og holdes sammen med sterke planker paa indsiden og tauger paa yttersiden. Remmer til at holde sig fast i, er fæstet paa væggene, og hver kurv kan ta fra 7 til 10 staaende personer.

En dør paa den ene side danner indgangen. Naar kurven er fuld, blir døren laast, og kurven løftes fra baaten ved heisekranen, som svinger frem og tilbake, og netop som retningen forandres og er færdig til at deponere den, hvirvler kurven rundt paa en svimlende maate. Da folk kom ut av kurven, saa de ikke ut som om de hadde nydt farten!

Pernambuco ser interessant ut med sine svære velbyggede huser, men turer iland er ikke indbydende, naar passagererne skal puttes ned i en kurv for at komme til byen. Der var megen anden underholdning. Der var en stor mængde haier at se omkring skibet; de stak sine svære gap op fra vandet for at indgyde de forskrækkede passagerer respekt! Der kom folk ombord for at sælge forskjellige slags saker, som papegøier og besynderlig utseende frugter. En sjelden varietet av muskathyacinter og vandmeloner, annanas, bananer, underlige svære rødkindede mangoer, søt gul pepper, som sydamerikanerne spi-

ser av haanden, og en brun frugt som ligner en potet, men er søt og saftig, utgjør listen paa de forskjellige sorter. Det var en dag til gjensidig fornøielse. Tænk dere vor overraskelse da to vakre unge mænd præsenterte sig! Den ene var direktør for statspolitiet og var kommet, forsikret han os, paa regjeringens vegne for at uttrykke for os dens velvillige stemning og dens ønsker om en lykkelig kongres i *Rio*. Han var meget omhyggelig for at vi skulde forstaa at han var utsending fra sin regjering.

Næste dag kom vi til *Bahia* og atter blev vi hilst paa av to vakre unge officerer som forsikret os at de repræsenterte statsguvernøren som sendte os sine besste hilsener. Jeg erfarte dog siden at ikke alle brasilianske officerer er vakre, men disse fire var det imidlertid. Vi fik næsten vore hoder fordreiet ved denne sydamerikanske høflighet.

Saa kom vi da til *Rio de Janeiro*. Bugten ved Neapel og Rio de Janeiro er rivaler, mange ivrige beundrere av den ene eller den anden hævder at deres yndling er den vakreste i verden. Da jeg for nogen faa uker siden en herlig oktoberdag saa bugten ved Neapel med Vesuv i det fjerne og den lange runde strandbred markert av høider med villaer og landsbyer, syntes jeg at ikke nogen utsigt i verden kunde være saa henrivende. Men da vi i et straalende solskinsveir kom ind i bugten ved Rio de Janeiro, omkranset av høider og fjelde i bakgrunden, og

saa skygger av schatteringer imot den opalagtig blaa taake jage hverandre i uendelige og fortryllende billeder, mens det vekslende sollys gav en blændende glans til synet, da maatte jeg tænke paa Neapel. Hvorfor vælge mellem to vidundere i naturen? Der er ikke noget valg: begge er vidunderlige, storartede, glimrende, og at ha set begge er et privilegium nok for ens levetid.

Det har været en underlig oplevelse. Vi forlot England i den tidlige vinterkulde. I tre dager var der ikke noget sted ombord over 60 grader (Fahrenheit). Jeg maatte gaa tilsengs for at bli varm, og maatte sove med en varmeflaske under fire blankets og et dunteppe. Og vi forlot dampskibet i de allertyndeste klædninger som fandtes i vor garderobe, mens barometret viste 94 grader!

Litteratur.

Grieg til Frantz Beyer.

En interessant brevsamling

utsendes i høst paa *Steenske Forlag* nemlig «*Breve fra Edvard Grieg tli Frantz Byer*». Samlingen som baade kulturhistorisk og musikhistorisk har den største værdi, daterer sig fra tiden mellem 1872 og Griegs dødsaar 1907. *Beyer* hadde tænkt at utgi brevene like efter komponistens død — i den hensigt, heter det i forordet, «at gi et indtryk av Griegs ædle personlighet og av den legemlige lidelse, de indre kampe og den resignation som livet bragte ham, trods hans lysende kunstnerbane.» Før sin død overdrog *Beyer* til sin hustru at foreta utvalget og utgivelsen av brevene. Boken blir ledsaget av en mængde billeder og oplysende anmerkninger av *dr. O. M. Sandvik*.

Billigere bøker.

J. W. Cappelens Forlag har i høst foretat en omfattende regulering av priserne paa en mængde av sine bøker og har nu sendt ut en bokkatalog i den anledning. Der er meget av interesse at finde, baade for den læselystne almenhet og for den som har specialisert sig paa mere begrænsede felter. Her er bøker paa alle mulige omraader, særlig er utvalget rikt av religiøs, historisk og faglig litteratur. Av interessante kuriosa som er opført i katalogen nævnes nogen bind av *Petter Dass'* samlede skrifter, nogen aarganger av det gamle «*Nordisk Penning-magazin*» m. v. Blandt de større ting er avdøde ekspeditionschef A. Colletts bøker «*Gamle Christiania-bille-*

der», og *«Familien Collett»*, skjønhetsraadets vakre bok *«Kristiania»*, videre en række av Julli Wiborg-bøkerne, Vinjes samlede skrifter m. v.

Det er en glædelig tidens foreteelse

at litteraturen blir billigere. Det er indvarslet for høstsæsongens nye bøker, og desuten har i denne tid flere av de større forlag foretat prisregulering paa endel ældre litteratur. Saaledes *Steenske Forlag*, som har sendt bokhandlerne en indholdsrik katalog over ialt 300 forskjellige bøker som publikum nu kan faa kjøpt til meget lave priser. Vi finder bl. a. *dr. Herman Jægers* præktige utgave av *Henrik Wergelands:* «Skabelsen, mennesket og Messias» i Torleif Ruds bokutstyr, *dr. Worm Müllers* epokegjørende og fængslende skrift: «Norge gjennem nødsaarene 1807—1810», *professor Schnitlers* praktverk: «Norges kunstneriske opdagelse», *Aasta Hansteens* bekjendte stridsskrift: «Kvinden skabt i Guds billede», skjønlitterære bøker m. v.

Bøker indsendt til redaktionen.

Kristofer Visted: Vor gamle bondekultur, 1—7 hefte. J. W. Cappelens forlag, Kristiania.

Kristian Elster d. y.: Illustreret norsk litteraturhistorie, 1—4 hefte. Gyldendalske bokhandel.

Planlægning og indredning av de viktigere arbeidsrum og toiletrum m. v. i hjemmet ved *arkitekt Andr. Bugge*, professor ved Norges tekniske høiskole. Forlagt av *«Teknisk ukeblad»*, 1923.

Brev fra Holland.

Dronning Wilhelminas 25 aars jubilæum som regent, er blit feiret over hele Holland. I sin egenskap av formand eller medlem av de forskjellige foreninger eller komiteer har mange kvinder tat del i festligheterne.

Den dame som var sekretær i hovedkomiteen for arrangementerne av festligheterne, er utnævnt til ridder av *Oranje-Nassau ordenen.*

Blandt de mange mænd som utgjorde pressekomiteen, var der en kvinde, som hendes kolleger hædret ved at vælge hende til formand.

Kvindelige komponister komponerte hymner og sanger.

Mejuffrouw Johanna Naber har utgit en bok med titel *«Efter 25 aar»* — 1898—1923, kvindebevægelsen i dens guldalder og dens resultater.»

Mejuffrouw Anna Polak er blit anmodet om at skrive en ar-

tikel om kvindesaken i de forløpne 25 aar. Denne artikel skal ind i et festskrift, som utkommer i anledning av dronningens jubilæum.

Artiklen sammen med en anden som *Anna Polak* hadde skrevet til et av vore store dagblades jubilæumsnumre, vil senere av «National bureauet for Kvindearbeide» bli utgit som brochure.

«*Det Nederlandske Forbund for Kvinders Rettigheter*» har ogsaa utgit et jubilæumsskrift, dedicert til dronningen, med titel «*Hollandske kvinders retslige stilling*» 1898—1923 av *dr. Jenny Lychlanca à Nyeholt*, som er en av Hollands mest kjendte kvindelige jurister.

*

Ogsaa et andet 25 aars jubilæum er iaar blit feiret i Holland, idet det i juli maaned var 25 aar siden vi hadde vor utstilling av kvinders arbeide, en utstilling som har hat stor indflydelse paa utviklingen av den hollandske kvindebevægelse. Direktøren for «*Nationalbureauet for Kvinders Arbeide*» (som er et resultat av utstillingen), ordnet en mottagelse, hvor *Johanna Naber* holdt festtalen.

Mevrouw Drucker, en av de ældre hollandske foregangskvinder paa kvindesakens omraade, og redaktør av dens organ «*Evolutie*» der utkommer hver 14de dag, er av sine venner blit hædret med en større gave, som en anerkjendelse for det storslagne arbeide hun har utført for kvinders sak. *E. B.*

„Moissi's Opfatninger".

Under denne overskrift beretter «*De Telegraaf*» fra et interview med den store skuespiller en uttalelse som har sin interesse: «Mit hele spil sker ut fra en helt kristelig tanke. Jeg anser *Kristusideen* for den vakreste jeg vet. Og likesom kunstnerne i den tidlige renaissance allesammen har tat *Madonna* som det evige fremherskende og altid tilbakevendende motiv eller emne for sine kompositioner, enhver paa sin maate, og altid vekslende efter kunstnerens natur og mentalitet, saa forsøker ogsaa jeg at lægge selvopofrelsens eller offertanken ind i alle mine scene-figurer.»

Føljeton:

Eftertryk forbutt.

Fredrika Bremer.

Kvindesakens pioner i Sverige.

av *Ann Margret Holmgren.*

(Forts. fra forr. nr.)

Ikke engang en lang utenlandsreise som familien gjorde i 1821 skjænket hende nogen glæde. De reiste i to firspændte dækvogner i den absolute ufrihet. Blandt de Tantalus kvaler hun følte under reisen, nævner hun at *se* et bibliotek med 300 000 bind og *tænke* paa at det ikke var tillatt for kvinder at være lærde. For dem passet bare kokeboken. Og hun ønsker at hun var mand og kunde faa nyte friheten og livet. Til reisens besværligheter hørte ogsaa farens irritable humør ved den mindste motgang.

Pikebarnene længtet hjem til *Årsta,* men der begyndte ensformigheten igjen. Vistnok savnet de nu ikke emner at tale om i «konversationstimerne» efter middagen, men *Fredrika* sat som oftest stille, og var plaget av denne tvungne samtale. Hun længtet efter virksomhet. Savnet blev uutholdelig. Hun syntes kvindernes lod var «*forfærdelig*», og at skaperen stod i gjæld til hvert menneske som han tillot at komme til verden. Lidelsen føltes som et «umaadelig saar» som fortærte Guds skjønne skapelse.

Hendes eneste glæde var at lindre andres lidelser. For at faa midler til dette begyndte hun at male for betaling. Hun traf likheter godt, og fik sine portrætter solgt. Farens lange sygdomstid blev imidlertid svær. Hun blev plaget med schakspil, undertiden like til klokken i taarnet slog tolv om natten.

En forfriskende fornøielse paa *Årsta* gaard var det at klæde godsets og stedets bruder og holde bryllup for dem. Og det *Fredrika* syntes var det morsomste av alt, var at staa paa utkik og rope bruden ut, naar brudgommen kom ridende med spillemænd og svender, for efter folketroen skulde den av brudeparret som først fik se den anden, faa magten i huset. Dette var noget for *Fredrika.* Men hun likte ikke at bruden skulde neie, naar hun møtte «sin herre og husbond».

Disse tilfældige glædesstunder var dog utilstrækkelige. Fredrika vilde nu bli sykepleierske. Allerede ved 22 aarsalderen advarer hun sig selv mot giftermaal; hun vilde bittert komme til at

angre det, hvis hun bukket under for svakhet paa dette omraade. Hendes maal skulde være at elske alle, hjælpe og trøste.

Da *Fredrika Bremer* var 25 aar gammel fik hun lov til sammen med en yngre søster og en gammel frue, som skulde være «forklæ» at bo en vinter paa *Årsta!* Nu begyndte der et liv efter hendes sind. Hun besøkte fattige og syke og gjorde heldige kurer med sine paa egen haand opfundne miksturer.

Hendes religiøse tro vaaknet paany, og hun fik en følelse av allikevel at være en «*husvalende draape*». I en lykkelig ensomhets stund forfattet hun sin første bok «*Aksel och Anna*». Ordene «bornerade» fra hende som «champagneblädror ur en butelj». Dermed var hun kommet ind paa den bane som med tiden gjorde hende verdensberømt.

Hun sier selv at drivfjæren til at hun utsendte sine første «*Teckningar ur vardagslivet*», var haabet om at faa litt penger til at hjælpe dem som trængte. Men hun tænkte dengang ikke at fortsætte paa forfatterbanen. «Bättre, vill Gud, ämnar jag göra. . — för andra och mig själv,» skriver hun. Saa litet forstod hun hvad hun skulde bli, hun som oplevet at se sine arbeider utgit paa mange sprog og sine samlede verker offentliggjort paa tysk forlag i 50 bind! Og hun hvis forfatterskap fik større betydning for kvindernes frigjørelse i Sverige end nogen anden.

«*Mamsell Bremer*» blev hurtig populær og berømt. Hun var kommet frem med noget fuldstændig nyt i disse *Teckningar*, som fortryllet og rev en med. Men selv kjender hun at hendes tankeverden er kaotisk. Da traf hun i rette øieblik en høit dannet engelsk dame, *Frances Lewin*, som bragte hende det nyeste i engelsk litteratur, nemlig *Benthams, James', Mills* og flere andres skrifter. Hun sier at *Frances* var den engel som løftet bort stenen fra hendes begravede sjæl, og at *Bentham* fuldbyrdet revolutionen i hendes intelligens. De engelske bøkerne gir klarhet, men utilismen som den eneste grund for moralen tilfredsstiller hende ikke.

Først efter faderens død blev *Fredrika Bremer*, som da var 30 aar, sikker paa sit forfatterkald. Hun hadde nu faat handlefrihet og reiste ned til sin gifte søster i Skaane for at isolere sig og arbeide. Her træffer hun *Per Johan Bøklin*, en skolemand, senere provst, med et dypt religiøst sind, stor lærdom og «krystalren» karakter. I ham fandt hun sin fortroligste ven for hele livet. Man kan knapt overvurdere den indflydelse han hadde paa *Fredrika Bremer*. Hans veiledning i hendes tankegang blev hende uundværlig i flere og tyve aar og længe ogsaa hans kritik over hendes manuskripter. (Forts.)

Nylænde

Tidsskrift for Kvindernes Sak
Utgit av Norsk Kvindesaksforening

Redaktør: Fredrikke Mørck

37 aarg. | KRISTIANIA, 1. NOVEMBER 1923. | Nr. 21

Den nye egteskapslovgivning.

Det var i 1919 at den av de tre nordiske lande nedsatte familieretskommission avsluttet sit arbeide, efterat dens medlemmer var kommet til enighet om alle hovedprincipperne og de væsentlige enkeltheter.

Resultatet foreligger i to lovutkast, det ene handler om *Egteskaps indgaaelse og opløsning,* det andet om *Egteskapets retsvirkninger.*

Det første lovutkast som fremkom allerede i 1913, blev straks — samme aar — ophøiet til lov i Sverige, og i 1918 ogsaa i Norge.

Det andet utkast, som foranlediget større vanskeligheter, idet «her var,» som *professor dr. jur. Viggo Bentzen,* der som bekjendt var dansk medlem av kommissionen, uttrykte det, «en dyptgaaende motsætning mellem gammelt og nytt, hvor et kvindernes krav med stadig stigende styrke gjorde sig gjældende, og hvor egtemandens rettigheter fordredes sterkt begrænset. I utkastet er der indført et nytt grundsynspunkt. Mandens overlegenhet er avløst av fuld retslig likestillethet mellem mand og hustru, og dette grundprincip er konsekvent gjennemført.

Da saken nu vel snart — efter at 4 aar er gaat hen siden utkastet forelaa — maa bli aktuel hos os, vil vi citere flere av *professor Bentzens* uttalelser, som i sin tid fremkom i *«Berlingske Tidende».*

«Naar jeg skal nævne noget,» uttalte professoren, «av det

nye som utkastet indeholder, vil jeg først fremhæve det forsøk vi har gjort paa at løse det meget omdebatterte spørsmaal om «*Hustruløn*».

Det sedvanlige forhold i de fleste egteskaper er jo det at manden alene eller dog hovedsakelig alene, er den som gjennem sit arbeide skaffer pengemidlerne til familiens underhold, mens hustruen forestaar husholdningen: anskaffelse og tilberedning av maten, hjemmets ordning og renhold, barnas pasning o. s. v. Naar manden saaledes er den utadtil erhvervende maa de midler der skal anvendes, leveres av ham.

Men slik som samfundsforholdene har utviklet sig — kvinderne vil ofte inden sit giftermaal ha været selvstændige og økonomisk uavhængige — har det ikke kunnet undgaaes at hustruen føler det som en ydmygelse og uretfærdighet, naar hun som lægger hele sin arbeidskraft i husets og hjemmets gjerning, skal være henvist til at *be om*, hvad hun vel nok kan sies at *ha tjent* ved sit arbeide. Dette gjælder ikke bare med hensyn til husets fornødenheter, men endda mere med hensyn til hendes egne personlige fornødenheter. Vi har løst spørsmaalet paa denne maate at manden skal *være pligtig* til at yde hustruen hvad der maa ansees for passende efter egtefællernes livsvilkaar, ikke bare til husførslen, men ogsaa til hendes særlige behov, og hvis manden forsømmer dette, kan overøvrigheten efter hustruens begjæring paalægge manden at yde hende et passende pengebidrag.

En tilsvarende ret tilkommer selvfølgelig ogsaa manden, hvis han lever i egteskap under tilsvarende forhold, idet hustruen er den erhvervende utadtil. I det hele tat gjælder det om lovutkastets bestemmelser, at de er *gjensidige* og likesaavel kan bringes i anvendelse av manden, overfor hustruen, som av hustruen overfor manden under like forhold. Hovedregelen uttrykkes forøvrig i utkastets § 2, hvorefter det paahviler *mand og hustru* hver efter sin evne at bidra til at skaffe familien det underhold som efter egtefællernes livsvilkaar maa ansees for passende. Hustruen kan likesaa litt som manden unddra sig sin underholdspligt, vel at merke «*efter evne*».

Ogsaa et andet vigtig spørsmaal — utøvelse av forældremyndigheten som har spillet en uhyre rolle for kvinderne — har beskjæftiget kommissionen. Regelen er her den at forældremyndigheten over de fælles barn tilkommer begge egtefæller i forening. Ingen av dem har længer nogen førerstilling. I tilfælde av uoverensstemmelse træffer øvrigheten avgjørelsen under hensyn til barnas tarv, efterat der forinden er forsøkt mægling.

Ogsaa med hensyn til raadigheten over formuen, maa mandens hittidige overlegenhet vike. Grundregelen er den at hver egtefælle raader over hvad han eller hun eiet ved egteskapets indgaaen, eller senere erhverver. Denne raadighet er overfor omverdenen — tredjemand — en fuldstændig eierraadighet; den ene egtefælles forpligtelse kan, bortset fra husholdningsgjæld, ikke søkes fyldestgjort i den andens gods. Paa den anden side opretholdes indadtil et visst fællesskap om formuen, som især viser sig ved skiftet, idet denne da deles like, hvad enten der skiftes efter bosondring, separation, skilsmisse eller død.. Det nye særlige forhold med hensyn til den formue som ikke er særeie «i gammel forstand», uttrykkes i forslaget med et nytt begrep «*Gifteret*» og «*Gifteeie*», som avløser begrepet formuesfællesskap, hvis forutsætninger ikke længer er tilstede. *Gifteret* er den ret som den ene egtefælle ved giftermaalet erhverver med hensyn til den andens eiendeler. Denne tilbakeblivende rest av formuesfællesskapet gir sig foruten ved skiftet tilkjende ved visse indskrænkninger i forvaltningsfriheten. Den ene egtefælle kan saaledes ikke uten den andens samtykke sælge eller pantsætte fast eiendom, som tjener til familiens bolig. En tilsvarende regel gjælder om løsøre, forsaavidt det hører til indboet i det fælles hjem. En mand der i egteskapet medbringer en villa eller en gaard, kan saaledes ikke sælge eller pantsætte denne, forsaavidt den benyttes til fælles bolig, uten hustruens samtykke, medmindre gaarden eller villaen uttrykkelig ved egteskapets indgaaelse er gjort til særeie.

Egtefællerne kan indbyrdes gi hverandre gaver med retsvirkning overfor tredjemand, men det kræves at egtepaktsformen

benyttes, medmindre det dreier sig om sedvanlige gaver, som ikke staar i misforhold til giverens kaar. Av hensyn til kreditorerne er der sat den begrænsning at giveren ikke blir insolvent ved sin gave. Han skal, som det heter i lovutkastet, beholde saa meget som paa det paagjældende tidspunkt *utvilsomt* var tilstrækkelig til at dække forpligtelserne, og han har i saa henseende bevisbyrden, ikke kreditorerne. I motsat tilfælde kan kreditorerne holde sig til den anden egtefælle for værdierne av det overdragne.

Med hensyn til egtepakters oprettelse sker der den forskyvning, at konfirmation og tinglæsning ikke længere kræves. Egtepaktens retsvirkning, saavel overfor tredjemand som mellem parterne, indtræer fra den dag egtepakten indleveres hos retsskriveren ved mandens verneting, hvor egtepakterne da skal indføres i kronologisk orden i en særlig *egtepaktsbok.*

Der er endda en række interessante enkeltheter i det nye utkast, som paa saa mange omraader ganske ændrer grundprincipperne i egtefællernes hittidige personlige formuesretslige forhold, men det vil føre for langt at komme ind paa disse.

Jeg vil derfor stanse her,» sier professoren, «og slutte med at uttale en tak til mine medarbeidere, baade i den danske, den norske og den svenske kommission, og dertil føie haapet om at utkastene ogsaa herhjemme snart maa bli ophøiet til lov.»

— Vi slutter os til *professor Bentzens* sisste uttalelse for utkastet til *egteskapets retsvirkningers* vedkommende. Og vi henstiller indtrængende til alle interesserte kvinder at sætte sig grundig ind i utkastet, og gjøre sit til at det snarest blir ophøiet til lov ogsaa i vort land.

Fornuftig sparsomhet.

Under behandlingen av Oplysningsvæsenets fonds budget i Stortinget blev det uttalt, at utdannelsen av skolekjøkkenlærerinder vilde bli besst og billigst paa Statens lærerindeskole i husstel, derfor besluttet vore vise mænd, at avdeling B. for folkeskolelærerinder skulde vedbli derute, skjønt snart 3 lærerskoler har færdige lokaler til saadan utdannelse.

Hvordan steller det sig saa med dette billigst og besst?

Skolekjøkkenlærerinders utdannelse paa Statens lærerindeskole har altid været den dyreste. Kursene i Kristiania har været billigere og — *paa grund av øvelsesskolens alsidighet* — bedre end paa Stabæk, saalænge kursene var halvaarlige. — Det samme vil bli tilfældet, naar kursene blir etaarige.

Til skolekjøkkenkurset paa 5 maaneder var i 1920 bevilget kr. 25 000.oo. Herav medgik til utdannelse av 17 elever kr. 24 233.oo. Altsaa en besparelse paa kr. 766.oo. Hver elev kostet staten kr. 1 425.oo. Stipendiernes størrelse var kr. 130 pr. maaned. Paa Statens lærerindeskole kr. 100.

Til skolekjøkkenkurset 1921 var bevilget kr. 25 000.oo. Herav medgik til utdannelse av 17 elever kr. 24 185.15. Altsaa en besparelse paa kr. 814.85. Hver elev kostet staten kr. 1 422.oo. Stipendiernes størrelse kr. 130 pr. maaned.

Til skolekjøkkenkurset 1922 var bevilget kr. 25 000.oo. Herav medgik til utdannelse av 16 *faste* elever og 4 *hospitanter* fra ungdomsskolerne — som ifølge departementets bestemmelse fik stipendier i 3 maaneder som de faste elever kr. 24 806.41. Altsaa en besparelse paa kr. 193.59. Hver elev kostet staten kr. 1 378.oo.

Naar statens inspektør for skolekjøkkener opfører i sit budgetforslag for 1923 til de 3 *etaarige* efterkurser ved:

1. Den nye lærerskole i Kristiania, kr. 37 000.oo — 9½ maaned, stipendier kr. 100.oo pr. maaned som paa Statens lærerindeskole.

2. Volda lærerskole kr. 34 000.oo — 9½ maaned, stipendier kr. 100.oo som paa Statens lærerindeskole.

3. Tromsø lærerskole kr. 34 000.oo — 9½ maaned.

Tilsammen kr. 105 000.oo (se St. prp. nr. 2 1923) saa er det vel naturlig at forutsætte, at disse beregninger vil holde likesaa godt som de foregaaende til Kristiania kursene.

Efter disse vil hver elev ved Den nye lærerskole koste staten kr. 2 312.oo. Ved Volda lærerskole kr. 2 125.oo. 16 elever ved hver lærerskole.

Da kirke- og undervisningsdepartementet — se St. prp. nr. 2 1923 — reduserer stipendier til alle andre kurser til 80 kr. pr. maaned, saa vil vel dette ogsaa gjælde efterkurser i husstel, og utgifterne vil i saa tilfælde bli 2—3 000 kroner mindre end opført.

Efter oplysning fra *landbruksdepartementet* til kirkedepartementet vil der paa dette budget bli spart kr. 58 000.oo ved nedlæggelsen av avdeling B. paa Stabæk. Efter landbruksdepartementets egen opgave er dette et *minus-beløp.*

Herfor er 20 elever utdannet i 9½ maaned. Hver elev koster altsaa staten kr. 2 900.oo.

At denne sum blir betragtelig større, naar der bygges et *stort og kostbart internat* sier sig selv. (Se St. prp. nr. 1, hovedpost IX for 1923, s. 58).

Skolekjøkkeneleverne ved avdeling B. har hittil hat frihet til at bo hvor de vil. Det er jo modne mennesker, som ikke trænger et internats anstaltmæssige beskyttelse. Efter styrets forslag og mot de raad, som kirke- og undervisningsdepartementets konsulent har git, skal nu *alle* folkeskolelærerinder *tvinges* til at bo i internat for 36 elever, under paaskud av, at dette er nødvendig for deres utdannelse i husstel. — I vore internatskoler — fylkes-, ungdoms- og folkehøiskoler — ansættes *ikke* ofte skolekjøkkenlærerinder, men husholdningslærerinder. Vi har jo altid her i landet *nød* paa skolekjøkkenlærerinder for barneskolen. Det er bare Finmark som har internatskoler for barn og nogen fortsættelsesskoler og ogsaa skolehjemmene vore. — For utdannelsens skyld er internat for skolekjøkkenlærerinder ikke nødvendig. Dette er gang paa gang fremholdt. Heller ikke er enkelte av de rektorer, som har prøvet internat, begeistret for det. Ingen av de svenske lærerindeskoler har internat, men vel av og til et elevhjem, hvor 10—12 elever som maatte *ønske* det, kan bo. I internatet paa Stabæk skal lærerindeeleverne betale *kr. 70.oo pr. maaned* og ha al rengjøring selv. Elevernes ophold er beregnet at skulle koste kr. 80.oo, og der gives *kr. 100.oo pr. maaned i opholdsbidrag* av landbruksdepartementet. Hvordan skal dette forstaaes? Kirke- og undervisningsdepartementet har sat stipendierne for alle sine kurser ned i 80 kroner pr. maaned.

Vore stortingsbønder forstaar at karre til sig og til sit: Landbruksdepartementet —, saa *det* ikke behøver at spare — desværre ved skolefolks og kvinders hjælp.

Det sier sig selv, at faste lærere blir dyrere end timelærere. — Stabæk maa væsentlig ha *faste* lærere. *Ved statens kurser i Kristiania har man altid hat timelærere fra universitetet og fra Kristiania folkeskoler.* Det er dette som baade har gjort kursene *billigere og bedre,* fordi man har hat et stort utvalg av timelærere i de forskjellige fag. — Dette blir ogsaa tilfældet ved Den nye lærerskole. Hvorfor vil Stortinget tvinge os til at komme bort fra den billige og gode ordning ved lærerskoler, som er det naturlige, til en ordning under landbruksdepartementets fortsatte styre, som er dyrt for staten og uhensigtsmæssig for folkeskolen?

En tilknytning av dette fag til lærerskoler vil ha sin store

betydning for disse. Staten har pligt paa sig til at gjøre folkeskolelærerinders utdannelse saa praktisk og saa tjenlig for barneskolen som mulig, saavel for byskole som for landsskole. — Det er *fornuftig* sparsomhet.

Helga Helgesen.

„Tante Ulrikke“.

Nationalteatret spiller nu om dagene «*Tante Ulrikke*», Gunnar Heibergs skuespil i fire akter.

Det er sandelig ikke for tidlig at dette Heibergs skuespil fra 80-aarene atter kommer frem for Kristiania publikum, efter en pause paa omkring 20 aar! I 1901 gik det nemlig en tid paa Kristiania teater, ogsaa da med *Johanne Dybwad* i hovedrollen. Hvorfor denne lange pause? derom spør nok mange.

Baade for stykket og for det ypperlige spils skyld blir Nationalteatrets opførelse en *begivenhet,* som man hilser med udelt glæde.

Skuespillet er like levende og aktuelt som dengang. Og bærer bud til nutiden paa mange maater. Det vrimler av træffende replikker og holder publikum ustanselig i aande. Det kaster ogsaa et interessant streiflys over vore politiske forhold før riksretten (i 1884).

De tre ældre herrers spil og ypperlige samspil er hele tiden gjenstand for den livligste interesse fra tilskuerplassen. Fru *Didriksens* klare beherskede spil bringer hende den kraftigste

applaus, særlig ved hendes slutningsreplik «Vær ikke saa bedrøvet Blom, *for racen er god, skal jeg si dig.*» —

Helene gir os den unge kvinden fra 70—80-aarene, fyldt av drømme og idealer, og under folkemøtet er hun *just som den hun skal være.* I sit forhold til tante Ulrikke, baade her og i sit hjem, hvor hun smukt og inderlig forklarer hendes særegenheter, er hun saa naturlig og saa egte.

Gjennem Johanne Dybwads geniale tolkning av hovedpersonen, fører hun os ældre til gjensyn med den *tante Ulrikke* vi har kjendt og elsket. Hun lot *Aasta Hansteen* staa lyslevende for os! Skarp, slagfærdig, hensynsløs, hvor hun saares og forfølges for sine idéer. Mild, varm, øm og kjærlig, hvor hun kjæmper for dem som lider og har det ondt. Og i sin ømhet for niecen, for hendes ungdom, er hun likefrem skjøn — og ung — og netop slik helt ut træffer hun forfatterens karakteristik i blinken.

Hvem kan glemme den inderlighet, den glød og henførelse i tante Ulrikkes replik i 4de akt, da hun skildrer sit syn ind i *fremtidens demokrati**). Og man glemmer ikke den lyd — om man saa bare *en eneste gang* har lagt øret til jorden og hørt den dumpe lyd av millionernes marsch og fanernes knitrende slag i luften. «I spissen gaar genierne — og saa et uendelig tog av fattige og ulykkelige. Retfærdighet roper førerne. Retfærdighet, retfærdighet toner det som sang over hele hæren — og de *faar*, de *tar* retfærdighet. Kan man høre slik sang naar man lytter, da lar man dem gjerne le, da staar man paa sin forpost og fryser, da er man gjerne gal og rar og halvtomset og lar de andre være kloke; *jeg* har hørt slik sang og *hun* har hørt, og vi smiler av de kloke, vi ynker dem.» —

Tante Ulrikke er et stykke ungdommen i vore dage har godt av at kjende! Ja — og *den ungdommen* som for et par søndage i store flokker fyldte Nationalteatret, viste at *den var med,* dens livlige stemning under hele den ypperlige forestilling, føltes som om den *forstod* — paa den rette maaten. —

Hvor skulde det ikke være ønskelig om ialfald de større byer

---

*) *«Tante Ulrikke» side 74,* den nye utgave. *Red.*

fik godt av en forestilling som denne, fik godt av Johanne Dybwads *Tante Ulrikke!*

22. oktober 1923. *Randi Blehr.*

„Kvindernes Dag"

Den av «*Kvindernes Vælgerforening*» foranstaltede «dag» hadde i tre forestillinger samlet en stor skare skuelystne. Der var foredrag, sang, musik og oplæsning. Foredragene ledsagedes for de to sisste foredrags vedkommende av lysbilleder, som illustrerte endel av de arbeider som norske kvinder har syslet med op igjennem aarene, og tilslut blev der forevist en række annoncer fra handlende eller industridrivende kvinder.

Vælgerforeningens formand, *frk. Bergljot Larsson* indledet med en redegjørelse og en velkomsthilsen.

Vi haaber dagen har bragt et godt utbytte for foreningens kasse.

Litteraturanmeldelser.

Nini Roll Anker: Huset i Søgaten. Forlagt av H. Aschehoug & Co. (W. Nygaard), Kr.a 1923.

Hovedinteressen i *Nini Roll Ankers* nye bok, *Huset i Søgaten,* samler sig om *fru Marthina,* den fine sørlandskvinde med det ømme hjerte og det lydhøre sind, som blir plantet oppe i en haard, sterk og kald trønderslegt.

I huset i Søgaten har sorgerne holdt sit indtog, og de gnaver paa beboerne og isolerer dem. Men i løpet av det korte tidsrum fortællingen omspænder, løser det sig altsammen. Som den gode aand hun er i og for familien Stampe, blir det da ogsaa *fru Marthina,* som faar den store opgave at bringe glæde ind i hjemmet, i familien.

Med stor interesse følger vi fortællingen, og med følelsen av at ha været i selskap med lyslevende mennesker lukker vi den. Klare og faste staar personerne for en. Det er menneskene som en møter dem i alle tidsaldre. Altid vil de være slik mot hverandre.

Boken er imidlertid i sit noget eiendommelige anlæg en berikelse av værd for vor norske skjønlitteratur.

F. M.

Illustreret norsk litteraturhistorie av *Kristian Elster,* Gyldendalske bokhandel.

I et sjeldent vakkert og indbydende utstyr har *Gyldendalske bokhandel* utsendt de første hefter av *Kristian Elsters Illustreret norsk Litteraturhistorie.* Den lover godt. Teksten er kortfattet og lødig.

Illustrationerne er mange og valgt med stor omhu. Som noget nytt, er der indtat illustrationer fra opførelserne av vore største forfatteres dramaer, slik som de har været git paa vor nationale scene. *Kristian Elsters Illustreret norsk litteraturhistorie* vil nok finde veien til «de tusen hjem» og glæde ved sin friskhet, sin gedigenhet og sin norskhet. *F. M.*

Bøker indsendt til redaktionen.

Fra J. W. Cappelens forlag: *Ragnhild Neuenkirchen:* Heklemønster I. *Hedvig Larsen:* Strykebok. 3. oplag.

Steenske forlag: *Ernst Zahn:* Severin Imboden. Roman.

H. Aschehoug & Co.: *Nini Roll Anker:* Huset i Søgaten.

Noregs Ungdomslag og Studentmaallaget: Gjer heimen din fager, av *Ellen Key,* fritt umsett frå svensk ved *Karen Grude Koht.*

Brasilianske kvinder i arbeide.

Av Carrie Chapman Catt.

(Oversat for Nylænde fra The Woman Citizen).

Brasilien har en udmerket organisert stemmeretsbevægelse. Endel fremstaaende kvinder passer paa at bevægelsen ikke viker av fra den vei der fører frem til maalet. Fra Brasilien blev *Miss Bertha Lutz* sendt som officiel delegeret til den panamerikanske konferanse der blev holdt i Baltimore i april maaned ifjor. Man besluttet der at danne en *Pan-amerikansk forening for Kvinders fremskridt,* saa man gjennem den kunde opmuntre og støtte kvindeorganisationerne i Syd & Central-Amerika og Mexiko. Planen var at samle derværende kvindeorganisationer om kravet paa almindelige forbedringer i kvindernes sociale og politiske stilling. Lover blev utarbeidet og oversat til spansk og portugisisk, og jeg samtykket i at fungere som præsident et aars tid for den Pan-amerikanske organisation. I den egenskap kom jeg til Syd Amerika, ledsaget av *Mrs. Anita Van Sennep* og *Miss Elisabeth Babcock* fra New York og *Miss Rosa Manus* fra Holland. Vi kom først til Brasilien hvor vi blev i tre travle uker.

Miss Lutz hadde allerede dannet en forening for kvinders fremskridt der bestod av tre led. Under ledelse av denne forening blev der arrangert et brasiliansk møte som holdtes dagen efter vor ankomst. Guvernøren i en av de tyske stater, som republikken bestaar av, sendte officielle delegerte. Paa programmet var opført: *Op-*

dragelse, Organisation, Beskyttelse for kvinder og barn samt *Pan-Aamerikanismen og stemmeret for kvinder.* Møtets besste dag var da stemmeretten kom op under forsæte av senator for staten St. Catharina *Louvo Muellers.* Han omtales som Brasiliens vordende præsident og er en meget indflydelsesrik mand. For første gang forfegtet han saken med stor veltalenhet. *Senator Lopes,* formand i lovkomiteen angaaende *kvinders stemmeret,* lovet ogsaa saken sin fremtidige støtte; en fremragende jurist sluttet sig til, og to kvindelige repræsentanter fra to utenforstaaende stater stillet krav om hurtig avgjørelse. Betydningen av denne aften blev fremhævet som en enestaaende stemmeretsbegivenhet. Senatet har en diplomatisk komité, hvis hverv det er at motta fremragende «mandlige utlændinger». For første gang blev disse ord fortolket som om de ogsaa gjaldt kvinder, og vi blev invitert til at se Senatet. Invitationen utstrakte sig til den nylig organiserte *Brasilianske Kvindestemmerets Alliance,* som et resultat av kongressen. *Vicepræsident Counta* og adskillige andre senatorer mottok os, og en senator der hadde tat doktorgraden ved Pennsylvania universitet henvendte sig til os paa engelsk og komplimenterte kvinderne i *De Forenede stater* i almindelighet og stemmeretskvinderne i særdeleshet. Saa blev der servert champagne og kaker, og der blev drukket og ønsket tillykke med vor sak. Det faktum at endel andre og jeg drak skaalen i mineralvand haaper jeg ikke vil forsinke seiren.

En gang gik et stemmeretsforslag igjennem i begge kamre: men forat det skal bli lov maa det vedtas 3 ganger og underskrives av præsidenten. Det skal nu snart for i Senatet for anden gang, og forslagets fornemste venner har den faste overbevisning at det vil gaa igjennem.

Vi var tilstede da tre staters *Stemmeretsalliancer* blev organisert, nemlig i *Petropolis,* i *Sao Paulo* og i *Rio de Janeiro. Den brasilianske Kvindestemmerets Alliance (Allianca Brasileira pelo Suffragio Feminino)* begynder saaledes sin løpebane med led i tre stater, og komiteer forbereder organisationer i andre stater, og med et forslag for Kongressen som er støttet av mange indflydelsesrike politiske ledere.

De kvindelige lederes dygtighet og energi borger for et godt resultat. *Miss Bertha Lutz,* som er en smuk ung dame, er for tiden den «drivende kraft». Hendes far, *dr. Lutz,* er kjendt som den største av Brasiliens mange fremragende videnskapsmænd, og er direktør for det verdensberømte *Oswaldo Cruz Institut,* hvor eksperimental medicin og undersøkelser, specielt av tropiske sygdommer, foretages. (Forts.)

Margaret Bondfield valgt som det engelske fagforeningsforbunds leder.

Miss Margaret Bondfield er fornylig valgt til leder av *The General Labour Council of the Trades Union Congress.* Hun er den første kvinde som indtar en slik stilling, og hendes valg er en anerkjendelse ikke bare av den stadig større og større del som kvinder nu tar i fagforeningsarbeidet, men ogsaa av den samvittighetsfulde og dygtige tjeneste som *Miss Bondfield* nu gjennem en række av aar har gjort inden den industrielle og politiske arbeiderbevægelse. Som leder vil hun næste aar ogsaa bli den første kvinde, som indtar præsidentplassen og dirigerer et fagforeningsforbunds møte.

Miss Bondfield har i 6 aar sittet i arbeiderraadet, og var ordfører ved arbeiderkvindernes møte i 1922.

Hun begyndte sin løpebane som butikdame, og deltok allerede som saadan i foreningslivet. Hun var i 1899 tilstede som den første og eneste kvindelige delegerte ved en fagforbundskongres. *Margaret Bondfield* var ogsaa meget aktiv i «*Kvindelige fagarbeideres forbund*» og var en av stifterne av «*Kvindelige arbeideres nationale forbund*», som senere er gaat ind i mændenes organisation. *Miss Bondfield* har overværet mange kongresser, saavel i England som utenfor dette. Hun deltok bl. a. som britisk delegeret i *Arbeidskongressen* i Washington i 1919 og i *Den internationale arbeiderkonferanse* i Genf i 1921. I det hele tat har hun sat sig grundig ind i arbeiderbevægelsen baade i sit hjemland og utenlands, og da hun paa denne maate har erhvervet sig en god indsigt og desuten besitter stor personlig dygtighet, erkjendes det fra alle hold at hun er i besittelse av de betingelser som behøves for at kunne fylde den betydningsfulde og viktige stilling hun er valgt til at indta.

Bedre arbeidsvilkaar.

Fra Amerika meddeles det, at der nu er større adgang end nogensinde før til høit lønnede stillinger for kvinder. Til stillingen f. eks. som «*chief naturalization examiner*» foretrækker man en kvinde. Stillingen lønnes med fra $ 3 500 til $ 5 000.

Den kjendsgjerning at regjeringen derover har vanskelig for at faa nok maskinskrivere og stenografer peker ogsaa hen paa, at kvinder har bedre adgang til gode stillinger, da ellers maskinskrivning og stenograferen jo gjerne pleier at være unge damers arbeide. *H. I.*

Et fredsoprop.

I hollandske aviser findes indtat følgende appel til kvinderne: «*Kvinder*, vaagn op, staa op, og vis at I ikke længer vil være vidner til de tilstande som nu bestaar. Kræv av Eders regjering at den handler; kræv at en kongres av de dygtigste mennesker fra alle de nationer som det angaar, blir sammenkaldt for at avgjøre hvad der er ret og lad dette rette bli fremtvunget. Lad os ikke hvile før vi faar en fred som sikrer alle nationer en anledning til at leve og til at utvikle sig; en fred som sikrer vore barn en bedre verden, en verden fuld av kjærlighet og tolerance. Søstre, staa ikke længer tilbake; tillat ikke den hatets og mistroens sæd som er saadd at komme til at bli høstet! Hjælp heller til at forberede en ny høst! Ingen maa la være at slutte sig om banneret: *virkelig fred*, en ny verden, en verden der kan være et passende levested for vore barn.

(Meddelt av «Christian Science Sentinel, Boston»).

Smaapluk fra verdenspressen.

Hjemmets indflydelse og betydning.

En kjendt amerikansk professor uttalte nylig i «The Star», at hjemmet er og blir den vigtigste opdragelsesanstalt i verden, av den simple grund at vi faar vor første opdragelse der. Hjemmet er det store støperi for karakteren. *Theodore Roosevelt* sa engang: «Dersom man vilde gjøre noget som hadde evig værd for en ung mand, maa man begynde *før* han blir mand. Chancerne for at det skal lykkes, ligger i at arbeide med og for gutten heller end med manden.» Et sundt og sandt hjem er det som gjennemstrømmes av kjærlighetens atmosfære, kort sagt: et sted hvor kjærlighet lever, hersker og utøves. Slike hjem skapes ikke ved et tilfælde. Det er kjærlighetens og den gjensidige tillids atmosfære, som gjør hjemmet til et ideal for jordisk lykke til et skjønt og betagende forbillede paa himlen.

En uttalelse av Præsident Harding.

«*The Tribune*» — *Chicago,* refererte fornylig følgende uttalelse av den nylig avdøde *præsident Harding:*

«Vi kan aldrig bli den ideelle republik,» sa præsidenten, «hvis vi ikke har høie idealer at kjæmpe for, og har kjendskap til det aandelige saavelsom til det materielle liv. Dette er en av grundene til at jeg i de sisste par uker har ivret saa sterkt for at forsøke at faa vort land til at utøve noget mere international hjælpsomhet, saa at det kan være rede til at ta del i verdens løftelse og i bevægel-

sen for i fremtiden at hindre stridigheter mellem nationerne. Naar vi har dette ideal at forfølge, vil vi være et bedre folk end vi er naar vi bare beskjæftiger os med at grave og grave efter dollaren. Der er noget andet i livet end det, som mine landsmænd har at tænke paa. Jeg undervurderer ikke ønskeligheten av en materiel god formue. Jeg skulde ønske at materiel god formue blev hver mand og kvinde her i Amerika tildel, men jeg vælger ikke bare materiel god formue.... Jeg vilde like at se mere av broderskapets aand mellem nationerne i verden, og dersom vi kunde anvende «den gyldne regel»: «Gjør mot andre hvad I vil at de skal gjøre mot Eder,» saa vilde bli det lykkeligste folk i verden.»

Krig før og efter Krigen.

Altfor faa mennesker, skriver «*The Morning Telegraph*» gir sig tid til at tænke over at krige begynder og ender ikke paa slagmarken; at fiendtligheter altid begynder længe før hærene mobiliseres, og at den eneste chanse verden har til at undgaa krig, er at forandre menneskenes sindstilstand.

Føljeton:

Eftertryk forbutt.

Fredrika Bremer.

Kvindesakens pioner i Sverige.

Men da *Bøklin* vilde utvide venskapsbaandet til ægteskap, dà var *Fredrika* urokkelig bestemt paa at vie sit liv til forfatterskap, noget som hun ansaa for ikke at kunne forenes med et husmorkald. Venskapet forblev imidlertid uforstyrret. Hendes store kjærlighet til ham hadde ikke noget med erotik at gjøre, i saa fald hadde hun nok latt alle betænkeligheter fare, saa inderlig som hun holdt av ham, og saa fuldt og rent som hendes sjæl harmonerte med hans. *Bøklin* bestod paa en vakker maate prøven paa til trods for kurven at bibeholde venskapet med den elskede.

Masser av brever til ham gir det besste indblik i hendes inderste tanke- og følelsesliv, og vidner om ubeskrivelig renhet, ædelmod og menneskekjærlighet. Og de aapenbarer en rastløs søkende aand i stadig bevægelse. Ofte gripes hun av religiøse og filosofiske grublerier, læser og studerer, og skriver om alt til *Bøklin,* som gir svar der klargjør for hende. Hun sier selv: «Hele mit liv skal jeg takke Dem .... Paa Deres veiledning og

undervisning bygger jeg haabet om at kunne utrette noget godt.» Ofte viser disse brever hvor langt fremme for sin tid *Fredrika Bremer* var i ideer og spørsmaal, som f. eks. naar hun plages av tvil om *viljens frihet,* eller naar hun fordomsfrit indser at en begrænsning av folkeforøkelsen er nødvendig hvis alle skal faa brød nok.

Ogsaa næste vinter møttes vennerne og gjenoptok samtaleemnerne. Undertiden misbilliget hun hans opfatning, f. eks. naar han var for streng mot kvinderne. Da reiser hun sig til deres forsvar. Feilen hos kvinder kommer av forkjert opdragelse m. m. Hun synes at hun oftere ser feil hos mændene, som hun finder komiske. Hun vil vise kvinderne i «förskönande speglar hur vackra de äro eller kunna bli.» Om det som bevirket at *Bøklin* var saa meget for hende, skriver hun i 1843, «var hans universella ande jämte dess sanningsälskande och logiska styrke.»

Fredrika Bremers forfatterskap gjorde større og større lykke. Straks «*Familjen H.*» utkom, slog den fuldstændig igjennem. Den var saa lyslevende, saa humoristisk og saa sprudlende morsom, og ved siden av dette forsynt med en passende portion fornøielig satire.

Siden kom «*Präsidentens Döttrar*», ogsaa den blev beundret. Nu indtræder der noget av stor betydning for *Fredrika Bremers* utvikling som forfatter. Hun blir av *grevinde Stina Sommerhjelm* indbudt til at tilbringe et aar paa dennes eiendom *To*[illegible] herregaard i Norge, og hun reiste dit høsten 1833. Hun blir der først i 2 aar, og senere 4 vintre.

Her fik hun arbeidsro og hadde i sin vertindes sunde, varm-

hjertede og nøkterne temperament en aandelig helsekilde, en «*livselexir*» som hun uttrykte sig. Grevinden fik desuten bl. a. være hendes model til «frøken Greta» i «*Nina*». Hun lever blandt livsglade mennesker, og bor i et fortryllende «fågelkammerse».

Her blir «*Grannarne*» til (1837) under stor inspiration og megen omhu. Den blev storartet mottat og blev *Fredrika Bremers* mest populære roman. Man bare ønsket den hadde hat 10 deler! Den blev oversat til flere sprog. Her tegner hun med skaanselløs humor sit selvportræt i den lille keitete «Petrea».

Saa kommer «Hemmet», som straks blev oversat til 7 forskjellige sprog. Om denne bok sier hun selv, at hun vilde faa bort den gjængse fordommen, at kvinders eneste maal er egteskapet, og at hun uten det er forfeilet, — en fordom som skaper saa mange ulykkelige og mislykkede tilværelser. «Jag har skrivit för de ensamma.»

Denne bok er en tydelig forløper for den senere kvindesaksroman «*Hertha*», der som bekjendt gav støtet til den svenske kvindebevægelse. I det hele tat maa man si at *Fredrika Bremers* sterkeste side som romanforfatter, ligger paa kvindeomraadet. Mændene i hendes bøker forekommer ofte opkonstruerte og kort sagt: kommet ind for kvindernes skyld.

Mere og mere utdypes hendes forfatterskap, som hun føler som et stort ansvar. Alle hendes manuskripter sendes til *Bøklin*, men han faar ikke lov til at forandre ett ord i dem, «ingen karl-hand, om den än tillhörade en *Plato* eller *Cicero* eller själva *apostlen Paulus* kan förändra ett kvinnobrev eller uttryk utan att vanställa det,» skriver hun. Men selv foretar hun store rettelser efter de anmerkninger *Bøklin* gjør.

I 1840 utkommer «*Strid och Frid*», bygget paa forholdet mellem Sverige og Norge. Hun vilde gjøre en indsats som fredsstifter mellem broderfolkene. Hun syntes det vilde være ilde om ikke hun som har «farit som en skottspole mellan de båda länderna, kunde bidra med ett par trådar at väva samman bröderna.» (Forts.)

Nylænde

Tidsskrift for Kvindernes Sak
Utgit av Norsk Kvindesaksforening

Redaktør: Fredrikke Mørck

37 aarg.	KRISTIANIA, 15. NOVEMBER 1923.	Nr. 22

Julie Richter.

In memoriam.

Yngste søster av *statsminister Ole Richter* — *Julie* — døde den 16. oktober sisstleden. Hun var født paa slegtens gaard Rostad paa Inderøen i 1841, var altsaa 82 aar gammel. Av *Ole Richters* fem søstre lever nu bare den næst yngste, *fru Anna Salvesen.*

Julie Richter var et av de frommeste mennesker jeg har kjendt. At hun ogsaa var et dygtig menneske i sin gjerning, at hun hadde mange kundskaper, var flink i sprog, at hun hadde færdes i andre lande og med sin bror i de eleganteste salonger, — hvem tænkte paa det naar en var sammen med *Julie?* Hendes godhet, trofasthet og inderlige velvilje overfor alle, fordunklet alt hvad vi ellers visste om hende. Og hendes beskedenhet var saa stor, at *om* nogen vilde berøre noget av

alt dette, vilde det ikke behage *Julie.* Hendes ophold i de eleganteste salonger var det vel ogsaa sjelden nogen hentydet til, — det hadde jo bitre minder.

Da *Ole Richter* giftet sig i 1867 blev Julie svigerindens stadige selskap, saalænge de opholdt sig paa Rostad. *Fru Richter* var som bekjendt engelsk og hadde uhyre vanskelig for at tilegne sig det norske sprog. Det blev efter en tids forløp til et underlig og meget pussig blandingssprog. At *Julie* var flink i engelsk, var da til stor hygge for *fru Richter,* naar hendes mand var optat med sit arbeide. Det kunde jo kjendes ensomt paa en norsk landsgaard for en dame fra en engelsk storby.

Senere — efter fru Richters død — kom *Julie* til sin bror i Stockholm, hvor han var statsminister ved den norske statsraadsavdeling paa den tid. Julie gik ikke ind paa at la sig præsentere ved den svenske hof, men med *prinsesse Eugenie* stiftet hun bekjendtskap, og dette utviklet sig til et mangeaarig venskap. De korresponderte, og prinsessen beklager i sine brever paa det hjerteligste at Julie maatte reise fra Stockholm.

Som vertinde i sin brors hus fyldte Julie Richter den ikke saa lette stilling meget pent og taktfuldt. Og endda bedre var det at hun var sin brors fortrolige og hans trøst og støtte i de tunge, vanskelige dage som fulgte. Men ulykkerne kunde Julie ikke avværge. Og da bekymringerne taarnet sig op og blev saa svære, at *Ole Richter* ikke længer var istand til at bære livets byrde, da virket rystelsen og sorgen saa forfærdelig paa Julie, at man frygtet for hendes forstand.

Søsteren *Gurine,* som paa den tid var eier av en modeforretning i Trondhjem, reiste straks til Stockholm, hvor hun med venners bistand ordnet alt det nødvendige og vernet om sin ulykkelige søster — selv ikke stort mindre ulykkelig. *Ole Richter* var jo i saa høi grad elsket av sin slegt og av alle som kjendte ham.

Julie var efter dette et aars tid paa Diakonisseanstalten i Kristiania, hvor hendes sind ved venlig pleie og ved religionens trøst litt efter litt gjenvandt sin sundhet.

Hun var derefter et aar menighetssøster ved Sagene, en gjer-

ning som hun elsket høit, og som hun nødig — visst bare av økonomiske grunde — gav slipp paa.

Senere var hun en tid bestyrerinde for et slags velgjørenhetspensionat for unge forretningskvinder i Kristiania. De betalte for kost og losji, saavidt erindres kr. 30 pr. maaned, en sum som selv i den tid var uhørt billig. Neppe nogen tænkte vel at utgifter og indtægter her kunde balansere. Men Julie utførte kunststykket, — og desuten gjorde hun det meget hyggelig for de unge kvinder.

Tilsisst fik *Julie Richter* ansættelse paa telefonkontoret i Kristiania, hvor hun samvittighetsfuldt utførte sit arbeide i omkring tyve aar, — og først for to aar siden tok hun avsked.

Ved *Julie Richters* bisættelse talte presten over ordene: «*Salige er de sagtmodige, ti de skal arve jorden*». Kunde man si, at de *arver jorden?* Ja, — de arver *det besste* jorden har at gi: menneskenes hengivenhet og kjærlighet. Saa var det med den avdøde her. Hun var sagtmodig og fredsommelig, vilde bare være god mot alle, og krævet intet for sig selv. Derfor vandt hun ogsaa alles hengivenhet og kjærlighet.

Sjelden har vel presten ved en baare talt sandere ord.

Mange venner hadde Julie vundet i sit lange liv, og av dem alle blev hun elsket, — ja, av hver og en som kom i berøring med hende var hun avholdt.

Hjertelig under vi hende hvilen som hun saa glad gik ind til. Men hvor vil vi ikke savne hende her — den snille blide, hjertensgode Julie! *Olaug Løken.*

Dr. Alice Salomon.

Den 23. november vil *dr. Alice Salomon* efter indbydelse av *Norsk Kvindesaksforening, Kr.a Kvinderaad og Kvindernes Vælgerforening* i Universitetets gamle sal holde foredrag om «*Socialt arbeide*». Den 24. november taler hun i *Norske Kvinders Nationalraad* om «*Det Internationale Kvinderaad og dets arbeide*». I en av dagene forut taler *dr. Salomon* i Fredrikstad, hvor hun ogsaa er indbudt.

Professor Kristine Bonnevie i Kjøbenhavn.

Efter indbydelse av det danske *Studentersamfundet*, holdt *professor Kristine Bonnevie* den 31. oktober paa sin gjennemreise fra Folkeforbundets møte, et foredrag om «*Arvelighetsforskning og racehygiene*». Foredraget, som holdtes i *Teknologisk Instituts* festsal, blev mottat med sterkt bifald og efterfulgtes av en livlig diskussion.

En foregangskvinde.

Fru Karen Faale.

«*Tidens Tegn*» meddelte fornylig at der var en norsk utstiller paa den 5. nordiske havebruksutstilling i Gøteborg, som hadde den besste samling der var utstillet av en enkelt producent inden grønsaksavdelingen. Og denne utstiller var gaardbruker i Bærum *Johannes Faale*, der som belønning fik æres-præmie og guldmedalje.

Den som har den glæde at kjende *hr. Faales* hustru, *fru Karen Faale*, vet at hun deler æren med sin mand for dette smukke resultat av det fælles arbeide. Og vi er sikker paa *hr. Faale* er den første til at indrømme dette. Paa den 350 maal store eiendom *Ballerud*, som Faales kjøpte i 1906, er grønsakdyrkningen litt efter litt blit den fornemste produktion. Haven omkring hovedbygningen har et ikke litet frugtanlæg, som nok *fru Karen Faale* har sin haand med i, og jeg er sikker paa, at hun omfatter sine praktfulde blomster med den største kjærlighet og omhu, uten hvilken de ikke vilde være saa vakre som de er.

Som «hodet» for den store husholdning, hvor der skal skaffes, tilberedes, serveres, og ikke mindst «tænkes» mat, foruten til tjenestefolkene, ogsaa til de mellem 20 og 30 unge mennesker, som faar praktisk utdannelse paa gaarden, har *fru Faale* et stort ansvar og et uhyre arbeide hvilende paa sine skuldre. Men kjæk og freidig og ualmindelig dygtig og arbeidssom, som hun er, gaar nok arbeidet let fra hode til haand for hende.

«*Tidens Tegn*» vet at fortælle, at det var *fru Faale* som først fik idéen til at dyrke grønsaker i større stil. Hun bad om at faa et litet jordstykke av de mange maal, til at begynde med, saa der kunde sælges fra gaarden det som huset ikke selv behøvet. Og *hr. Faale* som kjendte sin dygtige hustru godt nok til at vite, at hendes indsigt og energi vilde vinde frem, naar

hun paatok sig et arbeide, indrømmet hende dette. Saa naar det efter 17 aars trofast og intenst arbeide er lykkedes at skape et mønsterbruk for grønsaker, saa har det været et forstaaelsesfuldt samarbeide mellem to prægtige arbeidskamerater.

Hr. og *fru Faale* har forstaat at supplere hverandre i arbeidet, respektert hverandres skjøn, og resultatet er blit derefter — det besste.

Fru Karen Faale tar ved siden av arbeidet paa sin store gaard, ogsaa ivrig del i det forenings- og organisationsarbeide som Bærums flinke kvinder har sat igang. Hendes elskværdige imøtekommenhet ved nationalraadets møte i Sandviken i 1919 vil nok de mindes som deltok. Og om hendes gjestfrihet gaar der ry. — Vi glæder os over at ha en kvinde som *fru Karen Faale* i vore rækker, glæder os ogsaa over at hendes flid og møie har vundet denne store anerkjendelse.

F. M.

Nytt svensk tidskrift.

Under redaktion av *fru Ellen Hagen* starter frisinnede svenske kvinder sit nye tidsskrift «*Tidevarvet*», hvis første nummer vil utkomme 15. november d. a.

Madame Danica Hristich.

In memorram.

Formanden i «*Jugoslavske kvinders Nationalraad*», *Mme. Danica Hristich**), tjenestgjørende overhofmesterinde hos dronningen av Jugoslavien, døde 30. september.

Det jugoslaviske kvinderaad har ved *Mme. Hristichs* død litt et stort tap. Hun var raadets første formand og gjorde kanske mere end nogen statsmand for at bringe istand en sammenslutning mellem de tre grener av sydslaverne, som i 1918 blev forenet i en fælles stat. Selv var hun født serberinde. Inden hun i nævnte aar nedla sin formandsstilling i det serbiske nationalraad, indbød hun alle eksisterende kvindeorganisationer i Kroatien, Slovakiet og Serbien til at sende delegerte til Belgrad

---

*) Se «Nylænde» nr. 15, 1920. *Red.*

›r at diskutere et intimere samarbeide mellem kvinderne i det nyoprettede kongerike. Ved dette møte blev *Jugoslaviske Kvinders Nationalraad* dannet, og *Mme. Hristich* blev enstemmig valgt til dets første formand.

Fra den dag og til sin død viet *Mme. Hristich* med den varmeste interesse raadet sit arbeide, og lot sig det i første række være magtpaaliggende at hjælpe landets forskjellige kvindeforeninger og forbund i deres anstrengelser for at skape bedre forhold i landdistrikterne som i byerne.

Som den overbeviste tilhænger av kvinders stemmeret hun var, blev hun ordfører for en deputation til regjeringens chef, da kvinderne krævet politisk stemmeret.

Under *Mme. Hristichs* forsæte naadde raadet snart stor anseelse og en stilling, som ikke nogen kvindeorganisation i de tre land tidligere hadde hat. Og det skyldtes ogsaa hende, at *barnelovene* blev vedtat av den jugoslaviske avdeling for barnebeskyttelse inden *Velfærdsdepartementet*.

Mme. Hristich var ogsaa overbevist i sin tro paa den fredelige indflydelse som kvinder kunde bringe verden, og hun forsømte aldrig at sende delegerte til nogen av de internationale kvindekongresser, som er holdt i de forløpne 4 aar.

Da *prinsesse Marie av Rumænien* blev *kong Aleksanders* brud, blev *Mme. Hristich* som en av de mest repræsentative av de jugoslaviske kvinder, utnævnt til at indta stillingen som overhofmesterinde hos den unge dronning. *A. Christich*

(I «The Bulletin»).

Kvindestemmeretten i praksis.

Den Internationale Stemmerets Alliance har nylig utgit en bok med titel «Le Suffrage des femmes en pratique» (Kvindestemmeretten i praksis). Paa grundlag av et indsamlet materiale findes der i denne udmerkede bok alle de nyeste data og beretninger angaaende kvindestemmeretsbevægelsen i de forskjellige lande. Stoffet er tilrettelagt av *dr. Margherita Ancona,* Italien, *fru Julie Arenholt,* Danmark, *Mlle. Emilie Gourd,* Schweiz, *Miss Chrystal Macmillan,* England og *Mme. Pichon-Landry,* Frankrike.

Boken koster *frcs. 2.50* (schweizer mynt), og kan faaes i *Den Internationale Kvindestemmerets Alliances* sekretariat 11 Adam Str., Adelphi, London W. C. 2.

Bokanmeldelser.

Ernst Zahn: Severin Imboden. Steenske forlag, Kr.a.

Det er med spænding, at vi nu hver jul imøteser den næste aarvisse bok av den schweiziske forfatter *Ernst Zahn.* Han har erobret sig et stort publikum og en interessert læsekreds heroppe i vort land som i visse maater er saa beslegtet med hans eget, hvor megen forskjel der end kan være.

Iaar har han git os «Severin Imboden». Som i sine tidligere bøker er det de mennesker som skiller sig ut paa den ene eller den anden maate fra sine omgivelser *Ernst Zahn* fortrinsvis skriver om. I sin ifjor utkomne bok «Jonas Truttmann» skildret han den legemlig svake, krøplingen med det sterke sind og det trodsige gemyt, hvem omgivelserne gjør ond. Severin Imboden er sterk, kjæmpesterk av legeme, dygtig, vældig, med et blødt gemyt og et hjerte av guld. Vanskelig at omgaaes, fordi det falder ham tungt at meddele sig, indesluttet som han er, og som moren, den prægtige, strenge mor, er i endda høiere grad. «Severin er «i slegt med stormen». Der er ikke langt mellem beslutning og daad hos ham. Skjønt er forholdet skildret mellem ham og den lille italienske Giovannina. Og sublim er Severin, da han bærer hendes døende besstefar paa sin ryg fra fjeldet ned i dalen. Der er i boken flere slike skjønne scener, menneskelig fint tænkt og skildret. Som da Severin under branden redder det billede av den tapte elskede som var den halvtomsete Trines eneste glæde paa jorden. En daad som kostet ham selv livet. Men kjærlighet forstod Imboden sig paa. Og dette var en brændende kjærlighet, som skrek i nød!

Han har en egen charme for kvinderne. Og fin og sympatisk er han i sit forhold til dem han kommer til at holde av, ikke mindst i forholdet til den noble kvinde som blir hans hustru. Der er imid-

lertid en ting i boken som jeg ikke kan avholde mig fra at paapeke. Hver gang hun omtales den prægtige tante, som er Severins høire haand i hans store forretning, heter det «den lange magre Marie». Er det ikke nok at nævne hende med disse egenskaper én gang? Vi ser hende straks for os. Hvorfor skal en ugift kvinde altid faa sig tildelt de samme adjektiver op og op igjen? Gjentagelserne er ikke elskværdige, og de kaster let et latterlighetens skjær over den det gjælder. *Ernst Zahn* er ikke alene om denne metode. Desværre træffer vi den ogsaa hos kvindelige forfattere.

«Severin Imboden» er imidlertid i sin helhet en saa ypperlig og helt igjennem underholdende bok, at den nok finder vei til de tusind hjem og vil læses med den største interesse hvor den kommer.

Anna Lassen har besørget den gode oversættelse. *F. M.*

* * *

Barbra Ring: En mand. H. Aschehoug & Co. (W. Nygaard), Kr.a.

Barbra Rings nye bok, skrevet i den bedaarende, letlæste stil som er denne forfatterindes egen, virker friskt og sundt. Gutten som utvikles til mand, eller rettere en *mand*, har paa sine eventyr i verden, en sikker og god fylgje med sig: sin avdøde, saa sarte og høit elskede mor, hvis billede har prentet sig slik i hans sind, at hun bevarer ham fra meget av det onde, som i hans ensomme, omflakkende liv vil trænge sig ind paa ham. «Mor hadde ingen skyld — mor var en engel.» Men gutten maa lære livet at kjende om han skal modnes til mand. Og de kvinder han møter paa sin vei, skiller sig uhyggelig fra hans kvinde-ideal. De vindes saa utrolig let. Men noget videre spor i hans liv sætter de egentlig ikke. Ialfald ikke længer ind i fremtiden, d. v. s., i det livsarbeide han skal ind i, da boken slutter.

Der findes i «En mand» mange ypperlig skildrede mennesker. Som den gamle jægteskipper med sin livslystne unge kone, som bedrar ham og lyver saa gladelig. Egte er gamle Peder. De som har levet paa kysten kjender ham. Ogsaa de to søstre i pensionatet staar der lyslevende.

Der kunde være endel indvendinger. F. eks. hans forhold til den utækkelige professor, som han trods alt, forbarmer sig over og hjælper. Men «*En mand*» er en maalbevisst bok, som nok har sit erende at gaa. Til den ungdom som lever sit liv i krav, bare krav til andre, ingen til sig selv, og til forældre som sitter inde med det store ansvar. *F. M.*

* * *

Katharina Gjesdahl: Carite. H. Aschehoug & Co. (W. Nygaard.)

Katharina Gjesdahl møter iaar op paa julemarkedet med sin 5te

bok. Av disse har jeg tidligere læst de 3. «Carite» forekommer mig ikke at være den besste av disse 4. Om der end er flere godt trufne personligheter og mange ganske fine iagttagelser i «Carite», saa staar hun som er hovedpersonen temmelig uklart for mig. Uagtet forfatteren gjennem hele boken anstrenger sig for at skildre hende som *hun* vil «Carite» skal være. Men, skylden er kanske min. For jeg finder ikke Carite interessant som kvinde. Bokens mening tror jeg forfatteren har uttrykt i følgende sætninger, uttalt av Carite: «Et menneske har følt andre menneskers indflytelse saa sterkt, at hans vilje og tro er blit syke av det, saa man kan ikke frigjøre sig.» Under slike forutsætninger lever ialfald Carite sit liv, indtil hun for en stund finder en beslegtet, «som kunde opmuntre og gi troen igjen» — indtil det hele atter ødelægges av de skyldige — forældrene.

Boken er imidlertid skrevet med hjertelag og følelse for sin heltinde. *F. M.*

Bøker indsendt til redaktionen.

Fra *H. Aschehoug & Co.* (W. Nygaard): *Barbra Ring:* En mand. *Katharina Gjesdahl:* Carite.

Fra *Steenske forlag: Ernest Pérochon:* Nêne, roman.

Fra *Wahlstrøm & Widstrand,* Stockholm: *Frida Stéenhoff* (Harold Gote): Ärkefienden, Komedi i tre akter. 2dra upplagen.

Fra *I. H. Schultz forlag A/S,* Kjøbenhavn: *I. M. Holten Nielsen:* Hjemmets verden, Haandbog og raadgiver.

Fra *L'Alliance Internationale pour le Suffrage des Femmes:* Le Suffrage des Femmes en Pratique. 1923.

Fra *The National Council of Women of Canada:* Year Book 1923.

Internationale Kvineorganisationer holder møte.

Under *Det Internationale Kvinderaads* styremøte i sommer blev det vedtat, at raadet skulde arrangere et stort internationalt møte, hvortil der skal indbydes repræsentanter fra alle de vigtigste kvindeorganisationer i verden.

Hensigten med dette møte er at faa diskutert, hvad kvinderne i verden kan gjøre for at forebygge krig, hvordan kvinderne kan medvirke til at utvikle det internationale sindelag, hos den enkelte, og hos folkenes regjeringer.

Møtet tænkes avholdt i mars maaned 1924 i London.

Brasilianske kvinder i arbeide.

Av Carrie Chapman Catt.

(Oversat for Nylænde fra The Woman Citizen).

(Forts. fra forr. nr.)

Miss Lutz fik sin utdannelse ved *Sorbonnen*, taler fire sprog flydende og er selv en dygtig naturforsker. Hun er ansat som sekretær ved Nationalmusæet, men denne liste med bedrifter fortæller ikke den hele historie. Hun har en vindende maate at overbevise folk paa til at gjøre det rette, og er baade frygtløs og altid optimistisk. Hun er formand i den nye *Brasilianske Forening for Kvinders Fremskridt* og generalsekretær i *Allianca Brasilieira pelo Suffragio Feminino.* Jeg staar personlig i gjæld til *Miss Lutz* for hendes tolkning av alle mine taler, som de der kjender begge sprog, erklærte var en brilliant demonstration av hukommelse og ordforraad.

Madame Justo Chermont, hvis mand fremsatte forslaget om kvindestemmeret i Senatet, er formand i Stemmeretsalliancen. Hun er en vakker, fortryllende intelligent og overordentlig dygtig dame. Formændene i de to andre grænsestater er ogsaa bemerkelsesværdige, *Madame Eneas Martins*, formand i Petropolis' led, har set meget av verden og kjender helt igjennem Brasiliens politik. Hendes mand var guvernør i staten Para, utenriksminister og ambassadør i flere av Syd Amerikas hovedstæder. Hun er nu enke. Hun har stiftet et godt organisert institut for fattiges vel, og er begeistret, energisk og optimistisk — tre egenskaper som er nødvendige for en fører.

Dr. Walkyria Moreira da Silva, som repæsenterer et interessant stykke av den brasilianske historie, er formand i *Sao*

Pauli Alliancen. Revolutionen fridde Brasilien fra monarkiet i 1888, og i 1889—1890 traadte en republikansk forsamling sammen for at gjøre utkast til en republikansk grundlov. *Hon. Indio do Brazil* fremkom med motion om at opta stemmeret for kvinder i grundloven, og der fulgte en livlig debat; 32 medlemmer av forsamlingen var for saken. Blandt disse var *Hon. Moreira da Silva,* delegeret fra *Sao Paulo.* Han ikke bare støttet forslaget kraftig om at gi kvinder stemmeret med en gang, men da det faldt, lykkedes det ham at holde ordet «*mands*» ute av grundloven, som baserer retten til at stemme paa «*personer født og naturalisert*» i landet. Det er derfor et omstridt lovspørsmaal om ikke kvinderne allerede har stemmeret uten videre aktion i *Sao Paulo. Signor da Silva* fik alle sine barn til at love at gjøre deres ytterste for at hæve kvinders stilling. En datter er forfatter og skribent. *Dr. Walkyria* er advokat med stor praksis og blir nu formand i en stemmeretsforening som skal fuldbyrde hendes fars planer. Hun er en veltalende foredragsholder og i alle henseender en merkværdig ung kvinde. Hun skal snart gifte sig og kommer til kongressen i Rom paa sin bryllupsreise. Det er fristende at gi korte beretninger ogsaa om andre av de kvinder som er styremedlemmer i de nye foreninger, men rummet tillater det ikke.

Brasilien frembyr besynderlige motsætninger i sin kvindebevægelse. Svært mange kvinder blir holdt næsten i haremagtig tilbaketrukkethet, idet de aldrig gaar alene paa gaten. Naar de skal ut i butikker, blir de ledsaget av sine mænd. Paa den anden side findes der i Brasilien en masse praktiserende kvindelige læger, tandlæger, sakførere, mange dygtige kvindelige forfattere, billedhuggere, digtere, malere, en berømt ung kvinde som er flyver, seks kvinder er civilingeniører, flere kvinder er ansat som kemikere i landbruksdepartementet og der er ogsaa adskillige som har gjort sig bemerket inden videnskapen. Denne fremskridtskolonne av kvinder sammen med kvinders frigjørelse verden over, holder paa at avkaste den trældom som har varet saa længe, og skape en ny maate at se paa i den offentlige mening.

Det var med virkelig sorg at vi sa farvel til det skjønne Brasilien med dets grønne fjelde, blaa himmel og vidtstrakte hav, med dets storartet varmhjertede og gjestfrie mænd og kvinder. De gjentok ogsaa sine hilsener ved Pernambuco, det første sted vi kom til i Brasilien, gjennem guvernøren, som sendte sin politichef ombord for at overbringe dem. De saa os avsted paa «*Anderne*» ved Santos og bokstavelig begravet os i blom-

ster. Det er virkelig sandt at da vi og vort følge kom ombord, hørte vi en passager si til en anden: «Sig mig er der nogen død ombord?» Men vi følte os mere som bruder end som lik og har aldrig sagt farvel med oprigtigere beklagelse.

Kvindesak og Borgerskap.

I en redaktionel artikel i *«The Christian Science Monitor»* (Boston) med titel *«Feminism and Citizenship»* erkjendes den store betydning for samfundet, som kvindernes frigjørelse har hat, paa en saa frisindet og forstaaelsesfuld maate, at det næsten føles som hadde *«kvindesak»* faat en fortjenstmedalje i guld! Artiklen er skrevet i anledning av festligholdelsen av 75 aarsdagen for det første møte for kvinders rettigheter i Amerika, i *Seneca Falls* og redaktionen sier blandt andet:

«Det er opmuntrende at se hvor helt ut og hvor modig denne (vor tids) generation av kvinder i *De Forenede Stater* har opfyldt det løfte som den like stemmerets første forkjæmpere gav.»

Videre peker artiklen paa hvorledes kvinderne, gjennem den utvikling friheten til utdannelse og arbeide efterhvert har git dem, har lært at bekjæmpe krigen, at hæve hjemmene og stille dem i deres rette forhold til statskunst, at forstaa sin plikt til at arbeide med fuld kraft paa at bygge op hele samfundet. Kvinderne har set, at statens problemer i virkeligheten falder sammen med, betyr hjemmets problemer — og omvendt. De opgaver, som nu i denne nødens tid staar og venter paa sin løsning, de kalder paa kvinderne og kvinderne staar nu beredt og rustet til at lægge et opofrende og intenst arbeide i dem.

Her hjemme klages der — og klager vi selv over, hvor ofte kvinder har sviktet det haap de første forkjæmpere for vor sak vakte. Skulde ikke en saadan skildring av de amerikanske kvinders utholdenhet og mot vække de nølende hos os til at ta op sin del i arbeidet for at bygge op alt godt og saaledes indfri litt av hvad vore pionerer mente at kunne love?

Hanna Isaachsen.

Nylændes garantifond.

Med tak mottat:

For 1921: nr. 84. For 1922: nr. 71 — 84. For 1923: nr. 33 — 47 — 56 — 58 — 61 — 66 — 72 — 82 — 92 — 93 — 99 — 107 — 108 — 109. For 1924: nr. 88 — 108.

Ægyptiske kvinder sender for første gang en deputation til en minister.

Den ægyptiske delegations hjemkomst fra *Den Internationale Stemmerets Alliances* kongres i Rom gav et mægtig fremstøt for kvindebevægelsen i Ægypten.

Pressen viet kvindesaken stor opmerksomhet og den offentlige mening var velvillig. Det ægyptiske kvindesaksforbund «*El Ittihad El Nessa'i El Masri*» holdt et offentlig møte, hvori et stort antal ægyptiske kvinder deltok, og hvor bl. a. finansministerens frue, *Mme. Moheb Pascha* og hendes døtre, *Mme. Mahmoud Riaz Pascha*, som er datter av *Aflaton Pascha, Mme. Bey Amine*, datter av *Mohamed Bey Rossem* og mange andre distingerte damer var tilstede.

Paa grund av upasselighet var præsidenten, *Mme. Hadra Charaoni Pascha*, forhindret fra at være tilstede og hendes aapningstale blev læst av *Fikria Housni*. Taleren tolket de saker og krav som Kvindeforbundet staar for.

Derefter læste og forklarte *Mme. Nabaouia Moussa* de resolutioner som var blit vedtat paa Romerkongressen. Efterat *Mme. Gamilia Atlia* hadde talt om kvinders rettigheter inden egteskapet, opfordret *Mme. Ihsan Ahmed* de tilstedeværende at slutte sig til forbundet og et stort antal nye medlemmer blev indtegnet. Følgende to resolutioner blev vedtat og tilstillet ministerraadet:

1. *Kvinder gis like adgang som mænd til alle opdragelsesmuligheter, inden alle brancher, folkeskoler, høiere skoler* osv.
2. *Piker tillates ikke at gifte sig før de har fyldt 16 aar.*

Disse resolutioner blev av en deputation av kvinder overrakt Raadets præsident, som mottok dem med stor velvilje og lovet at støtte deres krav.

Det er første gang at en gruppe kvinder officielt har henvendt sig til en minister med krav om noget for kvinder, og man haaber at denne begivenhet vil betegne begyndelsen paa en ny æra for fremskridt for ægyptiske kvinder, og at de gradvis vil faa sat igjennem alle de saker de har paa sit program og faa *Den Internationale Alliances* formaal gjennemført.

Det ægyptiske blad «*La Bourse Egyptienne*» kommenterer møtet og minder om den matriarkalske stilling som kvinderne hadde i Ægypten i de pre-ptolemæiske dager, hvorledes kvinder gik ut og arbeidet og mænd passet hjem og barn, hvordan kvinder fridde til mænd, og manden brakte en medgift, altsammen i Ægyptens største velmagtstid. *H. Charaoui.*

(I *Jus Suffragii.*)

Føljeton:

Eftertryk forbutt.

Fredrika Bremer.

Kvindesakens pioner i Sverige.

av *Ann Margrel Holmgren.*

(Forts. fra forr. nr.)

Hun følger flagstriden med den varmeste interesse og føler med nordmændene i denne sak, skriver hun til Sverige. Hun læser Norges historie og blir bekjendt med *Welhaven* og *Wergeland,* hvis geni hun beundrer. *Fredrika Bremer* blir meget optat av religiøse spørsmaal og utarbeidet i 1841 sine religiøse bekjendelser i «*Morgonväkter*», nærmest rettet mot *Strauss': «Das Leben Jesu».* Boken blev mottat med en overordentlig skarp kritik. Hendes frie syn paa bibelen vakte anstøt. Hun forfektet den personlige religiøsitet og tror ikke paa en bokstavelig inspiration. *Tegnér* kaster sig ind i striden til hendes forsvar og hendes trofaste ven og aandsfrænde *Geijer* skriver til hende at det glæder ham at det første fornuftige ord han har set skrevet mot *Strauss* kommer fra en svensk kvinde. Han forstod og billiget det. Nogen tyske teologer bedømmer hende med forstaaelse, hvilket glæder hende. Hun finder det stort naar mænd hilser en kvindes fremtræden paa et omraade som man har vænnet sig til anse for forbeholdt mændene. Agtelse for kvinder og deres evner, var for *Fredrika Bremer* kjendetegnet paa en ædel og egte mandig natur. I England og Amerika blev boken mottat med meget større anerkjendelse end i Sverige.

Ikke nogen av *Fredrikka Bremers* skrifter har ligget hende varmere paa hjerte end denne, skriver hun selv. Naar stjernerne tindrer paa den natblaa himmel, da «taler lydløse røster» til hende. «Så talar en osynlig genius vid varje menniska, så talar Gud til folken — hela världsutvecklingen är i grunden ett samtal mellan Gud och världen», skriver hun.

Vinteren 1843 lever hun i sin *Dagbok,* som er gjennemtrængt av tanken om «*kvindens befrielse*». I kvindens hjerte brænder kjærligheten, livet og entusiasmen varmest; derfor taper samfundet uendelig ved at forkue hendes kræfter. *Fredrika Bremers* eget hjerte hadde altid slaat for samfundet og dets borgeres vel, men var blit tvunget til at tie. Nu vil hun gi sine

kræfter en mere bestemt retning med hensyn til kvinders emancipation.

Hun begynder at synes at det at skrive romaner er «åndelig brännevinsbränning», og at det vilde være bedre og renere at vække interessen for «andra kärleker än könskärleken» og andre interesser end kjærlighetslykke. Hun vil vække det *moderlige* i samfundet til at forstaa sig selv og sit kald. Det var hendes overbevisning at i denne er den frelsende kraft nedlagt, og dette burde lovgiverne forstaa.

Megen tid og omhu egnet hun ogsaa filantropiske foretagender. Man kan godt si at *Fredrika Bremer* var sjælen i dem, og man kan ikke begripe hvordan hun ved siden av sit forfatterskap hadde tid til alt. Hun stiftet og ledet foreninger og gjorde begyndelsen til en landsorganisation for kvindebevægelsen i Sverige. Hun besøkte fanger, syke og gamle, tar sig av faderløse barn og er til det ytterste gavmild.

Hun vil at kvinderne skal egne sig til *fredens hverv;* mens nationerne væbner sig for krig. Denne tanke mundet i 1854 ut i en vældig i de mindste detaljer utarbeidet plan til et *verdensforbund* mellem *al jordens kvinder* til fremme av fredstanken. Hun sendte sin plan til «*Times*» midt under en stor krigstid i den tro at mænd i England vilde være mest mottagelig for hendes idé. I sin indledning sier *Fredrika Bremer*, at hun haapet at man med et slikt forbund kunde motarbeide krigens onde følger og bidra til fred og velstand. Forskjel i sprog, nationalitet og religion vilde ikke bety noget mot det fælles maal det gjaldt. Vi vilde række hverandre haanden som søstre. Og hun ender med at si: «Så långt som solen lyser och de fria vindarne nå på jorden, flyga våra fridsbud som duvor oss emellan.... ostörda av drabbningarnas dån.... på det världen må veta att fridens och kärlekens Gud är mäktigare än krigets ande.... Var för sig äro vi svaga.... men om vi räcka varandra händerna runt om hela jorden.... skola vi taga den i våra armar såsom ett barn.»

Hendes liv skal være en sang om forsoning.

Ifølge hendes plan skulde alle socialt arbeidende kvindeforeninger i hvert enkelt land danne en centralforening som gik ind i et internationalt forbund.

For at vise den store forfatterinde en høflighet blev *Fredrika Bremers forslag* indtat i «*Times*», men forkastedes samtidig som en uutførlig urimelighet, en ren latterlighet. Omkostningerne vilde gjøre et saa fantastisk forslag umulig, og hvad vilde der vel bli av hjemmene om kvinderne organiserte sig i filantropiske foreninger?! osv.

Treogtredive aar senere dannedes et verdensforbund, «*Det Internationale Kvinderaad*» i Washington, og allerede 2 aar efter «*Times'*» dom holdtes den første internationale velgjørenhetskongres i Bryssel, hvortil *Fredrika Bremer* var den eneste kvinde som var buden. I Sverige blev *Fredrika Bremers* artikel gjengit uten nogensomhelst kommentar. Ingen hadde forstaat den store tanke. Den blev kaldt «*tokeri*», og hendes venner begrov den i taushet.

Længe hadde *Fredrika Bremer* været indbudt til Amerika, og høsten 1848 besluttet hun sig til at reise. Paa veien stanser hun i Skaane hos sin ven *Böklin*, som nu var lykkelig gift og bodde i en nybygget prestegaard, hvor han hadde indrettet et specielt «*Fredrikas rum*» indenfor sit bibliotek.

Ingen anden fik nogensinde bo i denne helligdom. *Böklins* personelkapellan fortæller, at da *Fredrika Bremer* kom, fik hele tilværelsen i prestegaarden en løftning saa høi som «tankarnas och känslornas spännkraft tålde». *Fru Böklin* delte sin mands følelser for husets veninde.

Derfra gik turen til Kjøbenhavn, hvor *H. C. Andersen* introducerte hende i den lærde og skjønlitterære verden. *Oehlenschläger*, *Ørsted* og andre størrelser opsøkte hende. Hun kommer i berøring med *Grundtvig* og *Kirkegaard* og avlægger *Ingemann* et 14 dages besøk i Sorø. Hun trives overordentlig vel i Kjøbenhavn og glæder sig ved «Nordens inre storhet och betydelse». Fra Nordens hjem skal fornyelsen utgaa over al verden. Livet i Kjøbenhavn har en velgjørende indflydelse paa *Fredrika Bremer*. Hun beskriver det i sin bok: *Livet i Norden*.

Men til Amerika stod hendes længsel. I den nye verdens hjem vilde hun lære at kjende en ny kvindetype. Først høsten 1849 fortsatte hun reisen via London. Hun vilde se «modern» inden hun kom til «dottern». Men dette hendes første besøk løp daarlig av. Koleraen raste, alle som kunde, hadde flygtet fra byen, hvor nøden var stor, og hun møtte utmagrede skikkelser paa gaten. Hun fik leilighet til at beundre den store menneskekjærlighet som forsøkte at hjælpe op de nedskjunkne folkemasser. Og hun fik et kjært hjem hos venner under sit korte besøk. (Forts.)

Nylænde

Tidsskrift for Kvindernes Sak
Utgit av Norsk Kvindesaksforening

Redaktør: Fredrikke Mørck

37 aarg.	KRISTIANIA, 1. DECEMBER 1923.	Nr. 23

Dr. Alice Salomon om Kvinder i det sociale arbeide.

Dr. Alice Salomon, Berlins besst kjendte kvinde, paa grund av den store indsats hun har gjort i arbeidet for at utdanne kvinder for socialt arbeide, holdt den 23. november i Universitetets gamle festsal for et meget interessert publikum et fint, varmt følt foredrag om «*Kvinderne i det sociale arbeide*».

Hovedtrækkene i foredraget skal vi gjengi.

Socialt arbeide betyr forsorg for de kulturelt mindre utviklede lag, uttalte doktoren, for alle, som blir undertrykt i den økonomiske kappestrid. Det betyr, omsorg for bedre sundhet, bedre utdannelse, større kraft, rikere økonomiske hjælpemidler. Det betyr ikke alene hjælp med ytre midler, men delagtighet i andres skjæbne. Det betyr ogsaa hjælp i psykisk og sedelig henseende. Det beror paa, hvorvidt man hos en anden kan vække tillive noget av den høiere kraft, som løfter mennesket op over livet, om man kan anerkjende folk, om man kan sprede om sig denne besindighet og tilforladelighet, som fremkalder samling og enhet.

Saaledes opfattet blir det sociale arbeide en kulturindsats og selv i mere primitive tider har man aldrig næret tvil om, at denne forsorg for de undertrykte og fattige, har været *kvindernes opgave!* I barmhjertighetsarbeidet har kvinderne altid været banebrytere.

Først i den senere tid, da dette arbeide mangesteds er overtat av stat og kommune, har kvinderne ikke faat adgang overalt, men allikevel har den tanke gjort sig gjældende, at kvinden maa søke fra hjemmene og ut i det offentlige liv, efterat deres opgaver er blit overflyttet dit. Kvinderne maa lede sin pleieevne

gjennem myndigheter og foreninger, fordi disse ikke kan gi avkald paa deres kjærlighetsevne. Man har derfor overalt anmodet kvinderne om at ta sig av de sociale opgaver.

Dette gjaldt saalænge arbeidet er et æreshverv, et frivillig, ubetalt arbeide. Men ogsaa efterat det i de senere aar væsentlig er gaat over til lønnet arbeide, er de sociale opgaver først og fremst blit et levebrød for kvinder. Det sociale arbeide vokste til et kulturarbeide for dem i det offentlige liv.

Som et æreshverv har det ubetalte erhvervsmæssige arbeide et stort virkefelt. Erhvervsarbeidet skal opgi *retten;* — men ikke berolige kvindernes samvittighet. Det vilde være en skjæbnesvanger feiltagelse, hvis kvinderne i samme stund som de trænger ind i det offentlige liv kom til den slutning, at de skulde utføre sit arbeide gratis. Enten det sociale arbeide er erhvervsmæssig eller et æreshverv, maa det ydes i den samme hengivenhetens aand. Alt stort arbeide som menneskeheten har utrettet, videnskapsmandens, kunstnerens, statsmandens er altid blit ydet og opfattet som tjeneste, det er ikke blit gjort for pengenes skyld. Ingen penger hadde kunnet formaa *Luther* til at gaa til Worms. Med penger er endnu aldrig en kulturbaat blit bemandet. *Schubert* solgte sine sange for *en* mark stykket. Men han skrev dem ikke for denne pris. Han skrev dem av kjærlighet til musiken, av glæde og stolthet over den ædle evne han eiet. Aldrig har et menneske gjort sit besste arbeide bare for pengenes skyld.

Slik maa ogsaa det sociale arbeide utføres i den rette aand, med den lidenskap som evner at gi sig hen i det, ikke bare med forstanden eller følelsen, men med hele ens væsen.

Bare naar det blir utført paa dette vis, vokser det utover sig selv. Da vil verden bli et hjem — som *Ruskin* engang har uttrykt det. Hvor en sand kvinde end kommer i verden — overalt vil hun skape et hjem omkring sig.

Staar kvinderne færdig til at ta denne opgave? Eller er de altfor selvretfærdige eller likegyldige og sier, at de svake gjerne kan gaa tilgrunde? Jeg tror, at kvinderne er sterkere end mændene, at her staar de ikke alene overfor en altruistisk pligt, men overfor en pligt til selvbevarelse, jeg tror at de svake ikke gaar tilgrunde, men fortsætter at leve, elendige og ulykkelige, og at de derfor er en fare for samfundets liv og sikkerhet.

Kvinderne føler, at alle mennesker er uløselig forbundet med hverandre, at ingen er sikker, saa længe ikke alle er sikre, at man ikke kan opnaa nogen velsignelse saa længe ikke *alle* kan ha del i den.

Saasnart vi fatter samhørigheten mellem alle liv, blir derfor

ogsaa det sociale arbeide i og for sig et middel til at være med at bygge op et retfærdighetens og fredens rike, hvor der kan herske et virkelig fællesskap mellem menneskene.

Dr. Salomon gav til slutning en gripende skildring av nødstilstanden, specielt i Berlin. Uanset det der kunde skille kvinder, stod de sammen i en organisation for at bringe den hjælp som kunde skaffes. Byen var blit opdelt i 12 distrikter, hvor en av de utdannede sociale arbeidere ledet en række frivillige hjælpere. En hel del ungdom deltok. Disse blev benyttet paa mange maater. De gik f. eks. i besøk til gamle, læste høit for dem, spilte og sang, for at forsøke at holde motet oppe hos dem. Vinteren blir vanskelig og det gjælder at komme gjennem den paa besst mulige maate.

Foredraget hilstes med stort bifald.

Efter foredraget samledes medlemmer av *Norsk Kvindesaksforening, Kristiania Kvindesraad* og *Kvindelig Vælgerforening* til en hyggelig aften i *hotel Bristol.*

Lørdag 24. november talte *dr. Salomon* i Nobelsalen om «*Det Internationale Kvinderaads* opgaver og arbeide.

Norske kvinders nationalraad.

har sendt følgende skrivelse:

Til Straffelovskommissionens formand,
Herr prof. Jon Skeie.

Norske Kvinders Nationalraads styre tillater sig herved at henlede opmerksomheten paa, at der under den nu paagaaende revision av den gjældende straffelov ogsaa maa bli foreslaat reformer i fremgangsmaaten ved forhør av barn i sædelighetssaker.

Som lov og praksis nu er, vil barn regelmæssig komme op til avhørelse i saadanne saker 3 ganger: For politiet, ved forundersøkelsen og hvis paatalemyndigheten optar saken — ogsaa for domstolene.

Det maa være klart for alle at disse gjentagne fordringer til barnets erindring om det forefaldne maa virke sindsoprivende og skadelig, enten nu barnet har været offer eller det selv har forgaat sig, og de yder heller ikke nogen sikkerhet —, idet et barn ikke husker bedre uker eller kanske maaneder efter at begivenheten har fundet sted.

N. K. N.s styre henstiller endvidere, at der i loven maa bli indtat bestemmelse om at avhørelse av barn i sædelighetssaker ikke maa foregaa uten i nærvær av et kvindelig medlem av

stedets vergeraad eller av en kvinde opnævnt av politimesteren.

Allerede ved de norske sædelighetsforeningers landsmøte i Kristiania i 1905 reistes kravet om forandret fremgangsmaate ved avhørelse av barn i sædelighetssaker. Senere har spørsmaalet været behandlet paa N. K. N.s landsmøter: I 1910 i Stavanger, i 1913 i Kristiansand og i 1916 i Kristiania. Fra dette sisste møte blev indsendt en indstændig henstilling til regjeringen om at foranledige fremmet reformer som ovenfor nævnt. Dette krav gjentokes i 1920.

Det er *N. K. N.s* haab at tiden nu er inde til at gjennemføre disse reformer. *(Underskrifter).*

25 aar.

1898 — 18. november — 1923.

Norske Kvinders Sanitetsforenings Elev- og Søsterhjem.

En av de første opgaver, som den i 1896 stiftede *Norske Kvinders Sanitetsforening* fandt at maatte paata sig, var at faa gjort «kvinder omkring i landet fortrolig med den første hjælp i ulykkestilfælde». Forat igjen dette skulde kunne gjøres effektivt maatte man faa utdannet sykepleiersker, som var pligtig til at gjøre tjeneste saavel under en eventuel krig som i fred. Kvinderne gik forsigtig frem, som de som oftest er nødt til at gjøre, da der aldrig er overflod paa penger i de foreninger de har hat med at gjøre.

Endel av sanitetsforeningens egne medlemmer begyndte med at delta i et utvidet samaritankursus, som ledetes av doktorerne *Faye og Hansson*, og *sanitetsoberst Daae* holdt paa Rikshospitalet et øvelseskursus i at rulle bind. Dette var begyndelsen. Men man sigtet videre end som saa. Og der blev nedsat en tilsynskomité, som skulde realisere planen om et eget kursus med tilhørende elevhjem for utdannelse av sykepleiersker. *Fru Ragna Langaard* blev komiteens formand, og 18. november 1898 aapnedes i St. Olavs gt. 6 det første kursus i sykepleie med 10 elever. Al teoretisk undervisning foregik her. Rikshospitalets *direktør Greve* og *Fødselsstiftelsens* bestyrer *professor Schønberg* gav lov til at den praktiske utdannelse blev meddelt eleverne henholdsvis ved de to anstalter.

Ved pengebidrag dels fra offentlige institutioner, dels fra private, lykkedes det foreningen i 1904 at faa kjøpe løkken «*Breidablik*» paa Akersbakken, hvor man i nogen aar hadde bod tilleie, og derved faa sit eget hjem for eleverne. Her har da sanitetsforeningens søstre holdt til siden. Her er i aarenes

løp utdannet en betydelig stab sanitetssøstre, til dato ialt 630. Hvor de færdes i vor by som andre steder, er de kjendt paa sit merke, *et grønt kløverblad* i form av en naal.

Naar *Norske Kvinders Sanitetsforenings Elev- og Søsterhjem* den 18de november 1923 kunde feire sit 25 aars jubilæum som institution under saa lyse forhold, skyldtes dette et intenst arbeide fra de mange kvinders side som har hat med foreningen at gjøre. Vi vil foruten formanden *fru F. M. Qvam*, bl. a. nævne *fru Maria Dehli, fru Ragna Langaard, frk. Sophie Møller, fru Marie Qvale, fru Birgitte Egeberg, fru Anna Dahl, fru Bergljot Dehli-Laurantzen*, og mange flere.

«*Nylænde*» sender sine besste ønsker for dagen og uttaler haab om, at hjemmet i nye 25 aar maa vokse og gaa stadig fremad i det barmhjertighetsarbeide det utfører i menneskehetens tjeneste.

Ny kvindelig dr. med.

Reservelæge Kirsten Utheim Toverud er kreeret til *dr. med.* Hun hadde som avhandling valgt «Om kroniske ernæringsforstyrrelser i spædbarnsalderen». Opponenter var professorerne *Frølich* og *Torup*.

Gifte kvinders nationalitet.

«*The International Law Association*» har nylig avholdt en konference i London. Paa denne blev der av den Argentinske republik fremsat en uttalelse som lyder: «Det vilde være ønskelig at der blev fastsat ensartede bestemmelser med hensyn til gifte kvinders nationalitet, saaledes at den gifte kvinde saa langt som mulig beholder retten til selv at vælge sin nationalitet».

Der foreligger for det engelske parlament forslag om at den britiske kvinde ikke skal miste sin nationalitet, fordi hun gifter sig med en utlænding, og at en utenlandsk kvinde ikke skal erhverve britisk nationalitet ved at egte en britisk undersaat.

Som bekjendt har den amerikanske «*Cable Act*» av 1922 fastsat fuldstændig uavhængighet mellem mands og hustrus nationalitet.

Efter hvad *Miss Macmillan* beretter, er spørsmaalet om gifte kvinders nationalitet, som følge av paatryk fra kvindeorganisationen, kommet frem for den store britiske *Imperial Conference*.

Kvinderne anmoder om en international konference mellem regjeringerne for at drøfte spørsmaalet om gifte kvinders nationalitet, og *Nationernes Ligas* autoriteter siges at støtte dette forslag. Spørsmaalet blev henvist til *Nationalitets-komiteen.*

Det viser sig altsaa at vort Nationalraads henstilling til Stortinget ivaar angaaende gifte kvinders nationalitet, var i fuld overensstemmelse med tidens krav. *H. J.*

Nye valg i Østerike.

Kvinder i parlamentet.

For tredje gang har østerrikske kvinder efterat de har opnaadd sin politiske stemmeret, deltat i de politiske valg, som foregik 21. oktober. Deltagelsen har, især i Wien været meget stor. De to ledende partier, de *Kristelige socialister* og *Socialdemokraterne* har utfoldet saa stor aktivitet, at den allerstørste del av de kvinder som har stemmeret, har stemt for det ene eller andet av disse partier. Alle de mindre partier led et stort nederlag. Begge de nævnte partier hadde opstillet kvindelige kandidater, men bare Socialdemokraterne hadde stillet dem slik at de hadde chanse for at naa frem. De *Kristelige socialisters* parti opnaadde bare at faa *Frau Olga Rudel-Zeynek* gjenvalgt, mens det *Nationale tyske parti* ikke fik *Frau Emmy Stradal* paany sat ind i parlamentet. I det hele tat blir der ialt 8 kvinder i det østerrikske parlament i den kommende session, idet foruten *Frau Rudel-Zeynek,* syv socialdemokratiske kvinder er valgt: *Adelheid Popp, Emmy Freundlieh, Anna Boscheck, Gabrielle Proft, Amalie Seidel, Marie Tusch* og *Julia Rauscher.*

Kvinder i den franske Kunst.

Blandt de 33 kandidater som «*l'Académie des Beaux-Arts*» iaar har git adgang til at konkurrere om *Le Prix de Rome**) for malerkunst, er der 14 kvinder. Av disse har 3 tidligere vundet anerkjendelse. De franske kvinder har kjæmpet haardt før de vandt retten til at konkurrere om «*Le Prix de Rome*», men i de sisste aar har 3 kvinder vundet den: I 1911 vandt *Lucienne Heuvelmans* den for skulptur, i 1913 *Lili Boulanger* for musik, og i 1920 *Marguerite Canel* for musik. Men dette var, som nævnt, resultatet av mange aars kamp.

Billedhugger Madame Berteaux var den som aapnet kampen. Hun stred haardt for endelig i 1872 at opnaa at bli «*hors de concours*» — at bli stillet utenfor eller rettere *over* konkurransen, men uten præmietildeling. som følge av at hun var den første kvinde som vandt saa langt, blev hun ogsaa som eneste kvinde valgt ind i juryen i 1877. I 1881 stiftet hun «*L'Union des Femmes Peintres et Sculpteur* . Hun mente nu, at kvinders arbeider stod saa høit, at det var en pligt for «*L'Ecole des Beaux-Arts*» at gjennemføre kjønnenes likestilling og gi kvinderne adgang til at konkurrere om *Le Prix de Rome*. I 1889 fattet *Nationalforsamlingen* enstemmig en resolution i denne retning og i 1891 erklærte det øverste Undervisningsraad at «staten kan ikke negte kvinder den kunstneriske utdannelse som den tilstaar mænd.» I virkeligheten var dette bare det første skridt, for paa grund av skolens love kunde de endnu bare faa adgang til de mundtlige kurser. Endelig i 1896 fik de fuld adgang til skolen, og i 1897 holdtes den første optagelseskonkurranse hvor kvinder var med. Der var 42 kvinder og 396 mænd som konkurrerte. Nr. 1 av kandidaterne var en mand og han opnaadde 465 points, som nr. 2 kom *Mlle Jamin* med 402 points.

Atelierene for maleri, skulptur og arkitektur utgjør imidlertid ikke endel av skolen, saa de var endnu lukket for kvinder. *Mlle Jamin* tok straks op arbeidet for at faa dem aapnet, og hun fik selvfølgelig støtte av alle de nye kvindelige elever. Endelig, efter at *M. Viviani* hadde intervenert i Parlamentet, blev kjønnenes like ret til kunstskolens fulde utdannelse definitivt fastslaat.

---

*) *Le Prix de Rome* gir adgang til 3 aars ophold i Rom i *Villa Medici*. Prisen utdeles for malerkunst, skulptur, arkitektur, musik og gravure.

Trods alt dette var kampen endnu ikke slut for kvinderne, dertil hadde de for mange og for mægtige motstandere, som hindret dem efter besste evne. Først i 1905 blev den første unge pike «*admise en loge*»*), hendes navn var *Mlle Rondenay*. *Mlle Heuvelmans* var «logisk» i 1906, 1908 og 1909 og hun var ogsaa den første kvinde som opnaadde at vinde «*Den 2den Grand Prix de Rome*». Hun vandt denne pris to ganger efter ıverandre, men da den samme pris ikke kan gives to ganger efter hverandre til samme person, fik hun slet ingen præmie. Der blev baade protestert og polemisert. Først i 1911 kunde det siges at kvindernes seier var fuldstændig.

H. I.

Foreningen Arbeidshjem for barn.

Foreningen har utsendt sin aarsberetning for 1922,, som er dens 36 driftsaar. Av økonomiske hensyn er en av dens arbeidsstuer, den i Vinkelgaten nedlagt. Ellers er arbeidet fortsat i samme spor som tidligere. Saavel stat som kommune har bidrat til driften av arbeidsstuerne. Bidrag er mottat fra enkeltpersoner. Hds. M. Dronningen har som tidligere aar skjænket kr. 1 000,00.

To nye legater har foreningen faat, idet *dr. Honoria Dietrichson* har skjænket et legat paa 100 000 kroner, som skal bære navnet «*Fru Johanne Mathilde Dietrichson, f. Bonnevie, og Honoria Dietrichsons legat til Arbeidsstuer for barn i Kristiania*», og et legat efter avdøde *frk. Elisabeth Petersen* paa kr. 1 000,00.

Formand i foreningen er *assessor U. A. Motzfeldt*. Regnskapet balancerer med kr. 57 040,71.

Brandslukning i hus og hjem.

Det er en kjendsgjerning at menneskene helt fra tidernes morgen har utkjæmpet en stadig kamp mot naturelementerne, og da særlig mot ildens ødelæggelser av hus og hjem, til sine tider hele landsbyer og distrikter naar den slap løs for alvor. Menneskets hjælpende haand var vandet, altid og i størst mulig mængde vand.

---

*) «*Admise en loge*» en institution som minder litt om kinesiske mandariners eksamen: Den konkurrerende til le Prix de Rome faar sig anvist et værelse, hvor han eller hun maa opholde sig til konkurransearbeidet er fuldført.

I vore dager er det anderledes. Opfindsomheten har skapt et litet hændig apparat som paa et øieblik kan stoppe en begyndende ildebrand i kraft av den væske det indeholder og det tryk som utvikles. Og et slikt apparat er altid like for haanden, let at betjene selv for et barn. -Det er i sandhet løsningen av problemet «Brandslukning i hus og hjem», den nye metode som sikrer os mot ildens herjinger og ødelæggelser.

Det er enhver husmors pligt at sætte sig ind i disse apparaters anvendelse, og det er for at hjælpe alle interesserte at Storebrand har holdt en utstilling av godkjendte modeller av brandslukningsapparater i sine egne lokaler i Kirkegt. 24, indgang Prinsensgt.

Utstillingen var meget interessant.

Sydamerikanske motsætninger.

(Efter et brev fra Carrie Chapman Catt.)

(Oversat for «Nylænde» fra «The Woman Citizen»).

Vort besøk i Argentina og Uruguay er nu endt. Disse to lande, som er naboer og venner, frembyr en besynderlig motsætning, der i høi grad øker den besøkendes interesse som har en mission der. I Argentina er stat og kirke forenet, og arbeider haand i haand. En splittelse fandt fornylig sted i Uruguay, og flere av de institutioner som tidligere administrertes av kirken, er nu overtat av staten. En bevægelse som gik ut paa at ta væk korsene, som længe hadde været disse institutioner symbol, og at avskedige de katolske søstre og erstatte dem med utdannede sykepleiersker, fulgte i splittelsens kjølvand. Denne fremgangsmaate vakte naturligvis megen bitterhet i følelsen og adskillige gjensidige misforstaaelser og intoleranse. Kvindebevægelsen gjenspeilet disse forhold.

Kvinderaadet i Argentina bestaar av mange store organisationer, hvorav den fornemste er «*Organisationen for Velgjørenhet*» (Sociedad del Beneficencia). Denne organisation og dens arbeide er det mest enestaaende i sit slags som jeg nogensinde har set i noget land. For akkurat 100 aar siden kaldte regjeringen sammen en gruppe vel kjendte og dygtige kvinder og bad dem paata sig at lede omsorgen for fattige. Man kan tænke sig den store forbauselse disse damer som var uvant med al slags offentlig ansvar følte, ved at bli kaldt til at gjøre en pligt! Men de fulgte anmodningen. Og hvad mere var: de administrerte denne avdeling av offentlig barmhjertighet saa

godt, at det blev overdrat dem at utvide sin moderlige omsorg til ogsaa at omfatte andre grupper av ulykkelige.

I organisationens hovedkontor som er i et gammelt kolonihus, bygget for 200 aar siden, viser direktørerne os de bøker hvori er indført navnene paa de ansøkere som i 1822 søkte om hjælp, da arbeidet begyndte, og de stiller bøkerne op som en motsætning til det helt igjennem moderne og effektive, men omstændelige kortsystem med veiledende tilføielser, hvorpaa protokollerne nu føres. Portrætterne av de formænd, ofte i morsomme underlige gammeldagse dragter, som efter hverandre i hundredaaret har styret affærerne inden foreningen, hænger paa væggene og er tause vidner til den lange beretning om et velgjort arbeide. Nu er de 18 forskjellige institutioner under ledelse av centralstyret som bestaar av 60 kvinder. Vi besøkte flere av disse etablissementer og fandt at de alle var overordentlig godt indrettet, med et rikelig forraad av moderne utstyr, og overalt var ordenssansen hos den udmerkede betjening iøinefaldende. Regjeringen bidrar med store summer til organisationen, men direktørerne samler ogsaa betydelige pengesummer ved private bidrag. De har aarlige utgifter paa over en million dollars. Uagtet alle kvinder i styret er katoliker, utstrækker deres velgjørenhet sig til alle slags trosbekjendere.

Her i Syd Amerika har jeg fundet at den samme klassificeren av meget gode katoliker, gode katoliker, katoliker og daarlige katoliker, vokser frem, som den der er blit gjort gjældende i Europa. Det nationale kvinderaad er næsten bare sammensat av *meget gode* og *gode* katoliker, mens fritænkerske kvinder, daarlige katoliker og protestanter i almindelighet ikke har nogen forbindelse med det.

I Uruguay beskylder de *meget gode* katoliker kvinderaadet for at være anti-katolsk. Men en undersøkelse synes at godtgjøre at nogen av raadets mest fremtrædende medlemmer har favorisert splittelsen og ansættelsen av utdannede sykepleiersker istedenfor *«de barmhjertige søstre»* som anvendtes i de institutioner staten har overtat. En majoritet av katoliker hører sikkert hjemme i raadet, men de *meget gode* katoliker ser skjævt til det og har ikke forbindelse med det. Slik frembyr de to lande motsatte forhold i den organiserte kvindebevægelse.

I Argentina eksisterer de lover som angaar kvinder, i den gammeldagse form som vi alle kjender, men som nu er forlatt ved den fremskredne civilisation. I Uruguay derimot er disse lover blit remplacert av en moderne lovgivning. Argentina bestemmer skilsmisse uten anledning til at gifte sig paany, naar de egteskapelige forhold blir uutholdelige; men Uruguay synes at ha sat rekorden blandt alle nationer i verden med hensyn til skilsmissefrihet. Der kan enhver kvinde skilles fra sin mand, dersom hun har en grund, og detaljerne i hendes anklage kommer aldrig frem i pressen, da det er forbutt at offentliggjøre de kvalmende beretninger som de amerikanske aviser fryder sig saa over. Jeg tror at der i Argentina eksisterer agitation med hensyn til dette, for det første spørsmaal alle intervjuerne gjorde, var: «Hvad er Deres mening om skilsmisse?»

Imidlertid betror den argentinske stat, hvor gift kvinde ikke har eiendomsret, ikke har myndighet over sine barn og hvor hun ikke kan vidne i retten, kvinderne den øverste ledelse av sin offentlige velgjørenhet! I Uruguay derimot hvor kvinder besitter større retslig frihet end i noget andet spansktalende land, blir alle institutioner som motsvarer dem der i Argentina ledes av kvinder, administrerte av mænd. En sammeligning av resultaterne, metoderne og dygtigheten kunde være oplysende, men til det arbeide kræves der eksperter. . . . . . . Jeg la merke til at de kvindelige institutioner hadde et meget hjemligere præg, med potteplanter og makelige stoler i større antal fordelt rundt i værelserne.

Begge landene har lotterier som bestyres av staten, gevinsten gaar til velgjørenhet. De bidrag som ydes de argentinske organisationer kommer fra denne hjælpekilde. Lotterisedler er tilsalgs i hvert eneste kompleks i byerne. Det er en stor og blomstrende forretning. Som følge herav er i begge lande de bygninger som huser alleslags funktionærer, rene vidundere av elegant rummelighet og en saa vakker konstruktion har jeg

ikke set noget andet sted. Alle trapper er av hvitt marmor og bordene i spisesalene har marmorplater. Alle gulvene er belagt med vakre tepper og hver stiftelse har sin have med skyggefulde, straalende, blomstrende trær. Ikke en eneste av stiftelserne var overfyldt, og hvilke metoder der end bruktes og likegyldig hvad værdi der kan tillægges disse, saa lot de bekvemmeligheter der var sørget for, sikkerlig intet tilbake at ønske. (Forts.)

Bokanmeldelser.

Peter Egge: Jægtvig og hans Gud. Roman. Gyldendalske bokhandel, Kr.a.

Simen Olaus Jægtvig, av profession skomaker, av overbevisning filosof og med fremtidsutsigter som religionsstifter, er hovedpersonen i Peter Egges nye bok. Han tror paa sig selv! Og hans barn tror paa ham — for han faar aapenbaringer og han selv tror at den nye lære, han er kaldet til at forkynde, skal stemme med *naturen,* som er *hans* Gud, med fornuften og med videnskapen. Sønnens tro paa faren er saa sterk, at den berettiger ham til et tyveri for hans skyld. Og dette betragter faren som *et ufrivillig laan,* for pengene skal hjælpe ham — Jægtvig — til at faa trykt den «religionslære» som han efter sin «aapenbarelser» nedskriver. «De rene gutteøine» hadde set, forstaat og «gjort et søvngjængersikkert grep» — i sin principals pengeskrin. «Det gjaldt jo hele verdens ve og vel» at faa hans bok ut!

I romanen spiller et skrin med «en mystisk laas, hvis make ikke findes i verden», en stor rolle, ogsaa for Jægtvigs religionslære. Det er helligdommen. «Det Sankts Olavs skrin» som skal stilles paa høialtret i *hans* — den nye kirke. Men litt efter litt tumler det hele overende for gamle Jægtvig. Han rammes av det ene uheld efter det andet, og det blir til intet altsammen ved hans død, som kommer noget braatt over læseren.

Der er meget av stor interesse i boken. De forskjellige naturer i Jægtvigs barn forekommer mig godt og klart skildret. Men der findes ogsaa en del usmakeligheter. Jeg synes f. eks. at overretssakføreren — som gaar omkring og kopierer Henrik Wergeland i det ytre — i sit forhold til den unge pike han har i sit hus, opfører sig noksaa lumpent, og ynkelig er han, trods alt han gjør for hende. Hans demokratiske politik blir falsk — komedie bare under dens synsvinkel. Helt uværdig en «Henrik Wergeland». Boken har imidlertid mange betingelser for at vinde et publikum.

Clara Tschudi: Bismarck og hans hustru. Gyldendalske bokhandel.

Som *Clara Tschudi* selv antyder i forordet til sin nye bok, er der vel ingen av det 19. aarhundredes mennesker, kanske keiser Napoleon den første undtat, om hvem der er skrevet mere, end om den tyske kansler. Trods jeg tidligere har læst ganske meget av det som er skrevet om fyrst Bismarck, har jeg i *Clara Tschudis* geniale fremstilling av ham, lært jernkansleren at kjende som en anden, en ny, interessantere personlighet. Et noblere menneske end jeg har anset ham for tidligere. Aldrig hadde jeg kunnet tænke mig *Bismarck* læsende Davids salmer for at berolige sit sind. Allerede i de breve til hans hustru, som for en del aar siden utkom, aapenbarte Bismarck sig som et menneske med hjertelag, og den statsmand, som vi kjender fra verdenshistorien, den ubøielige, jernhaarde, traadte i bakgrunden. Men at alt det som slumret i *Otto Bismarck* i hans barndom og første ungdom, har faat utvikling og vekst, at han blev den han blev, det skyldes hans noble, intelligente og trofaste hustru. Dette var *Bismarck* den første til at indrømme. Efterat *Johanna v. Puttkamer* er blit hans hustru, følger hun med ham som hans gode engel, hvor han end færdes, om hun end er «300 mil borte fra ham». Derfor tror jeg at for helt at kunne forstaa og kjende den store geniale mand, der skapte det store tyske rike, maa man kjende hans frisindede, fordomsfrie hustru.

Med stor sympati skildrer forfatterinden disse to, og med stor interesse vil *Clara Tschudis* mange taknemlige læsere hilse denne hendes iaar utkomne bok, som er skrevet med det hjertelag og den varme intensitet som i saa høi grad præger alt hvad *Clara Tschudi* skriver. *F. M.*

Hulda Garborg: Naar heggen blomstrer. H. Aschehoug & Co. (W. Nygaard).

En historie, saa menneskelig sand og skrevet med fin forstaaelse av fintfølende mennesker, i vadmelsklær, enkle og usammensatte er *Hulda Garborgs* bok: Naar heggen blomstrer.

Vi træffer kjendinger i den fra hendes to sisste bøker, som det er morsomt at møtes med paany. Og vi følger med interesse den lille husmandsjenten med det guldgule haar, de blaaveisblaa øine og den yndige bøiningen av hodet, gjennem livet. Hun er anderledes end sine omgivelser. Og det taaler en norsk landsbygd ikke. Sladderen omgir hende. Og hun dør av den. Al hendes godhet og kjærlighet og hjælpsomhet hjælper ikke. Hun er dødsdømt. Vakkert skildrer forfatterinden forholdet mellem mor og søn. Det er saa herlig i vor materielle tid at læse om noget som løfter opad. Som gir tro paa godhet i al den styggedom som mennesker kan gjøre livet til for hverandre.

Boken er skrevet i et sprog som vel ligger midt imellem lands-

og riksmaal. Personerne taler sit hedemarkske maal. «Naar heggen blomstrer» har jeg hat stor glæde av at læse, og er viss paa at mange andre ogsaa vil ha det. *F. M.*

Ernest Pérochon. Goncourtprisvinderen paa norsk.

Ernest Pérochons roman «Nêne» betegner en ny og betydningsfuld forøkelse av Steenske Forlags række av berømte franske romaner, og er en værdig efterfølger til «Den trange port» *(André Gide)*, «Tristan og Isolde» *(J. Bedier)*, «Skjærsilden» *(Estaunie)* og «Min vens bok» *(A. France)*. *Pérochon* er forlængst oversat til svensk og til de fleste civiliserte sprog, og det er netop «Nêne» som har git ham berømmelsens glorie. Med sin glødende hyldest til hjemmet og moderkjærligheten, til brede malende naturskildring, sin skarpe og sikre tegning av mennesketypene, fremstillet i et knapt og mønsterværdig klart sprog, bragte denne roman i 1920 sin forfatter *Goncourtprisen,* og der var enighet om at Pérochon fortjente denne store hæder. Boken er oversat av *fru Sophie Jæger.*

To nyttige bøker for vore damer

er utkommet paa J. W. Cappelens Forlag. «*Heklemønstre*» av *Ragnhild Neuenkirchen* vil sikkert bli vel mottat av vore mange haandarbeidende fruer og frøkner, blandt hvem hekling er «le dernier cri». *Frøken Neuenkirchen* har før utgit en bok om irsk hekling. Hendes nye bok indeholder 8 store plancher med heklemønstre som nok vil vække damernes beundring.

Hedvig Larsens: Strykebok, veiledning i stivning, strykning og vask, er en gammel bekjendt og dens popularitet har nødvendiggjort, at den nu sendes ut i 3. oplag. Den har en mængde instruktive billeder.

Edv. Bull — Anton Hansen: Akershus. Gyldendalske bokhandel. I en vakkert utstyrt bok paa 75 sider fortæller de to forfattere det gamle, os Kristianiaboere saa kjære Akershus's historie. Nøkternt og populært saa alle kan faa en ordentlig besked om dets tilblivelse og tilværelse som den virkelig har været og er, ned igjennem tiderne. Vi er alle tilbøielig til at omgi slottet eller fæstningen med et poetisk skjær, og det skyldes væsentlig *Wergeland* og *Ibsen* at saa er tilfælde. Her er det historie det gjælder. Men de to hrr. forfattere betar os ikke helt romantikken ved det. Det vil de erfare som læser historien om Akershus. *e. k.*

Helene Dickmar: Barneøine. Gyldendalske bokhandel.

Helene Dickmars fine smaa skildringer av sit eget og sine nærmeste paarørendes hjem, i den nylig utkomne bok: *Barneøine,* er

det en stor glæde at læse. Saavel ældre som yngre, ja barn, vil ha underholdning og fornøielse av den. Nutidens barn vil vel kanske læse boken med en smule forbauselse over, hvor litet der skulde til for at glæde og more datidens barn, og kanske ogsaa rynke paa næsen ved den disciplin som barn den gang holdtes under. Men — en god lektion kan «*Barneøine*» kanske bli for dem.

Forfatterinden har et lydhørt øre og har med sine smaa barneøine forstaat at gripe det som var ædelt og vakkert og karakteristisk hos de mennesker, som har omgit hende i hendes barndom. Med sine fine, kunstneriske penn har hun forstaat i faa træk at skildre de kultiverte hjem med deres beboere, hver især saa gode og saa bra paa sin maate, saa boken er blit et fagert monument over hver især.

Det er en stor fortjeneste og en gevinst for vor litteratur, at slike beretninger kommer frem for de danner et led i det 19de aarhundredes kulturhistorie. Derfor har *Helene Dickmars* «Barneøine» stor betydning. *F. M.*

Føljeton:

Fredrika Bremer.

Kvindesakens pioner i Sverige.

Av *Ann Margret Holmgren.*

(Forts. fra forr. nr.)

Snart befandt hun sig ute paa Atlanterhavet og blev straks ved ankomsten til U. S. A. møtt av venner og bodde i løpet av 2 aarstid uavbrutt i gjestfrie hjem. Hendes lærerike færd foregik gjennem en række stater. Hun beundret skjønheten i tropernes underfulde egne, og gjør uhørt anstrengende reiser for at studere nybyggerlivet og indianernes levemaate. I sydstaterne faar hun en god indsigt i slaveriet. Negrenes muntre barnslighet vinder hendes hjerte, og hun blir oprørt over deres haarde livsvilkaar. Men først og fremst studerer *Fredrika Bremer* hjemmene og finder at ikke noget sted brænder ilden paa hjemmets arne klarere eller passes den av renere hænder end her.

Veien hjem gik atter over England, som hun nu ser paa med

andre øine. Hun kommer dit midt under den første verdensutstilling. Folk av alle farver og nationer møtes broderlig under den unge og avholdte *dronning Victorias* vingers skygge. Hun ser mange vakre beviser paa hvad associationstanken kunde skape, faar mange venner og reiser glad og lykkelig hjem høsten 1851.

Her møttes hun av det uventede sørgebudskap at hendes høiest elskede søster var død. *Fredrika Bremer* blev dypt bedrøvet og nedbøiet, og føler det i det hele som om noget var dødt i Sverige. Hun skimtet allikevel en glædelig liten begyndelse til arbeidsbevægelse. Hun fandt forbedringer i mindre ting, men ikke nogen fælles bestræbelser for store ting, og det smerter hende at Sverige staar saa langt tilbake for søsterlandene Norge og Danmark.

I brevform skriver hun et stort verk: *Hemmen i nya världen.* Det blev straks oversat til 5 sprog og vakte almindelig begeistring. *Bøklin* skriver at Amerika gjennem hendes bok er kommet os nærmere end det har gjort gjennem dampskiber eller telegrafen.

Under alt dette gløder imidlertid i *Fredrika Bremers* sjæl tanken paa kvindernes frigjørelse. Nu har hun faat mot til at tale og handle. Hun utformer romanen: *Hertha, en själs historia.* «Hertha» er en tragisk kvindeskikkelse med store kræfter og en efter lys tragtende sjæl, som er indestængt i den trange og mørke verden som lover og samfund har skruet hende ind i.

Da hun hadde avsluttet boken, skriver hun den 19. februar 1856 til *Bøklin:* «I går under den skönaste solnedgång avslutade jag min *Hertha* vars sista ord äro: Jag lyftar mina händer upp till Guds berg och hus. Och jag tackar Gud för ett verk som med alla dess brister .... dock är det mest betydande, mest samvetsfulla som jag ännu skrivit, det enda kanske .... som bär inom sig ett framtids — ett evighetsfrö .... jag känner att Gud välsignat mig. Jag behöver detta stöd, ty mycket rop emot mig skall denna bok uppväcka .... Mycket kommer att ogillas, men mycket (ja, jag hoppas det) att medföra en befrielse för de bundna själorna i mitt land. Emedan det kvinnliga samvetet är det mest älskande, har det *rätt* at bliva hört som *vittne* om sanningen.»

Fredrika Bremer siger at *Herthas* klage er hendes egen sjæls erfaring, og at *Hertha* er hendes første, men ikke sisste ord i hendes frihetskamp for sit kjøn. Hun taler siden ofte om den roman *Aurora* som skulde komme, men som desværre aldrig blev til. (Forts.)

Nylænde

Tidsskrift for Kvindernes Sak
Utgit av Norsk Kvindesaksforening

Redaktør: Fredrikke Mørck

37 aarg. | KRISTIANIA, 15 DECEMBER 1923. | Nr. 24

Norske kvindelige Akademikeres Landsforbunds møte.

N. K. A.-L. holdt møte onsdag 21. november i Universitetets auditorium 16. *Dr. Ellen Gleditsch* fortalte i et livfuldt og interessant causeri om raadsmøtet i London i juli isommer, hvor hun møtte som delegert for N. K. A. L. Hun betonte sterkt glæden ved at træffe kvinder av saa mange forskjellige nationaliteter og utbyttet av at høre en diskussion ut fra saa vidt forskjellige synspunkter som f. eks Indiens delegerte og Kanadas. Blandt saker som behandledes var møtestedet for næste kongres. Der forelaa indbydelse fra Danmark, Finland, Norge og Sverige til at *avholde kongressen i Kristiania i juli 1924,* en indbydelse som blev mottat med tak og megen begeistring. Hovedkontoret skal opstille programmet for kongressens foredrag og diskussioner. Der var stemning for emner som: Hvilken betydning har en universitetsutdannelse for kvinder som gaar ind i forretningslivet (commerce or industry)? Hvorfor naar kvinder saa sjelden op i de høiere stillinger i sin etat? *International Federation of University Women's* stilling til andre internationale sammenslutninger. Dette sidste punkt fremkaldte allerede paa raadsmøtet en livlig diskussion. I forbindelse med kongressen vilde man søke at faa istand fællesreiser eller ophold med tvangfrit selskabelig samvær paa et eller andet vakkert sted i et av de nordiske land. *Dr. Gleditsch* fremhævet sterkt at medlemmerne av N. K. A L. som vertinder maatte være tilstede i Kristiania; det var jo vor sak at skaffe den mest mulige festlige ramme om kongressen. Tidspunktet 28. juli til 2. august, var ikke ideelt for os, men der var mange hensyn at ta, ferierne i U. S. A. og Frankrige f. eks. Det vilde kanske være heldig at arrangere et nationalt møte av N. K.

A. L. umiddelbart før kongressen. Vi har paatat os et stort arbeide ved at arrangere denne kongres, vi har intet Bedford College at indlogere vore gjester i, men netop derfor maa vi alle føle os ansvarlige for at opholdet her blir saa velordnet og vellykket som kun alles forenede anstrengelser kan gjøre det, og den nedsatte arrangementskomité vil sikkert snart fremlægge et godt og interessant program for fritidens anvendelse i Kristiania og for turer efter møtet. — Hovedkontoret bidrager en viss sum til bestridelse av utgifterne, Danmark, Finland og Sverige hver ca. 1000 kr., efter det foreløbige overslag maa vi søke at samle 1500 kr. Hvis hvert av vore medlemmer vilde ilægge sig en ekstrakontingent av 10 kr., vilde vi allerede være langt paa vei; de av os som synes vi kan, kunde da bidrage litt mere. De 10 kr. vilde gi adgang til kongressen med det rike utbytte dr. Gleditsch var viss paa alle vilde ha av møtet og meningsutvekslinger med kvinder fra saa mange forskjellige land.

Efter *dr. Gleditsch's* foredrag gik deltagerne over til Aulakjelderen til en livlig smørbrødaften.

Derpaa holdt *professor Kristine Bonnevie* et meget interessant foredrag om «Det intellektuelle samarbeide mellem Europas universiteter«. *Professor Bonnevie* er som bekjendt medlem av den av Nationernes Liga nedsatte komité for gjenoptagelsen av forbindelsen mellem aandsarbeiderne. Vanskelighetene er endnu store, og man maa gaa frem med den yderste varsomhet. *Professor Einstein* hadde avslaat en anmodning om at træde ind i komiteen, noget han selv senere dypt har beklaget. Komiteen arbeider med en katalog over alle videnskapelige publikationer saa man let vilde kunne finde frem til alle bøker og artikler om et emne. Den har forsøkt at samle en statistik for at klarlægge de forhold hvorunder universiteterne nu arbeider, og av disse undersøkelser fremgaar at videnskapen nok mange steder arbeider under de største vanskeligheter, men billedet er ikke bare mørkt; paa andre steder, særlig i de nydannede stater, gjøres nye tiltak og bringes store økonomiske ofre for det videnskapelige arbeide.

De kjære julesange.

Til julen iaar har P. J. Moe paa J. W. Cappelens Forlag utsendt nyt oplag av «Julesange for 1, 2 eller 3 like stemmer» som særtryk av «Sange og salmer til høitiderne». Det nette lille hefte indeholder 32 av de mest kjendte og anvendte julesange med tekst og let utsatte melodier.

Aarsberetning for Norsk Kvindesaksforening 1923.

Generalforsamling avholdtes 28. november 1922 paa «Nylændes» kontor.

Formanden ønsket velkommen. Aarsberetning oplæstes og regnskap fremlagdes. For regnskapet gaves decharge.

Derefter gik man over til valg. Efter tur uttraadte fru *Lampe, frøknerne Hvoslef, Mathisen* og *fru Blom.* Denne sisste frabad sig gjenvalg og istedenfor hende valgtes *fru Hanna Isaachsen.* De øvrige blev gjenvalgt. Til suppleanter valgtes med akklamation *fru Jespersen-Olsen, lektor frk. Børresen* og *frk. Helga Helgesen.* Til revisorer *frøknerne Regine Mathiesen* og *Inger Schmidt.*

Til foreningens repræsentanter i *N. K. N.* valgtes *frk. F. Mørck* og *frk. Alette Olsen* med *frk. Marie Mathisen* som suppleant. Da *frk. Ottesen* paa grund av sygdom imidlertid har bedt sig fritat har *frk. Mathisen* fungert som repræsentant, og styret har anmodet *frk. Hvoslef* og *frk. Tveter* om indtil videre at fungere som suppleanter.

I aarets løp har der været avholdt 10 styremøter. Der har i disse været nedlagt meget arbeide.

Der er gjort henvendelse til bystyret om tvungen *oplysning av portrum og trapper* som ledd i kampen mot de uhyggelige overfald paa barn og unge kvinder.

Likeledes har styret hat under overveielse hvad der kunde gjøres for *at forbedre forholdene i drukkenskapsarresterne for kvinder* — specielt med henblik paa at disse ogsaa anvendes til anbringelse av husvilde kvinder.

En sak som ogsaa har ligget styret meget paa hjerte, er tanken om at faa utgit *en bok om Gina Krog og hendes livsverk.* Det er jo selvsagt av stor betydning at faa det gjort, mens den generation som deltok i hendes arbeide endnu lever. Det er jo i virkeligheten selve kvindesakens historie det her gjælder. Alle er vel enige om at et saadant skrift er ønskelig, ja nødvendig av hensyn til de kommende generationer, men hvor skal man finde den som kan og vil paata sig et saadant arbeide? Styret har drevet underhandlinger med *fru Helene Lassen,* som dog ikke fandt at kunne paata sig det. Senere har man henvendt sig til *dr. Lilly Heber* uten dog at komme til noget positivt resultat.

Hilsener er i aarets løp sendt *fru Astrid Stampe Feddersen* paa hendes 70 aars dag, til *frk. Helga Helgesen* paa hendes 60 aars dag, til *frk. Anne Bruun* paa hendes 70 aars dag, *fru*

F. M. Qvam paa hendes 80 aars dag og mange flere. Kranser er nedlagt paa vore mangeaarige medlemmer *dr. Marie Kjølseths* og *fylkesmand Haakon Løkens* baarer.

Foreningen har i aaret hat den glæde at kunne by sine medlemmer anledning til at kunne høre 2 udmerkede fremmede foredragsholdere, først *frk. Henni Forchhammer* som den 4. april i Nobelsalen holdt et udmerket foredrag om *«Kvinderne og Nationernes Forbund»*. Foruten N. K. F. stod ogsaa *Norges Fredsforening* og *Kr.a Kvinderaad* som indbydere. Foredraget hadde samlet godt hus og det interessante og særprægede foredrag lønnedes med sterke bifald, og aftenen avsluttedes med en belivet festlighet paa «Ciro».

Den 22. november talte *dr. Alice Salomon* fra Berlin for *N. K. F.'s og Kr.a Kvinderaads* medlemmer i Universitetets gamle festsal om «Socialt kvindearbeide». Det varmt fremførte foredrag blev hilst med stort bifald. Bakefter samledes man til en hyggelig festlighet i Hotel Bristol.

Almindelig medlemsmøte avholdtes paa Nylændes kontor 16. mars angaaende skilsmisseloven. Formanden aapnet møtet med en mindetale over *dr. Marie Kjølseth*. Derefter diskutertes forslaget til lov om forandring i skilsmisseloven. Der blev vedtat endel forslag til ændringer som av styret er indsendt til Stortinget.

Der avholdtes ogsaa 6. juni et festlig medlemsmøte paa Fagskolen i anledning avsløringen av *Asta Nørregaards* maleri av *Gina Krog*. Formanden holdt festtalen. Likeledes holdtes taler av «Nylænde»s redaktør og N. K. N.'s formand.

Dette maleri er anskaffet ved bidrag av foreningen og ved at benytte et beløp paa 500 kroner som *forfatterinden Alvilde Prydz* testamenterte «Nylænde». Saavel redaktøren som N. K. F.'s styre fandt at den naturlige og bedste plads et saadant maleri kunde faa, var ute paa Foreningens fagskole, hvorved man haabet at holde mindet om denne kvindesakens forkjæmper levende hos de yngre generationer.

Angaaende «Nylænde» er der litet nyt at si. Den komité som ifjor opnævntes for at drive underhandlinger med *Norske Kvinders Nationalraad* har ogsaa iaar fortsat arbeidet og formanden i N. K. N. sendte ogsaa en appel til sine ledd om at støtte «Nylænde».

Den karakteristik som der blev git av bladet, er saa rammende at jeg vil faa at citere den her:

«Jeg tillater mig herved at henlede opmerksomheten paa Norsk Kvindesaksforenings tidsskrift *«Nylænde»*, som like fra bladet blev stiftet av *Gina Krog* i 1887, kraftig har kjæmpet

for at fremme kvindernes sociale, økonomiske og politiske interesser. Samtidig som bladet har holdt vaakent øie med alt som foregaar i kvindernes verden herhjemme, har det ogsaa fulgt tidsstrømningerne i andre lande. Derved er det som intet andet blad i vort land blit et bindeled mellem det nationale og internationale arbeide for kvinderne og derigjennem for samfundet. Ved at følge kvindebevægelsen fra første stund av er «*Nylænde*» blit et historisk kildeskrift, en fortrinlig opslagsbok for alle, som ønsker at faa kjendskap til det kulturelle fremskridt hjemme og ute.

Men skal «*Nylænde*» i disse vanskelige tider fortsætte sit arbeide med usvækket kraft, maa bladet kunne gjøre regning paa støtte og tilslutning fra videre kredser. Det vil bidra til vore kvindeorganisationers egen vekst og fremgang at yde denne støtte ved at holde «*Nylænde*».

Jeg henstiller paa det varmeste til Nationalraadets ledd at abonnere paa bladet og at virke for dets utbredelse.

«*Nylændes*» kontor er i Parkveien 62 B, Kristiania.»

Styret henstiller til alle medlemmer efter besste evne paa alle maater at støtte vort tidsskrift.

Saa var det Fagskolen.

Der har nu som tidligere været fuldt besat og det sier i disse vanskelige tider ikke saa litet for skolen og dens drift. Bestyrerinden, *frk. Didi Ansteensen*, har megen ære av den maate hvorpaa hun — tiltrods for den billige pris — har forstaat at klare driften og holde huset velstelt og trivelig. Dette er selvsagt av stor betydning ved det indtryk de unge piker bringer med sig hjem. Det er vort store haap om nogen aar at kunne faa indredet et tidsmæssig W.C. derute, men tomtens planering og opsætning av gjærdet har maattet gaa foran.

Aadel Lampe, f. t. formand. — *Fr. Mørck,* f. t. viceformand.

Anna Hvoslef. — *Hanna Isaachsen.* — *Marie Mathisen.*

Valborg Tveter.

Kitty Bugge,
sekretær.

Julemusik.

Paa Haakon Zapffes Musikforlag, Kristiania, er utkommet i nye oplag «Juleklap», Teilmans bekjendte fantasi over 3 av vore vakreste julesalmer, samt I. L. Mowinckels improvisata for piano over «Glade Jul». Endvidere av de vakre julesange «Nu ringer klokker julen ind» av Chr. Clausen og «Barn Jesus i krybbe laa» av Karl Billington.

Internationalt stipendium paa 1000 dollars.

1. Stipendiet utdeles omkring 1. mars 1924, av «American Association of University Women».
2. Stipendiet kan benyttes ved ethvert universitet utenfor Norge.
3. Ansøkninger — paa engelsk — indsendes til N. K. A. L. *inden 10. januar 1924.*

Hver kandidat maa fremlægge en arbeidsplan (paa engelsk), en avhandling eller et trykt arbeide, og de attester, som kandidaten anser passende (attesterne maa være oversat til engelsk).

Kvinder i Journalistiken.

Det virker altid opmuntrende for enhver som har aktiv interesse for fremme av kvinders arbeide, at høre anerkjendende ord om deres indsats i samfundslivet, allermest naar denne anerkjendelse kommer fra store og vidt betydningsfulde forhold.

Et av de omraader hvor kvinder vinder mere og mere indpas hele verden over, er journalistiken. Sekretæren i den engelske forening «*The Society of Women Journalists*», som for en tid siden har utvidet sin ramme fra national til international, uttalte nylig, at det vilde være interessant at faa vite antallet av og navnene paa alle de kvinder verden over som eier aviser og magasiner. Og det vil vel ogsaa hendes forening snart sørge for at skaffe rede paa. — Det har den største betydning for den videre utvikling av kvindernes dygtighet i dette fag, at der nu ydes deres arbeide som journalister høiere anerkjendelse av slike mænd som har erfaring og anseelse i avisverdenen. «*The Woman Journalist*», den ovennævnte forenings organ, anfører følgende ord av le Sage, redaktør av «*The Telegraph*»: «En av de mest bemerkelsesværdige ting i min levetid er kvindernes optræden i journalistiken. Kvindernes indflydelse vil — det haaber og tror jeg — bidra til at gjøre journalismen til en mere værdifuld støtte for virkelig fremskridt.»

Saavidt jeg har forstaat, er «*The Woman Journalist*» neppe kjendt av vore kvindelige journalister. Vilde det ikke være en god gjerning om «*Læseforening for Kvinder*» skaffet dem adgang til at studere dette blad?

H. I.

Sydamerikanske motsætninger.

(Efter et brev fra Carrie Chapman Catt.)

Oversat for «*Nylænde*» fra «*The Woman Citizen*».

(Forts. fra forr. nr.)

Begge lande er glad i hesteveddeløp, og «*Jokeyklubben*» er en velstaaende institution, som ogsaa gavmildt bidrar til velgjørenheten.

Prostitutionen blir *regulert* som over hele Syd Amerika, men den indbringer ikke flere penger end der brukes til administrationen.

Skolerne staar ikke saa høit som alt velgjørenhetsarbeidet, og vankundigheten er overmaade stor over hele kontinentet. Argentina og Uruguay kjæmper imidlertid haardt for at motarbeide den.

Vi har anmodet nationalraadene i begge lande om at arbeide sammen med os ved den næste panamerikanske kongres og at ta sæte som de der støtter kongressen («auxiliaries»). Begge lande har erklært sig rede. Derfor er der en tilsluttet forening eller ihvertfald et forbund av alle de vigtigste kvindeorganisationer blit dannet i de tre sydamerikanske lande jeg har besøkt. Vi har fundet varm sympati for tanken om en nærmere sammenslutning mellem den vestlige halvkugles nationers arbeidende kvinder. Hvis bare avstandene var mindre og reiseomkostningerne ikke saa skrækindjagende, vilde hele Amerikas kvinder snart gjøre «markarbeide» i det foretagende at skape en god opinion gjennem forstaaelse. Tiltrods for ulemperne spaar jeg at bevægelsen vil gaa fremad med opmuntrende hastighet.

Det største stemmeretsmøte i de tre lande blev holdt i Buenos Aires. Her findes der tre stemmeretsgrupper, som hver har sin kvindelige læge som formand. Hver gruppe har sin særegne idé om hvorledes arbeidet skal drives, og de er ikke villige til at slaa sig sammen. For tiden er der plass og anledning for dem alle, som tilsammen tæller et meget stort antal medlemmer. Grupper er i almindelige forløpere for demokratiske organisationer. Vort møte holdtes i den stemmeretsgruppe som er tilknyttet *Den Internationale Kvindestemmerets Alliance.* Dens formand er *dr. Alice Moreau de Justo.* Ingen av de tre stemmeretsgrupper er tilknyttet det Internationale Kvinderaad. Raadet anser dem alle tre for at være altfor radikale, og stemmeretsgrupperne synes at raadet er altfor konservativt. Ved gjensidig stivsind blir de ikke forenet. I Uruguay er en stemmerets «*Allianza*» led av kvinderaadet, og en anden gruppe som arbeider sammen med det, bestaar av tilhængere av det politiske parti som nu indehar magten i landet.

Skjønt Argentinas meteorologiske institut forleden dag meldte at denne var den heteste man hadde oplevet — nemlig 104 grader Fahrenheit i skyggen — fandt vi allikevel ikke varmen uutholdelig. Det er vanskelig at anskueliggjøre for Europas eller Nord-Amerikas folk i deres skind og plaids, med is og sne og kjæmpende for at faa kul, at vi hernede faar tidlig høstfrukt, ferskener, pærer, vindruer, meloner og plommer.

Buenos Aires er den største og kommercielt set den livligste by i Syd Amerika. Den ligger paa et flatt lavland ved den vidtaapne munding av Rio de la Plata, med dens brune mudrede vand. Set fra et skjønhets standpunkt frembød naturen ikke en eneste betingelse for at vælge denne beliggenhet. Men med et sjeldent fremsyn grep man den eneste mulighet til at forskjønne en vordende by, og 130 store og smaa parker, er blit spredt rundt om i byen, hver især kunstnerisk planlagt, dygtig anlagt og godt stelt. Resultatet er at man har faat en vakker by ut av den. Moulindio er næsten omgit av vand og praler av sine fem badestrande. Den ene befandt sig likeoverfor vort hotel. Folk som skulde bade, indfandt sig før klokken 5 om morgenen. Jeg talte 250 personer i vandet klokken 6 om morgenen. Det saa ut som om hver enkelt indvaaner tok et sjøbad hver dag. Vi fandt byen høist fortryllende.

Ganske ufortjent er der blit mig mange æresbevisninger tildel, som anerkjendelse for vor sak, men i Uruguay hændte der noget nytt som aldrig tidligere er vederfaret mig: *Regjeringen betalte min hotelregning!!!* Endvidere: to regjeringsbiler blev stillet til vor disposition under hele vort besøk der. Vi fik un-

der en brændende veirforandring anstrengende dager, men ved hjælp av bilerne kom vi igjennem dem uten at bli overtrætte. Ved baatens ankomst kl. 8 om morgenen blev vi mottat av en delegation paa 200 kvinder, som overlæsset os med blomster. Et korps hilste os ved enden av landgangen med de uruguyanske og nordamerikanske nationalsange, og det er mulig at den lange række av kameraer som var rettet mot os, ogsaa skulde opfattes som en venlig opmerksomhet, men jeg maa tilstaa, at resultatet, nemlig billederne i aviserne, ialfald ikke paa nogen maate skulde stimulere nogen kvindes forfængelighet. Da vi forlot Uruguay, møtte der op 125 kvinder for at si farvel. Mellem disse to begivenheter ligger der stadige møter, konferanser og utflugter for at se forskjellige steder. Intet under at vi likte Uruguay. Det er sandsynlig at *Det Argentinske Kvinderaad* ogsaa vil indby den 2den *Pan-amerikanske* kongres til at møtes i Buenos Aires. Under alle omstændigheter er det sikkert at den skal holdes et eller andet sted i Syd Amerika og at den vil finde sted i mai maaned 1924. Kvinder (og mænd) som er interessert i denne bevægelsen skulde snarest mulig begynde at gjøre to ting, nemlig at spare penger til sin reise, og at lære spansk. Man taler meget litet engelsk her og der vil ikke komme nogen pan-amerikanisme med virkelig solidaritetsfølelse, hverken blandt kvinder eller mænd, før flere nordamerikanere læser og taler spansk, og flere sydamerikanere læser og taler engelsk.

Den danske sektion av Kvindernes Internationale liga for fred og frihet.

Den 15. november holdt 135 delegerte, som ialt repræsenterte 94 kredser av *Den danske Sektion av Kvindernes Internationale Liga for Fred og Frihet*, et møte i Riksdagsbygningen i Kjøbenhavn.

Formanden, *frøken Thora Daugaard*, hadde den glæde at kunne melde en saa stor økning av medlemsantallet som fra 75—7 000 i løpet av de forløpne to aar.

En «sommerskole» som blev holdt paa slottet Augustenborg i Sønderjylland, hadde været overordentlig vellykket. Foredrag over de forskjellige emner var blit holdt baade av danske og av utlændinger, og det hyggelige samvær var av stort værd for deltagerne. Paa tre forskjellige folkehøiskoler var der og-

saa blit holdt «sommerskoler». *Jane Addams* besøk i december hadde været i høi grad inspirerende paa ligaens medlemmer.

Regjeringen hadde git tilladelse til en dag for at samle midler — en fredsdag — hvert andet aar, og dette har sat ligaen istand til at gjøre et godt propoganda-arbeide.

Der var ved møtet en længere diskussion angaaende den danske militærlov og ligaens stilling til den tvungne militærtjeneste.

Ved møtets slut gav *Karen Jeppe*, som utfører et glimrende arbeide blandt de fra de tyrkiske harem flygtede armeniske kvinder, en beretning om dette sit arbeide. Da *Folkenes Forbund* har reducert sit pengebidrag til arbeidet, er *Karen Jeppe* nødt til at søke at faa penger fra andre kilder, da det er umulig at stanse arbeidet nu da de armeniske kvinder kommer til *Karen Jeppes hjem* i Aleppo saa hurtig som det er dem mulig at flygte bort fra tyrkerne.

En sum, tilstrækkelig til at underholde én kvinde, blev indsamlet blandt de delegerte ved møtet. *A. W.*

Bokanmeldelser.

Kristine Holsen: Madame de Staël. H. Aschehoug & Co. (W. Nygaard).

Det er med stor interesse man læser *Kristine Holsens* historiske skildringer, som allesammen hittil har bevæget sig i en av de tre Ludvigers tid. Den iaar utkomne *Madame de Staël,* den fjerde i rækken av hendes bøker, gaar ind i Napoleonstiden.

Der har været skrevet meget om denne kvinde, som Napoleon behandlet saa ilde, simpelthen fordi han frygtet hende. Mere end en hel armee. Dels for hendes frisind, dels paa grund av den anseelse hun nød blandt saavel Frankrikes som andre landes fremragende tænkere, men ogsaa for hendes skarpe tunge og ikke mindre skarpe penn. Med den største smaalighet forfølger han hende, og aldrig har han været mindre som menneske end i denne sin forfølgelse av datidens største kvinde. Farligst blev Madame de Staël da hun hadde skrevet sin bok «*Om Tyskland*». Hun blev landsforvist for anden gang, og oplaget av boken konfiskert. Heldigvis hadde en av hendes venner reddet manuskriptet, saa boken utkom paany i England, da det omsider lykkedes hende at faa reise dit.

Napoleon raste. Men forfatterindens fribaarne aand kunde ikke kues længer, og Napoleons tid var forbi kort efter, saa det lykkedes ham ikke at hevne sig mere.

At komme nærmere ind paa dette hører ikke hjemme i denne an-

meldelse. Her skal det bare siges, at det har lykkedes *Kristine Holsen* at gi en sympatisk skildring av den berømte kvinde, hvis aand og kultur bedaaret hendes tids filosofer og forfattere. Alle bøiet de knæ for hende. I Paris samledes i hendes saloner tidens store mænd; og i utlandet hilstes hun med begeistring av mange skjønaander, filosofer og forfattere som samlet sig, hvor Neckers datter færdedes. For bare at nævne Goethe og Schiller.

Alle vil ha glæde av at læse «Madame de Staël», som er skrevet med fin forstaaelse og varme. Psykologisk set har forfatterinden git os et værdifuldt bidrag til bedømmelsen av Mme. de Staël-Holstein, som der ned gjennem tiderne har staat saa megen disput om. Hun er som menneske blit en ny person for mig, god og kjærlig som hun var. Forholdet til faren, den berømte Necker, er vidunderlig skjønt gjengit av *Kristine Holsen.* Alle som har interesse for historie, kulturhistorie og menneskeskildring, bør læse «Mme. de Staël.»

F. M.

Ingeborg Møller: Norrøne Marialegender. Gyldendalske bokhandel.

Med en underlig egthet i uttryk gjengir forfatterinden en række norrøne legender om jomfru Maria, himmeldronningen, som middelalderens troende tilbad som den der stod dem bi i alle deres gjenvordigheter, naar de bare hadde tillit og fortrolighet til hende.

Boken falder i to deler. Den første, Marias livssaga, er en underlig blanding, hentet fra bibelens berettelse og kirkefædrene. Anden del er en samling av de legender som fortaltes mand og mand imellem om de jertegn som «*Fru Sancta Maria*» gjorde.

Boken er til at faa forstand av baade for katoliker, og, ja især, for andre trosbekjendere.

e.

Anissia, en russisk bondekones liv, fortalt av hende selv, gjennemset og utgit av *Leo Tolstoi.* Gyldendalske bokhandel.

Det er en fin liten bok. Egte i indhold og skildring lyder den. Man fyldes med en egoistisk glæde over at slike begivenheter som de, der rammer den arme Anissia, hvis egentlige navn er Babja Dolja, bare kan forekomme i de asiatiske lande, hvor kvinderne er prisgit al, for os utænkelig, vilkaarlighet. Den troskap og moderlige ømhet som Anissia viser mand og barn er rørende og saa uegoistisk som mulig. Hun kunde ofre sig fordi hun elsket sin mand — trods han var paatvunget hende, og hun til at begynde med, avskyr ham, og hun følger ham til han dør. Og siden- Ja, siden efter «lever jeg mine dager tilende med gamle Ivan Mikititch. Han lar barna ifred, og han er god ved mig, skjønt han er hidsig. Men naar en bare smigrer for hans vaner og gjætter hans luner, saa

gaar det.» Hun har faat en del menneskekundskap, den gamle Babja Dolja! *e.*

Otto Valstad: Ola Mangfoldig. H. Aschehoug & Co. (W. Nygaard).

Otto Valstad skrev for nogen aar siden en bok som het Ola Enfoldig. Saa mesterlig fortalt var denne lille bok, at vore læsebokforfattere i stor utstrækning har øst stof av den.

Ola er nu blit ældre og meget mangfoldig; men over hele skildringen hviler der det troværdige, koselige skjær som gjør Valstads fortællinger saa indtagende.

Frida Sténhoff: Ärkefienden. Komedi i tre akter, 2dra upplagen. Wahlstrøm & Widstrand, Stockholm.

Den svenske forfatterinde *Frida Sténhoff* har i et litet fint stemt skuespil paa tre akter, en meget lang og to korte, skildret hvorledes det katolske prestevælde kuer kvinderne. Her er det en skriftefar i en rik familie som tiltar sig en slik makt over sindene, at han med fuld bevissthet driver et av sine kvindelige skriftebarn ind i ulykken. Det gjælder egteskapets, d. v. s. *mandens* «hellige ret». Erkefienden kjender sin makt over sindene. Med en forstaaelsesfuld finhet, den alene en kvinde kan føle, fremstiller forfatterinden den ulykkelige hustru, der av den strenge, ubønhørlige pater, som jo har himmerikes nøkler i bakhaanden, brutalt drives tilbake til sin daarlige mand. Hun — hustruen — er som menneske, individ intet. Som hustru et noget, som ingen ret har for sin person, ingen hensyn har at ta til sig selv, hun faar først sin betydning som sin mands elskerinde. Det er den mand hvem hun har født et barn som eier hende. Han maa ha hende igjen forat hun, mot sin vilje, kan fortsætte at føde ham barn.

Amerikanerinden *Mary Baker Eddy* sier i sin bok: Science and Health with Key to the Scriptures»: «Med sin slynge gaar kvinden til kamp mot Goliath», og fra Amerika lar *Frida Stéenhofff* vor tids frie, glade, naturlige og elskende kvinde komme. Det tror vi er rigtig. Den frie kvinde tror at lykke er det naturlige, og hun tror paa en *god* Gud. Den frie kvinde hævder individets ret til at staa frit overfor tilværelsens princip. Stykket er klingende friskt og intelligent skrevet og kunstnerisk vakkert i formen.

F. + L.

Julli Wiborg: Hemmelig forlovet. I. W. Cappelens forlag.

Av *Julli Wiborg* er der ogsaa iaar utkommet en ungpikebok: «*Hemmelig forlovet*». Den vil sikkert gjøre lykke, friskt og let som Julli Wiborg forstaar at underholde sit publikum. Umiddelbar og smittende ungdommelig er boken i sit indhold. Men ved siden av har

den erend at gaa baade til forældre og barn, saa dens læsekreds vil vel utvides betydelig, og der er ikke nogen som vil angre paa at ha gjort saa gode bekjendtskaper som dem man gjør med menneskene i «Hemmelig forlovet». Rigtig fornøielig er «Hemmelig forlovet». *F. M.*

Marie Bregendahl: Den gamle provst.
Gyldendalske boghandel, Kjøbenhavn.

Ogsaa iaar har *Marie Bregendahl* utsendt en bok fra Sødalfolkenes liv: «Den gamle provst». Han presenteres læserne netop som han staar i begrep med at forlate sin menighet efter i 37 aar at ha virket blandt den. Provsten er «gaat ut blandt menneskene» for at vise dem hvad han hadde at gi, og for «at vise dem veien til godhet og retsind».

Naar han selv reflekterer over hvordan han har løst denne opgave, finder han at han kanske har forsømt at øse rigdom av omgangen med de primitive landlige Sødalsboere. Der har ikke været det rette gjensidighetsforhold. Han hadde ikke «hat den rette sans for det menneskelige». Han hadde, som jægermesteren sier i sin skaaltale, paa samme tid været Sødalsfolkenes regent og tjener i samme person.

Nu har imidlertid alderdommen gjort sine krav gjældende. Og som den forfængelige mand provsten er, søker han paa alle mulige maater at skjule dette for sine omgivelser. I det hele tat er provsten langtfra en helgen. Han begaar flere moralske forsyndelser. Han beskyldes baade for skinhellighet og for skattesnyteri. Og det sisste viser sig ialfald at være rigtig.

Tiden er ogsaa løpet fra ham. Han forstaar ikke den nye tid, som i ottiaarene brøt ind over landet, og at alt det gamle som han selv repræsenterte, maa vike for det nye liv, som gir sig utslag i en frisindet politik.

Da han av den gamle frøken har faat sin dom, og han har hat opgjør med sig selv, er hans saga ute. Forfængeligheten i ham er saa sterk, at den blir aarsaken til hans død.

Som alt hvad jeg har læst av *Marie Bregendahl,* er «Den gamle provst» intelligent og interessant i skildringen av det menneskelige i menneskene. *Fortællingen* er underholdende, kanske en smule uttvaret enkelte steder. Men megen glæde har jeg hat av «Den gamle provst». *F. M.*

Ingeborg Refling Hagen: Ugild. H. Aschehoug & Co. (W. Nygaard).

Under læsningen av Ingeborg Refling Hagens iaar utkomne bok «*Ugild*», maatte jeg hele tiden tænke paa et billede av *Edv. Munch,* som i sin tid vakte megen uhyggestemning, nemlig hans «*Skrik*». Det billede forekommer mig at være en illustration av «Ugild».

Boken synes mig at være et skrik fra den samlede menneske-

het om «at bli befriet fra det onde». I al sin uhygge er «Ugild» en bok som fængsler, skrevet som den er i Ingeborg Refling Hagens specielle sprog og egenartede form. *F. M.*

Føljeton:

Eftertryk forbutt.

Fredrika Bremer.

Kvindesakens pioner i Sverige.

Av *Ann Margret Holmgren.*

(Slutn. fra forr. nr.)

Angrepene paa *Hertha* blev ytterst kraftige. Hun hadde ventet det og skrevet i fuldt vidende om at hun mishaget de fleste. Hverken ros eller dadel rører hende mere. Hun har været trofast mot «den inre rösten», og erfarer «en underbar glädjekänsla». «Det har varit som en osynlig makt tagit mig vid handen och lyftat mig». Hun var sikker paa sandheten i de ideer hun har baaret frem og vil taalmodig vente paa deres modning i sindene. Og denne indtraadte langt hurtigere end hun kunde drømme om.

Under den langvarige avispolemik om boken, uttalte en av de mest fremstaaende kritikere at kvindens grundige utdannelse burde ikke utstrækkes længere end til religion, historie og de skjønne videnskaper (!). Det var toppunktet av galskap at ville gi piker samme kundskaper som gutter og la dem faa lov til at vælge livsvirke og sin livsbane.

Det mest anstøtelige i boken var dog at forfatterinden lar *Hertha* stelle med en ung ubekjendt mands knæskade. «Om det varit fråga om foten .... men knäet — det är i sanning för långt gånget». Og at forfatterinden vilde tillate kvinder medicinske studier var oprørende.

Fredrika Bremer reiste utenlands inden *Hertha* utkom. Hun vilde ride stormen av paa avstand og reiste til Schweiz, Italien, Palestina, Grækenland og Tyrkiet. Imidlertid skriver hun: «*Far och dotter*», arbeider paa: «*Hemmen i gamla världen*» m. m.

Da hun efter 5 aars fravær kommer hjem, var der indtraadt store forbedringer i kvinders stilling. Myndighet ved 25 aars-

alderen var vundet, og man hadde offentlig uttalt at det var *Fredrika Bremers* idé som hadde seiret. Likeledes hadde staten oprettet et lærerindeseminarium. *Tidsskrift för hemmet*, redigert av «*Esselde*» (*Sophie Leijonhufvud* senere gift *Adlersparre*) og *Rosalie Olivcrona*, var begyndt at utkomme. Alt dette fylder *Fredrika Bremer* med haap og glæde. Med friske kræfter gjenoptar hun sit sociale arbeide og skriver sine store reiseskildringer.

I aarenes løp var rollerne som lærer og elev ombyttet mellem *Bøklin* og *Fredrika Bremer*. Det blev nu hende som førte ham fremad til et videre syn i religiøse spørsmaal. Hovedstadslivet optar imidlertid for meget av hendes tid og hendes knappe pengeindkomster. Hun længter efter mere arbeidsro for at kunne skrive sin «*Aurora*», sit «testamente till Sveriges kvinnor», og det lykkedes hende at faa komme tilbake til det saa kjære *Årsta*, som for længe siden hadde gaat over i fremmede hænder, da familiens økonomi tvang den til det.

Nu stod *Fredrika Bremer* ensom i livet, efterat moren og flere av hendes søskende var gaat bort. Hun nyder at kunne sitte i det forrige hjem, «sitta vid elden och spinna», og la tankerne, «de fria flyttfåglarne» flyve hit og dit og slaa sig ned snart her, snart der.

Døden avbrøt snart arbeidet. Om julekvelden var hun frisk og samlet henimot tredive barn omkring sig til fest. Saa glad som hun da var hadde ikke nogen set hende. Juledags morgen reiste hun til kirke, og blev syk næste dag av lungebetændelse. Tidlig om morgenen den 31te december 1865 døde hun stille, omgit av sin ældste søster og svoger, som hadde ilet til hendes sykeseng.

Fredrika Bremer blev begravet paa *Øster Haminge* kirkegaard. Paa hendes kiste stod: «*Saliga äro de renhjärtade, ty de skola se Gud*».

Hendes gamle ven *Bøklin* tok sig hendes død saa nær, at som hans datter sier: et slør av vemod la sig over hans sind og han klaget over at han følte sig ensom. (Hans hustru var død et par aar tidligere). Efter 1½ aars tid fulgte han sin sjæls veninde i graven.

Et vakrere og mere ophøiet venskap end det som eksisterte mellem *Fredrika Bremer* og *Per Johan Bøklin* kan ikke tænkes. Uten denne ven hadde hun sikkerlig ikke kunnet vinde den harmoni og utvikling som gjorde hende til et sjelden stort og uforglemmelig menneske, forfatter og *aandelig fører*.

Ann Margret Holmgren født *Tersmeden.*

Norsk damealmanak 1924.

er utkommet under Marie Mathisens dygtige redaktion. Den hændige lille bok er mere alsidig end nogensinde, den rummer en række velskrevne artikler, som det er en glæde at læse, likesom alle dens saklige og faglige oplysninger er av den største betydning. Som opslagsbok er almanakken nu meget værdifuld. Frøken Mathisen har med journalistisk erfaring bygget videre og godt paa den grundstok Marie Jørstad la for den populære lille bok — damernes ven og raadgiver. *S. V.*

Bøker indsendt til redaktionen.

Gyldendalske bokhandel:

Peter Egge: Jægtvig og hans Gud. Roman.

Hildur Dixelius Brettner: Prestedatterens slegt. Roman, oversat av Drude Magnus.

Kristian Elster d. y.: Illustrert norsk litteraturhistorie. Første bind.

Clara Tschudi: Bismarck og hans hustru.

Edv. Bull — Anton Hansen: Akershus.

Helene Dickmar: Barneøine.

Jens Thiis: Nordisk kunst idag.

Leo Tolstoi: Anissia, en russisk bondekones liv, fortalt av hende selv, gjennemset og utgit av Tolstoi, overs. efter den franske utg. av *Alf Larsen.*

Ingeborg Møller: Norrøne Marialegender.

Gamin: Thilde og andre foreteelser, 2det tusen.

Marie Bregendahl: Den gamle provst.

H. Aschehoug & Co. (W. Nygaard):

Carl Bonnevie: Sociale synspunkter. Socialpolitiske synspunkter i Tyskland.

Hulda Garborg: Naar heggen blomstrer.

Signe Greve Dal: Den gamle mester.

Kristine Holsen: Madame Staël.

Martine Mordt Rygh: Nigger Rasks dagbok. En puddels oplevelser.

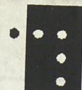
Hans Hegna: De evige øine.

Ingeborg Refling Hagen: Ugild.

Kari Gløersen: Den dype sjø.

Otto Valstad: Ola Mangfoldig.

Werner Werenskiold: Fra Spitsbergen. 4 tegninger av Erik Werenskiold.

(2)
396

Nylænde

1923